

BORÅS STAD

Årsredovisning 2016

TILL KOMMUNFULLMÄKTIGE
2017-04-27

Innehåll

Tio år i sammandrag	2
Kommunstyrelsens ordförande	3
Årsredovisningens syfte och mål	4
Förvaltningsberättelse	7
Det hände i Borås 2016	7
Medborgar- och brukarperspektiv	14
Borås 2025 – Strategiska målområden	17
Finansiell analys	46
Driftredovisning	60
Investeringsredovisning	62
Personalredovisning	69
Koncernen	80
Internbanken	84
Sammanställd redovisning	87
Nämndernas resultat och verksamhet	111
Bolagens resultat och verksamhet	157
Välfärdsbokslut	184
Borås Stads miljömålssatsningar 2016	187
Kommunfullmäktiges beslut	190

Särskilda bilagor

Nämndernas årsredovisningar

Bolagens årsredovisningar

Kommunrevisionens årsrapport

Tio år i sammandrag

mnkr

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
RESULTATRÄKNING										
Nettokostnader	-4 029	-4 306	-4 378	-4 588	-4 764	-4 597	-4 702	-4 902	-5 086	-5 428
Avskrivningar	-179	-171	-185	-160	-158	-162	-204	-190	-205	-268
VERKSAMHETENS NETTOKOSTNADER	-4 209	-4 477	-4 563	-4 748	-4 922	-4 760	-4 906	-5 093	-5 291	-5 697
Skatteintäkter och generella statsbidrag	4 230	4 451	4 554	4 768	4 923	4 917	5 077	5 222	5 422	5 782
Finansnetto	32	57	19	13	27	44	18	27	29	33
RESULTAT EFTER FINANSNETTO	53	31	10	33	28	201	189	157	160	118
Extraordinära intäkter/kostnader	130	53	23	48	76	29	0	0	0	0
ÅRETS RESULTAT	183	84	33	81	104	230	189	157	160	118
NETTOINVESTERINGAR	-251	-343	-361	-326	-362	-413	-376	-431	-416	-314
BALANSRÄKNING										
Anläggningstillgångar	3 491	3 335	3 416	3 501	3 209	3 433	3 588	4 192	4 161	4 382
Omsättningstillgångar	1 000	1 474	1 833	1 860	2 152	2 249	2 271	1 914	1 790	2 032
SUMMA	4 491	4 809	5 249	5 361	5 361	5 682	5 859	6 106	5 951	6 414
Eget kapital	3 207	3 292	3 325	3 406	3 510	3 825	4 014	4 170	4 330	4 449
Avsättningar	529	651	810	930	1 007	939	856	704	636	742
Långfristiga skulder	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kortfristiga skulder	755	866	1 114	1 025	844	918	990	1 232	984	1 224
SUMMA	4 491	4 809	5 249	5 361	5 361	5 682	5 859	6 106	5 951	6 414
FINANSIELLA NYCKELTAL										
STORLEKSUTVECKLING										
Bruttokostnader	5 123	5 429	5 501	5 747	5 823	5 795	6 047	6 309	6 461	7 078
- förändring %	4,7	6,0	1,3	4,5	1,3	-0,5	4,3	4,3	2,4	9,5
Balansomslutning	4 491	4 809	5 249	5 361	5 361	5 682	5 859	6 106	5 951	6 414
- förändring %	10,5	7,1	9,2	2,1	0,0	6,0	3,1	4,2	-2,5	7,8
BETALNINGSFÖRMÅGA										
Rörelsekapital	245	608	719	835	1 308	1 331	1 281	681	806	808
Kassalikviditet %	132	169	164	181	254	243	223	143	158	145
SOLIDITET										
Soliditet %	71,4	68,5	63,3	63,5	65,5	67,3	68,5	68,3	72,8	69,4
RESULTAT										
Räntabilitet RT %	2,8	3,0	1,8	2,3	3,1	5,6	5,4	4,2	4,1	3,3
Resultatmarginal %	2,4	2,7	1,7	2,1	2,9	5,5	5,2	4,1	3,8	3,0
Skatteintäktsutveckling %	6,1	5,2	2,3	4,7	3,2	-0,1	3,3	2,9	3,8	6,6
Nettokostnadsutveckling %	8,3	6,4	1,9	4,1	3,6	-3,3	3,1	3,8	3,9	7,7
Nettokostnader i % av skatteintäkterna	99,5	100,6	100,2	99,6	100,0	96,8	96,6	97,5	97,6	98,5
EFFEKTIVITET										
Kapitalets omsättningshastighet	1,14	1,13	1,05	1,07	1,09	1,02	1,03	1,03	1,09	1,08
ÖVRIGT										
Folkmängd 31/12.resp år	100 985	101 487	102 458	103 294	104 106	104 867	105 995	107 022	108 488	109 880
Skattesats %	21,49	21,49	21,49	21,49	21,49	21,06	21,06	21,06	21,06	21,31

Kommunstyrelsens ordförande

Borås är och skall fortsätta att vara en stad för alla. En stad där vi värnar om varandra, en jämlik stad där omtanke, möjligheter och kreativitet är ledord.

I den här årsredovisningen vill vi ge en bild av vad som görs i Borås Stad och varför.

Borås fortsätter att växa, och 2016 blev vi fler som vill leva, arbeta och studera i staden med sin välkomnande natur och sitt breda kulturliv. Där omsorg finns för den som behöver den, oavsett skede i livet.

Allt detta ger förutsättningar för en stark tillväxt, men ställer också krav på kommunens verksamhet, infrastruktur och service. Det ställer också krav på strategisk och långsiktigt hållbar planering, ekologiskt, socialt och ekonomiskt.

Borås Stads ekonomi har visat på fortsatt stabilitet även under 2016. Ett resultat på 118 miljoner kronor understryker det. Vi har kunnat fortsätta att betala av på pensionsskulden, och planerar att ytterligare öka bostadsbyggnationen. En stark och uthållig ekonomi är i grunden nödvändig för att kunna möta de utmaningar vi står inför. För att nämna en glädjande sådan – vi behöver fler skolor och förskolor.

Det är alltid roligt att skriva om våra framgångar. 2016 utsågs Borås till Årets Håll Sverige Rent-kommun. Det är vårt strategiska och förebyggande arbete mot nedskräpning som på detta sätt prisas, för andra året i rad dessutom.

I e-handelsindex på Ehandel.se hamnar Borås överst. Samma plats som näringslivskontoret intar vid Custices årliga undersökning.

Under 2016 har en svag doft av sågspån och målarfärg varit möjlig att känna i flera av Borås skolor och förskolor. Förklaringen är nybyggnad och renovering, av Bodaskolan och Kristinebergsskolan, Almåsskolans tillagningskök, ombyggnation av Bäckängskolans innergård, som ger ett nytt ljus och fint bibliotek och matplatser under ett glasat tak, förskolan Lärkan och snart färdiga Kärrabacken och Sagans förskolor.

Ett viktigt och nödvändigt handslag är överenskommelsen med Sverigeförhandlingen om Götalandsbanan. En fungerande och snabb järnväg för pendling Borås – Göteborg är av största vikt för hela regionen. Banan skapar också en modern järnväg mellan flera av Sveriges största kommuner, viktig för en hållbar framtid.

För 5:e gången genomfördes Borås Internationella Skulpturbiennal under året. Sedan starten 2008 har mångfalden av offentlig konst gjort Borås känd som ”skulpturstaden”. Konsten blir ett bestående inslag som väcker känslor och tankar, och bidrar till lugn och harmoni i en föränderlig stadsbild.

Uppdraget att arbeta bort de delade turerna, alltså där anställda har två arbetspass under samma dag med en längre obetald paus däremellan, skall nu vara genomfört i hela staden. Det är ett viktigt inslag i vår strävan att vara en attraktiv arbetsgivare. Tillsammans med rätten till heltid är borttagande av delade turer en avgörande faktor såväl för att kunna rekrytera nya medarbetare som att behålla dem som redan arbetar i kommunen.

Jag vill som avslutning tacka all fantastisk personal för ert engagerade och professionella arbete. Det är det som möjliggör en väl fungerande kommun. Att ni valt Borås Stad som arbetsgivare är vi stolta över. Det är tack vare Er som Borås kommer att fortsätta vara en bra plats att leva, bo, arbeta och studera i.

Ulf Olsson (S)
Ordförande i Kommunstyrelsen

Årsredovisningens syfte och mål

Årsredovisningen är ett analyserande, politiskt beslutsunderlag för Kommunfullmäktige. Utvecklingen mot målstyrning och ramanslag ökar kraven att fullmäktige måste få information om hur nämnderna följt fullmäktiges uppdrag för verksamheten. Redovisningen ska också ge en bild av kommunens finansiella ställning och vara en grund för fullmäktiges prövning av nämndledamöternas ansvar.

Politiskt beslutsunderlag

En årsredovisning kan se ut på olika sätt avseende innehåll, utformning m m. Avgörande är vilket syfte årsredovisningen har. Detta beror i sin tur bl a på vem som redovisar och vem man redovisar för, dvs vem som är redovisningsskyldig respektive redovisningsmottagare. I vissa fall handlar det om att ge korrekt och rättvisande redovisningsinformation om den ekonomiska ställningen och utvecklingen, i andra fall kan årsredovisningen vara ett informationsinstrument med syftet att förmedla en viss bild över kommunens organisation och verksamhet.

Såsom framgår nedan väljer Kommunstyrelsen att hålla kvar årsredovisningsdokumentet som ett politiskt beslutsunderlag. Det hindrar inte att vissa förändringar görs för att göra dokumentet lättillgängligare samt analysen mer intressant för andra målgrupper. Huvudperspektivet i årsredovisningen behålls där dokumentet i första hand utgör ett analyserande beslutsunderlag för Kommunfullmäktige. Årsredovisningen skall

- tillsammans med nämndernas årsredovisningar och revisionsberättelser ligga till grund för fullmäktiges prövning av nämndledamöternas ansvar för det gångna årets förvaltning,
- ge fullmäktige en rättvisande bild över kommunens samlade finansiella ställning och utveckling,
- ligga till grund för Kommunfullmäktiges beslut om hur nämndernas resultat skall regleras och
- successivt utvecklas för att kunna ge information till en vidare målgrupp.

Utgångspunkten är att respektive nämnd är redovisningsskyldig inför fullmäktige. Det är därför nämnderna som har huvudansvaret för att årsredovisningen till sitt innehåll motsvarar ovanstående krav. Nämndernas egna årsredovisningar med kommentarer och analyser förelägges Kommunfullmäktige som särskilda bilagor. Årsredovisningen är i sin analys också framåtsyftande. Den ekonomiska utvecklingen görs sällan halt vid årsskiftet varför redovisningen av året som gått tillsammans med de första skatteprognoser för det nya året kan ge värdefullt underlag för nya slutsatser.

Avstämning mot mål och resurser

Utvecklingen mot målstyrning och ramanslag på nämndnivå, med stor frihet för nämnderna att själva avgöra hur resurserna skall användas, ökar kraven på kontroll i form av uppföljning, utvärdering och

analys av verksamhetens resultat med avseende på måluppfyllelse, resursanvändning, prestationer och effekter. Detta innebär att Kommunfullmäktige av årsredovisningen måste kunna få information om hur nämnderna följt Kommunfullmäktiges riktlinjer för verksamheten, om de mål som fastställts i budgeten uppnåtts och hur effektivt anvisade resurser använts. Detta tillbakablickande syfte ställer krav på nämndvisa avstämningar mot budget såväl vad gäller ekonomiska mått i form av kostnader och intäkter m m som prestationer.

Årsredovisningen skall också ge Kommunfullmäktige underlag för planering och utveckling av verksamheten. Detta framåtsyftande motiv ställer bl a krav på att det i verksamhetsanalyserna redovisas problem och utvecklingstendenser, som bl a kan beaktas i kommande budgetarbete.

Samlad bild

Årsredovisningen har ett viktigt syfte i att ge Kommunfullmäktige en så rättvisande bild som möjligt över kommunens finansiella ställning och utveckling. Med kommunen menas i detta sammanhang inte bara den verksamhet som drivs under s k offentligrättsliga former. Även sådan verksamhet som bedrivs i form av aktiebolag, stiftelser, ekonomiska föreningar, ideella föreningar eller handelsbolag skall ingå i redovisningen. Motivet bakom kravet på en s k sammanställd redovisning är att en stor del av verksamheten i landets kommuner idag drivs under s k privaträttsliga former och att bilden av kommunens ekonomiska ställning därmed påverkas av om de kommunala företagen tas med eller inte. Kommunen och dess företag måste ses som en ekonomisk beslutsenhet, för vilken Kommunfullmäktige har det yttersta ansvaret, såväl ekonomiskt som politiskt. De förtroendevalda måste därför ges möjlighet att göra en samlad bedömning av kommunens totala ekonomiska engagemang.

Utveckling

För att årsredovisningen också skall kunna bli en tillgång för en vidare målgrupp kommer dokumentet successivt att utvecklas. Förutom en tydligare struktur så eftersträvas analys och ökad tillgänglighet. Ett mål i kommande årsredovisningar blir att utveckla beskrivningen av kvalitet. Inte minst är det externa perspektivet viktigt dvs hur medborgaren upplever verksamheten. Medborgarperspektivet stärks också av den utveckling av verksamhetsmål som lagstiftningen numera ställer och där Borås Stad fr o m budget 2008 redovisar måluppfyllelse. Verksamhetsmålen innebär ett arbete med att kunna beskriva och koppla ekonomi, verksamhet och kvalitet, mycket med utgångspunkt från medborgarna och brukarna.

En annan uppgift blir att utifrån de visioner och mål som beskrivs i VISION 2025 följa verksamhetens utveckling via nya s k målområdesanalyser.

Akkumulerat resultat

Vid behandling av årsredovisningen skall Kommunfullmäktige också besluta om hur nämndernas resultat för det gångna året skall regleras. Enligt kommunens regler för budget- och verksamhetsuppföljning skall

nämndernas resultat, såväl positiva som negativa, balanseras över till nästkommande år. Nämnderna redovisar i samband med nämndbudgeten: i januari hur de planerar använda sina ackumulerade resultat, under förutsättning att kommunfullmäktige fastställer dem i årsredovisningen. Hur de ackumulerade resultaten behandlas kan anpassas efter konjunkturläge och grundbudgetens styrka och säkerhet.

Det hände i Borås Stad 2016

Här har vi sammanfattat en rad glimtar över vad kommunen har arbetat med under 2016.

Ekonomi

Plattform för bra verksamhet

Borås Stad bedriver huvuddelen av sin verksamhet genom 17 olika nämnder samt ett revisorskollegium och där sammanlagt ca 7,1 mdkr omsätts. I bolagsform bedrivs verksamhet genom 19 olika företag som tillsammans omsätter ca 2,1 mdkr. Borås Stad som koncern omsätter således ca 9,2 mdkr per år.

Borås Stad har sedan millennieskiftet kunnat bygga upp en stark ekonomisk plattform. Detta har gynnat verksamheten under perioden och kommer framgent att medverka till att kunna nå målet med en planerad och stabil verksamhet. Liksom andra kommuner har vi drabbats av konjunktursvackor eller fått besked om kraftiga sänkningar i kommunernas kostnadsutjämning. Men det som sticker ut för Borås del är att vi hållit tag i ekonomin, bl a genom tilltagna buffertar i budgetprocessen, samt sedan i årsredovisningen byggt upp reserver för resultatutjämning eller avsättningar.

Känslan av ett bra ekonomiskt ledarskap på alla nivåer har dock fortsatt och innebär att den kommunala verksamheten i Borås kunnat utvecklas. Den plattform som skapats genom ekonomisk balans och kostnadskontroll ger bra förutsättningar för att klara variationer i konjunkturen. Ett bekymmer som vi återkommer till är alltid en anpassning till rådande resurser. Utrymmet för tillväxt kan kraftigt reduceras om anpassningar till verksamhetsunderlag ej kan ske, t ex till färre elever i våra skolor.

Genom dessa dispositioner har den löpande verksamheten under åren kunnat hållas på en bra nivå samtidigt som också satsningar skett på framtiden. Exempel på tidigare dispositioner är att vi tidigare avsatt 440 mnkr och nu i år ytterligare 72 mnkr till den skuldade pensionsskulden, i syfte att kunna behålla verksamhet när skulden skall betalas, samt att vi kunnat engagera oss i special-satsningar. När Trafikverket inte prioriterat för Boråsarna angelägna projekt såsom byggande av Rv 27, projekt Förbifart Sjöbo samt viktiga gatu- och cykelvägar så har kommunen haft kapacitet att gå in. Särskilda egna satsningar har också varit möjliga för en utbyggd IT-infrastruktur.

Verksamheten och ekonomin i Borås Stad har fortsatt att kontrollerat utvecklas och har utöver en i grunden stark finansiell ställning. En god ekonomi är dock inget självändamål men påverkar i högsta grad möjligheterna till en bra och jämn verksamhetsutveckling.

Finansiell ställning

Borås Stad har sedan millennieskiftet ökat sitt eget kapital, från 2,2 till hela 4,5 mdkr. Därutöver har det funnits möjligheter att använda de goda årsresultaten till att också göra avsättningar för att kunna underlätta kommande år. Denna disposition, att begränsa det egna kapitalets tillväxt, för att istället genom avsättningar kunna möta kommande kostnader förändrades i bokslutet för 2012. Då introducerades ett nytt system med en Resultatutjämningsreserv (RUR) jämte möjlighet till speciell öronmärkning av eget kapital. RUR:en uppgår i årsredovisning 2016 till 250 mnkr.

Den långsiktiga upplåningen har exklusive förmedling av lån till kommunala bolag minskat från mitten av 1990-talet från 600 mnkr till 0 mnkr. I takt med att avsatta medel för en rad investeringsprojekt nu använts så har den egna likviditeten minskat något och uppgår i bokslutet för 2016 till ca 1,2 mdkr.

Ekonomiska framgångsfaktorer

Borås Stad har medvetet valt att fokusera ”god ekonomi” som grund och plattform i kommunikationen med nämnder och förvaltningar. En utbyggd dialog om god ekonomi och dess betydelse kombinerat med instrument som dubbla månadsuppföljningar buffertar m m, har givit nämnderna instrument och signaler, för att hålla sina budgetar.

Nämnder och förvaltningar har agerat lojalt med givna direktiv. Den vilja som finns ute i verksamheten att arbeta i en organisation med ordning, reda och god ekonomi skall inte underskattas. En slutsats är att kommunen skall fortsätta att förbättra och utveckla uppföljning och styrning genom en dialog samt ett centralt stöd. De främsta av de interna framgångsfaktorerna bygger på dessa element.

Ett pågående arbete är att fortsätta utveckla kopplingen mellan ekonomi och verksamhet. I detta arbete utvecklas nya och förfinade verksamhetsmål samt metoder för att kvalitetssäkra dessa. I Vision 2025 har sju målområden formulerats vilka följs upp och mäts i särskilda målområdesanalyser.

Verksamheten

Ett axplock ur verksamheten, händelser som präglat 2016:

Verksamheten inom **förskola** och **fritidshem** ökade med 124 (94¹) respektive 194 (207) barn.

Grundskolans elevunderlag ökade under 2016 med 544 (312) elever. Ett trendbrott skedde 2011 efter en kontinuerlig minskning sedan 2003.

Antalet elever i Borås Stads **gymnasieskolor** uppgick till 4 311 (4 089) st. Antalet ungdomar som väljer fristående skolor ökar något under 2016. Fler elever från andra kommuner söker Borås kommunala skolor.

Tendensen är att allt fler personer omfattas av **funktionshinderverksamheten** men under 2016 har det varit en liten minskning och under året hade 930 (936) brukare beslut om LSS-insatser.

Kostnaderna för **försörjningsstödet** fortsätter att minska för sjunde året i rad och uppgick till 65,3 (73,4) miljoner kronor.

Under 2009 infördes möjligheten för hemtjänsttagare att välja andra utförare som alternativ till att få hemtjänsten utförd av kommunen det så kallade **hemtjänstvalet LOV**. Under 2016 utfördes 169 113 (179 029) timmar av externa utförare vilket är en minskning med 5,9 (för 2015 var det en ökning med 14,7) procent.

Invigning av Bodaskolan etapp 2

I början på hösten 2016 invigdes Bodaskolan etapp 2. En om- och tillbyggnation av årskurs 7-9 i den befintliga Bodaskolan. Målet är att skapa en modern högstadieskola för 5-paralleller med P-märkt inommiljö samt låg energiåtgång.

---

¹ Förra årets ökning.

Stadsutveckling

Befolkningen ökar stadigt

Borås Stad har haft en stabil befolkningsökning under hela 2000-talet. Det mesta talar för att ökningen fortsätter. Den 31 december 2016 var folkmängden 109 880 invånare. Det var alltså ytterst nära att vi nådde 110 000-strecket under året.

Befolkning ökade under året med 1 392 personer, 1 341 föddes och 969 dog. 5 675 personer flyttade till kommunen, medan 4 660 flyttade ut.

Brist på bostäder en utmaning

Bra bostäder i attraktiva lägen gör det lättare för en kommun att locka nya invånare. Borås Stad vill skapa bra förutsättningar för att fler ska kunna bo i kommunen. Det sker bland annat genom samverkan med olika bygg- och bostadsbolag.

Men bostadsbrist, framförallt brist på hyresrätter, råder i Borås precis som i resten av landet. Boverket räknar med att 700 000 nya bostäder behövs till 2025.

Just nu byggs det i Druvefors, Hässleholmen, Byttorp, Hestra, Regementet, Bergsäter och flera andra delar av staden. Planarbete pågår för ytterligare hyresrätter, bostadsrätter och småhus.

Götalandsbanan viktigaste utvecklingsfrågan

Götalandsbanan är stadens i särklass viktigaste utvecklingsfråga. I juni träffade Borås Stad en överenskommelse med Sverigeförhandlingen om den nya höghastighetsbanan.

Med Götalandsbanan kopplar vi samman Borås med Göteborg, Landvetter flygplats och Jönköping. Stora delar av Västsverige blir på så vis en gemensam arbetsmarknads- och utbildningsregion. Viktiga mål är att resan Borås-Göteborg inte ska ta mer än 35 minuter när höghastighetsjärnvägen står klar, och att stationsläget i Borås ska vara centralt, där det gör mest nytta för den regionala utvecklingen.

Vid årets slut pågick ännu samtal om korridorval, alltså hur och var banan skall löpa genom Borås.

Götalandsbanan, som enligt preliminära besked kommer att byggas etappvis, är en del av regeringens plan för infrastruktur som skall läggas fast våren 2018 och gälla 2018-2029.

Översiktsplanen klar för samråd

Borås nya översiktsplan blev klar för samråd vid årsskiftet 2016/2017. I översiktsplanen redovisar kommunen grunddragen i den tänkta mark- och vattenanvändningen, och hur man vill att staden ska växa. Planen visar också hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras, vilken hänsyn som ska tas till allmänna intressen och hur man tänker tillgodose riksintressen och miljö kvalitetsnormer.

Översiktsplanens huvudtanke är att utveckla staden utifrån fem större kärnor: Borås och tätorterna Dalsjöfors, Fristad, Sandared och Viskafors. Dessa förbinds med urbana stråk med god kollektivtrafik och cykelvägar.

Förslaget skickas på remiss till statliga myndigheter och grannkommuner, och medborgarna bjuds in att lämna sina synpunkter 30 januari-30 april 2017.

Utredning av kollektivtrafik försenad

Arbetet med kollektivtrafikutredningen har blivit rejält försenat, men utredningen väntas landa under tidig vår 2017. Den kommer bland annat att lämna förslag på lösningar för busstrafiken i Borås, var knutpunkten, eller knutpunkterna, ska vara belägna.

Utredningen har försenats bland annat på grund av trafiksystemets komplexitetsgrad, diskussionerna kring Götalandsbanan, och det faktum att Borås i april 2017 byter entreprenör för stadsbusstrafiken.

Ny organisation av Borås Stad

Mycket kraft lades under 2016 ner på att förbereda den nya förvaltningsorganisation som klubbades i Kommunfullmäktige under våren och trädde i funktion från 1 januari 2017 och som inneburit att de tre stadsdelsnämnderna ersatts av fyra facknämnder: Förskolenämnden, Grundskolenämnden, Individ- och familjeomsorgsnämnden och Vård- och äldrenämnden.

Förberedelserna har inneburit att förvaltningschefer anställts, att medarbetare sökt nya tjänster, eller sina tidigare tjänster i den nya organisationen, och påbörjat flytt till nya lokaler.

Många turer runt Kongresshuset

Kommunfullmäktige beslutade vid årets slut att inte genomföra en folkomröstning om att säga nej till det nya Kongresshuset. Kravet hade framlagts tillsammans med en namninsamling, vars antal underskrifter efter en kontroll visade sig inte nå det antal som krävs.

Ny webbplats med brukarperspektiv

Strax före jul sjösattes Borås Stads nya webbplats, boras.se, med ny form och nya färger, men framförallt med en tydligare ambition att vara en serviceplats med tydligt brukarperspektiv. Här skall man lätt kunna orientera sig och få hjälp med frågor om allt från förskolor till bygglov.

Nytt kraftvärmeverk och avloppsreningsverk

Arbetet med att bygga jätteanläggningen på Sobacken har fortsatt enligt plan.

Bygget av avloppsreningsverket startade i juni, och under hösten började kontrollrums- och personalbyggnaden ta form. Anläggningen beräknas att tas i drift under 2018.

Innovationsplattform för hållbar framtid

I Innovationsplattform Norrby arbetade kommunen, näringslivet, akademien och medborgarna tillsammans för att hitta nya lösningar för hållbar samhällsbyggnad, med finansiering i uppbyggnadsskedet av statliga Vinnova, som stöder forskning kring hållbar tillväxt.

Under 2016 har arbetet övergått i Innovationsplattform Borås, med fortsatt stöd från Vinnova (2016-2018). Kärnan i plattformsgemenskapen är Borås Stad, Borås Energi och miljö, Rise (tidigare SP, Sveriges tekniska forskningsinstitut) och Högskolan i Borås.

Håll Sverige rent-vinnare – igen

Borås stad utsågs i december till Årets Håll Sverige Rent-kommun 2016. Borås, som sopade hem priset också 2015, fick priset för sitt strategiska och kreativa arbete med att förebygga nedskräpning. Kommunerna får bland annat poäng efter antalet skolor och förskolor som ingår i nätverket Grön Flagg, som är Håll Sverige Rents verktyg för hållbarutveckling i skolan. 87 procent av förskolorna, grundskolorna och gymnasierna i Borås har grön flagg.

Organiserat arbete mot kriminalitet

Avdelningen Centrum för kunskap och säkerhet (CKS) startade under hösten 2016 sin verksamhet. CKS arbetar med att långsiktigt och strategiskt förhindra att kriminalitet, oegentligheter och korruption får fäste i Borås Stads verksamheter. Avdelningen ansvarar dessutom för Borås Stads samlade säkerhetsarbete, försäkringsfrågor och krisberedskap.

Man inrättade under hösten också en visselblåsarfunktion, som syftar till att medarbetare och förtroendevalda i Borås Stad ska kunna anmäla allvarliga missförhållanden begångna av personer i ledande ställning, och känna sig trygga med att anmälningarna tas emot och hanteras på ett korrekt sätt.

Stöd till våldsutsatta i nära relation

I början av 2016 startades en enhet inom socialtjänsten i Borås Stad riktad mot dem som utsatts, eller utsätts, för våld i en nära relation. Den erbjuder stöd till personer över 18 år i form av till exempel akut skydd, samtal eller kontaktperson.

Allt fler barn i Borås skolor

I Borås finns 95 kommunala förskolor och ett 40-tal grundskolor och grundsärskolor. Under 2017 kommer fyra nya förskolor att öppnas och arbetet med ytterligare tio kommer att starta. I runda tal 6 000 barn går i Borås förskolor, och antalet ökar, 2016 med 124 barn. Antalet barn i grundskolan ökade med knappt 400 till cirka 12 500 (mars 2016). Lärartätheten har förbättrats något till 12,4 elever per lärare (2015 var siffran 12,8), men ligger över kommunsnittet 12,1.

Skolinspektionen besökte under hösten 19 av Borås kommunala grundskolor, grundsärskolor och gymnasieskolor, och några fristående skolor. Man fann allvarliga brister vid fem skolor. Flera av dess brister handlar om att skolorna inte lyckats ge elever det stöd de enligt skollagen har rätt till, eller att man inte i tillräcklig omfattning utrett elevers behov av särskilt stöd.

En omfattande debatt om lärarnas lönevillkor och arbetsbelastning i grundskolan i Borås, behovet av bättre löneutveckling och arbetsvillkor i skolan, ledde under hösten till att en arbetsgrupp tillsattes för att några månader senare lägga fram ett åtgärdsprogram i 28 punkter.

17 av verksamheterna inom förskola och skola (och äldreomsorg) har en högre andel än 50 procent ekologiska livsmedel.

Dannike skola toppar ekomatsligan i Borås med 65 procent ekologiska livsmedel.

Rikt kulturliv

Skulpturbiennial om platsens betydelse

Årets skulpturbiennial, den femte i ordningen, var förlagd till tre platser i Borås: Stora torget, bostadsområdet Norrby, och en gammal obebyggd industritomt. På dessa platser visades arton verk av konstnärer från Finland, Danmark, Libanon, Storbritannien, USA och Sverige.

Borås internationella skulpturbiennial, som befäster Borås renommé som kulturstad, arrangeras vartannat år av Borås Konstmuseum.

Många publikdragare på kulturområdet

Stadsbiblioteket såg sina besökssiffror öka med elva tusen besök till 264 310 besök. Utlåningen av media (böcker och annat) sjönk något, men Borås är en av de kommuner som lånar ut mest per invånare.

Det nya Textilmuseet lockade stor publik och hade 50 423 besökare, vilket trots det är under målsättningen på 60 000.

24 532 personer besökte Stadsteaterns föreställningar, en försämring jämfört med 2015.

Konstmuseet hade en ökad tillströmning av besökare, mycket tack vare Ernst Billgren-utställningen hösten 2016, och nådde totalt 18 820 besökare under året. Billgren-utställningen drog dock färre besökare än väntat och gick med underskott.

Den kommunala biografen Röda kvarn når cirka 20 000 besökare per år, många av dem skolelever.

Kulturskolan undervisar totalt 5 190 elever per vecka. Kulturskolefilialer finns inom varje stadsdel på sammanlagt 8 grundskolor. 550 elever deltar i denna verksamhet som är kostnadsfri. En viktig

del av Kulturskolan är den uppsökande utåtriktade verksamheten. Under året har 276 framträdanden gjorts.

En riktigt bra stad för studier och studentliv

Borås Stad driver tillsammans med bland annat högskolan, studentkåren och näringslivet ett projekt kallat Studentstad Borås, med syfte att stärka staden som välkomnande och attraktiv för den som studerar.

Huvudsyftet är att långsiktigt förbättra studenternas tillvaro i Borås och skapa en struktur för samarbete mellan stad, studenter, högskola och företag.

Vi skall inte sticka under stol med att ett mål är att vinna utmärkelsen Årets Studentstad, som delas ut av Sveriges förenade studentkårer.

Näringsliv och samverkan

Borås näringsliv kännetecknas av sitt entreprenörskap och ett stort antal företag i många olika branscher. De flesta företagen är små eller medelstora. Det finns cirka 13 000 företag som sysselsätter drygt 62 000 arbetstagare. Omkring 250 företag har fler än 25 anställda. Borås har en stark position som attraktiv etableringsort både nationellt och internationellt. Våra strategiska fördelar är läget: del i en stor region, närheten till en internationell flygplats, och närheten till Skandinavien's största hamn. Andra viktiga faktorer är tillgång till kvalificerad arbetskraft, rimliga levnads-kostnader och en god livsmiljö.

Det textila klustret

Textile Fashion Center är en mötesplats för kreativa verksamheter inom mode, textil och design. Detta kreativa centrum rymmer vetenskap, kultur, innovation och affärsverksamhet, främst inom textil men även inom andra områden.

Uppbyggnaden av Borås textila kluster är en viktig del i visionen Borås 2025 och Borås ses numera som ett av de Europeiska kompetenscentren inom textil och mode. Staden leder sedan sommaren 2016 den textila utvecklingen inom EU genom ordförandeskapet i nätverket ACTE, vars kansliort man också är.

MarketPlace Borås, affärsarenan i Textile Fashion Center, med cirka 200 medlemsföretag är ett viktigt nav i det textila klustret. Borås Science Park och Textilhögskolan är andra verksamheter som starkt bidrar till Borås position. Givetvis med det mångfacetterade näringslivet som bas.

E-handelsstaden Borås

Den digitala handeln i vårt område är omfattande. Cirka 3 500 företag arbetar med handel i någon form och flera företag är på väg in i olika e-handelslösningar. Under året har den ekonomiska föreningen E-handelsstaden Borås, med drygt 100 talet företagsmedlemmar, Högskolan och Borås Stad, kommit igång med sin verksamhet. Seminarier och nätverk såväl som kompetens- och utbildningssatsningar som digital slöjd i skolorna har präglat året.

Borås utsågs 2016 till Sveriges E-handelsstad nr 1.

Under Almedalsveckan väckte Borås Stad tillsammans med Högskolan i Borås och Västsvenska Handelskammaren en diskussion om åtgärder för att öka forskningen inom det digitala handelsområdet. Högskolan i Borås är i dag ledande på forskning om framtidens handel och konsumentbeteenden.

Etablering och industrimark

Intresset för etablering i Viaredsområdet väster om Borås är stort. Försäljningen av Viared Västra har inletts och flera byggnationer är nu på gång. Arbetet med att ta fram ytterligare mark för etablering och industriändamål har fortsatt under året.

Teknikklustret ASTA ZERO

Sedan några år tillbaka utvecklar staden tillsammans med RISE, Chalmers och Volvo teknikklustret ASTA ZERO för aktiv bilsäkerhet. ASTA ZERO har utvecklats mycket positivt och många europeiska biltillverkare förlägger nu sina tester till Borås. Inför kommande år planeras för en utökning, bland annat för företag med angränsande behov och affärsidéer.

Arbete för att förbättra service till företag

Borås Stads myndighetsutövning och service till företagen fick ett dåligt resultat i den senaste mätningen av Nöjd-kund-index (SKL:s undersökning Insikt). Arbetet med att bättre möta kundernas förväntningar har inletts. Bland annat kommer ett servicecenter för företag att inrättas under 2017, och webbplatsen, som kraftigt förbättrats och förenklats, har fått en särskild företagarینگång.

Starkt samarbete med Högskolan

Samarbetet mellan Borås Stad och Högskolan i Borås är starkt och vi arbetar för att koncentrera och optimera forskningen kring stadens kärnområden – textil, handel, aktiv bilsäkerhet och resurssåtervinning – till Högskolan i Borås.

Målet, att stärka forskningen inom nämnda områden, finns med i alla satsningar i staden. Även de satsningar som görs inom innovationsområdet sker i nära samarbete med högskolan.

Ericsson varslade

Hösten 2016 varslade Ericsson om uppsägning av ett betydande antal anställda vid anläggningen i Borås. Kommunen startade genast arbetet med att tillsammans med bland annat Arbetsförmedlingen och Trygghetsrådet hjälpa dem som kan komma att drabbas. Man samverkar också med statliga myndigheter och regeringen i detta arbete.

Medborgar- och brukarperspektiv

Borås 2025

Visionen ”Borås 2025” är den övergripande målbilden för hela Borås Stads verksamhet, vilket innebär att Borås Stads budget är strukturerad efter visionens strategiska målområden. Inom varje område finns ett antal mål som visar om Borås Stad närmar sig visionen. I varje målområde finns också särskilda uppdrag till olika nämnder. En redovisning av mål och uppdrag finns i kapitlet Borås 2025 – strategiska målområden.

Modeller för att följa upp kvalitet i Borås Stad

Kommunstyrelsen har fastställt ett antal modeller Borås Stad ska använda för att följa upp kvalitet i kommunens verksamheter.

Syftet är att

- Förbättra möjligheten till information, dialog och inflytande för medborgarna.
- Ta till vara synpunkter från brukare och medborgare för att förbättra verksamhet, service och bemötande.
- Följa upp hur verksamheterna tillgodoser brukarnas behov.

Brukarundersökningar

En av de modeller som används är brukarundersökningar, som genomförs inom flera områden. Under 2016 har brukarundersökningar genomförts inom förskola, grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildning samt inom bibliotek. Inom äldreomsorgen har Borås Stad deltagit i Socialstyrelsens nationella brukarundersökning. Borås är också en av 75 kommuner som deltagit i Sveriges Kommuner och Landstings nationella brukarundersökning inom funktionshinderverksamheten.

Några viktiga områden som belyses i brukarundersökningarna är brukarnas upplevelse av trygghet samt möjligheten till inflytande och delaktighet.

Vid en jämförelse av resultaten mellan olika verksamheter kan man se att en stor andel av brukarna känner sig trygga, oavsett vilken verksamhet det handlar om. Brukares möjlighet till inflytande är ett område som behöver förbättras inom flera verksamheter.

Återkopplingen till brukare görs av varje nämnd, eftersom de ansvarar för en djupare analys av sina resultat. Denna återkoppling gör det möjligt att föra en dialog om resultatet och ge idéer tillförbättring av verksamheterna.

Kommunens Kvalitet i Korthet

Kommunstyrelsen beslutade efter föregående mätning att Borås Stad ska undersöka vad medborgarna anser om kommunens tillgänglighet per telefon. Undersökningen genomfördes med hjälp av feriearbetare som intervjuade medborgare för att ta reda på deras synpunkter om tillgängligheten. Totalt har 918 medborgare deltagit i undersökningen. Resultatet redovisades under 2016.

Medborgarnas svar visade bland annat att:

- 77 % av de medborgare som svarat, ringer sällan eller aldrig till Borås Stads växel.
- 82 % av dem som ringer anser att svarstiderna i kommunens växel är korta eller mycket korta.

Det pågår ett kontinuerligt arbete med att förbättra dessa resultat.

Jämförelsetjänst

Jämförelsetjänsten, [Jämför service och resultat - Borås Stad](#) som finns på Borås Stads webbplats, presenterar resultat och andra fakta från förskola, grundskola, gymnasieskola samt vård- och omsorgsboende. Tjänsten vänder sig i första hand till medborgarna som ska kunna jämföra olika enheters resultat och kvalitet med varandra. Den kan även användas internt för jämförelse mellan enheterna och på så sätt stimulera till förbättringar i verksamheten. Arbetet med att utveckla Jämförelsetjänsten till att även omfatta Hemtjänst har påbörjades under hösten.

Redovisning av resultat

Samtliga resultat publiceras och kommenteras på Borås Stads webbplats [Kvalitet, resultat och jämförelser - Borås Stad](#)

Flera av resultaten jämförs med genomsnittet för riket och med kommunens egen utveckling under de senaste åren. Jämförelserna visar om verksamheterna använder sina resurser på ett hållbart sätt. Får kommunens medborgare och brukare den vård och omsorg, utbildning och service de har rätt till, och till rätt kostnad?

Ett gott liv var dag- vård – och omsorgsprojekt

Under 2016 har ett omfattande arbete pågått med att genomföra de tio förslag som framgår i den politiska handlingsplanen, ex översyn för att skapa tillgängliga bostäder för äldreomsorgen och Sociala omsorgsnämndens målgrupper samt översyn av äldreomsorgens kostnader samt förslag till fördelnings- och uppföljningssystem. Det har varit en stor utmaning att ta sig an dessa förslag som innebär förändringar, förbättringar och utveckling.

Säker och trygg kommun

En kartläggning av det främjande, förebyggande och trygghetsskapande arbetet har genomförts under 2016 för att säkerställa att allt gott arbete följer med in i den nya organisationen med centrala facknämnder 2017. I princip alla nämnder är berörda av dessa frågor och det är viktigt med ett kommungemensamt arbete men också någon nämnd som tar ett kommunövergripande ansvar. Kommunstyrelsen tar ett helhetsgrepp om stadens främjande, förebyggande och trygghetsskapande arbete, "Säker och trygg kommun".

För att omfatta hela stadens trygghetsskapande arbete inkluderar den nya organisationen jämfört med den gamla även "nya" förvaltningar och därmed nya arbetsområden, vilka saknats i den tidigare organisationen. Samverkan och samarbete ska bidra till ökad måluppfyllelse med utgångspunkt i vad som är "det bästa" för kommuninvånaren. Kommunstyrelsen följer upp arbetsformen efter ett år.

Valfrihet

Cirka 25 procent av brukarna med hemtjänst har valt privat utförare och vid årsskiftet fanns sju privata utförare att välja mellan förutom kommunens egenregi. Inom daglig verksamhet, LSS, har som tidigare ca 18 procent av brukarna valt privata utförare.

Inflytande för barn och unga

Flera insatser med syfte att utveckla ungas inflytande har gjorts under året. Det ungdomspolitiska programmet och handlingsplanen är grunden i arbetet och mycket sker i samverkan och nämnderna har det operativa ansvaret. Borås Stads nya organisation innebär ändrade förutsättningar för samverkan och arbetet med att hitta nya former för detta har påbörjats.

Flera nämnder har visat intresse för arbetet med ”Unga kommunutvecklare” och har deltagit med olika uppdrag. Under 2016 har 28 ungdomar varit anställda under tre veckor på sommaren för att arbeta med 11 olika uppdrag från 7 olika nämnder. Syftet med feriearbetet är att unga ska bidra med sitt perspektiv på utvecklingsfrågor i kommunen och lära sig mer om kommunens organisation och verksamhet.

E-tjänster

Under 2016 har självserviceportalen för medborgarna moderniserats och innehållet har uppdaterats. Detta har inneburit att materialet blivit mer tillgängligt, samt att blanketter förenklats och blivit färre, samtidigt som antalet e-tjänster och formulär på webben ökat.

För att ytterligare förbättra e-tjänsterna har det påbörjats ett arbete med att upphandla en e-tjänsteportal. Detta sker genom samarbete med Sjuhäradsregionen och med Borås Stad som upphandlande myndighet.

Synpunktshantering

Under 2016 kom det in 623 synpunkter från medborgarna till Synpunktshanteringen. Synpunkterna har resulterat i flertalet olika åtgärder och förbättringar för medborgarna, bland annat när det gäller kommunikation mellan Borås Stad och externa utförare av tjänster

Borås 2025 - Strategiska målområden

Bakgrund

I oktober 2012 antog Kommunfullmäktige ”Borås 2025 – Vision och strategi”. Visionen är den övergripande målbilden för hela Borås Stads verksamhet. Borås Stads budget är strukturerad efter visionens målområden. Inom varje målområde finns ett antal indikatorer och uppdrag som visar om Borås Stad närmar sig visionen. Varje indikator är kopplad till ett mätbart målvärde.

Vision

Borås utvecklar sin framtid på arvet inom textil och handel. I Borås står möten mellan människor i fokus. Möten där tillit och respekt är honnörsord och där vi tar till vara individernas unika kraft, kunskap, förmåga och idéer. Borås utmärks av kreativitet och mod att tänka och handla i nya banor. I Borås lever människor tillsammans, och i harmoni med naturen och omvärlden. Viskan var förr den livsnerv som industrin byggde sin framtid på. Nu ger Viskans flöde inspiration till rekreation och upplevelser.

Vi arbetar för en hållbar utveckling där de ekologiska, sociala och ekonomiska dimensionerna samverkar. Det finns en stor medvetenhet om hur livsmiljön påverkas av våra val och vi är motiverade att välja det som är bäst för en hållbar utveckling.

Indikatorer – Måluppfyllelse

Enligt anvisningarna ska nämnderna i sina årsredovisningar för 2016 redovisa utfall för indikatorerna. I vissa fall avser indikatorerna en nämnds verksamhet, t ex gymnasieskolan. I de fall indikatorerna avser verksamhet i flera nämnder ingår i den följande sammanställningen de uppnådda resultaten för kommunen i sin helhet. För att se de enskilda nämndernas resultat hänvisas till nämndernas årsredovisningar. I sammanställningen redovisas indikatorerna med uppgifter om måluppfyllelse, utfall 2014 och 2015, mål 2016 samt utfall 2016. Utfallet baseras på nämndernas inlämnade uppgifter.

Antal indikatorer vars mål är uppfyllt (Utfallet är minst 100 % av målvärdet)	●	11
Antal indikatorer vars mål är delvis uppfyllt (Utfallet är minst 85 % och högst 99,9 % av målvärdet)	◆	23
Antal indikatorer vars mål ej är uppfyllt (Utfallet är högst 84,9 % av målvärdet)	■	11
Antal indikatorer vars utfall saknas eller redovisas senare under 2017		2
Totalt antal indikatorer beslutade av Kommunfullmäktige		47

Uppdrag

Enligt anvisningarna ska nämnderna också i sina årsredovisningar för 2016 redovisa status för uppdragen. I de fall uppdraget finns på flera nämnder ingår i den följande sammanställningen den uppnådda statusen för kommunen i sin helhet. För att se de enskilda nämndernas resultat hänvisas till nämndernas årsredovisningar. I sammanställningen redovisas uppdragen med status, kommentar samt om uppdraget ska avslutas eller inte.

Antal genomförda uppdrag	●	49
Antal delvis genomförda uppdrag	◆	48
Antal ej genomförda uppdrag	■	5
Ännu ej besvarade uppdrag		1
Totalt antal uppdrag beslutade av Kommunfullmäktige		103

Människor möts i Borås

Människor vill möta människor såväl i små som i stora sammanhang. I möten med andra utvecklas vi och får nya insikter. Välarrangerade möten och evenemang bidrar till en positiv bild av staden och stärker självkänslan.

Vad har hänt under året

Tillfälliga mötesplatser

Borås Internationella Skulpturbiennial

I Borås Internationella Skulpturbiennial 2016 medverkade ett femtontal konstnärer som visade sina konstverk utomhus. Biennalen var koncentrerad till tre zoner; Stora torget, Nedre Norrby och Norrby. Bland konstnärerna märks bland andra Andrea Zittel (USA) och Mathias van Arkel (SE).

Champions Cup Damer och Herrar i Innebandy

Fristad GOIF och Borås Stad arrangerade "Champions Cup Damer och Herrar i Innebandy" i månadsskiftet september/oktober. Det är en motsvarande tävling som Champions League i fotboll. Champions cup är en mästarturning med 6 lag i varje turnering. Det är mästarna från Europacupen för klubb lag som möts. Ca 400 deltagare kom till Borås och den turistekonomiska effekten beräknas till ca 4 miljoner SEK. Arrangemanget fick internationell uppmärksamhet genom media.

Kulturnatten

Det årliga arrangemanget på Kulturhuset i samarbete med GA Kyrkan och Immanuelskyrkan hade i år ett nischat tema mot spelkultur, en sfär som är mycket växande och som präglas av medskapande och kreativitet. Programmet bjöd på brädspelstorg, cosplay, rullskridskodisco, parratteparty, Frost sing-a-long, dataspelstjärnan Evelyn Molander, och artisterna Pandora, Dunderpatrullen, Nadia Nair med flera. Projektet ledde till flera goda nya samarbeten med spelföreningar i Borås, särskilt Armageddon, Kulturföreningen Tåget och Sverok. Besöksantalet var 1600 personer, och värt att notera är att biblioteket hade 1000 besökare och de hade enbart brädspel av olika slag - inga artister! Kulturnattens tema med spelkultur var mycket lyckat!

Fasta mötesplatser

Orangeriet

2016 har varit ett turbulent år vad gäller verksamheten i Orangeriet. Restauratören som vann upphandlingen vid start av verksamheten gick i konkurs och en annan med tidsbegränsat kontrakt drev verksamhet under hösten men valde att inte förlänga kontraktet. Kommunchefen fick uppdrag att se över verksamheten och presenterade ett förslag i slutet av året. Kommunfullmäktige gav Kulturnämnden i uppdrag att lägga fram hur förslaget skulle kunna förverkligas ärendet kommer att beslutas i Kommunfullmäktige under 2017.

Överenskommelse med civilsamhället

Under 2016 har en överenskommelse mellan Borås Stad och civilsamhället arbetats fram och i december antog Kommunfullmäktige, för sin del den framtagna överenskommelsen. Överenskommelsen tydliggör de ideella organisationernas roll inom det sociala området och möjliggör för dessa att verka på likvärdiga villkor med andra aktörer på området.

Kommunfullmäktiges indikatorer till nämnderna

Kommunfullmäktiges indikatorer	Måluppfyllelse	Utfall 2014	Utfall 2015	Mål 2016	Utfall 2016	Trend
Antal genomförda medborgardialoger	◆	26	19	24	21	↗
Personer som en hemtjänsttagare möter, antal/14 dagar (medelvärde)	■	17	16	13	17	↘
Andel personer i äldreboende med aktuell genomförandeplan, ej äldre än sex månader, %.	◆	87	79,7	93	80,6	↗
Antal lägenheter som är trygghetsbostäder	●	144	144	204	208	
Andel hemtjänsttagare som uppger att hemtjänstpersonalen alltid eller oftast tar hänsyn till den äldres egna åsikter och önskemål, %.	◆	87	86	89	86,9	↗
Andel hemtjänsttagare som uppger att det känns tryggt att bo hemma med stöd från hemtjänsten, %.	◆			89	85,5	
Antal besökare på Textilmuseet	■	45 969	67 380	60 000	50 423	↘
Antal gästnätter i Borås	●	181 394	201 960	200 000	201 527	↘

Två av indikatorerna når det mål som fullmäktige satt upp, Antal lägenheter som är trygghetsbostäder samt Antal gästnätter i Borås. Två når inte upp till 85 % av målvärdet, Personer som en hemtjänsttagare möter samt Antal besökare på Textilmuseet.

Personer som en hemtjänsttagare möter, antal/14 dagar (medelvärde) har varit samma de senaste fem åren med undantag för 2015 när utfallet var marginellt bättre. Indikatorn redovisar här Borås Stads verksamheter. Inkluderas samtliga utförare blir utfallet 15, vilket är det mått som återfinns i den nationella statistiken.

Antal besökare på Textilmuseet är ca 17 000 färre än föregående år och 10 000 besökare från målet.

Kommunfullmäktiges uppdrag till nämnderna

Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
<p>Kommunstyrelsen uppdras att leda arbetet för att under 2015 genomföra förbättringar av valfriheten inom hemtjänsten samt tillse konkurrensneutrala villkor. I förbättringarna ska följande ingå:- resultatenheter för hemtjänsten i egen regi införs, - självkostnadsberäkningen görs om då den nuvarande inte är tillräckligt uppdaterad,- ersättnings-systemet ska uppnå kraven på konkurrensneutralitet,- valsituationen i hemtjänsten ska stimulera aktiva, medvetna och självständiga val.</p> <p>(Uppdragets startår 2015)</p>	<p>◆ Delvis genomfört</p>	<p>Införandet av resultatenheter hanteras i organisationsöversynen som pågår. Självkostnadsberäkningen enligt LOV har under hösten 2016 uppdaterats och är nu anpassade de förhållanden som nu råder. (Kommunstyrelsen)</p>	<p>Nej</p>
<p>Avskaffandet av de delade turerna som är ett pilotprojekt i Stadsdel Norr ska utvärderas och faktorer som effektivitet, konsekvenser för brukarna, kostnader samt personalens hälsa ska särskilt belysas. De delade turerna får avskaffas inom ram. Inga särskilda medel avsätts.</p> <p>(Uppdragets startår 2015)</p>	<p>◆ Delvis genomfört</p>	<p>Kommunstyrelsen fick i juni 2015 en redovisning av Stadsdelsnämnds Norrs arbete med att ta bort de delade turerna. Stadsdelsnämnd Öster startade arbetet med att avskaffa delade turer i april 2016 och Väster har startat detsamma i augusti 2016. Sociala omsorgsförvaltningen har startat arbetet i vissa verksamheter. En redovisning för hela kommunen kommer att lämnas under våren 2017. (Kommunstyrelsen)</p>	<p>Ja</p>
<p>Kostnaderna för platserna på Borås Stads Vård- och omsorgsboenden är markant högre än snittet i Västra Götaland. Kommunstyrelsen uppdras utreda varför det är så samt föreslå åtgärder för att kostnaden skall ligga i paritet med snittet i länet.</p> <p>(Uppdragets startår 2015)</p>	<p>● Genomfört</p>	<p>Borås kostnader för vård- och omsorgsboenden ligger i paritet med snittet i länet varför uppdraget anses genomfört. Jämförelser görs istället med sju likhetsutsökta kommuner (Helsingborg, Jönköping, Karlstad, Eskilstuna, Gävle, Halmstad och Sundsvall) då Borås ligger något över snittet här. Slutrapport, översyn av äldreomsorgens kostnader presenteras på Kommunstyrelsen 30/1 2017. (Kommunstyrelsen)</p>	<p>Ja</p>
<p>Olika typer av boenden ska finnas, från trygghetsboenden till kompletta vård- och omsorgsboenden. Kommunen har en viktig roll i att stimulera tillkomsten av sådana boenden. Kommunstyrelsen får i uppdrag att ändra bostadsbolagens ägardirektiv för att möjliggöra det.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>● Genomfört</p>	<p>Skrivning är införd i bostadsbolagens ägardirektiv som gäller från och med bolagsstämmorna 2016-03-31. (Kommunstyrelsen)</p>	<p>Ja</p>
<p>Kommunstyrelsen uppdras att verka för att det i Borås inrättas en mottagning för sprututbyte.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>◆ Delvis genomfört</p>	<p>Borås deltar i och genomför en förstudie om sprututbytesprogram tillsammans med Västra Götalansregionen. Förstudien pågår till maj 2016. Ingen rapport har ännu inkommit till Borås Stad. (Kommunstyrelsen)</p>	<p>Nej</p>
<p>Under 2016 ska etapp 1 av omgörningen kring Hässle Torg genomföras, vilket innebär nya lokaler och att kulturskolan öppnar en filial i området. Detta kommer att tillföra en fast möteplats med levande kulturliv.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>● Genomfört</p>	<p>Uppdraget gäller inte Lokalförvaltningsnämnden. (Lokalförvaltningsnämnden)</p>	<p>Ja, behandlas i AB Bostäders uppdrag att fortsätta med omdaning av Hässle torg.</p>
<p>Kommunstyrelsen uppdras att i lämpliga upphandlingar ställa krav, eller ha som bedömningskriterier, huruvida uppdragstagaren kan erbjuda funktionsned-satta arbete i samband med uppdraget.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>◆ Delvis genomfört</p>	<p>Arbetet är påbörjat med att se över hur dessa krav ska ställas. (Tekniska nämnden)</p>	<p>Nej, uppdraget förs över till Kommunstyrelsen</p>

Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
Föreningar och privatpersoner skall kunna boka lokaler direkt på nätet i förvaltningens bokningssystem under 2015. Arbetet förutsätter att låssystemen till idrotts- och friluftsanläggningarna är synkroniserade till bokningssystemet, så att anläggningarna blir tillgängliga för hyresgästen på den aktuella tiden. (Uppdragets startår 2013)	◆ Delvis genomfört	Verksamhetssystemet Booking har uppdaterats och anpassats för digitala bokningar. Nu återstår en synkronisering med låssystemen, så att hyresgästen kan komma in utan vaktmästarnas hjälp. Samtidigt har förvaltningen anmält sig till en kommunövergripande ny upphandling som SKL arrangerar kring ett helt nytt bokningssystem. Över 200 kommuner har anmält sig till att vara med i upphandlingen, vilket visar på det stora behov i kommunsvärgen att hitta modernare och mer anpassade system för bokningar. (Fritids- och folkhälsonämnden)	Nej
Fritids- och folkhälsonämnden ska i samverkan med berörda nämnder samt föreningslivet utreda behov och förutsättningar för att bygga en modern evenemangshall på lämplig plats. (Uppdragets startår 2015)	◆ Delvis genomfört	Ett antal överläggningar har varit mellan i första hand IF Elfsborg och Borås Basket om en framtida evenemangshall. Båda föreningarna har varit på en kommunalrådsberedning och presenterat sina egna tankar kring hur en framtida evenemangshall kan komma att se ut. Den nya evenemangshallen kommer inte att ligga i direkt anslutning till Borås Arena, som var en av tankarna. Nu går Borås Basket vidare med andra alternativ. Samtidigt pågår det diskussioner om hur Arenaområdet, området mellan Simarenan och Skatehallen, ska utformas i framtiden. (Fritids- och folkhälsonämnden)	Nej
Knalleland har år efter år blivit allt mer av en mötesplats kring idrott och evenemang. Under 2016 ska Borås stad och föreningslivet utreda hur området kan kompletteras till ett fullskaligt eventområde, och vilka investeringar detta skulle kräva. (Uppdragets startår 2016)	◆ Delvis genomfört	Området kring Knalleland är föremål för många tankar och diskussioner, inte minst i arbetet kring "Borås växer". Borås Stads olika förvaltningar samt fastighetsägare och näringsidkare i området diskuterar den framtida utvecklingen. När det gäller föreningslivets behov i området, så finns där många idéer och tankar hur man kan utveckla området. En sammanställning över föreningarnas behov kommer att tas fram under våren 2017. (Fritids- och folkhälsonämnden)	Nej
Nämnden ges i uppdrag att utveckla ett nära samarbete med civilsamhället i Borås. Kommunen kan inte klara de utmaningar vi står inför på egen hand. Genom att teckna ett avtal med de idéburna organisationerna kan vi skapa en plattform för hur organisationerna och det offentliga ska samarbeta. Överenskommelsen ska tydliggöra de ideella organisationernas roll inom det sociala området och möjliggöra för dessa att verka på likvärdiga villkor med andra aktörer verksamma på området. (Uppdragets startår 2016)	● Genomfört	Fritids- och folkhälsonämnden har fått ansvaret för att driva processen om en Överenskommelse i Borås mellan Borås Stad och civilsamhället. Genom stora öppna dialoger som välkomnar alla engagerade föreningar, organisationer och trossamfund så skapas ett klimat att bygga vidare på. Förvaltningen samordnar en styrgrupp bestående av representanter från Svenska kyrkan, Föreningsrådet och förvaltningen. Ett antal stora dialogmöten har hållits under hösten 2015 och till november 2016. Dessutom har fem olika fokusgrupper träffats vid tio tillfällen för att fördjupa arbetet. En skrivargrupp har tagit fram ett konkret förslag som har hanterats i en formell remissrunda till civilsamhället och till kommunens bolag och nämnder. I december 2016 antog Kommunfullmäktige, för sin del, den framtagna Överenskommelsen. Under mars månad 2017 planeras en ceremoni, där civilsamhället tecknar Överenskommelsen med Borås Stad. (Fritids- och folkhälsonämnden)	Ja
Kulturnämnden skall undersöka möjligheten att anskaffa en installation/skulptur som kan tillgodogöra även svårt funktionshindrades behov av att uppleva konst. (Uppdragets startår 2013)	● Genomfört	Konstmuseets framtagna förslag till en sådan skulptur låg på en investeringsnivå som museet för närvarande inte har i sin budget. (Kulturnämnden)	Ja
Nämnden ska inrätta en kulturfond till vilken privata aktörer kan skänka pengar för att stärka kommunens kulturliv. (Uppdragets startår 2015)	● Genomfört	Borås Stads Kulturfond har inrättats av Kulturnämnden som ett uttryck för en vilja att bevara och på ett hållbart sätt förnya friluftsmuseet i Ramnaparken för nuvarande och kommande generationer. Kulturfondens syfte är att medverka till ett progressivt kulturvårdsarbete med insatser på friluftsmuseets byggnader i form av skötsel och restaureringsåtgärder. (Kulturnämnden)	Ja

Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
<p>Kulturhuset är den centrala mötesplatsen för teater, bibliotek och konstmuseum. Alla dessa verksamheter får i uppdrag att nå fram till fler kommuninvånare. Detta arbete kan till exempel innebära ett ökat fokus på uppsökande verksamhet på skolor, fritidsgårdar, träffpunkter, lekplatser, bibliotek, och parker. Stadsteatern ska nå ut till en större och bredare publik med teater av hög konstnärlig kvalitet för att öka besöksantalet.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>◆ Delvis genomfört</p>	<p>Konstmuseet, Stadsteatern och Stadsbiblioteket har under året arbetat med uppsökande verksamhet i bostadsområden och skolor. En gemensam varumärkesplattform är viktig för att tydliggöra Kulturhuset som mötesplats och ett förslag till ny grafisk profil har tagits fram i samarbete med en reklambyrå. (Kulturnämnden)</p>	<p>Ja, ordinarie verksamhet. Arbete pågår</p>
<p>Regelverket för LSS-boenden ska ses över i syfte att möjliggöra för boenden att drivas i kooperativ form.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>◆ Delvis genomfört</p>	<p>Sociala omsorgsnämnden har gjort en utredning under 2016. Utredningen visar att kooperativa driftsformer av LSS-boenden är endast möjligt om det genomförs en upphandling. Upphandlingen kan ske genom tillämpning av Lagen om offentlig upphandling (LOU 207:1091) eller genom införandet av ett valfrihetssystem enligt Lagen om valfrihetssystem (LOV 2008:962). (Sociala omsorgsnämnden)</p>	<p>Nej</p>
<p>De administrativa rutinerna kring biståndsbedömningen ska ses över och förbättras.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>◆ Delvis genomfört</p>	<p>Under hela 2016 pågick ett arbete med att kvalitets-säkra myndighetsprocessen inom äldreomsorgen. Arbetet kommer att fortgå en bit in på 2017. En del i arbetet är att skapa en gemensam handläggningsprocess med tillhörande rutiner. Införandet av IT-systemet Canea (kvalitet och ledningssystem) inväntas för att påbörja själva dokumentationen. Den nya handläggningsprocessen och styr-och ledningen utifrån denna kommer sedan ligga till grund för att Borås Stads invånare ska få en likvärdig service och likställda bedömningar oavsett var i staden de bor. Arbetet med handläggningsprocessen kommer även medföra behov av revidering av Borås Stads riktlinjer för hemtjänst, vilket kommer att omhändertas under 2017. (Stadsdelsnämnderna Norr, Väster och Öster)</p>	<p>Ja, ordinarie verksamhet.</p>
<p>Den som i kommunens verksamhet får mat serverad i hemmet ska få fler val-möjligheter. Maten till förskolor, skolor och äldreboenden produceras och lagas så nära de som ska äta som möjligt. Matkort ska utredas av Stadsdelsnämnd Väster.</p> <p>(Uppdragets startår 2015)</p>	<p>◆ Delvis genomfört</p>	<p>2013-10-07 beslutade Kommunfullmäktige att inriktningen för matdistribution ska utgå ifrån individens behov och att det därför ska finnas alternativa lösningar. Dessa alternativ är:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Färdiglagad mat som handlas i affären i samband med övriga inköp. - Hänvisning eller ledsagning till kommunens restauranger. -Möjlighet att få delta i matlag. -Hjälp med matlagning i hemmet. <p>Om inte något av ovanstående alternativ fungerar för brukaren så erbjuds färsk kyld mat. Det kan även finnas behov som ger stöd för varm matdistribution. Antalet personer som får kyld mat hemlevererad har minskat succesivt vilket är en indikation på att fler får sitt huvudmål tillgodosett på annat sätt än matdistribution. I verksamhetssystemet TES kommer det att finnas möjlighet att följa upp tillämpning av de olika alternativen på ett bra sätt. Utredning kring konsekvens och kostnadsberäkningar av att ev. införa matkort kvarstår som uppdrag till 2017.(Stadsdelsnämnden Väster)</p>	<p>Nej, uppdraget förs över till Kommunstyrelsen</p>

Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
<p>Både i skolan och i omsorgerna är vardagliga möten kring maten viktiga. Mat lagad från grunden och på nära håll är målet, och tillagningskök ska så långt möjligt finnas i alla kommunala verksamheter som erbjuder måltider. En plan för att nå det målet ska arbetas fram under 2016.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>● Genomfört</p>	<p>Kommunstyrelsen beslutade i oktober 2013 att inriktningen för kostverksamheten inom förskola och skola ska vara att vi ny- eller ombyggnation av större enheter planera för tillagningskök samt att fortsätta utveckla de befintliga mottagningsköken. Inriktningen för kostverksamheten på gymnasieskolan ska vara att alla större kommunala gymnasieskolor har ett tillagningskök. Inriktning för kostverksamheten inom särskilt boende/korttid ska vara att laga mat på avdelningarna. Ställningstagande ska göras vid ny- eller ombyggnad. Sedan beslutet har samtliga nybyggda/ombyggda enheter inom förskola och skola och några enheter inom äldreomsorgen utrustats med tillagningskök några exempel är Almåsskolan, Bergdalskolan, Kristinebergskolan, Ångsjögården, LärKan, Östermalmsgården, Liljebergets förskola, Kärnhuset, restaurang Svärdfästet och Fagerso mm. Materialet från kostutredningen med förteckning och status av de kommunala köken har uppdaterats och använts i framtagandet av en plan för tillagningskök. Planen har behandlats på SDN Västers möte i oktober och skickats vidare till KF. (Stadsdelsnämnden Väster)</p>	<p>Ja</p>
<p>Stadsdelsnämnd Väster uppdras på nytt försök med matlagning i hemmet inom hemtjänsten.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>● Genomfört</p>	<p>Biståndshandläggarna arbetar med brukarnas måltidssituation utifrån en behovsbedömning. I Borås Stads riktlinjer för hemtjänst framkommer att de som inte kan ordna sina måltider själva ska kunna få bistånd för detta. Exempel på bistånd är att få hjälp med att laga mat i hemmet om personen själv kan och vill delta i detta moment. I de fall matlagning i hemmet beviljas är det hemtjänsten som bistår med hjälpen. (Stadsdelsnämnden Väster)</p>	<p>Ja</p>
<p>Kommunala riktlinjer för biståndsbedömning till vård- och omsorgsboende ska tas fram av Stadsdelsnämnd Öster.</p> <p>(Uppdragets startår 2015)</p>	<p>◆ Delvis genomfört</p>	<p>Arbetet med att kvalitetssäkra myndighetsprocessen inom äldreomsorgen har pågått under hela året och kommer att fortgå en bit in på 2017. I arbetet ingår att ta fram eller revidera riktlinjer för beslut om olika insatser såsom vård- och omsorgsboende, korttidsvård och hemtjänst. Riktlinjerna ska förtydliga vilka kriterier som ska gälla vid biståndsbedömning. En riktlinje ska, utöver vad som lagstadgas i Socialtjänstlagen, innehålla vad som ska gälla i Borås stad. Ett exempel på detta är att de som uppnår 100 utförda hemtjänsttimmar i månaden varaktigt under tre månader skall erbjudas plats på ett vård- och omsorgsboende. Dessutom ska alla äldre som passerar den ekonomiska brytpunkten mellan hemtjänst och vård- och omsorgsboende erbjudas en plats på vård- och omsorgsboende. Framtagandet av riktlinje för biståndsbedömning till vård- och omsorgsboende är i sin slutfas. (Stadsdelsnämnden Öster)</p>	<p>Ja, ordinarie arbete</p>
<p>Stadsdelsnämnderna ska verka för kompetensutveckling av personalen inom äldreomsorgen. Stadsdelsnämnd Öster uppdras ta fram en kompetensplan.</p> <p>(Uppdragets startår 2015)</p>	<p>◆ Delvis genomfört</p>	<p>Uppdraget har delvis omhändertagits i "Ett gott liv var dag". Ett förslag är framtaget vad gäller legitimerad personal. (Stadsdelsnämnden Öster)</p>	<p>Ja, ingår i arbetet med stadens kompetensplan</p>

Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
<p>Olika typer av boenden ska finnas, från trygghetsboenden till kompletta vård- och omsorgsboenden. Kommunen har en viktig roll i att stimulera tillkomsten av sådana boenden och en plan som bland annat fastställer hur detta arbete ska bedrivas ska finnas klar under 2016.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>◆ Delvis genomfört</p>	<p>Stadsdelsnämnden har från "Ett gott liv var dag" haft i uppdrag att kartlägga beståndet av befintliga bostäder och ta fram en långsiktig handlingsplan för fler tillgängliga bostäder för Vård- och äldre och Sociala omsorgsnämndens målgrupper. Kartläggningen genomfördes 2015 och en delrapport med en åtgärdsplan avseende bostäder för äldre godkändes av nämnden i december 2016. Delrapporten är överlämnad till Vård- och äldreomsorgsnämnden för fortsatt arbete med en mer långsiktig plan tillsammans med övriga intressenter, som t ex bostadsbolag och Samhällsplaneringsnämnden. (Stadsdelsnämnden Öster)</p>	<p>Nej, uppdraget förs över till Vård- och äldreomsorgsnämnden</p>
<p>Under 2016 ska behovet av ytterligare avdelningar i äldreomsorgen med språklig inriktning utredas och om behov finns inrättas.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>● Genomfört</p>	<p>Uppdraget har omhändertagits i arbetet med en långsiktig åtgärdsplan för tillgängliga bostäder för Vård- och äldre och Sociala omsorgsnämndens målgrupper. Vård- och äldreomsorgsnämnden behöver säkra behovet av boendeplatser med särskild språkkompetens för att tillgodose målgruppens behov.</p> <p>Under 2016 har ytterligare en enhet avsedd för finskspråkiga somatiskt sjuka brukare tillskapats genom omdaning av sex platser på Klintesväng, där det nu finns 12 platser för finskspråkiga personer med somatisk sjukdom. Även en avdelning med 10 platser på Distansgatan har omdanats till ett finskspråkigt boende. Där finns nu 40 platser för finskspråkiga personer med demenssjukdom. (Stadsdelsnämnden Öster)</p>	<p>Ja</p>
<p>Träffpunkt Simonsland – Borås Stads mötesplats för äldre, för människor med funktionsnedsättning och för anhöriga – ska kompletteras med en frivilligsamordnare och lots till verksamheten för människor med funktionsnedsättning.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>● Genomfört</p>	<p>Tjänsten som Frivilligsamordnare/Lots fanns med som sökbar tjänst inför omorganisationen till facknämnder. Den blev ej tillsatt utan har annonserats ut igen. Frivilligcentralen öppnades 2016-10-13 med hjälp av donerade medel från Stiftelsen Curamus. Den drivs av befintlig personal tills dess att tjänsten som Frivilligsamordnare tillsatts. (Stadsdelsnämnden Öster)</p>	<p>Ja</p>
<p>Antalet platser på vård- och omsorgsboenden ska anpassas till genomsnittligt förväntat behov av ca 30 tomplatser.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>● Genomfört</p>	<p>De tomma platserna har minskat i antal. I månads-skiftet december-januari fanns totalt 34 tomma platser (varav 21 platser är inflyttningsklara). Det fanns också 10 platser på den tomställda enheten på Källebergsgatan 31 (Källhaga). När Margaretagatan 5 omdanades till trygghetsbostäder från och med 2016-09-01 minskade antalet platser på vård- och omsorgsboende med 28. Även inflyttningsstoppet på Klintesväng 10 (16 platser), Dalsjövägen 25 (6 platser) och Furuvägen 1 (5 platser) har påverkat tomtiden. På dessa enheter finns i dagsläget 19 tomma platser, vilka inte är medräknade i den totala tomtiden. Det har inte utgått någon tomtidersättning till dessa enheter. (Stadsdelsnämnden Öster)</p>	<p>Ja</p>
<p>På försök ska en verksamhet startas i Träffpunkt Simonslands regi där frivilliga tar med sig äldre passagerare på cykelutflykter.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>● Genomfört</p>	<p>En parcykel med hjälpmotor är inköpt till Träffpunkt Simonsland. (Stadsdelsnämnden Öster)</p>	<p>Ja</p>

Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
Träffpunkt Simonsland har behov av fler större möteslokaler, samt att flera föreningar och organisationer står på kö till kontor. Stadsdelsnämnd Öster får i uppdrag att utreda hur behovet kan lösas. (Uppdragets startår 2016)	● Genomfört	Stadsdelsnämnden Öster har utrett behovet och tillskrivit Kommunstyrelsen om utökad kommunbidrag för inhyring av ytterligare lokaler. Kommunstyrelsen begärde in vissa förtydliganden och ärendet kompletterades av stadsdelsnämnden i september. Begäran har hanterats i budget 2017. Ansvaret för Träffpunkt Simonsland överfördes i januari 2017 till Fritid- och folkhälsonämnden, vilken nu kan utöka träffpunkten med fler möteslokaler och kontorsarbetsplatser till föreningslivet. (Stadsdelsnämnden Öster)	Ja
Stadsdelsnämnd Öster uppdras inrätta funktion Äldreombudsman. (Uppdragets startår 2016)	● Genomfört	Tjänsten har tillsatts under hösten. (Stadsdelsnämnden Öster)	Ja
AB Bostäder uppdras att fortsätta med omdaning av Hässle torg. (Uppdragets startår 2015)	◆ Delvis genomfört	Tjänstemän från bolaget och Borås Stad har arbetat fram ett omtag i projektet. Det utarbetade förslaget har ett större fokus på att skapa en kreativ mötesplats där fritidsgården, biblioteket och kulturskolan har sina verksamheter. Arbetet går vidare under våren med bl a studiebesök i Halmstad och kommunalrådsberedning.	Nej

Vi tar gemensamt ansvar för barn och unga

Om fler tar ansvar för barns och ungas uppväxt och lärande skapas bra förutsättningar för barn och unga att utvecklas till engagerade, självständiga och ansvarsfulla vuxna.

Vad har hänt under året

Unga kommunutvecklare

Under 2016 har 28 ungdomar varit anställda under tre veckor på sommaren för att arbeta med 11 olika uppdrag från 7 olika nämnder. Syftet med feriearbetet är att unga ska bidra med sitt perspektiv på utvecklingsfrågor i kommunen och lära sig mer om kommunens organisation och verksamhet.

Skolinspektionen grundskolan

Under 2016 har Skolinspektionen genomfört sin, med tre års mellanrum, återkommande granskning av skolorna i Borås. Det framkommer brister bl a avseende elevernas trygghet och studiero samt åtgärder mot kränkande behandling. Ett annat område där brister konstaterats är elevhälsans förutsättningar för att arbeta förebyggande och hälsofrämjande.

Inspektionen pekar även på brister avseende stöd och insatser för elever som har svårt att nå målen och är i behov av särskilt stöd. I ett av besluten kan bl a utläsas att elev i behov av särskilt stöd skall ges sådant stöd på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst skall uppnås. Bristerna som gäller särskilt stöd till elever som är i behov av det har en direkt koppling till de resurser skolorna förfogar över men indikerar också att det finns ett behov av att göra en översyn av formerna för stödinsatser på skolorna och i grundskoleförvaltningen som helhet.

Bygga förskolor

Det finns ett stort behov i staden av att nya och förbättrade förskolor. Under året påbörjades bygge av fyra förskolor, Kransmossen, Sagavallen, Tallbacken och Kärrbacken. En ny förskola har även tagits i bruk, Dammsvedjans förskola, LärKan.

Knacka på!

Knacka på! är en mötesplats i Kulturhuset i Borås som vänder sig till de små barnen och deras familjer och är från 2016 en permanent verksamhet. Det projekt som bedrivits med medel från Kulturrådet är avslutat. Knacka på! liksom den nyinredda småbarnsavdelningen är mycket uppskattade och välbesökta av små barn och deras föräldrar. Detta är ett av skälen till att besökssiffrorna på Stadsbiblioteket ökat.

Kommunfullmäktiges indikatorer till nämnderna

Kommunfullmäktiges indikatorer	Måluppfyllelse	Utfall 2014	Utfall 2015	Mål 2016	Utfall 2016	Trend
Andel föräldrar som känner sig trygga när de lämnar sitt barn på förskolan, %.	◆	96,6	97,4	99	95,4	↘
Andel elever i åk 9 som är behöriga till något nationellt gymnasieprogram, %.	◆	86,4	83,0	88	74,8	↘
Andel elever i åk 9 med minst godkänt i alla ämnen, %.	■	76,5	74,6	83	65,2	↘
Genomsnittligt meritvärde i årskurs 9.	◆	216,1	213,9	219	192,6	↘
Andel elever i grundskolan som upplever att lärarna i min skola tar hänsyn till elevernas åsikter, %.	◆			92	78,6	
Andel elever som känner sig trygga i grundskolan, åk 4-9, %.	◆	93,0	91,4	98	92,2	↗
Andel elever i åk 5 som upplever att läraren förväntar sej att de ska nå målen i alla ämnen, %.	◆	94,3	93,4	99	96,2	↗
Andel elever i åk 8 som upplever att läraren förväntar sej att de ska nå målen i alla ämnen, %.	◆	89,7	91,9	98	87,4	↘
Genomsnittlig betygspoäng i gymnasieskolan (max är 20 poäng).	◆	14,2	14,2	14,4	14,1	↘
Andel elever med grundläggande behörighet till universitet och högskola, %.	◆	94	91	98	90,5	↘
Andel elever i gymnasieskolan som upplever att lärarna i min skola tar hänsyn till elevernas åsikter, %.	●			68	76	
Andel elever som känner sig trygga i gymnasieskolan, %.	◆	96	96,2	98	94,8	↘
Andel barn och unga som inte lever i hushåll med försörjningsstöd; %.	●		96,8	97	97,1	↗

Inom målområdet är det en av indikatorerna som når det mål som fullmäktige satt upp. De flesta har även ett sämre utfall än föregående år. De indikatorer som rör årskurs nio har försämrats markant sedan föregående år. Huvudförklaringen till resultatförsämringen står att finna i det stora antalet nyanlända elever som kommit till Borås. Majoriteten av de nyanlända eleverna är i högstadieålder och samtliga har svårigheter i skolarbetet av språkliga skäl. Många har dessutom otillräcklig skolbakgrund och vissa har svåra traumatiska upplevelser bakom sig som i hög grad påverkar deras liv. Sammantaget betyder det att de allra flesta som anländer till Sverige i högstadieålder saknar förutsättningar för att nå de nationella målen och få gymnasiebehörighet.

Andelen elever med grundläggande behörighet till universitet och grundskola fortsätter sin negativa trend och har med undantag från 2014 försämrats varje år sedan 2010. På yrkesprogram finns möjlighet för eleverna att läsa till kurser för att få grundläggande högskolebehörighet då detta inte

längre automatiskt ingår i utbildningen. Av totala antalet elever på yrkesprogram hade 38,4 % grundläggande högskolebehörighet. Däremot ligger den genomsnittliga betygspoängen i gymnasieskolan på samma nivå som de senaste åren med endast mindre variation mellan 14,1 och 14,2.

Kommunfullmäktiges uppdrag till nämnderna

Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
<p>En översyn av ersättningen till friskolor med tillhörande fritidshem samt ersättningen till de fristående förskolorna ska göras under 2015 i syfte att tillse likvärdiga konkurrensvillkor mellan den kommunala skolan och de fristående aktörerna. Kommunstyrelsen ska göra en översyn av ersättningen till skolor där ersättningen följer de enskilda eleverna.</p> <p>(Uppdragets startår 2015)</p>	<p>■ Ej genomfört</p>	<p>Arbetet pågår, samråd har skett med friskolorna. Samordnas nu med den nya Grundskolenämnden som kommer att fördela resurser till sina enheter. Kommer troligtvis att gälla från och med 2017 eller från budgetåret 2018. (Kommunstyrelsen)</p>	Nej
<p>En utredning om skolstrukturen där användning, förändringar och var nya skolor ska byggas ska tas fram. Utredningen ska även innefatta hur Borås Stad ska möta en växande förskolas behov av lokaler.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>◆ Delvis genomfört</p>	<p>Arbetet med utredningen påbörjades i mitten av maj 2016. Utredningen har kommit fram till ett antal förslag till åtgärder som syftar till att utveckla samverkan och samordning mellan berörda förvaltningar och nämnder. I utredningen föreslås även ett antal grundprinciper som ska vara vägledande vid lokalresursplaneringen. Förslagen har sammanställts i en åtgärdsplan som verkställs av berörda nämnder och förvaltningar under 2017. Genomförandet av föreslagna åtgärder och grundprinciper förväntas ge underlag för var och när nya skolor ska byggas, samt hur Borås Stad ska möta en växande förskolas behov av lokaler. (Kommunstyrelsen)</p>	Nej
<p>Lokalförslörjningsnämnden uppdras tillsammans med Stadsdelsnämnd Väster att skyndsamt ta fram en förskola på Norrby.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>● Genomfört</p>	<p>Förskolan på Norrby skall heta KreaNova. Projekttering pågår och anbud har inkommit i slutet av 2016. Byggstart är planerad under första kvartalet 2017. (Lokalförslörjningsnämnden)</p>	Ja
<p>Idrottsskolan kommer under året att fortsätta arbetet med att få igång verksamheten i socialt utsatta områden. De satsningar som planeras är bl.a. att informera om idrottsskolan på föräldramöten och samarbeta med stadsdelarna och de föreningar som verkar i områdena.</p> <p>(Uppdragets startår 2012)</p>	<p>● Genomfört</p>	<p>Idrottsskolan har under senare år gjort riktade insatser i de mer socialt utsatta områdena i Borås som definieras av Borås Stads välfärdsbokslut. Insatserna har bland annat varit att arbeta med skolan och föräldramöten, informera idrottslärare på skolor samt informera vid kommunens mötesplatser i ovan angivna områden. Arbetet har gett resultat och Idrottsskolan har nu etablerat sig på nytt i dessa utsatta stadsdelar. (Fritids- och folkhälsonämnden)</p>	Ja
<p>En hälsofrämjande fond för ungdomar mellan 13 och 25 år som önskar söka medel för t.ex. aktiviteter, material, föreläsare eller studiebesök ska inrättas av Fritids- och folkhälsonämnden.</p> <p>(Uppdragets startår 2015)</p>	<p>◆ Delvis genomfört</p>	<p>En arbetsgrupp på Fritids- och folkhälsoförvaltningen har bildats tillsammans med Ungdomsrådet. I samband med en inventering i kommunen, så visar det sig att det finns liknande bidragsformer. Gruppen tar hänsyn till detta och tar fram kriterier för ansökan och tillskriver nämnden ett förslag under första kvartalet 2017. (Fritids- och folkhälsonämnden)</p>	Nej

Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
Barn och unga ska erbjudas ett rikt fritidsutbud till låga avgifter. Föreningslivet är en viktig aktör och föreningsbidraget för arbete i socialt utsatta områden höjs för att möjliggöra mer aktivitet för barn och unga. (Uppdragets startår 2016)	● Genomfört	Tre föreningar (Norrby IF, Borås AIK samt Borås GIF) är nu i full gång i att arbeta mot nya möjligheter. Föreningarna har lite olika ingångar men gemensamt för de tre är att skapa möjligheter för fler att delta i föreningsverksamhet. Tillsammans med projektet "Sports for you" som drivs av SISU tillsammans med Arbetslivsförvaltningen, genomför föreningarna olika satsningar för att nå ut till eventuellt nya medlemmar och även "gamla" medlemmar som vill vara med på nytt. Satsningen har pågått sedan i månadsskiftet april-maj 2016, en något senare start än önskat, och kommer att fortgå även under 2017. Det socialt riktade bidraget finns till för föreningar som verkar i, eller som vill starta verksamhet i våra socialt utsatta områden. Under året har vi bland annat stöttat Borås Atletklubb för att de tagit emot ensamkommande barn som vill träna. Afghanska föreningen som startat läxläsning samt Odenslunds 4H-gård för ökad bemanning under sommarens olika lägerverksamheter. (Fritids- och folkhälsonämnden)	Ja
Kulturnämnden ska tillsammans med Lokalförvaltningsnämnden intensifiera arbetet med att finna mer ändamålsenliga lokaler för Kulturskolan. (Uppdragets startår 2015)	● Genomfört	Kulturförvaltningen har tillsammans med Lokalförvaltningsnämnden tagit fram tre alternativa förslag på nya lokaler för Kulturskolan. (Kulturnämnden) Lokalförvaltningsnämnden har presenterat ett hyresförslag gällande flytt av kulturskolan, preliminärt i augusti 2018. Uppdraget anses vara avslutat. (Lokalförvaltningsnämnden)	Ja
Kulturnämnden får i uppgift att sänka tröskeln till Kulturskolan genom att sänka avgiften. Hur stor sänkningen 2016 kan bli avgörs av storleken på det av regeringen aviserade statsbidraget. På sikt är ambitionen att Kulturskolan skall vara helt avgiftsfri. (Uppdragets startår 2016)	■ Ej genomfört	Bidragsansökan för ändamålet sänkta terminsavgifter kunde endast göras av kommuner med terminsavgift som översteg landets genomsnittliga terminsavgift 650 kr. (Kulturnämnden)	Ja
Arbetslivsnämnden får i uppdrag att fortsätta utveckla samarbetet med det privata näringslivet när det gäller feriearbete. (Uppdragets startår 2016)	● Genomfört	Samverkan med näringslivet gällande möjligheten för fler feriearbeten. Under år 2016 har det varit en särskild kontaktperson på Jobb Borås utsedd för uppdraget. Jobb Borås har skrivit brev till samtliga företag och organisationer med mer än 50 anställda i Borås om att Jobb Borås önskar ett samarbete kring feriearbeten. Jobb Borås har skrivit att verksamheten kan åta sig att ta fram lämpliga kandidater bland de som har sökt feriearbete och förmedla till de företag som vill erbjuda feriearbeten, samt att företagen erbjudits att annonsera angående feriearbeten på Borås Stads hemsida. (Arbetslivsnämnden)	Ja
Det finns ingen kommunal fritidsgård i centrala Borås. Stadsdelsnämnd Norr får uppdrag att utreda förutsättningarna för att starta en fritidsgård på Norrmalm. (Uppdragets startår 2014)	◆ Delvis genomfört	En inledande utredning gjordes 2012 och denna kan användas som underlag vid ett fortsatt arbete med frågan för Fritids- och folkhälsonämnden. (Stadsdelsnämnden Norr)	Nej, Fritids- och folkhälsonämnden slutför uppdraget
Stadsdelsnämnd Norr uppdras att utreda förutsättningar för att återinföra familjedaghem i Borås Stad. (Uppdragets startår 2015)	● Genomfört	Stadsdelsnämnden Norr har utrett frågan och överlämnat utredningen till KS som behandlat ärendet vidare. (Stadsdelsnämnden Norr)	Ja

Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
Konceptet "Gående skolbuss" ska provas av en skola i varje stadsdel och därefter utvärderas. (Uppdragets startår 2015)	◆ Delvis genomfört	Ingen försöksverksamhet har genomförts under 2016 men i inledningen av vårterminen 2017 kommer konceptet "Gående skolbuss" att provas utifrån ett trafiksäkerhetsperspektiv på Gula skolan i Fristad. Försöket innebär att elever som har sin skolgång på Gula skolan och är bosatta på västra sidan om järnvägen erbjuds möjlighet att tillsammans med personal från skolan och/eller frivilliga föräldrar, gemensamt promenera från en uppsamlingsplats väster om järnvägen till skolan. (Stadsdelsnämnden Norr) Uppdraget är genomfört under hösten 2015 och redovisat för Kommunstyrelsen. (Stadsdelsnämnden Väster) Fjärdingskolan arbetar enligt konceptet "Gående skolbuss". Stadsdelsvärdarna tar emot eleverna från olika gator och går till skolan. Rektor, biträdande rektor och övrig personal tar emot eleverna på skolgården. Detta har skapat en större trygghet för elever, personal och föräldrar. Rektorerna har också fått nya kontaktytor med föräldrar. (Stadsdelsnämnden Öster)	Nej, Grundskolenämnden slutför uppdraget
Förskolan, skolan och gymnasieskolan ska vara avgiftsfri. Ingen elev ska behöva riskera att tvingas avstå från någon aktivitet av ekonomiska skäl. (Uppdragets startår 2016)	● Genomfört	Förskolan, grundskolan och gymnasieskolan är avgiftsfri. Inga aktiviteter genomförs om de medför kostnader för det enskilda barnet eller eleven. (Stadsdelsnämnden Norr) Allt som organiseras på Stadsdelsnämnden Östers förskolor och skolor är kostnadsfritt. (Stadsdelsnämnden Öster)	Ja
Stadsdelsnämnd Norr uppdras att inrätta funktion elevombud. (Uppdragets startår 2016)	● Genomfört	Funktionen har beslutats överföras till Stadsledningskansliet. (Stadsdelsnämnden Norr)	Nej, uppdraget förs över till Kommunstyrelsen
Stadsdelsnämnderna uppdras tillämpa SkolFam-modellen. (Uppdragets startår 2016)	◆ Delvis genomfört	IFO Väster har utrett hur en av IFO anställd specialpedagog kan utföra detta uppdrag. Specialpedagogen skulle då trots anställningen vid IFO också regelbundet samverka med skolans elevhälsa och ingå i ett yrkesnätverk för dessa. Arbetet med att tillämpa modellen SkolFam belyses i det uppdrag Stadsdelsnämnden Väster fått vad gäller att se över hur Borås Stad kan knyta fler familjehem till sig och hur man ska arbeta med att stödja placerade barns skolgång. Utredningen om stärkt familjehemsvård lämnades för ställningstagande till Kommunstyrelsen i oktober. (Stadsdelsnämnderna Norr, Väster och Öster)	Ja
Varje grundskola i Borås ska avsätta en summa pengar som ställs till elevrådets fria förfogande, som en del i arbetet med att öka elevers möjlighet till verkligt inflytande över sin arbetsplats. (Uppdragets startår 2016)	◆ Delvis genomfört	Hur medlen har använts har redovisats i särskild ordning, dvs i separat skrivelse efterfrågad vid PLUPP-samtalet hösten 2016. (Stadsdelsnämnden Norr) Skolenheterna har olika förutsättningar beroende på enhetens storlek och elevernas ålder, vilket har medfört att skolenheterna har tagit sin an uppdraget på olika sätt. På några enheter har det av skolläningen på förhand bestämts en fast summa som elevrådet förfogar över. På andra enheter har det förts en dialog mellan skolläning och elevråd om behoven och hur mycket medel som är rimligt att avsätta. (Stadsdelsnämnden Öster)	Nej, Grundskolenämnden slutför uppdraget

Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
Värdegrund/toleransarbetet Bra kompis ska återinföras i Borås Stads grundskolor. (Uppdragets startår 2016)	◆ Delvis genomfört	Stadsdelsnämnden Norr har utrett frågan och översänt utredningen till KS som behandlat ärendet vidare. (Stadsdelsnämnden Norr) Planering pågår i en gemensam process för hela grundskolan i Borås Stad. (Stadsdelsnämnden Väster) Det finns en grupp med representanter från de olika stadsdelarna som under Stadsdelsnämnden Norrs kommungemensamma verksamhets ledning börjat ta fram en plan hur "Bra kompis-konceptet" ska återinföras i Borås Stads grundskolor. En projektledare har anställts på 12,5% under läsåret 16/17. Projektgruppen har arbetat fram ett förslag på olika aktiviteter som skolorna skulle kunna söka pengar för, till exempel besök på ett koncentrationsläger eller för kompetensutveckling av personalen. (Stadsdelsnämnden Öster)	Nej, Grundskolenämnden slutför uppdraget
Stadsdelsnämnden Norr uppdras att undanta friskolorna från kösystemet så att dessa kan ta in nyanlända elever. (Uppdragets startår 2016)	● Genomfört	En utredning kring uppdraget behandlades på novemberberäkningen. Utredningen visar kortfattat att det inte ligger på kommunen att fatta beslut om undantag från fristående skolors kösystem. En aviserad förändring i skollagen, (regeringspropositionen "Fler elever i fler skolor" 2015/16:184), föreslås träda i kraft 2016-11-01. Denna innebär att regeringen får meddela föreskrifter som innebär undantag för vissa elever. Hur dessa föreskrifter kommer att se ut är idag inte klart men propositionen talar om möjlighet att undanta 5 % av fristående skolors elevantal till elever som kommit till Sverige de senaste två åren. De talas också om att förordningen åtminstone inledningsvis bör vara tidsbegränsad. Samtal har förts med fristående skolor i Borås och de verkar intresserade av att, om lagen antas, undanta elever från sitt kösystem men understryker att de då också måste få ta del av medel som riktas till nyanlända på samma premisser som de kommunala skolorna. Hänsyn till detta tas nu i arbetet med kommande resursfördelning. (Stadsdelsnämnden Norr)	Ja

Företagande växer genom samverkan

Borås Stads tillväxt förutsätter ökat företagande. Kreativ samverkan mellan näringsliv, akademi, kommun och andra delar av samhället bidrar till utveckling som skapar arbetstillfällen.

Vad har hänt under året

Borås ses numera som Sveriges och Nordens naturliga kompetenscentrum inom textil och mode. I juni fick staden uppdraget att genom den Europeiska organisationen ACTE leda den europeiska textila utvecklingen framåt till 2019 i och med att Ulf Olsson valdes till ordförande i organisationen.

Teknikklustret inom aktiv bilsäkerhet har under årets utvecklats starkt. Tillsammans med RISE, Chalmers, Lindholmen Science Park och Volvo AB har staden samverkat för att stärka ASTA ZERO. Ett utvecklingsarbete har inletts i syfte att utveckla staden till ett område för utveckling av autonoma fordon och transporter. Ett strategiarbete för att ytterligare utveckla området kring ASTA ZERO har inletts.

Under året kom beskedet om förändringar inom Ericssonkoncernen med det direkta resultatet att anläggningen i Borås skulle stängas. Under året arbetat intensivt för att lindra skadeverkningsarna först och främst för de anställda men också för staden som i och med detta riskerar att

mista ett viktigt teknikområde. Ericsson beslutade att inte stänga fabriken helt, utan behålla vissa strategiska utvecklingsområden i Borås.

Kommunfullmäktiges indikatorer till nämnderna

Kommunfullmäktiges indikatorer	Måluppfyllelse	Utfall 2014	Utfall 2015	Mål 2016	Utfall 2016	Trend
Tillgång till mark för företagande, m2.	●	341 900	400 000	250 000	250 000	
Borås Stads näringslivsklimat - ranking enligt Svenskt näringsliv.	■	36	47	35	106	↘
Företagsklimat enl. öppna jämförelser (Insikt) - Totalt, Nöjd Kund Index	◆			63	62	
Systemattningsgrad (20-64 år), %.		77,7	78,1	78		Utfall 2016 presenteras - våren 2018
Antal hushåll som får försörjningsstöd i mer än tio månader under kalenderåret.	●	681	608	610	563	↗
Antal personer med arbetsmarknadsanställningar.	●	407	353	375	388	

Tre av de sex indikatorerna har nått målvärdet. En indikator visar på rött, Borås Stad har tappat i ranking från plats 47 år 2015 till plats 106 år 2016. Borås föll på samtliga enkätfrågor och fyra av sex statistikområden. Fallet är extra stort på de frågor som har extra tyngd i rankingen.

174 företagare som är medlemmar i Svensk Näringsliv har svarat på enkäten 2016. Undersökningen är en attitydundersökning och mäter ”stämningar” – inte absoluta fakta. Många företagare förefaller svara utifrån den känsla man har av att vara företagare i kommunen. Är man missnöjd med läget så faller ofta alla betyg. Tycker man inte att kommunen som helhet gör ett bra jobb ger detta stort utslag. Man skiljer inte på politik och tjänsteutövning.

Orsaken till fallet är främst följande områden:

- ”Service till företag”, ”Tjänstemäns attityd till ftg” och ”Tillämpning av lagar och regler” faller starkt
- ”Skolans attityder till företagande” faller starkt tillsammans med ”Tillgång till kompetens”

Dvs stadens myndighetsutövande mot företag och stadens hantering av skola och utbildning

För att förbättra samarbetet med näringslivet samlades 130 företagare, politiker och tjänstemän under tre dagar i mars. Tillsammans diskuterade man iscensatta ärenden där parter ofta möts i vardagen för att öka dialogen och förståelsen för varandras verksamheter och utmaningar.

Kommunfullmäktiges uppdrag till nämnderna

Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
En näringslivsstrategi ska tas fram under 2015. Strategin ska syfta till att förenkla byråkratin för näringslivet, att minska kommunens konkurrens med näringslivet, att skapa förutsättningar för ett förbättrat näringslivsklimat samt att Borås ska uppnå bättre resultat i mätningar av företagsklimatet. (Uppdragets startår 2015)	● Genomfört	KS antog näringslivsstrategin den 22 augusti. (Näringsliv) KF antog strategin i 29 sept. Ärendet är avslutat. (Kommunstyrelsen)	Ja

Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
Kommunstyrelsen uppdras att etablera funktionen företagslots, med "en dörr in"-princip, i Borås Stads verksamheter. (Uppdragets startår 2015)	● Genomfört	KS Tog beslut att inrätta en ny funktion "Företagens servicecenter" den 12 december. Detta uppdrag behandlades i förslaget och löses i och med inrättandet av funktionen. Ärendet är avslutat. (Kommunstyrelsen)	Ja
Kommunstyrelsen får i uppdrag att under 2015 utarbeta ett markstrategiskt program. Borås Stad är en betydande markägare som behöver kunna erbjuda färdig tomtmark för företag och institutioner som en naturlig och självklar del i kommunens näringslivspolitik. I programmet ska redovisas ambitioner och syn på kommunens markinnehav, markanvändning, markanvisningar och markpriser. (Uppdragets startår 2015)	◆ Delvis genomfört	Riktlinjer för markförvärv och försäljning har varit ute på remiss under slutet av 2016. Förslaget är framtaget för att fastlägga de riktlinjer som ska gälla för att långsiktigt säkerställa erforderlig mark för samhällets expansion och att skapa en tydlighet i förvaltningen av kommunens mark. Förslaget innehåller vägledning kring synsätt på behoven av mark för rekreation och friluftsliv, naturvård, ekonomisk förvaltning, markreserv och möjlighet att påverka samhällsbyggandet. (Kommunstyrelsen)	Nej
Under 2016 ska Borås Stad kartlägga vilka löften eller garantier riktade mot näringslivet, till exempel när det gäller svarstider och handläggningstider, som näringsidkare skulle ha mest nytta av. Dessa garantier bör införas så fort som möjligt. (Uppdragets startår 2016)	● Genomfört	KS tog beslut att inrätta en ny funktion "Företagens servicecenter" den 12 december. Detta uppdrag behandlades i förslaget och införes i och med inrättandet av funktionen. Ärendet är avslutat. (Kommunstyrelsen)	Ja
Kommunstyrelsen uppdras att inom ramen för Näringslivsavdelningen skapa ett servicecenter för företag. I ett servicecenter ska bland annat följande ingå: "En väg in", tillståndslots för att underlätta tillståndsärenden, förenkla för företags etableringar samt samordning av kommunala förvaltningars beslutsprocesser. (Uppdragets startår 2016)	● Genomfört	KS tog beslut att inrätta en ny funktion "Företagens servicecenter" den 12 december. Detta uppdrag behandlades i förslaget och införes i och med inrättandet av funktionen. Ärendet är avslutat. (Kommunstyrelsen)	Ja
Borås Stad har tidigare drivit ett arbete via Arbetslivsnämnden där unga har erbjudits arbetsplatsintroduktion/praktik i näringslivet. Detta arbetssätt ska återinföras. (Uppdragets startår 2016)	● Genomfört	Jobb Borås har återupptaget verksamheten samverka med näringslivet, för att ge unga möjlighet att få en ungdomsansställning på ett företag på samma sätt som inom kommunal verksamhet. Praktik har det aldrig varit stopp på så det arbetet har fortsatt som vanligt. Jobb Borås har inom Point-projektet, verksamheten finansieras av Samordningsförbundet, utvecklat samarbetet med näringslivet och IF Elfsborg och deras sponsorföretag. (Arbetslivsnämnden)	Ja

Livskraftig stadskärna

En attraktiv stad har en stadskärna som är levande under dygnets flesta timmar med en blandning av boende, handel och upplevelser.

Vad har hänt under året

I november blev Borås för andra året i rad utsedd till Årets Håll Sverige Rent-kommun, i konkurrens med samtliga svenska kommuner, tack vare sitt strategiska arbete mot nedskräpning.

Satsningen med kultur i det offentliga rummet fortsätter. Under året har Borås Internationella Skulpturbiennal skapat många besök och liv i stadskärnan.

Under 2016 har ombyggnaden av Västerlånggatan startat och beräknas vara klar till våren 2017.

Det pågår mycket arbete som påverkar målet om en livskraftig stadskärna: ny översiktsplan, inriktning för hur vi ska arbeta med förtätning av stadskärnan, inriktning för Götalandsbana genom Borås med ett centralt stationsläge – en fråga som kommer att påverka stadsutvecklingen i framtiden.

Kommunfullmäktiges indikatorer till nämnderna

Kommunfullmäktiges indikatorer	Måluppfyllelse	Utfall 2014	Utfall 2015	Mål 2016	Utfall 2016	Trend
Antal personer i en hemlöshetssituation som får eget förstahandskontrakt med hjälp av socialtjänsten.	●	19	17	20	21	↗
Förtätning av stadskärnan, antal nyinflyttade till centrum.	■	118	85	200	147	↗
Antal nya bostäder i detaljplan i stadskärnan.	■	0	0	100	0	
Antal nyproducerade bostäder i Borås tätort.	■			500	302	
Andel av ansökningarna om bygglov med fullständiga handlingar som fått beslut senast 8 veckor efter ansökan, %.	■	81	84	100	75	↘
Handelsindex – attraktiv handel		111	-	108		Inget nytt detaljhandelsindex har tagits fram sedan 2014 av Handels Utredningsinstitut.

En av indikatorerna har nått det målvärde som fullmäktige har satt. Många av utfallen är 2015 års siffror då mycket av statistiken för 2016 kommer senare under 2017.

Inom centrumområdet (avgränsat i olika väderstreck av Stadshuset, Viskan, Pinnocchio och Simonsland), så bodde det 2015-12-31 totalt 2 831 personer (147 personer fler än året innan). Intressant är också att det i första hand är personer 20-29 år, samt personer 50 år eller äldre som varit tillskottet under året, samt aningen fler män än kvinnor. (Fakta för 2016 kommer våren 2017, siffrorna har alltså en eftersläpning)

Antal nya bostäder i detaljplan är inte i nivå med målet. En av förklaringarna till detta är att huvuddelen av de planer som förvaltningen arbetat med 2016 har startats upp under året, sammantaget innehållandes cirka 2000 nya bostäder (gäller hela Borås Stad). En stor del av personalresurserna har också koncentrerats till att forcera fram detaljplaner för LSS-bostäder och förskolor, samt planprogrammet för Hestra. Osäkerheten kring den statliga infrastrukturen har också inneburit många överläggningar med Trafikverket om att komma fram med pågående detaljplaner.

Handläggningstiden på bygglov förklaras av hög personalfrånvaro under året.

Kommunfullmäktiges uppdrag till nämnderna

Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
<p>Kommunstyrelsen uppdras att ta fram en förtättningsstrategi som ett tillägg till översiktsplanen. I strategin ska bland annat ingå en konkretisering av vad som krävs för att nå upp till visionens mål om tredubblat invånarantal i stadskärnan till 2025, vilka gröna lungor som behöver värnas särskilt, en inventering av lufttomter samt förslag på lokalisering av framtida höga hus.</p> <p>(Uppdragets startår 2015)</p>	<p>◆ Delvis genomfört</p>	<p>En strategi för stadens förtätning ingår i förslaget till ny översiktsplan som är på samråd våren 2017. Översiktsplanen har tydligt fokus på en förtätning, där bebyggelsen föreslås växa främst inom tätortsgården. Ett antal förtättningsområden föreslås, dels en utvidgad stadskärna, dels en centrumnära bebyggelse (ca 1 500 m runt stadskärnan) samt urbana stråk. Dessa är strategiskt viktiga stråk där staden kan växa med fler bostäder, arbetsplatser, handel mm. Stråken baseras bl.a. på stadbuslinjer samt gång- och cykelbanor. Förtätning utmed stråken kan därmed stärka förutsättningarna för ett hållbart resande inom staden. Inom Borås tätort bedöms ca 12 500 nya bostäder rymmas. Översiktsplanen ger också förslag på vilka grönområden som bör bevaras i samband med förtätning av staden. En mer konkretiserad strategi där marktillgång, byggbarhet m.m. vägs in kan göras inom ramen för t.ex. en fördjupad översiktsplan. (Kommunstyrelsen)</p>	<p>Ja, ingår i översiktsplanen</p>
<p>Under 2016 ska Kommunstyrelsen utreda hur samhällsbyggnadsnämnden kan ta betalt/kompenseras när planer tas fram för kommunens egen organisation.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>● Genomfört</p>	<p>I enlighet med Budget 2016 kommer en ny finansieringsmetod att prövas för hur Samhällsbyggnadsnämnden kompenseras när planer tas fram för kommunens egen organisation. Målet är att detaljplaneverksamheten ska finansieras enligt självkostnadsprincipen via planavtal för samtliga detaljplaner. (Kommunstyrelsen)</p>	<p>Ja</p>
<p>Alla delar i byggprocessen som påverkas av Borås Stads agerande ska ses över. Det ska vara enkelt att komma igång med byggen i Borås Stad. Företag som vill bygga bostäder får snabbare beslut när det gäller planer, markanvisningar och bygglov. Kommunstyrelsen får i uppdrag att fastställa hur översynen ska gå till.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>◆ Delvis genomfört</p>	<p>Arbetet pågår i ett antal arbetsgrupper. (Kommunstyrelsen)</p>	<p>Nej</p>
<p>Kommunstyrelsen uppdras att under 2016 tillämpa dubbel markanvisning i minst ett fall.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>■ Ej genomfört</p>	<p>Utredning pågår om vilka projekt som kan vara lämpliga för dubbel markanvisning. (Kommunstyrelsen)</p>	<p>Ja, uppdraget finns 2017</p>
<p>Samhällsbyggnadsnämnden uppdras att utreda frågan om parkeringsnormen och lämna förslag till Kommunstyrelsen under 2015.</p> <p>(Uppdragets startår 2015)</p>	<p>● Genomfört</p>	<p>Ärendet är slutfört och Kommunfullmäktige beslutade 2016-11-23 att anta Borås Stads riktlinjer för parkering. (Samhällsbyggnadsnämnden)</p>	<p>Ja</p>
<p>Samhällsbyggnadsnämnden uppdras att snarast presentera förslag till en centralt belägen ställplats för husbilar.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>● Genomfört</p>	<p>Uppdraget genomfördes under 2016. (Samhällsbyggnadsnämnden)</p>	<p>Ja</p>
<p>Samhällsbyggnadsnämnden uppdras att ta fram förslag på en träbyggnadsstrategi.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>◆ Delvis genomfört</p>	<p>Förslaget till en träbyggnadsstrategi har remitterats till berörda nämnder och strategin kommer att fastställas av Samhällsbyggnadsnämnden under våren 2017. (Samhällsbyggnadsnämnden)</p>	<p>Nej</p>
<p>Tekniska nämnden ska i samverkan med Borås Parkerings AB införa ett parkeringsledningssystem till årsskiftet 2015/16.</p> <p>(Uppdragets startår 2015)</p>	<p>◆ Delvis genomfört</p>	<p>Analys av förstärkt vägvisning görs kontinuerligt i samråd med Parkeringsbolaget. Under 2016 har inget behov identifierats. (Tekniska nämnden)</p> <p>Arbetet pågår men är försenat pga överklaganden i upphandlingsprocessen. (Borås Parkerings AB)</p>	<p>Nej</p>

Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
Tekniska nämnden ska i samverkan med Borås Parkerings AB ta fram fler korttids-parkeringar i stadskärnan. Av dessa ska en viss andel vara avgiftsfria. (Uppdragets startår 2015)	● Genomfört	På stadens centrala ytor för lastplatser tilläts korttids-parkering från klockan 11.00. (Tekniska nämnden) Tekniska Förvaltningen har tillskapat totalt 15 nya platser. Dessa finns på Allégatan, Åsbogatan och Sturegatan. Ytterligare några platser är planerade på andra gator i centrum och kommer att etableras i takt med att gatorna byggs om. (Borås Parkerings AB)	Ja
De kommunala bostadsbolagen ska underlätta för hyresgäster att ombilda fastigheter till bostadsrätter eller ägarlägenheter (Uppdragets startår 2015)			Ja, hanteras i ägardirektiven

Medborgares initiativkraft gör landsbygden levande

Människors engagemang och initiativkraft skapar starka, attraktiva tätorter och en levande landsbygd.

Vad har hänt under året

Leader Sjuhärad har en programperiod, som ger stöd till landsbygdsutveckling fram till 2020. Det gäller insatsområdena livskvalitet, service och entreprenörskap, alla viktiga områden för att skapa en levande landsbygd.

Det finns nu fiberföringar som täcker in i stort sett hela kommunens landsbygd, utfallet för hur stor del andel hushåll och företag som har tillgång till bredband om minst 100Mbit/s presenteras i mars 2017. Målvärdet för 2016 torde ha överträffats, då såväl Stadsnätet SplitVision som privata aktörer, kommit igång med fiberinstallationer till villamarknaden i tätort och viss fiberutbyggnad skett på landsbygd.

Kommunfullmäktiges indikatorer till nämnderna

Kommunfullmäktiges indikatorer	Måluppfyllelse	Utfall 2014	Utfall 2015	Mål 2016	Utfall 2016	Trend
Andel hushåll och företag som har tillgång till bredband om minst 100Mbit/s, %	●	47	59	61	63,4	
Antal nyproducerade bostäder utanför Borås tätort	◆			100	94	
Antal nya bostäder i detaljplan utanför stadskärnan.	■			500	99	

År 2015 blev 94 nybyggda lägenheter utanför orten Borås, varav 67 lägenheter i flerbostadshus och 27 i småhus. Förutom nybyggda bostäder ökade även antalet bostäder genom nettotillskott vid ombyggda flerbostadshus, vilket blev 11 fler lägenheter utanför orten Borås. (Fakta för 2016 kommer sommaren 2017.)

Antal nya bostäder i detaljplan är inte i nivå med målet. En av förklaringarna till detta är att huvuddelen av de planer som förvaltningen arbetat med 2016 har startats upp under året, sammantaget innehållandes cirka 2000 nya bostäder (gäller hela Borås Stad). En stor del av personalresurserna har också koncentrerats till att forcera fram detaljplaner för LSS-bostäder och förskolor, samt planprogrammet för Hestra. Osäkerheten kring den statliga infrastrukturen har också inneburit många överläggningar med Trafikverket om att komma fram med pågående detaljplaner.

Kommunfullmäktiges uppdrag till nämnderna

Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
Kommunstyrelsen ska samverka med stadsdelsnämnderna för att utveckla och driva på införandet av så kallade ortsråd, där medborgarna i de olika kommunerna på ett organiserat sätt kan kommunicera med Borås Stad och föra fram för sitt område viktiga frågor. Landsbygdsutvecklingen förstärks genom ortsråden, som ligger väl i linje med vision 2025 "Medborgares initiativkraft gör landsbygden levande". (Uppdragets startår 2015)	◆ Delvis genomfört	Ett ambitiöst förslag kring ortsråd och virtuellt medborgarkontor har inkommit från Attraktiva Toarp och Framtid Fristad. Kommunfullmäktiges budget för 2017 har givit Fritids- och folkhälsönämnden konkret uppdrag att stötta ortsråd. Samarbete mellan Stadskansliet och Fritids och folkhälsoförvaltningen har startat för att möta upp förväntningar och behov, dels med egen personal och dels med en ansökan till Leader Sjuhärad för att få stöd att bygga en hållbar struktur. (Kommunstyrelsen)	Ja, ansvaret håller på att överföras till Fritids- och folkhälso-nämnden. I 2017 års budget fick Fritids- och folkhälso-nämnden i uppdrag att erbjuda stöd till ortsråden.
Kommunstyrelsen ska under året presentera ett förslag som visar hur fler bostäder kan byggas efter kollektivtrafikstråken utanför Borås centralort. (Uppdragets startår 2016)	● Genomfört	I förslaget till översiktsplan ingår en strukturbild som ska illustrera en framtidsbild för kommunens bebyggelse. Strukturbilden bygger på femkärnighet och starka kollektivtrafikstråk med goda kommunikationer. Bebyggelsen föreslås koncentreras i staden, i de fyra serviceorterna Dalsjöfors, Fristad, Sandared och Viskafors samt utmed stråken mellan staden och dessa serviceorter. För att utnyttja kollektivtrafikens potential bör bostäder i första hand koncentreras inom stråkens orter eller i anslutning till större hållplatser. Genom att ta stöd i strukturbilden kan kommunens framtida bebyggelse bidra till ett utökat kollektivtrafikresande och därmed mer hållbar. (Kommunstyrelsen)	Ja
Tekniska nämnden får i uppdrag att arbeta vidare med utsmyckning i de större tätorterna kring staden. (Uppdragets startår 2016)	● Genomfört	Extra lökplanteringar har anlagts i Stationsparken i Sandared. Om det faller väl ut kommer en större satsning på lökplanteringar att genomföras under hösten 2017. Träd på torget i Dalsjöfors har bytts ut inom ramen för återplanteringsprogrammet. Belysningen i Stationsparken i Fristad har förbättrats inom ramen för tryggare och säkrare parker i kommunen. (Tekniska nämnden)	Ja
Införandet av en distributionscentral enligt förslag från Tekniska nämnden ska påbörjas under 2016 i den takt som tillgängliga medel tillåter. (Uppdragets startår 2016)	● Genomfört	Införandet av en Distributionscentral enligt förslag från Tekniska nämnden är påbörjad under 2016. Upphandling av system för ruttoptimering är klar. Arbete gällande aktivering av lokala entreprenörer är igång. (Tekniska nämnden)	Ja

Goda resvanor och attraktiva kommunikationer

Goda resvanor och attraktiva kommunikationer vid både korta och långa resor, minskar belastningen på miljön.

Vad har hänt under året

Under året har Trafikverket sänt Lokaliseringsutredningen Bollebygd-Borås på samråd. Borås Stad har i sitt svar förordat en tunnel under staden med centralt stationsläge. Trafikverket har sammanställt remissvaren. När Borås Stad nått avtal med Sverigeförhandlingen kan Trafikverket besluta om val av korridor. Den 10 juni tog Borås Stad och Sverigeförhandlingen varandra i hand på att skapa förutsättningar för 12 500 bostäder i Borås före 2035 samt en medfinansiering och förskottering på 228 mnkr. Förhandlingarna fortsätter under 2017.

2016 var första året som Borås Stad var med i Cykelvänlig arbetsplats som är ett koncept som riktar sig till arbetsgivare för att de ska arbeta med att uppmuntra fler att cykla via åtgärder av olika slag. Hösten 2016 var det också första året som Borås Stad deltar i projektet Vintercyklist. Projektet lägger fokus på hur Borås är att cykla i på vintern. För att få välutrustade vintercyklingssambassadörer har de 20 cyklisterna fått dubbdäck från kommunen mot att de svarar på enkäter om hur de tycker att det är att cykla på vintern.

Kommunfullmäktiges indikatorer till nämnderna

Kommunfullmäktiges indikatorer	Måluppfyllelse	Utfall 2014	Utfall 2015	Mål 2016	Utfall 2016	Trend
Kollektivtrafiken ska bli mer attraktiv och kollektivtrafikresandet ska öka varje år, %.	■	-1,3	0,2	4	2	↗
Antal cyklister vid kommunens cykelbarometrar	◆	424 438	422 105	437 000	424 189	↗
Tillgängliga cykelstråk, km	◆	150	156	159	158	↗
Andel personfordon och servicefordon under 3,5 ton i Borås Stads verksamhet som är miljöfordon, %.	●	65	66	68	71	↗
Andel personfordon i Borås Stads verksamhet som är miljöfordon, %.	●		84	90	90	↗

Kollektivtrafiken ska bli mer attraktiv och kollektivtrafikresandet ska öka varje år, ökning/år i %. Kollektivtrafiken har utvecklats väl under 2016 och trafiken har ökat med +2% från 2015, men når inte målet på en ökning med 4 %. Under 2016 har det skett 14,6 miljoner resor med kollektivtrafiken på buss- och tåglinjer som berör Borås

Kommunfullmäktiges uppdrag till nämnderna

Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
Under 2015 ska förutsättningarna för att införa skolkort till samtliga skolungdomar utredas. (Uppdragets startår 2014)	■ Ej genomfört	Utredning kommer att göras under 2017. (Kommunstyrelsen)	Nej
Kommunstyrelsen får i uppdrag att under 2015 utreda "framtidens kollektivtrafik" och att ta ett helhetsgrepp om den långsiktiga trafikplaneringen som är påbörjad och infogad i en trafikstrategisk utredning. (Uppdragets startår 2015)	◆ Delvis genomfört	Utredningsarbetet har pågått under en längre tid. Under våren 2017 väntas en politisk förankring av arbetet. (Kommunstyrelsen)	Nej
Kommunstyrelsen ska utreda samt föreslå en annan lokalisering av den busstrafik som idag sker på Södra torget, i syfte att frigöra torget från busstrafiken. (Uppdragets startår 2015)	◆ Delvis genomfört	Uppdraget ingår i uppdraget "Kommunstyrelsen får i uppdrag att under 2015 utreda "framtidens kollektivtrafik" och att ta ett helhetsgrepp om den långsiktiga trafikplaneringen som är påbörjad och infogad i en trafikstrategisk utredning." (Kommunstyrelsen)	Ja
Kommunstyrelsen får i uppdrag att ta fram förslag till åtgärder för att hjälpa anställda att minska CO2-belastningen vid resor till och från arbetet. (Uppdragets startår 2016)	● Genomfört	I arbetet med att minska CO2 utsläpp för personalens resor, ger Borås Stad möjlighet att få Västtrafiks årskort uppdelat per månad via nettolöneavdrag. Vi ger också möjlighet att teckna leasingavtal på cykel via bruttolöneavdrag, denna möjlighet kommer att ges två gånger om året. Personal och förhandling kommer fortsätta bevaka området. (Kommunstyrelsen)	Ja
Kommunstyrelsen uppdras inleda arbetet för att få med väg 180 i Trafikverkets planering. (Uppdragets startår 2016)	◆ Delvis genomfört	Borås Stad har med ny sträckning av väg 180 i listan för framtida infrastrukturprojekt som skickats till Boråsregionen. Boråsregionen är med när Västra Götalandsregionen tar fram förslag till Regionala infrastrukturplanen som pågår och förväntas komma på remiss under 2017. (Kommunstyrelsen)	Ja, arbetet är påbörjat
Tekniska nämnden ska starta en cykelpool/cykeluthyrning som är tillgänglig för allmänheten, med sikte på både arbetspendling och turister. (Uppdragets startår 2016)	◆ Delvis genomfört	Utredning pågår med extern konsult för att om möjligt få till stånd cykelpool/cykeluthyrning av mindre omfattning. Diskussion har även innefattat omvärldsanalys och alternativa lösningar vilka kommer att studeras närmare under året. (Tekniska nämnden)	Nej
Interna bilpoolen ska innehålla kollektivtrafik (busskort) som val vid bokning. (Uppdragets startår 2016)	● Genomfört	Busskort finns nu. En utvärdering efter testperiod kommer ske framöver. (Tekniska nämnden)	Ja
Tekniska nämnden ska inventera trafikfarliga miljöer och föreslår åtgärder för att minska riskerna. Bland annat behöver trafiken göras tryggare på Norrby och Hässleholmen. Nämnden ska ta ett helhetsgrepp där och presentera förslag till lösningar. (Uppdragets startår 2016)	◆ Delvis genomfört	Samråd har genomförts med representanter för boende på Norrby där förslag till centrumupprustningsåtgärder på Östgötagatan och Norrby torg diskuterats för att öka trivselen och förbättra trafiksäkerheten inom området. Fartdämpande åtgärder presenterades också på ett flertal platser där tidigare samråd legat till grund till förslagen. Byggnationen beräknas starta våren 2017 sedan osäkerhet om behov av utbyte av fjärrvärmeledningarna klarnat. Punktvisa trafiksäkerhetsåtgärder kommer vid tjänlig väderlek att utföras under vinterperioden. Tekniska nämnden genomförde en medborgardialog på Hässleholmen den 10 december 2016. (Tekniska nämnden)	Ja ingår i ordinarie arbetet

Ekologisk hållbarhet lokalt och globalt

En resurseffektiv och ansvarsfull utveckling säkerställer att nuvarande och kommande generationer får en hälsosam och god miljö

Vad har hänt under året

Global kommun

Borås har blivit utsedd till en av landets sju globala kommuner av biståndsmyndigheten Sida. Samarbetet mellan Borås Stad, Borås Energi och Miljö, Borås Waste Recovery, Högskolan i Borås och myndigheten kommer att innebära att globala frågor uppmärksammas under olika aktiviteter. I höst blir Borås Globala Borås. Att starta Globala Borås passar extra bra i år eftersom arbetet med de nyligen antagna Globala målen för hållbar utveckling startar nu.

- Vi har 15 år på oss att nå de Globala målen, de är universella och gäller alla länder – även Sverige – och involverar olika aktörer från alla sektorer och på alla nivåer i samhället.

ESCAR

EU-projektet ESCAR (European strategic partnership for Sustainable Consumption and Awareness Raising) har haft som mål att förbättra yrkeskompetensen inom hållbar konsumtion. Det tvååriga projektet som Miljöförvaltningen varit projektledare för avslutades i november 2016 med slutrapportering i januari 2017.

I projektet ingick en icke-statlig organisation (Columbares i Murcia, Spanien), tre kommuner (Santorso i Italien, Skanderborg i Danmark, Borås i Sverige) och ett science center (Navet i Borås). Projektets slutsatser och resultat, med särskilt fokus på metodhandboken, presenterades vid en slutkonferens som hölls i Borås den 21 september.

Kommunfullmäktiges indikatorer till nämnderna

Kommunfullmäktiges indikatorer	Måluppfyllelse	Utfall 2014	Utfall 2015	Mål 2016	Utfall 2016	Trend
Andel ekologiska livsmedel, %.	■	16,1	23,6	40	30,5	↗
Total energianvändning för uppvärmning av kommunens fastigheter, kWh/kvadratmeter.	◆	105	103	95	97	↗
Total energiproduktion från solenergi, mwh	◆		89	145	133	↗

Ingen av indikatorerna kring ekologisk hållbarhet har nått det önskade målvärdet, men alla tre visar på positiva trender. Andelen ekologiska livsmedel har på tre år gått från 16 % till 30 %, energianvändningen för uppvärmning minskar och produktionen från solenergi ökar.

Kommunfullmäktiges uppdrag till nämnderna

Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
Kommunstyrelsen får i uppdrag att under året ta fram en strategi för grön IT som innebär bland annat att den IT-hårdvara som kommunen köper in ska ha en bra energi- och miljöprestanda. En utredning skall genomföras under året. (Uppdragets startår 2013)	◆ Delvis genomfört	Vi har byggt förutsättningar för resfria möten via Lync, där vi inom kort även kommer att erbjuda möjlighet för inringda Lyncmöten för personer som vid mötestillfället inte har tillgång till dator. En lösning för "follow me print" för kommunens multifunktions skrivare är framtagen och testad, lösningen kommer att erbjudas verksamheterna under hösten/vintern 2016. Arbete pågår med att ta in offerter för att göra en genomlysning av hela IT miljön, en så kallad GitAudit. Under 2016 har en mätning av utskrifter gjorts, underlaget är skickat till extern leverantör för sammanställning. Väntas åter under januari 2017. Dialog har inletts med Atea kring genomlysning av IT-miljö, (GitAudit), förutom utskriftshantering. (Kommunstyrelsen)	Nej

Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
Kommunstyrelsen får i uppdrag att samordna de insatser som krävs för att hållbarhetscertifiera stadsdelen Norrby. (Uppdragets startår 2014)	■ Ej genomfört	Uppdraget är från 2014 och hade samband med att den befintliga stadsdelen eventuellt skulle kompletteras med en nybyggd del mot centrum. Det finns idag hjälp att få från svenska Citylab för att jobba med hållbarhet i stadsdelar, men på grund av osäkerhet kring Götalandsbanan pågår inget arbete kring certifiering av just Norrby. Uppdraget med hållbarhetscertifieringen bör avslutas. Arbetet med att hållbarhetscertifiera Norrby kan tas upp igen när arbetet med planprogrammet för kvarteret Gjutaren och Verkmästaren återupptas av Samhällsbyggnadsförvaltningen. (Kommunstyrelsen)	Ja, ingår i Vinnovaprojektet samt Innovationsplattform Borås
Kommunstyrelsen uppdras att 2015 ta fram en vindbruksplan som ett tillägg till översiktsplanen. Tysta områden ska utredas. (Uppdragets startår 2015)	◆ Delvis genomfört	Landskapsanalys från Samhällsbyggnadsnämnden inväntas. Kartmaterial från Miljöförvaltningen finns för indikationer på områden som kan upplevas som tysta. Förslag till ny översiktsplan sänds på remiss 2017 och beroende på vad den tar ställning till så kan bedömning göras om vad ett tillägg bör innehålla. Energi och Klimatstrategi som gäller till 2019 finns som vägledning om framtidsbild till 2035. Miljömål finns förlängda till och med 2017, men nya miljömål ska beslutas. Trycket på att uppföra nya vindkraftverk har i princip upphört under 2016 på grund av bland annat lönsamhetsbrist. (Kommunstyrelsen)	Nej
Kommunstyrelsen får i uppdrag att fastställa en konkret ambitionsnivå gällande utbyggnadstakten inom solenergi. Ett internt investeringsstöd inrättas för att komplettera ordinarie finansiering, och därmed möjliggöra fler solcellsinvesteringar. (Uppdragets startår 2016)	● Genomfört	Energi och Klimatstrategin anger att Borås Stad ska skapa förutsättningar för ökad lokal energiproduktion. Varje strategi har huvudansvariga nämnder eller bolag. Ansvaret innebär att nämnden arbetar för att integrera strategin i sin budget och verksamhet. Som ansvariga för Solenergiproduktion anges Lokalförsörjningsnämnden, Miljö- och konsumentnämnden och de kommunala bolagen. Uppföljningen av målen i Energi- och klimatstrategin integreras i miljömålsuppföljningen. Det pågår en snabb utveckling inom solenergi och en ökad utbyggnad av solenergi i kommunens verksamheter sker efter hand som ekonomi och situation bedöms lämplig. Budgetchefen på Stadskansliet anser att möjligheterna för LFF att bygga solceller redan finns i budget 2016 genom att LFN har en miljon kronor (1 000 000 kr) per år för detta om de har projekt där detta är lämpligt. De kommunala bolagen däremot får själva styra in kostnader för solenergi i sin egen respektive budget. Kommunstyrelsen fick ytterligare bekräftelse på den höga ambitionsnivån inför svar i januari 2017 på internremiss med anledning av remiss från Miljö- och energidepartementet över förslag till strategi för ökad användning av sol samt förslag till heltäckande solstatistik. Ambitionerna hos de kommunala bolagen och förvaltningarna är höga om bara de rätta förutsättningarna ges. Ytterligare fastställda ambitionsnivåer anser Kommunstyrelsen vara överflödiga. (Kommunstyrelsen)	Ja, ersätts av Energi och klimatplanen som gäller till 2019
Lokalförsörjningsnämnden får i uppdrag att föreslå en ambitionsnivå gällande utbyggnadstakten inom solenergi, beaktat ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet samt kulturhistoriska och arkitektoniska begränsningar. (Uppdragets startår 2015)	● Genomfört	Planen för utbyggnadstakten i Borås Stad färdigställdes under 2015 och Lokalförsörjningsförvaltningen har under 2016 tagit fram en egen ambitionsnivå som kopplas dels mot prövning i varje byggprojekt samt mot hur investeringsbudgeten för solenergi ska användas under de kommande tre åren. Denna plan färdigställdes i slutet av 2016. (Lokalförsörjningsnämnden)	Ja
Bygglovstaxan ska ses över så att denna inte motverkar satsningen på mer solenergi. (Uppdragets startår 2016)	● Genomfört	Bygglovstaxan för solenergin tillämpas enligt beslut från 2016. (Samhällsbyggnadsnämnden)	Ja

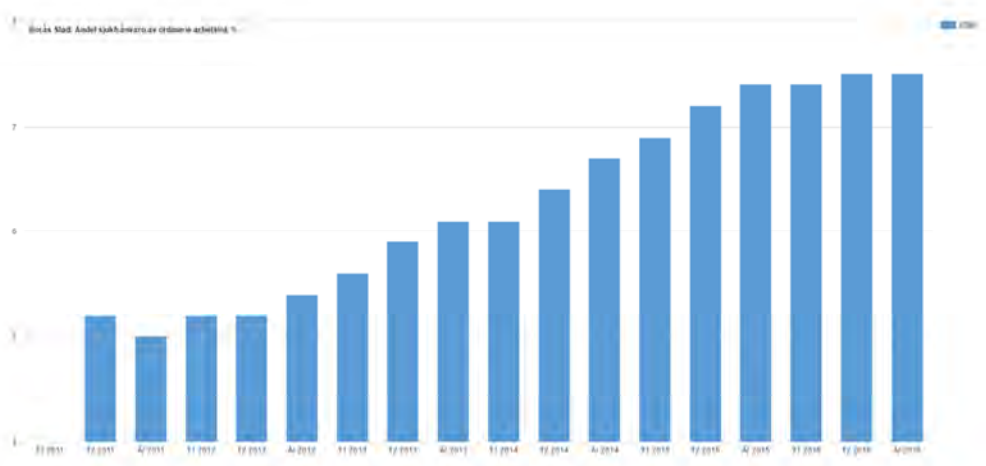
Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
<p>Källsortering bör införas för allmänhetens papperskorgar i centrala Borås. Tekniska nämnden får i uppdrag att utreda formlerna för detta. Olika tekniska lösningar ska ställas mot varandra för att finna det ur ekonomiskt och miljömässigt hänseende resurssnålaste systemet. I utredningen ska också förslag på utformning av askkoppar i anslutning till papperskorgar presenteras.</p> <p>(Uppdragets startår 2014)</p>	● Genomfört	Den utredning som sedan tidigare tagits fram har utmynnats i ett försök med en ny typ av papperskorgar av varumärket BigBelly som kommer att pågå under 2017. Målet är att försöket med BigBelly utvärderas och summeras under september 2017. Totalt provas tio enheter varav två har sortering av 3 fraktioner. Papperskorgarna är solcellsdrivna med kompaktorfunktion för att möjliggöra glesare tömningsfrekvens. (Tekniska nämnden)	Ja
<p>Revidering av Borås Stads miljömål ska påbörjas under 2016. Som underlag för revideringen ska bland annat genomföras en kartläggning av Borås Stads beredskap för att hantera följdverkningar av den globala uppvärmningen, och vilket behov som kan finnas av klimatanpassningsåtgärder.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	◆ Delvis genomfört	Revidering av Borås Stads miljömål påbörjades under 2016. I arbetet med revideringen har en kartläggning genomförts kring Borås Stads beredskap för att hantera följdverkningar av den globala uppvärmningen, och stadens eventuella behov av klimatanpassningsåtgärder. (Miljö- och konsumentnämnden)	Ja
<p>Miljö- och Konsumentnämnden uppdras att ta fram en kemikalieplan.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	◆ Delvis genomfört	Kemikalieplan arbetas in i miljömålen i samband med revideringen. (Miljö- och konsumentnämnden)	Ja
<p>Antalet kemikalier i förskolor och grundskolor ska minimeras, både när det gäller mat, byggmaterial, inventarier och städprodukter.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	● Genomfört	Nämnden bedömer att målet är uppfyllt. Skolor och förskolor fasar ut leksaker och inventarier som innehåller skadliga ämnen vid nya inköp. För att påskynda processen och skapa helt kemikaliefria förskolor rekommenderas engångssatsningar för tex. inköp av nya madrasser, leksaker, mattor, möbler och inredning (miljömärkt med Svanen eller EUs Ecolabel) till förskolor inom Stadsdelsnämnden Norrs geografiska område. (Stadsdelsnämnden Norr) Förskolorna arbetar med gift- och kemikaliesanering. Främst handlar det om plastsanering gällande leksaker, vilmadrasser, inventarier/redskap samt soffor. Stadsdelsnämnden Östers skolor arbetar för att bli certifierade enligt "Grön flagg" eller för att få behålla sin certifiering. Grön flagg innebär att skolenheterna anammar ett ekologiskt kretsloppstänk, där personal tillsammans med eleverna försöker skapa en hållbar miljö fri från skadliga kemikalier i mat, byggmaterial, inventarier och städprodukter. (Stadsdelsnämnden Öster)	Ja
<p>En plan för minskat matsvinn inom verksamheterna ska tas fram av Stadsdelsnämnd Väster.</p> <p>(Uppdragets startår 2015)</p>	● Genomfört	En plan för minskat matsvinn är framtagen och följs från och med hösten 2016. Målet är att minska matsvinnet i stadens offentliga kök inom förskola, skola och äldreomsorg. Varje enhet ska aktivt arbeta med att minska sitt totala svinn samt göra förbättringar från år till år. Planen är tydlig utifrån mål, aktiviteter, ansvar och uppföljning. (Stadsdelsnämnden Väster)	Ja
<p>Mål ska sättas för genomsnittlig klimatpåverkan för de måltider Borås Stad serverar i sina verksamheter. Med sikte på ständig förbättring skärps målet från år till år.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	● Genomfört	För att mäta matens miljöbelastning i form av kg Co ₂ -e används kostdatasystemet Matilda. Ett nuläge är framräknat och målet är att minska andelen Co ₂ -e kontinuerligt. (Stadsdelsnämnden Väster)	Ja

Ekonomi och egen organisation

Vad har hänt under året

2016 har präglats av arbete kring nya organisationen. Från och med 1 januari 2017 har Borås Stad fyra nya nämnder: Förskolenämnden, Grundskolenämnden, Individ- och familjeomsorgsnämnden samt Vård- och äldrenämnden. Till varje nämnd hör en förvaltning som verkställer nämndernas beslut. De tre stadsdelsnämnderna Norr, Väster och Öster försvinner.

Sjukfrånvaron fortsätter att öka inom Borås Stads verksamheter och är nu uppe i 7,5 %. Ökningstakten har avstannat och skillnaden mot 2015 är 0,1 %.

Mer information finns i den personalekonomiska redovisningen.

Kommunfullmäktiges indikatorer till nämnderna

Kommunfullmäktiges indikatorer	Måluppfyllelse	Utfall 2014	Utfall 2015	Mål 2016	Utfall 2016	Trend
Andel sjukfrånvaro av ordinarie arbetstid, %.	◆	6,7	7,4	7	7,5	↘
Arbetad tid för timavlönade omräknat till årsarbeten.	◆	526,0	474,5	425	472,7	↗
Hälsa - 1 år utan sjukfrånvaro, andel i %.	◆	33,5	30,7	33	31,5	↗

Kommunfullmäktiges uppdrag till nämnderna

Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
Kommunstyrelsen uppdras att utreda Servicekontoret i syfte att avveckla mark- och entreprenadverksamheten som erbjuds annan än Borås Stad. I övrigt ska belysas vilka delar av verksamheten som kan utföras av annan aktör. (Uppdragets startår 2015)	◆ Delvis genomfört	Utredningen är genomförd. Remiss är ställd till Servicekontoret för synpunkter. Ärendet beräknas tas upp i KS i februari-mars och KF i mars-april 2017. (Kommunstyrelsen)	Ja
Kommunstyrelsen uppdras att utreda ett eventuellt införande av en beställarenhet för kommunens samlade verksamheter där lagen om valfrihet tillämpas eller där verksamhet bedrivs på entreprenad. (Uppdragets startår 2015)	◆ Delvis genomfört	I samband med organisationsöversynen har förfrågningsunderlag och avtal där lagen om valfrihet tillämpas samlats under Kommunstyrelsen. (Kommunstyrelsen)	Ja, organisationsutredningen är klar

Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
Kommunstyrelsen ansvarar för att Saltemads campingverksamhet säljs alternativt läggas ut på entreprenad under 2015. Marken ska ej säljas. (Uppdragets startår 2015)	◆ Delvis genomfört	Ärendet ligger för politisk beredning. (Kommunstyrelsen)	Ja
Kommunstyrelsen ska utreda om driften av Stadsparkbadet lämpligare kan ske på entreprenad. (Uppdragets startår 2015)	◆ Delvis genomfört	Förutsättningen är kommersiell verksamhet utan subvention och med rimlig prissättning. Ett underlag är under framtagande. Med verksamhetens nuvarande finansieringsgrad behöver prisnivåerna ökas med ca 60-65% allt annat oförändrat. (Kommunstyrelsen)	Nej
Kommunstyrelsen ska i samverkan med de kommunala bostadsbolagen utreda en ökad samordning av bolagens administration. (Uppdragets startår 2015)	◆ Delvis genomfört	Utredning pågår. (Kommunstyrelsen)	Nej
Kommunstyrelsen uppdras att utreda förutsättningarna för att införa utmaningsrätt i lämpliga verksamheter senast halvårsskiftet 2016. (Uppdragets startår 2015)	◆ Delvis genomfört	Ett förslag till regelverk presenterades på Kommunstyrelsens sammanträde den 20 juni. Ärendet drogs ur. Eventuellt reviderat regelverk tas upp i Kommunstyrelsen under våren 2017. (Kommunstyrelsen)	Nej
Staden har behov en samlad "Plan för personal- och kompetensförsörjning". Planen ska bidra till att säkerställa verksamhetens kvalitet och uppdrag mot kommuninvånarna. Planen ska behandla hur Borås Stad ska attrahera, rekrytera, introducera, behålla, utveckla och avveckla kompetens. Omvärldsanalys och löneöversynsprocess ska redovisas i underlag för planen. (Uppdragets startår 2016)	◆ Delvis genomfört	För att skapa en tydlig bild av framtidens kompetensbehov behövs det förvaltningsspecifika planer. Idag finns en mall framtagen och därefter har tre planer arbetats fram. En för funktionshinderverksamheten, en för äldreomsorgen och en för hälso- och sjukvård. Under våren 2017 kommer samtliga förvaltningar få uppdrag att ta fram sin förvaltningsspecifika plan. En översyn av villkor för kompetensutveckling pågår och byggandet av intranätsidor har påbörjats. Kompetensförsörjningsplanen planeras att behandlas av Kommunstyrelsen under februari 2017. Intranätsidor finns nu publicerade. (Kommunstyrelsen)	Ja
Under 2016 ska ett kunskapscentrum startas som får i uppgift att arbeta mot korruption och organiserad brottslighet och för ökad säkerhet i kommunen. Centret ska också vara en resurs i Borås Stads arbete mot våld i nära relationer. (Uppdragets startår 2016)	● Genomfört	Arbetet pågick enligt plan, avdelningschef och utredare blev rekryterade och började sina anställningar under augusti och september. (Kommunstyrelsen)	Ja
Under 2016 ska samtliga förvaltningar ta fram könsdelad statistik för att möjliggöra analys av resursfördelning ur ett genusperspektiv. Stadskansliet ska under året ta fram konkreta exempel för hur arbetet med jämställdhetsintegrerad budget kan genomföras. (Uppdragets startår 2016)	◆ Delvis genomfört	Arbetet med tydlig exemplifiering kring stegvist införande av jämställdhetsintegrerad budget pågår och presenteras succesivt under 2017. Verksamhetsstatistik redovisas för olika verksamheter. (Kommunstyrelsen)	Nej
Lokalförsörjningsnämnden uppdras att i samarbete med stadsdelsnämnderna se över hur kostnaderna för förskolenheter påverkas av förskolans storlek. (Uppdragets startår 2015)	● Genomfört	Genomfört 2015. (Lokalförsörjningsnämnden)	Ja

Uppdrag	Status 2016	Kommentar	Avsluta
<p>Serviceämnden ska erbjuda sina tjänster till Borås Stad. Nämnden ska inte konkurrera på den privata marknaden.</p> <p>(Uppdragets startår 2015)</p>	<p>◆ Delvis genomfört</p>	<p>Ny dom ger Borås Stad rätt i Marknadsdomstolen. Borås Stad fick rätt i Marknadsdomstolen om Servicekontorets entreprenadverksamhet. Domen, daterad 2016-02-15, konstaterar att verksamheten inte snedvrider konkurrensen och sätter därmed punkt för en sex år lång process. Serviceämnden avvaktar Kommunstyrelsens beslut rörande utredningen "Avveckla mark- och entreprenadverksamheten som erbjuds annan än Borås Stad". (Serviceämnden)</p>	<p>Ja, behandlas i utredning</p>
<p>Tekniska nämnden får i uppdrag att se över hur upphandlingsverksamheten skall finansieras av förvaltningarna. Här skall bland annat beaktas hur vinsthemtagning sker utifrån avtalstrohet och nya ramavtal.</p> <p>(Uppdragets startår 2015)</p>	<p>◆ Delvis genomfört</p>	<p>Ny debiteringsmodell har diskuterats fram för att Upphandlingsavdelningen ska klara finansieringen av den organiska tillväxten. Debiteringsmodellens validitet testas nu i enstaka upphandlingar. I detta arbete beaktas även hur vinsthemtagning kan ske utifrån avtalstrohet och nya ramavtal, dock konstateras ett behov av utökning av resurser (avtalscontroller) för att hantera frågan på ett tillfredställande sätt. Anskaffning av inköpsanalyssystem är påbörjat. Systemet ska möjliggöra en stringentare styrning mot avtalen samt identifiera nya ramavtalsområden. (Tekniska nämnden)</p>	<p>Nej, uppdraget förs över till Kommunstyrelsen</p>
<p>Tekniska nämnden får i uppdrag att arbeta fram en policy när det gäller inventarier som syftar till att i första hand använda det som Borås Stad redan äger. En för Borås Stad gemensam förmedling av inventarier ska starta och vara förstahandsalternativ, innan nyanskaffning sker.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>◆ Delvis genomfört</p>	<p>Arbetet har påbörjats med att inventera möjligheterna för att återanvända inventarier samt hur detta ska hanteras av Borås Stad. För att få styrning och uppföljning på återanvändning av inventarier krävs en struktur samt ansvarig utförare. Diskussioner förs med andra förvaltningar om hur regler och policy kan utformas. Arbetslivsförvaltningen har redan liknande verksamhet via Återbruk och kanske kan inventariehanteringen inrymmas här. Diskussioner förs. (Tekniska nämnden)</p>	<p>Nej</p>
<p>Persontransportkostnaderna i Borås Stad har ökat. Tekniska nämnden ska analysera orsaken till kostnadsökningen och föreslå möjliga sätt att hejda denna. I denna analys ska också tydliggöras vilka arbetsuppgifter som bör ske i egen regi och vilka som kan skötas av annan utförare.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>● Genomfört</p>	<p>Utredning behandlad av Tekniska nämnden och sänd till Kommunfullmäktige i september 2016 för vidare handläggning. Utredningen redovisar flera administrativa förändringar som till exempel att slopa kontant-hanteringen i bilar och i stället fakturera färdtjänst-kostnaden i efterskott samt att högkostnadsskydd införs motsvarande taxan för Västtrafiks månadskort. (Tekniska nämnden)</p>	<p>Ja</p>
<p>Borås Stad ska anställa en IT-arkivarie i vars uppdrag bland annat ingår att i största möjliga utsträckning för medborgarnas fria bruk tillgängliggöra arkiverade handlingar och annan datalagrad information.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>● Genomfört</p>	<p>En IT-arkivarie är anställd på Stadsarkivet. (Kultur-nämnden)</p>	<p>Ja</p>
<p>Arbetet med att avskaffa delade turer ska fortsätta enligt tidigare beslut.</p> <p>(Uppdragets startår 2016)</p>	<p>● Genomfört</p>	<p>Implementeringen av den nya arbetstidsmodellen fortsätter på förvaltningen. Under början av 2017 kommer alla enheter på förvaltningen att arbeta enligt den nya arbetstidsmodellen vilket innebär att delade turer samt långa arbetspass inte längre kommer att förekomma på förvaltningen. (Sociala omsorgsnämnden)</p> <p>Samtliga delade turer är borttagna i verksamheterna, arbetet fortlöper med en ständig förbättring av att planera tillgängliga bemanningstimmar på ett effektivare sätt. Genom att metoder och arbetssätt utvecklas så fortsätter effektiviteten av bemanningen att förbättras. (Stadsdelsnämnden Norr)</p> <p>Arbetet med att ta bort delade turer är genomfört under 2016 i alla äldreomsorgens verksamheter. (Stadsdelsnämnden Öster)</p>	<p>Ja</p>

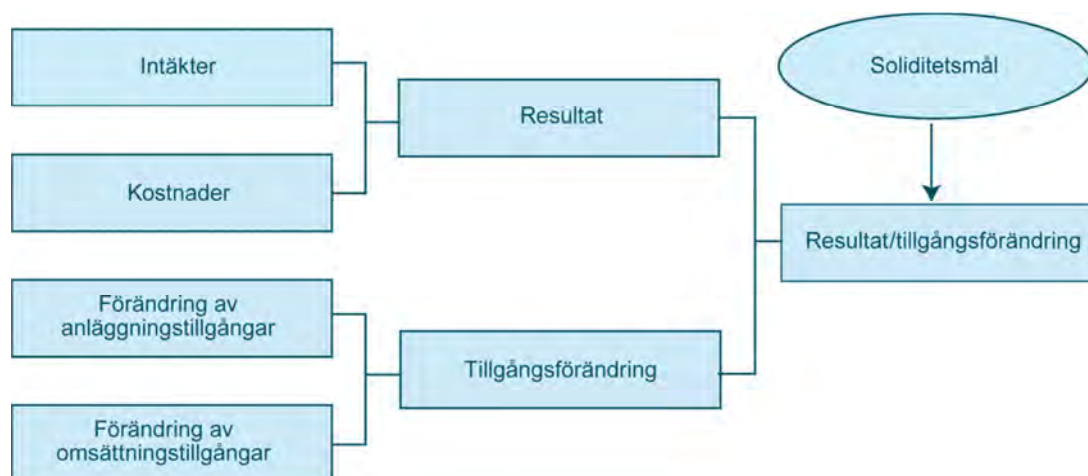
Finansiell analys

» *Borås ekonomi är i god ordning inför 2017. Inte varje krona är tagen i anspråk till planerad verksamhet; det finns buffertar både centralt och på nämndnivå. Resultatet 2016 blev 28 mnkr bättre än budgeterat.*

Den övergripande finansiella strategin

En god ekonomi är ett viktigt mål för Borås Stad. En god ekonomi är ett grundläggande villkor för att kunna uppnå de sociala eller välfärdspolitiska mål som är det primära syftet med kommunens verksamhet. På samma sätt är en svag ekonomi ett hinder eller en begränsning för kommunen, när det gäller att tillgodose angelägna behov inom olika verksamhetsområden. En balanserad finansiell utveckling är därför en förutsättning för att kommunens service kan behållas och utvecklas.

Borås Stads övergripande finansiella mål är att soliditeten, med det menas den del av kommunens tillgångar som finansieras med egna medel, skall uppgå till ca 80 %. Soliditetens utveckling beror på två faktorer, dels det årliga resultatet, dels tillgångsökningen. Soliditeten sjunker om tillgångarna ökar i snabbare takt än det egna kapitalet. En sänkt soliditet innebär en ökad lånefinansiering och på sikt högre finansiella kostnader. En ökad soliditet innebär å andra sidan en ökad internfinansiering av tillgångarna och lägre finansiella kostnader. En balanserad finansiell utveckling förutsätter en bibehållen relation mellan det egna kapitalet och tillgångarna. Sambandet mellan resultat, tillgångsökning och soliditet illustreras i nedanstående bild.

Konkret innebär soliditetsmålet vid en normal investeringsvolym, att 80 % av den årliga tillgångsökningen finansieras internt med överskott från verksamheten (resultat+avskrivningar) och resterande 20 % med externa medel, dvs med lån. Med hänsyn till det årliga investeringsbehov som normalt finns, krävs därför för en balanserad finansiell utveckling att resultatet upprätthålls på en acceptabel nivå. Ger inte verksamheten ett överskott att användas till intern finansiering av nettoinvesteringarna eller annan ökning av tillgångarna, tvingas kommunen till en allt högre lånefinansiering med ökad belastning i form av ökade finansiella kostnader. Då kommunala investeringar normalt inte ger någon ekonomisk avkastning som kan användas för att betala dessa kostnadsökningar, leder detta så småningom till att det ekonomiska utrymmet för den egentliga verksamheten minskar. Ett effektivare utnyttjande av befintliga investeringar och en minskad kapitalanvändning reducerar istället resultatkravet, och skapar därmed utrymme för ökade verksamhetskostnader. En huvudpunkt i den finansiella strategin är därför att genom en kontrollerad tillväxt och en hög effektivitet i resursanvändningen minimera det kapital som används i verksamheten.

2016 års resultat

Årets resultat blev 118 mnkr, vilket är 28 mnkr bättre än Kommunfullmäktiges antagna budget på 90 mnkr. De främsta orsakerna till att det blir en positiv avvikelse är ännu ej utnyttjade statsbidrag bl.a. byggbonusen och realisationsvinster vid markförsäljningar men även att nämnderna kunnat hålla sin verksamhet inom tilldelade Kommunbidrag. Inom resultatet har avsättningar gjorts till statlig medfinansiering av Gång- och cykelvägar med 28 mnkr och till fortsatt konsolidering av pensionsskulden med 72 mnkr.

Nämndernas kostnadsutveckling har legat på 3,3 (2,9)%. Förra årets stora underskott har bromsats upp och gett ett resultat på -14 (-75) mnkr jämfört med kommunbidraget. Skatte- och bidragsintäkterna har gett ett överskott på + 100 mnkr medan realisationsvinster från fastighetsförsäljningar och tomträtter bidrar netto till resultatet med 34 mnkr.

Budgetavvikelse	mnkr		
	Budget	Bokslut	Avvikelse
Nettokostnader	-5 404	-5 462	-58
Avskrivningar	-212	-268	-56
Verksamhetens nettokostnader	-5 616	-5 730	-114
Skatte- och statsbidragsintäkter	4 588	4 578	+100
Finansnetto	24	33	+9
Resultat före Realisationsvinster	90	84	-6
Realisationsvinster	0	34	+34
Årets resultat	90	118	+28

Nettokostnaderna blev 58 mnkr högre än budgeterat vilket främst beror på avsättningar till pensionsskulden och medfinansiering av statlig infrastruktur. Detta uppvägs till viss del av att buffer-ten för demografiska förändringar ej behövt utnyttjats under 2017 och att nämnderna haft en hög nivå på s k driftinventarier som i externredovisningen omförs till investeringar.

Kostnadsutvecklingen hos nämnderna har varit relativt hög under året men inom tilldelade medel. Detta har gett ett negativt budgetutfall på låga -14 mnkr. Räknas utnyttjande av tidigare öronmärkta medel bort redovisar nämnderna i stort sett ett 0-resultat. Bedömningen är att det inte finns några större ekonomiska ryggsäckar att bära in i verksamhetsåret 2017 där en ny organisation med endast facknämnder gäller

Avskrivningarna budgeterades till 212 mnkr och blev 268 mnkr p.g.a. engångsmässiga nedskrivningar av anläggningslån till föreningar och anpassning av del av Bodaskolan till ytterligare undervisningslokaler. Avskrivningarna ökade med 63 (15) mnkr motsvarande 30,8 (7,8) % jämfört med förra året.

Finansnettot budgeterades till +24 mnkr och blev +33 mnkr främst tack vare en högre internbanksmarginal. I finansnettot ingår en finansiell kostnad på 3 mnkr avseende det kommunala pensionsåtagandet. De långfristiga skulderna är i likhet med föregående år 0 mnkr. Realisationsvinster från markförsäljning och tomträtter bidrar till resultatet med 34 mnkr.

Skatte- och bidragsintäkterna blev sammantaget hela 100 mnkr högre än Kommunfullmäktiges antagna budget. Förklaringen är att det tillfälliga flyktingstatsbidraget och Byggbonusen var obudgeterade och att användandet av medlen ligger under verksamhetens nettokostnader.

Balanskravsutredning

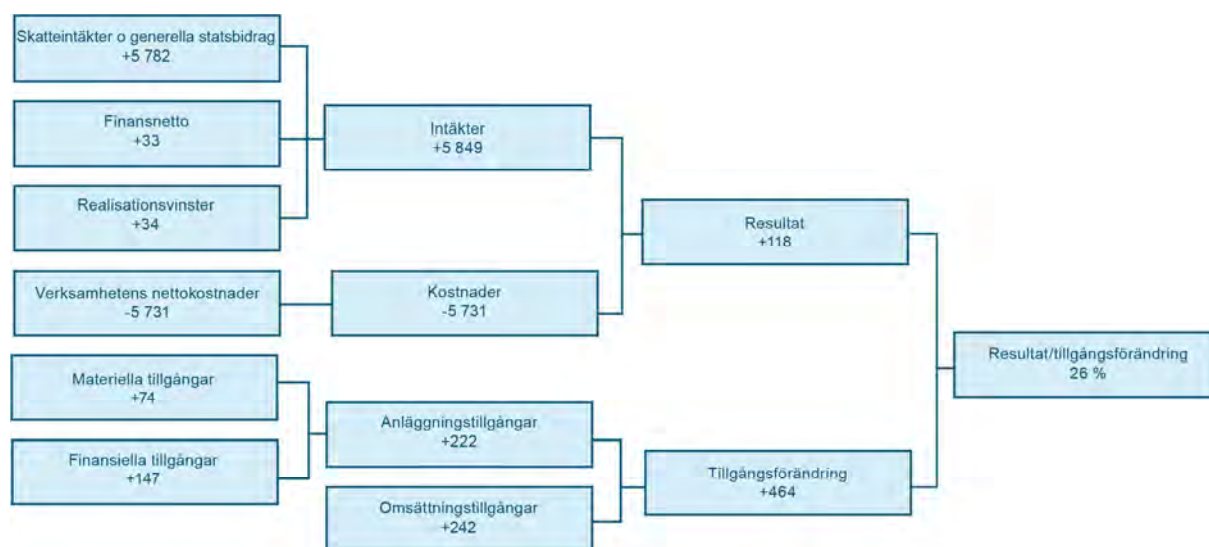
Kommunens resultat på sista raden blev +118 mnkr vilket är 28 mnkr bättre än budgeterat.

Balanskravsutredningen för 2016 får följande utseende:

Årets resultat enligt Resultaträkningen	118,3
Realisationsvinster balanskrav	-16,0
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	101,6
Reservering/ användande av RUR	0
Balanskravsresultat	102,3
<i>Ny öronmärkning</i>	
Byggbonus	-15,0
Ej utnyttjat statsbidrag flyktingsituationen	-30,6
<i>Utnyttjande av tidigare gjorda öronmärkningar</i>	
IT-plattform	15,4
Sociala investeringar	4,1
Balanskravsresultat efter öronmärkningar	76,2

Kommunallagens balanskrav har därmed uppfyllts.

I externredovisningen ingår i balansräkningen bland tillgångarna och skulderna den s k Internbanken, d v s kommunens finansiella samverkan med de kommunala företagen om kort- och långfristig finansiering. Vid en analys av hur kommunens egna tillgångar och skulder förändrats, måste därför interna poster på 5 379 exkluderas. Tillgångarna ökade med hela 464 mnkr jämfört med förra året. Anläggningstillgångarna ökade med 222 mnkr och omsättningstillgångarna med 242 mnkr. Att tillgångarna ökar så mycket beror bl.a. på stor extern placering av likviditet bl.a. inför inlösen av tidigare intjänade pensionsrätter. Avsikten är att under 2017 lösa in för 400 mnkr.

Ett resultat på +118 mnkr och en tillgångsökning på 464 mnkr innebär en relativt stor minskning av den synliga soliditeten. De långfristiga skulderna är oförändrat 0. De kortfristiga skulderna ökade med 240 mnkr och avsättningarna ökade med 106 mnkr. Av de kortfristiga skulderna avser 188 mnkr den individuella delen av avtalspensionerna inkl. löneskatt intjänad under 2016. Denna

kommer att utbetalas under våren 2017. Tittar man enbart på ökningen av materiella anläggningstillgångar ökade dessa netto med 74 mnkr vilket innebär en självfinansiering på 100 %.

God ekonomisk hushållning

Fr o m Budget 2006 gäller kommunallagens förändrade regler om ”God ekonomisk hushållning” i Borås Stad. Detta innebär att för ekonomin och verksamheten skall anges mål och riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning. För Borås del har vi under ett flertal år arbetat med finansiella nyckeltal för att analysera kommunens övergripande ekonomi. Denna analys har sedan legat till grund för vilket verksamhetsutrymme kommunen kan tillåta sig inom fastställda finansiella mål. Detta har varit en framgångsrik och politiskt accepterad princip och har lett till att kommunens resultat legat på en sådan nivå att balanskravet inte äventyrats. Vad gäller denna del har de nya lagkraven inte inneburit några större förändringar mer än att de fokuserade finansiella målen tydligare lyfts fram tydligare. Fr o m 2008 har kommunen inlett arbetet med att även ta ett samlat grepp om de övergripande verksamhets- och kvalitetsmålen. Dessa redovisas i ett särskilt avsnitt.

Finansiella mål

Årets resultat i förhållande till skatteintäkter och generella statsbidrag

	Bokslut 2014	Bokslut 2015	Bokslut 2016	Mål
Årets resultat, mnkr	157	159	118	
Årets resultat/skatteintäkter och generella statsbidrag, %	3,0	2,9	2,0	2-3%

Att resultatet över tiden bör uppgå till lägst 2 % av skatteintäkter och generella statsbidrag är för Borås del grunden till en god ekonomisk hushållning. Målet innebär ett resultat som är ca 115 mnkr. Detta resultat behövs för att kunna finansiera nödvändiga investeringar utan att behöva låna till hela utgiften och ha en fallhöjdmarginal vid oförutsedda händelser. En annan viktig aspekt är pensionsskulden intjänad t o m 1997 som enligt redovisningslagen inte skall upptas i balansräkningen. För Borås del har den årliga skulduppräknningen tidigare normalt inneburit en ökning med ca 30 mnkr per år. Tendensen är dock att skuldökningen nu är på väg att avta när de årliga utbetalningarna ökar i högre takt. Under 2004-2009 och nu 2016 har sammanlagt 512 mnkr avsatts för att möta ökade pensionskostnader ur ansvarsförbindelsen. Avsättningarna följer pensionsstrategin som syftar till att få en jämnare och mer förutsägbar belastning på resultatet.

Soliditet

	Bokslut 2014	Bokslut 2015	Bokslut 2016	Mål
Soliditet, %	68,3	72,8	69,4	
Tillgångsförändring, mnkr	247	-156	464	
Förändring av eget kapital mnkr	157	160	118	
Självfinansiering av tillgångsförändring, %	63	100	26	80-100

Det andra övergripande finansiella målet är att soliditeten, med det menas den del av kommunens tillgångar som finansieras med egna medel, skall uppgå till 80 %. För att nå dit behöver självfinansieringen av tillgångsökningen ligga över gällande soliditetsnivå. För 2016 uppnåddes inte detta då balansomslutningen ökade relativt kraftigt och därmed minskad soliditet. Om de frivilliga

pensionsavsättningarna i balansräkningen på 400 mnkr läggs till det egna kapitalet uppgår soliditeten till 76 %.

Finansiell analys av Borås Stad

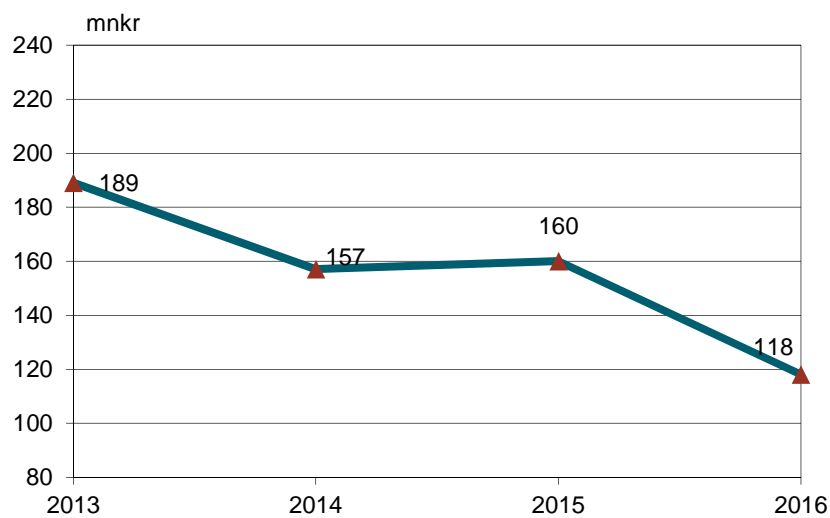
Borås Stads finansiella analys utgår från den sk RK-modellen som utvecklats av Kommunforskning i Västsverige. Modellen bygger på fyra aspekter som är viktiga ur ett finansiellt perspektiv när kommunens ekonomi skall bedömas. Syftet med modellen är att genom analys av de fyra aspekterna på ett sammanhållet sätt kunna beskriva och identifiera kommunens finansiella styrkor och svagheter. Grundfrågan som ställs är om Borås Stad har en god ekonomisk hushållning eller ej. Var och en av de fyra aspekterna analyseras med hjälp av ett antal finansiella nyckeltal. I analysen har koncernbanken exkluderats för att få en mer rättvisande bild. Bolagens kortfristiga upplåning och förmedlade lån via kommunen är därför ej medräknade.

Resultat

	2013	2014	2015	2016
Resultat				
Årets resultat, mnkr	189	157	160	118
Årets resultat/Eget kapital, %	4,7	3,8	3,7	2,7
Årets resultat/skatteintäkter, %	3,7	3,0	2,9	2,0

Årets resultat

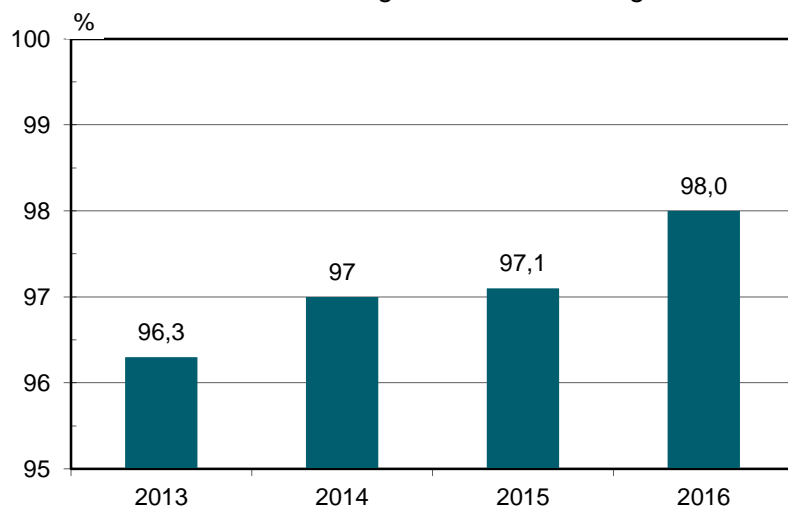

Resultaten under 2013-2016 har varit positiva varje år. Borås Stad har under perioden haft goda resultat vilket bl.a. berott på återbetalning av AFA-medel med 90 mnkr vardera åren 2012-13 och 45 mnkr året 2015. Skatteunderlagen har utvecklats relativt bra. Detta tillsammans med låga pris- och måttliga personalkostnadsökningar har sammantaget givet goda resultat i hela kommunsektorn. Realisationsvinster som normalt inte är budgeterade har genomgående bidragit till Borås Stads goda resultat. För 2016 har en del tillkommande generella statsbidrag bidragit positivt till resultatet.

Andel av skatteintäkter och generella statsbidrag, %

	2013	2014	2015	2016
Nettokostnader	92,6	93,9	93,8	93,9
Avskrivningar	4,0	3,6	3,8	4,6
Finansnetto	-0,3	-0,5	-0,5	-0,6
	96,3	97,0	97,1	98,0

Verksamhetens nettokostnader inkl finansnetto - andel av skatteintäkter och generella statsbidrag

En viktig förutsättning för en god ekonomi är att verksamhetens nettokostnader inte ökar mer än vad den främsta inkomstkällan skatteintäkter och generella statsbidrag gör. För Borås del har nettokostnadernas andel av skatteintäkter och generella statsbidrag under perioden 2013-2016 legat över eller i linje med den finansiella målsättningen främst beroende på premieåterbetalning från AFA-försäkring vad gäller åren 2013 samt 2015 och relativt stora realisationsvinster vad gäller åren 2014-15. Finansnettot tar inte längre några skatteintäkter i anspråk utan bidrar till ett ökat verksamhetsutrymme. Kommunens goda resultatutveckling de senaste åren har gjort att låneskulden som var ca 600 mnkr i mitten av 1990-talet nu är helt amorterad. Detta innebär lägre finansiella kostnader och lägre finansiell risk. Totalt tog de löpande utgifterna inkl. finansnettot i anspråk 98,0 % av skatteintäkter och generella statsbidrag. Inom årets nettokostnader har frivillig avsättning till pensionsskulden gjorts med 72 mnkr.

Investeringsandel, %

	2013	2014	2015	2016
Nettoinvesteringar/nettokostnader	8,0	8,8	8,2	5,8
Nettoinvesteringar/avskrivningar	184	227	203	117

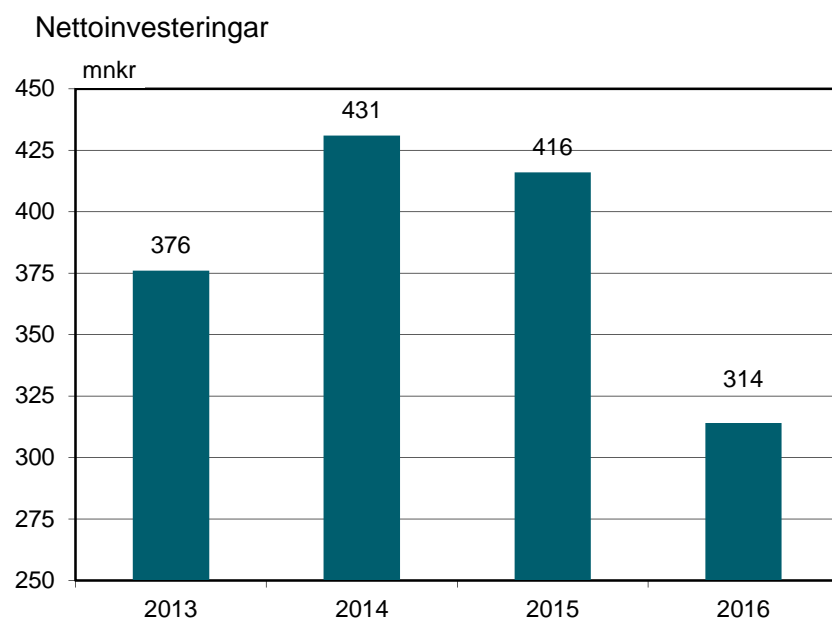
Investeringsvolymen är en viktig faktor för bedömning av kommunens ekonomiska utveckling. Investeringarna har under 2016 uppgått till 314 mnkr vilket är 5,8 (8,2) % av nettokostnaderna. Detta är lägre än åren tidigare och beror främst på tidsförskjutningar. Genomsnittligt under peri-

oden har nettoinvesteringarna årligen legat på ca 385 mnkr. Under den kommande 3-års-perioden beräknas nettoinvesteringarna uppgå till ca 500 mnkr årligen.

Ett annat mått är hur nettoinvesteringarna förhåller sig till avskrivningarna. För att bibehålla anläggningstillgångarnas värde behöver nettoinvesteringarna över tiden vara minst lika stora eller något högre än avskrivningarna. För Borås del har nettoinvesteringarna årligen i genomsnitt legat på ca 200 % av avskrivningarna med undantag för innevarande år.

Finansiering av nettoinvesteringarna

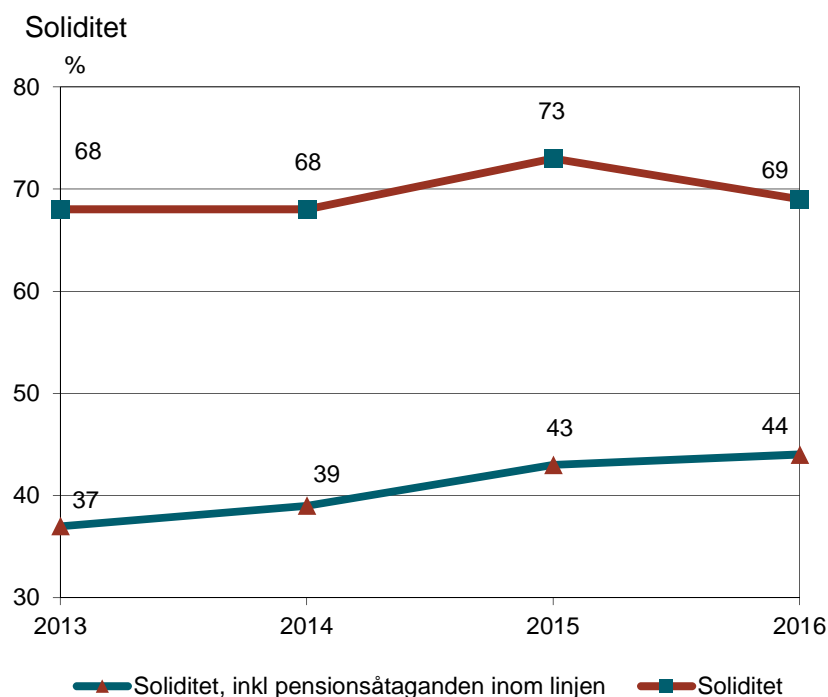
	2013	2014	2015	2016
Överskott från verksamheten, mnkr	294	151	298	476
Årets nettoinvesteringar, mnkr	376	431	416	314
Självfinansieringsgrad, %	78	35	72	152

Nettoinvesteringarna uppgick under 2016 till låga 314 mnkr. Samtidigt tillfördes kassaflöde från den löpande verksamheten med 476 mnkr. Självfinansieringsgraden uppgick till 152 % vilket innebär att nettoinvesteringarna helt har kunnat finansieras med egna medel från den löpande verksamheten. Självfinansieringsgraden är således över det finansiella målet 80%. Värden under 100 % innebär att nettoinvesteringarna måste finansieras med andra medel ex. extern upplåning eller försäljning av fastigheter/mark.

Kapacitet

Soliditet	2013	2014	2015	2016
Soliditet, %	68,5	68,3	72,8	69,4
Tillgångsförändring, mnkr	178	247	-156	464
Förändring av eget kapital mnkr	189	157	160	118
Självfinansiering av tillgångsförändring, %	106	63	100	26

Soliditeten är ett mått på kommunens långsiktiga finansiella styrka. Den visar hur mycket av tillgångarna som har finansierats med egna medel. Soliditeten har under perioden legat på ca 70 % vilket är en hög nivå. Under 2016 minskade soliditeten med 3,4 %-enheter. Kommunens övergripande långsiktiga finansiella mål är att soliditeten skall uppgå till 80 %. Om de frivilliga pensionsavsättningarna i balansräkningen på 400 mnkr läggs till det egna kapitalet uppgår soliditeten till 76 %. På grund av ändrade regler om ränteavdrag fick kommunen 2014 en kraftigt ökad likviditet. Under 2016 har den totala tillgångsmassan fortsatt att ökat relativt kraftigt vilket medför en lägre soliditet givet den resultatnivå som redovisas.

Skuldsättningsgrad, %

	2013	2014	2015	2016
Total skuldsättningsgrad	32	32	27	31
- varav kortfristiga skulder	17	20	17	19
- varav långfristiga skulder	0	0	0	0
- varav avsättningar	15	12	10	12

Den andra sidan av soliditeten är skuldsättningsgraden som beskriver hur stor del av tillgångarna som finansierats med främmande kapital. Skuldsättningsgraden har ökat ganska mycket jämfört med förra året och det beror på att balansomslutningen ökat och att frivillig avsättning till pensionsskulden intjänad t.o.m. 1997-12-31 gjorts. De långfristiga skulderna är fortsatt 0.

Risk

Likviditet

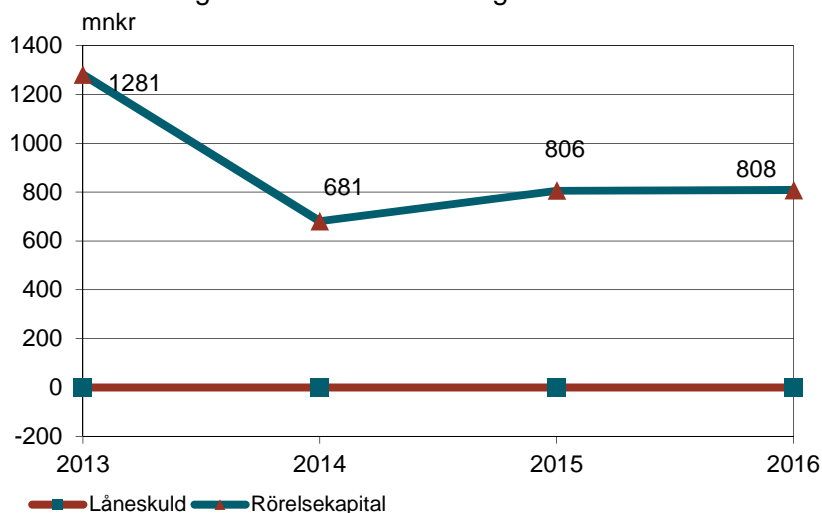
	2013	2014	2015	2016
Kassalikviditet, %	223	143	159	145
Rörelsekapital, mnkr	1 281	681	806	808

Likviditeten speglar kommunens kortfristiga betalningsberedskap. De löpande utgifterna måste kunna betalas med antingen de månatliga skatteinbetalningarna, avgifter och ersättningar eller andra omsättningsbara tillgångar. Kassalikviditeten som mäter förhållandet mellan omsättningstillgångar och kortfristiga skulder uppgår i bokslut 2016 till 145 (159) %. Kassalikviditet under 100 % innebär att de kortfristiga skulderna överstiger omsättningstillgångarna. Inom internbanken kan både kommunen och de kommunala företagen tillgodose behovet av kortfristig och långfristig finansiering genom att utnyttja den gemensamma likviditeten. Kommunen har genom goda resultat de senaste åren en stor egen likviditet. Denna är just nu externt placerad på marknaden. Tidigare utlånades likviditeten till de kommunala bolagen men i avvaktan på besked om bolagen får avdragsrätt för dessa räntor gäller detta upplägg.

Extern upplåning

	2013	2014	2015	2016
Total låneskuld, mnkr	0	0	0	0

Låneskuld och rörelsekapital exkl förmedling till kommunens företag

Kommunens externa låneskuld exklusive förmedling av lån till de kommunala företagen och andra har sedan mitten av 1990-talet minskat från 600 mnkr till att i dag vara helt amorterad. Effekten visar sig på finansnettot som fr o m 2001 är positivt. Kommunen har således för egen del ingen exponerad risk för valutakurs- eller ränteförändringar.

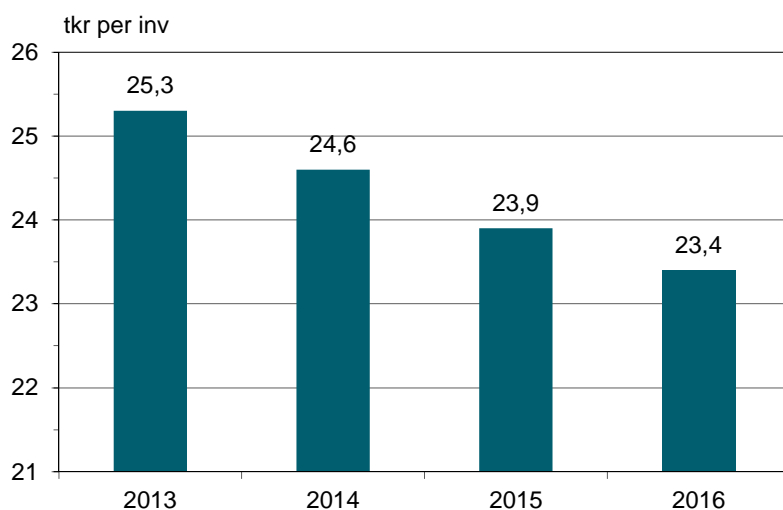
Pensionsåtagande

	2013	2014	2015	2016
Avtalspension som kortfristig skuld, mnkr	128	137	144	152
Avsättning för pensioner, mnkr	525	530	539	630
Pensionsskuld t o m 1997 inom linjen, mnkr exkl egen frivillig avsättning	1 506	1 443	1 400	1 286
Visstidspensioner inom linjen, mnkr	2	5	5	4
Löneskatt på pensionsåtaganden; mnkr	524	513	506	503
Total pensionsskuld, mnkr	2 685	2 628	2 594	2 576
Pensionsåtagande per invånare, tkr	25,3	24,6	23,9	23,4
Soliditet inkl samtliga pensionsåtaganden %	36,5	38,8	43,4	44,3

En ytterligare riskfaktor för kommunens ekonomi är de åtaganden/förpliktelser som inte syns i den direkta redovisningen. Inom linjen till balansräkningen tas bl.a. upp den del av pensionsskulden som intjänats t o m 1997-12-31. I bokslut 2016 beräknas skulden till 1 286 (1 400) mnkr när egna avsättningar för framtida utbetalningar avräknats. Skulden som finansieras genom årliga utbetalningar som belastar resultaträkningen har för tredje gången substantiellt minskat oräknat tidigare regeleffekter som påverkat skuldens storlek. Minskningen är 41 mnkr och beror på att den indexerade uppräknings av skulden är mindre än effekten av att skulden minskar på grund

av att fler går i pension. Kommunens totala pensionsåtagande inkl. särskild löneskatt uppgår till 2 576 mnkr eller 23,4 tkr/invånare. Om pensionsåtagandena inom linjen läggs in i balansräkningen sjunker kommunens soliditet från 69 % till 44 %.

Pensionsåtagande

Borgensåtagande

	2013	2014	2015	2016
Borgensåtagande, mnkr	424	403	446	448
Borgensåtagande per invånare, tkr	4,0	3,8	4,1	4,1

En annan post som redovisas inom linjen är kommunens borgensåtaganden där det allra största engagemanget avser moderbolaget i stadshuskoncernen Borås Stadshus AB`s externa lån på 195 mnkr. Andra större poster är Borås Arena 84 mnkr och den kooperativa hyresrättsföreningen Skogslid 55 mnkr. Borgensåtagandet per invånare har sjunkit från 10,1 tkr till 4,1 tkr mellan 2007 och 2016. Skälet är främst införandet av en koncernövergripande internbank i kommunen. I takt med att internbanken övertar de kommunala bolagens direkta upplåning från långivarna har också borgensåtagandena kunnat avvecklas. Den faktiska lånerisken kvarstår dock.

Kontroll

	2013	2014	2015	2016
Budgetavvikelse, mnkr				
Kommunen	+70	+48	+1	-6
Nämnder/förvaltningar	-35	-64	-75	-14
<i>Nettokostnadsutveckling nämnderna, %</i>	4,6	3,2	2,9	3,3

En grundläggande förutsättning för att uppnå en god ekonomi och tillfredsställande kontroll över verksamheten är att nämnderna klarar av att bedriva sin verksamhet inom tilldelade kommunbidrag. Tabellen ovan beskriver budgetavvikelsen dels för kommunen som helhet i form av resultat efter finansnetto exklusive realisationsvinster och dels nämndernas utfall i förhållande till kommunbidraget. För 2013-2014 redovisade kommunen relativt stora positiva budgetavvikelser som främst beror på premieåterbetalningar från AFA-försäkring och andra engångsmässiga poster

som påverkade bl a minskad avsättning till statlig infrastruktur gällande Riksväg 27. För 2015-2016 är budgetavvikelsen i stort sett obefintlig för kommunen som helhet.

Nämnderna har under perioden redovisat negativa avvikelser jämfört med tilldelat kommunbidrag. För åren 2013-2015 är det primärt strukturella underskott inom äldreomsorgen som bidragit till underskotten. Det är glädjande att nämndernas resultat för 2016 nu är mycket bättre. Räknas utnyttjande av tidigare års öronmärkningarna bort är nämndernas resultat positivt. Stadsdelsnämnderna som i och med verksamhetsåret 2016 avvecklas till förmån för facknämnder redovisar sitt sista år ett resultat på +20 mnkr jämfört med tilldelat Kommunbidrag.

Avslutande kommentarer

Borås Stad kan för 2016 uppvisa ett positivt ekonomiskt resultat på +118 mnkr vilket är inom vårt finansiella mål. Under 2013 tog Kommunfullmäktige beslut om att inrätta Resultatutjämningsreserv RUR och avveckla den dåvarande Stabiliseringsfonden. Vid utgången av 2015 uppgick Resultatutjämningsreserven till 250 mnkr. I bokslut 2016 kommer Borås inte att sätta av något ytterligare till RUR. Bedömningen är att den nuvarande nivån är tillräcklig. Kommunfullmäktiges regelverk anger att RUR får användas om skatteunderlaget är på en låg nivå. Medlen bör även kunna användas till att delfinansiera ev. medfinansiering av Götalandsbanan. Detta kräver då nytt beslut i Kommunfullmäktige.

Borås Stad har en pensionsskuld inom linjen på 1 686 (1 728) mnkr kr exkl. löneskatt som finansieras med årliga utbetalningar som belastar resultaträkningen. Dessa utbetalningar kommer att öka framöver i takt med stora pensionsavgångar. Sammantaget har Borås Stad gjort avsättningar på 512 mnkr till pensionsskulden, i och med årets avsättning på 72 mnkr, varav 112 mnkr har inlösts genom försäkring. Under 2017 planeras det att lösa in ytterligare 400 mnkr genom försäkring. Efter det återstår ingen egen avsättning till pensionsskulden i kommunens balansräkning.

Kommunens kostnadsutveckling har legat på en relativt hög men kontrollerad nivå under 2016. Nämndernas nettokostnader har ökat med 3,3 % att jämföras med 2,9 % under 2015. Inför 2017 bedöms att Stadsdelsnämndernas avlämnande verksamhet med undantag för äldreomsorgen ha balans i ekonomin vilket är nödvändigt då marginalerna är knappare och det finns ett stort tryck på efterfrågan av våra tjänster.

Under den senaste treårsperioden har skatter och generella statsbidrag för Borås del ökat med i genomsnitt 4,5 %, vilket är en jämförbart hög nivå. Den senaste skatteunderlagsprognosen pekar på en ökningstakt på i genomsnitt 3,9 % de kommande 3 åren men med en nedgång fr.o.m. 2018. Detta får betraktas som en acceptabel nivå som tillsammans med Resultatutjämningsreserven utgör goda förutsättningar för en bra verksamhet som kan hållas inom våra finansiella mål.

Kommunen har oaktat detta de senaste åren arbetat mycket med så kallade "early warnings" och täta rapporteringar till kommunledningen för att ha snabb information om den ekonomiska utvecklingen hos verksamheten. Detta är nödvändigt för att kunna möta både inkomstminskningar och omkostnaderna i verksamheten drar i väg. Den viktigaste förutsättningen för att lyckas med detta är ett tydligt ledarskap, kostnadsmedvetenhet, en samsyn när det gäller det ekonomiska läget och att inse vikten av att sätta in åtgärder i tid för att undvika oplanerade kostnadsnedskärningar. Sammantaget har åtgärderna bidragit till att Borås har en ekonomi i god ordning inför 2017 vilket ger en stabil plattform inför framtiden. En stor del i den ekonomiska framgången är att budgeten till varje krona inte är anspråktagen till planerad verksamhet. Både centralt och på nämndnivå har det avsatts buffertar för att kunna möta oförutsedda händelser. Detta gör ekonomin mindre känslig för förändringar. Oplanerade kostnadsökningar eller intäktsminskningar kan då hanteras utan att stora ingrepp i verksamheten måste göras.

Nyckeln till en fortsatt god ekonomi för Borås är att bibehålla en uthållig resultatnivå och en investeringsnivå som dels klarar reinvesteringsbehovet och dels inte genererar en alltför stor tillgångsökning. Borås Stad har under de senaste åren haft en positiv befolkningsutveckling med i genomsnitt ca 1 300 personer årligen motsvarande 1,2 % de senaste 3 åren. Ökningen har medfört att efterfrågan på kommunens tjänster ökat och därmed också kostnaderna. Det är därför en stor utmaning för Borås att se till att verksamhetens nettokostnader relativt sett inte ökar mer än vad skatteintäkterna bär.

Utvecklingen 2017 och kommande år

När Kommunfullmäktige i november 2016 antog Budgeten för 2017 var det i ett ekonomiskt osäkert läge i vår omvärld. Denna osäkerhet präglar givetvis också förväntningarna om den ekonomiska utvecklingen i Sverige som trots det haft en stark ekonomisk utveckling. Skatteunderlagsutvecklingen är fortsatt relativt god och ett budgeterat resultat på 121 mnkr som är i nivå med kommunens långsiktiga finansiella målsättning kunde antas. Årets resultat i förhållande till skatteintäkterna uppgår till 2,0 % att jämföras med den långsiktiga finansiella målsättningen på 2-3%. Resultatet är inte tillräckligt i förhållande till en ökande investeringsnivå vi ser framför oss men högre än förra årets budgetnivå. Till resultatet tillkommer under året obudgerade realisationsvinster som också bidrar till att finansiera investeringarna.

Kommunstyrelsen kan nu konstatera att de yttre ekonomiska förutsättningarna förbättrats något jämfört med den bedömning som gjordes i samband med 2017 års budget. Jämfört med Kommunfullmäktiges budget 2017 har de förväntade skatte- och statsbidragsintäkterna ökat med ca 20 mnkr vilket främst beror på en bättre prognos för skatteunderlaget och den kommunala fastighetsavgiften.

Sveriges Kommuner och Landsting konstaterar i sin senaste skatteunderlagsprognos att den underliggande ökningstakten av skatteunderlaget kommer att ligga på ca 3,9 % i genomsnitt per år de närmaste åren. En framskrivning av Borås Stads ekonomi med de förutsättningarna ger då följande möjliga utveckling.

Framskrivning

	2017	2018	2019
Nettokostnadsökning, %	5,2	3,3	3,2
Resultat/skatteintäkter, %	2,0	2,0	1,8
Resultat mnkr	121	125	116

En resultatnivå på ca 120 mnkr budgeteras årligen. För att nå den nivån även 2018 och framåt krävs det en mer återhållsam kostnadsnivå på ca 3%.

Driftredovisning

Nämndernas nettokostnader visar ett underskott mot budget på -14 mnkr. Det utgående ackumulerade resultatet uppgår till +70 mnkr.

Driftredovisning 2016

Nämnd	Ingående resultat	K-bidrag 2 016	Netto-kostnader	Årets resultat	Utgående resultat
Kommunfullmäktige	0	12 000	-12 310	-310	0
Stadsrevisionen	1 631	4 450	-5 106	-656	975
Kommunstyrelsen					
-Stadskansliet	3 543	91 261	-103 276	-12 015	3 377
-kommungemensamt	0	106 050	-107 649	-1 599	0
Valnämnden	0	1 000	-868	132	0
Överförmyndarnämnden	-675	5 700	-5 644	56	-619
Lokalförsörjningsnämnden					
-fastighetsförvaltning	-5 288	0	-5 605	-5 605	-6 856
-övrigt	-17 812	27 600	-41 722	-14 122	-29 377
Fritids- och folkhälsönämnden					
-fritid- och folkhälsa	2 838	153 670	-157 492	-3 822	2 299
-föreningsbidrag	0	39 550	-39 559	-9	0
Servicenämnden	33 020	-5 000	7 648	2 648	35 668
Samhällsbyggnadsnämnden	16 456	23 900	-21 598	2 302	18 698
Tekniska nämnden					
-väghållning, parker m m	15 227	148 965	-148 665	300	17 217
-persontransporter	0	61 650	-65 307	-3 657	0
Miljö- och konsumentnämnden	-1 831	22 250	-21 935	315	-823
Kulturnämnden	1 174	144 820	-148 579	-3 759	1 200
Utbildningsnämnden	6 610	506 800	-496 909	9 891	17 028
Arbetslivsnämnden	0	222 450	-220 540	1 910	0
Sociala omsorgsnämnden	13 714	699 200	-705 226	-6 026	11 554
Stadsdelsnämnden Norr					
-kommungemensam verksamhet	1 457	47 502	-44 641	2 861	0
-stadsdelsverksamhet	5 923	971 295	-972 148	-853	0
Stadsdelsnämnden Väster					
-kommungemensam verksamhet	-2 230	29 539	-29 407	132	0
-stadsdelsverksamhet	-9 736	1 191 551	-1 189 679	1 872	0
Stadsdelsnämnden Öster					
-kommungemensam verksamhet	-16 154	56 000	-57 513	-1 513	0
-stadsdelsverksamhet	16 975	1 078 012	-1 060 767	17 245	0
-särskilt boende	0	0	-190	-190	0
Summa	64 842	5 640 216	-5 654 687	-14 471	70 342

I den budget Kommunfullmäktige fastställde för 2016 uppgick Kommunbidragen för nämnderna till sammanlagt 5 566,2 mkr. Därefter har tilläggsanslag beviljats med 74,0 mkr. Härigenom höjdes budgeten till 5 640,2 mkr.

Nettokostnaderna blev 5 654,7 mkr. Det samlade resultatet för nämnderna blev således ett underskott på -14,5 mkr. Stadsdelsnämnderna redovisade ett resultat på +19,6 mkr. För övriga nämnder blev resultatet -34,1 mkr.

Nämndernas ingående resultat 2016 var +64,8 mkr. Efter årets resultat på -14,5 och diverse regleringar på netto +20,0 mkr föreslår Kommunstyrelsen att sammanlagt +70,3 mkr överförs till 2017.

Investeringsredovisning

Investeringarna uppgick till 314 mnkr.

En stor del av detta, 120 mnkr tillhör den pedagogiska verksamheten.

I investeringsbudgeten anvisas anslag projektvis. Varje investeringsanslag är bundet till ett givet projekt och kan inte användas till annat ändamål än det ursprungligen avsedda. Investeringsanslag beviljas antingen direkt i årsbudgeten eller genom särskilda beslut i Kommunfullmäktige eller Kommunstyrelsen. Anslag genom särskilda beslut skall grundas på inkomna anbud.

Nettoinvesteringarna inklusive driftinvesteringar uppgick till 314,0 mnkr. Försäljning av anläggningstillgångar redovisas till 22,6 mnkr.

För att öka nämndernas handlingsfrihet kan nämnderna inom kommunbidraget i driftbudgeten anskaffa inventarier och göra mindre investeringar. Enligt god redovisningssed skall dock inventarier som har en ekonomisk livslängd på tre år och inte är av ringa värde anses som en tillgång, dvs som en investering. För att externredovisningen skall bli rättvisande, lyfts därför i bokslutet anskaffningar av inventarier med en livslängd på tre år eller längre samt med ett värde överstigande ett basbelopp över från driftkostnaderna till nettoinvesteringarna. Under året har nämnderna på detta sätt anskaffat inventarier för 23,6 mnkr.

Hur beloppen fördelas på de olika nämnderna redovisas i nedanstående tabell. I tabellen redovisas också de inventarieanskaffningar nämnderna finansierat inom kommunbidragen i internredovisningen, men som i externredovisningen redovisas som investeringar.

Investeringsredovisning 2016

Nämnd	Nettoinvesteringar	Driftinventarier	Summa nettoinvesteringar
Kommunfullmäktige		49	49
Revisorskollegiet			
Kommunstyrelsen	21 581	234	21 815
Överförmyndarnämnden			
Valnämnden			
Samhällsbyggnadsnämnden		256	256
Lokalförörsörjningsnämnden	184 361	461	184 822
Servicenämnden	12 781	4 664	17 445
Tekniska nämnden	45 335	358	45 693
Miljö- och konsumentnämnden			
Fritids- och folkhälsonämnden	12 350	402	12 752
Kulturnämnden	7 089	658	7 747
Utbildningsnämnden	672	6 354	7 026
Arbetslivsnämnden		675	675
Sociala omsorgsnämnden	596	160	756
Stadsdel Norr		2 694	2 694
Stadsdel Väster	781	2 155	2 936
Stadsdel Öster	4 904	4 456	9 360
	290 450	23 576	314 026

I nedanstående tabell redovisas samtliga investeringsprojekt under året. I tabellen redovisas för varje projekt av Kommunfullmäktige eller Kommunstyrelsen godkänd utgift för färdigställda respektive pågående projekt, utgift tom 2015, utgift 2016 samt för ej avslutade projekt hur mycket som beräknas återstå innan projektet färdigställts.

INVESTERINGSREDOVISNING 2016 PER PROJEKT (TKR)

Verksamhet	Ansvarig nämnd	Godkänd utgift	Utgift tom 2015	Utgift 2016	Återstår	Status
GEMENSAMMA FUNKTIONER						
Särskilda servicefunktioner						
Solenergi	Lfn	1 000		117	883	Pågår
Ventilation och energiåtgärder	Lfn	5 000		3 195	1 805	Pågår
Tillgänglighetsanpassning kommunala lokaler	Lfn	1 000		800	200	Pågår
Hyresgästanpassningar	Lfn	8 000		12 603	-4 603	Pågår
Säkerhetsinvesteringar	Lfn	1 000		723	277	Pågår
Konvertering elradiatorer	Lfn			21	-21	Pågår
Belysning	Lfn	3 000		2 985	15	Pågår
Orangeri/Rådrum	Lfn	31 250	31 638	101	-489	Klart
Vattentornet restaurering	Lfn	9 000	41	106	8 853	Pågår
Kronängsgården Norrby fritidsgård och mötesplats	Lfn	1 500		1 260	240	Klart
Kopiatorer/utskriftsenheter	Sn	3 000		3 013	-13	Pågår
Fordon och maskiner	Sn	15 000		5 506	9 494	Pågår
Kommunikationsutrustning IT	Sn	3 000		1 698	1 302	Pågår
Brandvägg IT	Sn	6 000		2 564	3 436	Pågår
IT-plattform	Ks		17 762	3 563	-21 325	Pågår
SUMMA GEMENSAMMA FUNKTIONER		87 750	49 441	38 255	54	
INFRASTRUKTUR OCH SKYDD						
Markförsörjning						
Inköp av fastigheter	Ks	40 000		2 806	37 194	Pågår
SUMMA INFRASTRUKTUR OCH SKYDD		40 000		2 806	37 194	
GATOR, VÄGAR OCH PARKER						
Kommunikationer						
Beläggningsunderhåll	Tn	8 701		6 933	1 768	Pågår
Attraktiv stad	Tn	11 774		8 335	3 439	Pågår
Div mindre gatu- och broarbeten	Tn	11 879		9 546	2 333	Pågår
Program för tillgänglighet	Tn	3 482		776	2 706	Pågår

Verksamhet	Ansvarig nämnd	Godkänd utgift	Utgift tom 2015	Utgift 2016	Återstår	Status
Gång- och cykelvägar	Tn	10 745		5 639	5 106	Pågå
Reinvestering gatubelysning inom/utom tätort	Tn	1 589		931	658	Pågå
Energi- och miljöeffektivisering av gatubelysning	Tn	3 500		1 165	2 335	Pågå
Ny kollektivtrafik	Tn	8 134		304	7 830	Pågå
Upprustning centrummiljöer	Tn	6 742		350	6 392	Pågå
Borås Viared flygplats	Tn	2 000	1 432	630	-62	Pågå
Promenadstråk längs Viskan	Tn	21 000	9 547	2 559	8 894	Pågå
Förbifart Sjöbo	Tn			640	-640	Klart
Parkverksamhet						
Grönområdesplan	Tn	519		538	-19	Pågå
Lekplatser	Tn	4 972		5 069	-97	Pågå
Papperskorgar	Tn	1 000		674	326	Pågå
Trygghetsbelysning	Tn	2 175		756	1 419	Pågå
Stadsparken, Ytor runt Orangeriet	Tn	5 000	5 466	490	-956	Klart
SUMMA GATOR, VÄGAR, PARKER		103 212	16 445	45 335	41 432	
FRITID OCH KULTUR						
Idrotts- och fritidsanläggningar						
Utveckling av konstgräsplaner	FoF	3 500		4 428	-928	Pågå
Utveckling av spår och leder	FoF	3 000		1 048	1 952	Pågå
Utveckling av näridrottsplatser och utebad	FoF	3 913		3 650	263	Pågå
Utveckling av idrottsanläggningar ute och inne	FoF	1 500		1 565	-65	Pågå
Evenemangsstaden Borås	FoF	2 104		1 097	1 007	Pågå
Borås ridhus	FoF	1 000		551	449	Pågå
Lundby park	FoF	500		11	489	Pågå
Borås Tennis o Boulecenter Racketcenter ombyggnad	Lfn			427	-427	Förstudie
Skyttecentrum	Lfn			12	-12	Förstudie
Almenäs ombyggnad	Lfn			88	-88	Förstudie
Stadsparksbadet etapp 1	Lfn	54 000	3 333	-213	50 880	Pågå
Stadsparksbadet etapp 2	Lfn	33 700	39	1 354	32 307	Pågå
Kransmossen flytt fotbollsplan	Lfn	5 590	1 138	5 152	-700	Klart
Sandareds bad och idrottshall	Lfn	51 436	49 646	4 886	-3 096	Klart
Kulturverksamhet						

Verksamhet	Ansvarig nämnd	Godkänd utgift	Utgift tom 2015	Utgift 2016	Återstår	Status
Konstnärlig utsmyckning	Kn	4 074		4 198	-124	Pågår
Textilkonst	Kn	389		50	339	Pågår
Förvaltningsövergripande investeringar	Kn	738		819	-81	Pågår
Ljudteknik stora scenen	Kn	2 000		2 022	-22	Klart
Kulturhuset, Black box	Lfn		273	132	-405	Förstudie
Kulturhuset, scenteknik Stadsteatern	Lfn	72 000	391	450	71 159	Pågår
SUMMA FRITID OCH KULTUR		239 444	54 820	31 727	152 897	
AFFÄRSVERKSAMHET						
Kommunala vägar och belysning inom exploateringsområden						
Utbyggnad av industriområde Viared Västra	Ks	25 000		6 189	18 811	Pågår
Utbyggnad av industriområde Viared Norra	Ks	6 500		965	5 535	Pågår
Sobacken gata	Ks			3 208	-3 208	Pågår
Bostäder						
Utbyggnad av bostadsområden	Ks	8 000		4 850	3 150	Pågår
SUMMA AFFÄRSVERKSAMHET		39 500	0	15 212	24 288	
PEDAGOGISK VERKSAMHET						
Barnomsorg						
Äspered förskola	Lfn			358	-358	Förstudie
Norrby förskola, KreaNova	Lfn	35 350		1 830	33 520	Pågår
Göta förskola, Silverpoppeln	Lfn	34 500		322	34 178	Pågår
Kransmossen förskola	Lfn	33 565	1 631	6 144	25 790	Pågår
Sagavallen förskola	Lfn	33 639	1 185	15 737	16 717	Pågår
Fristad 1 förskola, Tallbacken	Lfn	35 000	245	1 352	33 403	Pågår
Brämhult förskola, Kärrabacken	Lfn	35 485	19	4 454	31 012	Pågår
Trandaredsgården förskola	Lfn	14 500	15 153	95	-748	Klart
Dammsvedjan förskola, LärKan	Lfn	33 585	12 876	19 726	983	Klart
Milstensgårdens förskola	Lfn	30 970	31 921	300	-1 251	Klart
Inventarier förskola LärKan	Sdn V	700		698	2	Klart
Trapphiss Norrbygården	Sdn V	100		83	17	Klart
Grundskola						
Särlaskolan ombyggnad	Lfn		838	420	-1 258	Förstudie

Verksamhet	Ansvarig nämnd	Godkänd utgift	Utgift tom 2015	Utgift 2016	Återstår	Status
Engelbrektskolan ombyggnad	Lfn		168	579	-747	Förstudie
Sjömarkenskolan ombyggnad	Lfn			205	-205	Förstudie
Byttorpskolan värme/ventilation BeloK	Lfn		113	183	-296	Förstudie
Gånghesterskolan ombyggnad	Lfn	105 000	202	306	104 492	Pågår
Bodaskolan etapp 3, plan 4	Lfn	30 000		354	29 646	Pågår
Fristad högstadie energieffektivisering/ombyggnad	Lfn	43 660	1 450	545	41 665	Pågår
Särlaskolan renovering yttre delar	Lfn	16 000	2 569	5 944	7 487	Pågår
Kristinebergskolan ombyggnad	Lfn	108 000	97 605	286	10 109	Klart
Bodaskolan etapp 2	Lfn	164 500	124 667	21 393	18 440	Klart
Erikslundskolan, inre ytskikt, idrottshall omklädningsrum	Lfn			9	-9	Klart
Bodaskolan etapp 2, inventarier	Sdn Ö	3 500		4 904	-1 404	Klart
Gymnasieskola						
Sven Eriksongymnasiet ombyggnad	Lfn	36 530	25	407	36 098	Pågår
Viskastrandgymnasiet	Lfn	24 000		378	23 622	Pågår
Almåsgymnasiet, ombyggnation autismspektra	Lfn	1 536		511	1 025	Pågår
Bäckängsgymnasiet bibliotek och matsal	Lfn	33 651	2 561	16 442	14 648	Pågår
Almåsgymnasiet tillagningskök	Lfn	14 080	1 614	12 127	339	Klart
Almåsgymnasiet verksamhetsanpassning	Lfn	3 000	2 014	-325	1 311	Klart
Sven Eriksongymnasiet verksamhetsanpassning	Lfn	2 956	2 457	388	111	Klart
Bäckängsgymnasiet verksamhetsanpassning hiss	Lfn	800		1 045	-245	Klart
Sven Eriksongymnasiet verksamhetsanpassning 2016	Lfn	2 148		1 716	432	Klart
Viskastrandgymnasiet verksamhetsanpassning 2016	Lfn	41		39	2	Klart
Almåsgymnasiet verksamhetsanpassning 2016	Lfn	866		806	60	Klart
Inventarier, gymnasieskolor	Utb	670		672	-2	Klart
SUMMA PEDAGOGISK VERKSAMHET		878 332	299 313	120 433	458 586	
VÅRD OCH OMSORG						
Omsorg om äldre- och funktionsnedsatta						
Skogsfrugatan LSS-boende	Lfn			140	-140	Förstudie
Gyllingtorpsgatan LSS-boende	Lfn			133	-133	Förstudie
Kadriljgatan, LSS-boende	Lfn	14 900	14 044	249	607	Klart

Verksamhet	Ansvarig nämnd	Godkänd utgift	Utgift tom 2015	Utgift 2016	Återstår	Status
Badhusgatan, särskilt boende psyk	Lfn	15 922	1 690	13 946	286	Klart
Dammsvedjan särskilt boende psyk	Lfn	25 000	978	21 571	2 451	Klart
Solosången, särskilt boende psyk	Lfn	21 984	20 043	47	1 894	Klart
Inventarier boenden	Son	900		596	304	Klart
SUMMA VÅRD OCH OMSORG		78 706	36 755	36 682	5 269	
Driftsinventarier				23 576		
SUMMA NETTOINVESTERINGAR		1 466 944	456 774	314 026	719 720	
Försäljning av anläggningstillgångar, netto	Ks			-22 631		

EXPLOATERINGSREDOVISNING (MKR)

	Ansvarig nämnd	Utgift tom 2016	Intäkt tom 2016	Netto tom 2016	Status
FÖRSÄLJNING AV INDUSTRIMARK					
Omsättningstillgång (tomtmark)					
Västra Viared	Ks	-258,1	48,3	-209,8	
Norra Viared	Ks	-32,3	43,3	11,0	6 av 7 tomter sålda
Nordskogen	Ks	-32,0	2,3	-29,7	1 st tomt såld
Anläggningstillgång (gatubyggnad, parkmark)					
Västra Viared	Ks	-41,7	8,5	-33,2	
Norra Viared	Ks	-16,4	18,7	2,3	
Nordskogen	Ks	-7,0	0,3	-6,7	
FÖRSÄLJNING AV BOSTADSMARK					
Omsättningstillgång (tomtmark)					
Kadriljgatan, Brotorp	Ks	-0,2	6,4	6,2	10 av 10 tomter sålda
Kelvingatan, Hässleholmen	Ks		0,5	0,5	1 av 12 tomter sålda
Pianogatan, Hestra	Ks				
Dammsvedjan	Ks		8,0	8,0	
Anläggningstillgång (gatubyggnad, parkmark)					
Kadriljgatan, Brotorp	Ks	-1,3	1,6	0,3	
Kelvingatan, Hässleholmen	Ks	-1,8	0,2	-1,6	
Pianogatan, Hestra	Ks	-2,9			
Dammsvedjan	Ks	-4,8	5,0	0,2	

Personalredovisning 2016

- » 2016 hade Borås Stad 9 930 medarbetare anställda. 78 % var kvinnor. 96 % av alla tillsvidareanställda var heltidsanställda. Genomsnittlig sysselsättningsgrad för tillsvidareanställda var 98,6 %. Medelåldern minskade till 45,4 år. Rekryteringsbehovet kommer att vara fortsatt stort – 800 till 1000 personer årligen – inte minst på grund av större pensionsavgångar. Att utveckla attraktiva jobb genom ett medvetet och långsiktigt arbete är en nödvändighet för att locka till oss medarbetare med den kompetens Borås Stad behöver.

Här är ett sammandrag av kommunens personalekonomiska redovisning. Den redovisas även som ett särskilt ärende till Kommunfullmäktige.

Personalstrategiskt perspektiv

Redovisningen ger en aktuell bild av ett antal personalstrategiska frågor och en samlad beskrivning av kommunens personal.

All personalstatistik i årsredovisningen är könsuppdelad.

Konkurrensen om kompetenta medarbetare hårdnar. Årligen beräknas rekryteringsbehovet vara 800 till 1 000 personer. Stora pensionsavgångar och brist på tillräckligt många utbildade inom vissa områden som t.ex. fysioterapeuter, arbetsterapeuter, socialsekreterare, sjuksköterskor och lärare är märkbar. Ökad konkurrens om arbetskraften medför ökade möjligheter till personalrörlighet. Det är därför viktigt och nödvändigt med ett fortsatt medvetet och långsiktigt rekryteringsarbete. Att vara en attraktiv arbetsgivare kan vara avgörande för hur vi lyckas behålla och locka till oss kompetent personal.

Många olika erfarenheter berikar en verksamhet. Det är viktigt att ta tillvara såväl den etniska mångfalden som kvinnors och mäns olika erfarenheter och sträva efter en jämnare könsfördelning på alla plan.

Personalstruktur

Bemanning

Totalt fanns 9 930 medarbetare anställda 2016, en ökning med 349 personer från föregående år.

Antal anställda 1 november

	2014	2015	2016		Förändring jämfört med 2015
			Kvinnor	Män	
Tillsvidareanställda	8 301	8 376	6 659	1 865	148
Visstidsanställda	1 023	1 205	995	411	201
Totalt kommunen	9 324	9 581	7 654	2 276	139

Lagen om anställningsskydd (LAS) ger tidsbegränsat anställda rätt till tillsvidareanställning när en medarbetare varit anställd mer än två år under en femårsperiod. Under året fick 76 personer tillsvidareanställning enligt denna bestämmelse, vilket var 49 färre än 2015.

Sedan 1998 har antalet tillsvidareanställda ökat med 1 294 personer. Det har inte skett någon märkbar förändring av könsfördelningen under perioden. 1998 var andelen tillsvidareanställda kvinnor 78,6 procent och motsvarande siffra för år 2016 är 78,1 procent.

Anställda inom olika verksamheter

Verksamhetsområde skola, förskola har ökat med två procentenheter. Socialt och kurativt arbete har ökat med en procentenhet medan område vård och omsorg istället minskat med drygt en.

Fördelning män och kvinnor

77,1 procent eller 7 654 av samtliga anställda var kvinnor och 22,9 procent eller 2 276 var män. Det innebär att andelen män ökat med 0,5 procentenheter.

Utländsk bakgrund

Anställda med utländsk bakgrund har ökat med 1,5 procentenhet till 26,5 procent. Chefer med utländsk bakgrund har ökat från 11,3 procent till årets 11,8 procent. Kvinnornas andel bland dessa är 13,7 procent och männens 8,1 procent. Enligt förvaltningarnas uppgifter har 6,9 procent av ledningsgruppernas medlemmar utländsk bakgrund, vilket är en minskning med 1,8 procentenheter jämfört med 2015.

Chefer

	Antal chefer		Förändring från 2015-11-01
	Kvinnor	Män	
Totalt kommunen	276	148	-

Antalet chefer är detsamma som föregående år. Andelen kvinnliga chefer har ökat från 62 till 65 procent. Av förvaltningscheferna är 7 av 16 kvinnor.

Kvinnornas andel i förvaltningarnas ledningsgrupper har ökat från 53 till 60 procent jämfört med 2015. Det är därmed ett jämställt förhållande mellan kvinnor och män. Andelen medlemmar med utländsk bakgrund har däremot sjunkit för andra året i rad och är nu 6,8 procent

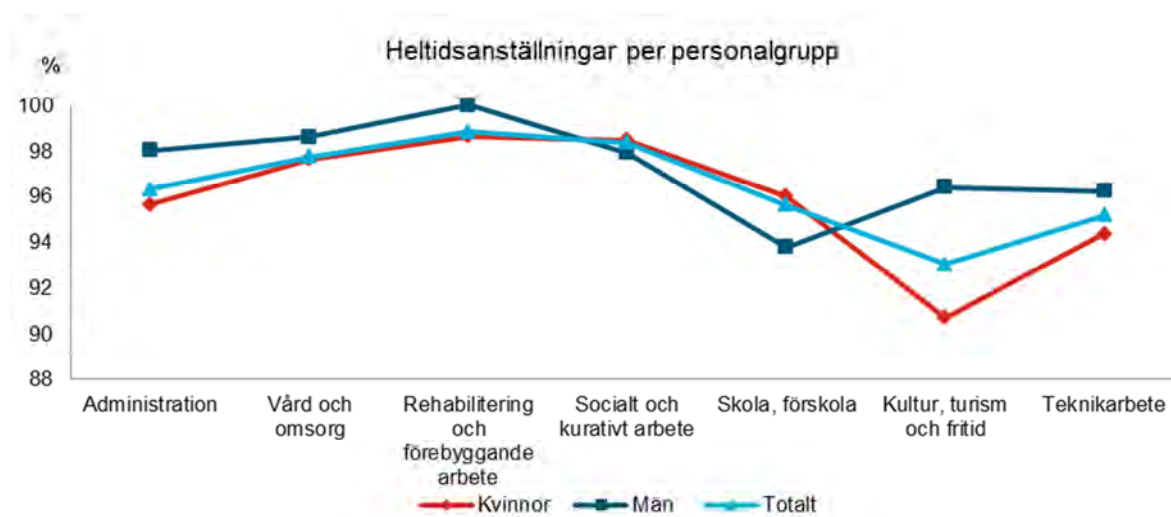
Åldersstruktur

Medelåldern för tillsvidareanställda är 45,4 år och har sjunkit med 1,5 år jämfört med 2015.

Medelåldern för kvinnor är 45,2 år och för männen 46,2 år.

Hel- och deltidsanställda

Av kommunens tillsvidareanställda har 96,4 procent heltidstjänst.

Genomsnittlig sysselsättningsgrad

Den genomsnittliga sysselsättningsgraden för tillsvidareanställda är 98,6 procent vilket är 0,2 procentenheter högre än 2015.

Timavlönade

Utförda timmar av timavlönade motsvarade 862 årsarbeten varav 389 årsarbeten för anställda enligt beredskapsavtalet (BEA) och anställda enligt PAN-avtalet (personliga assistenter och anhörigvårdare).

Kommunfullmäktiges mål för 2016 var 425 årsarbeten för timavlönade exklusive BEA och PAN. Utfallet blev 473 årsarbeten. Även om målet för 2016 inte uppnåddes så minskade timavlönade med 2 årsarbeten. Störst förändring har skett bland yrkesgrupper inom vård och omsorg som minskat med 11 årsarbeten.

Timavlönade medarbetare används i huvudsak för att täcka uppkomna vakanser på grund av semester, sjukdom eller annan frånvaro, samt för säsongsarbete.

Extern personalomsättning

Personalomsättningen har ökat från 10,7 procent 2015 till 14 procent 2016. Ökningen är i stort sett densamma för båda könen, däremot finns variationer mellan olika yrkesgrupper. Exkluderas de som slutat på grund av uppnådd pensionsålder är personalomsättningen 11,2 %.

Bland yrkesgrupper med minst 20 anställda är fysioterapeuter (sjukgymnaster) och arbetsterapeuter två grupper där personalomsättningen ökat markant. Fysioterapeuternas personalomsättning har ökat från 17,9 till 45,9 procent och arbetsterapeuternas från 2,6 till 36,6 procent. Oavsett vad orsaken är till att man byter arbetsgivare så leder en så hög rörlighet, där en tredjedel eller fler väljer att sluta sin anställning, till allvarliga problem för verksamheten. Efterfrågan på både fysioterapeuter och arbetsterapeuter förväntas stiga då fler äldre i vårt samhälle innebär ett ökat behov av rehabiliteringsinsatser. Arbetsförmedlingens prognoser visar också att tillgången på yrkesutbildade inte kommer att kunna möta efterfrågan. Biståndshandläggare, kommunikatörer och kuratorer är fler exempel på yrkesgrupper med hög personalomsättning, 30-36 procent.

Jämställdhet och likabehandling

Jämställdhet och likabehandling handlar om alla människors lika värde och är en av de grundläggande mänskliga rättigheterna. En arbetsmiljö fri från diskriminering är en viktig del i arbetet med att attrahera, rekrytera och behålla rätt kompetens.

Jämställdhet under 2016

Normkritisk film

För att öka kunskapen om normkritik och HBTQIA-frågor hos alla medarbetare i Borås Stad har två filmer med tillhörande diskussionsfrågor tagits fram som ska användas på arbetsplatsträffar.

Värdegrundsmaterial

Ett värdegrundsmaterial har arbetats fram som är tänkt att vara en inspiration och en kunskapskälla för personal som möter barn och unga i sitt arbete. Materialet innehåller faktadelar, tips på övningar och diskussionsfrågor.

Fler män i förskolan

I juni 2016 avslutades Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) projekt ”Fler män i förskolan”. I projektet har jämställdhetssamordnare, en förskollärare och en barnskötare från Borås Stad medverkat. I det nationella nätverket ingick förutom Borås även Arjeplog, Umeå, Eskilstuna, Jönköping, Vänersborg och Malmö.

Syftet med projektet har varit att bredda rekryteringen, men många fler frågor för en framtida förskola har också hanterats. Bland annat har frågor lyfts kring barns rättigheter, genus, normkritik, språk, förskolans likabehandlingsplan, förebyggande arbete, arbetsmiljöarbete, hälsa, rekrytering, praktik, feriearbete, trygghet, säkerhet, kultur, studie- och yrkesvägledning. I Borås finns bl.a. manliga nätverk och mentorskap kopplade till studenterna på högskolan.

Innovationsplattform Borås

Borås Stad deltar i ett nationellt projekt för att stödja innovation inom den offentliga sektorn. Målet är att skapa en bättre miljö för arbetet med en hållbar stadsutveckling genom att arbeta tvärdisciplinärt, processorienterat, kunskapsbyggande och förebyggande.

Sex plattformar är etablerade nationellt och Innovationsplattform Borås är en av dem. Plattformen drivs av **Borås Stad, Borås Högskola, Borås Energi och Miljö** och **RISE** (f.d. SP). Plattformarna har den gemensamma ambitionen att skapa en öppen, kreativ miljö för samverkan och

lärande samt etablera stödjande processer för en innovativ offentlig sektor. Strategin är att utgå från och förstärka pågående satsningar och existerande ambitioner i staden.

Sociala investeringar

Fem sociala investeringsprojekt har godkänts av Kommunstyrelsen.

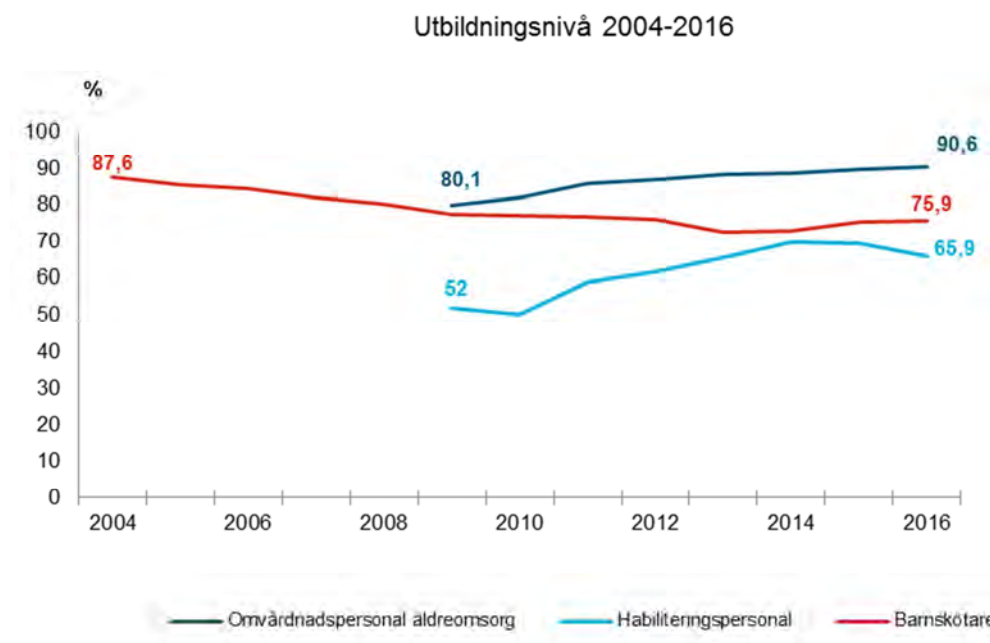
- Modersmålsstöd SFI har beviljats 1,3 miljoner kronor under perioden 2014-2016. Detta projekt är avslutat och implementerat.
- Hela Väster – för minskat normbrytande beteende i skolan år F-6 har beviljats 3,7 miljoner kronor under åren 2015-2017.
- Arbetsmarknadsåtgärder i form av utvecklingsanställning och metodutveckling i arbetet med unga vuxna långt från arbetsmarknaden. Projektet har tilldelats 4,1 miljoner kronor år 2015-2017.
- En kommun fri från våld har fått 5,7 miljoner att arbeta med 2015-2019.
- Projektet Schysst kompis! har beviljats 275 000 kronor 2015-2017.

Alla projekt arbetar med socioekonomiska beräkningar som ska redovisas vid projektens slut. Sedan slutet av 2016 deltar en utvärderare som följer tre av projekten och gör en slutlig sammanställning till Kommunstyrelsen för alla fem projekten, Högskolan i Borås kommer att skriva en metodbok i ämnet sociala investeringar.

Personalutveckling

Utbildningsnivå i större yrkesgrupper

Relevant utbildning för medarbetare är viktigt ur flera perspektiv inte minst ur kvalitetssynpunkt. Över tid har det gjorts satsningar inom olika yrkesgrupper för att höja kompetensnivån, bland annat har validering för redan anställda genomförts. Några exempel på yrkesgrupper där insatser gjorts under olika tidsperioder är barnskötare, omvårdnads- och habiliteringspersonal. Diagrammet visar utbildningsnivån över tid för dessa yrkesgrupper.

Det är fortfarande svårt att anställa behöriga lärare till alla tjänster. Efter en nedgång de två senaste åren har antalet obehöriga lärare ökat igen.

Obehöriga lärare 2008-2016

Centrala utbildningar och kurser

En stor del av stadens kompetensutvecklingsinsatser sker på respektive förvaltning i egen regi. Det rör sig om introduktionsutbildningar för nyanställda och andra verksamhetsspecifika utbildningsinsatser. Stadsledningskansliet arrangerar centralt ett antal utbildningar som riktar sig till hela organisationen oberoende av vilken verksamhet man arbetar i. Under 2016 genomfördes utbildningar i bland annat projektledning, presentationsteknik och direktupphandling. Centrala utbildningar riktade till specifika grupper som återfinns på flera olika förvaltningar har också genomförts. Exempel på dessa är grundutbildning för lokalvårdare, utbildningar för hälsoinspiratörer samt en utbildning i arbetsledning för medarbetare som inte är chefer.

Chef- och ledarutveckling

Systematiskt chefsutvecklingsprogram

För att säkerställa att chefer i Borås Stad har den kompetens som krävs för att fungera väl har ett omfattande utbildningsprogram tagits fram. Programmet riktar sig i första hand till nya chefer. Bland annat ingår utbildning i arbetsrätt, kvalitetsarbete och olika typer av samtal. Även Borås Stads obligatoriska interna chefsutbildning, Chef- och ledarskap i praktiken, som omfattar nio dagar, ingår i programmet.

Framtidens chef

Borås Stad arbetar systematiskt med att rekrytera chefer från de egna leden. Detta arbete bidrar till organisationens chefsförsörjning och skapar goda möjligheter för obefordrade anställda att utvecklas.

Under 2016 gick tolv personer det interna chefsrekryteringsprogrammet Framtidens chef. Programmet omfattar cirka 25 dagar spridda över ett år och syftar till att förbereda de utvalda kandidaterna inför en ny roll som chef.

Under 2016 sökte knappt 20 personer till 2017 års utbildning. Nio personer har valts ut och dessa kommer att genomgå Framtidens chef under 2017.

Särskild satsning på strategiskt och exekutivt ledarskap

Hösten 2015 påbörjade 29 områdeschefer en utbildning i strategiskt och exekutivt ledarskap arrangerad av Förvaltningshögskolan vid Göteborgs universitet. Utbildningen omfattade 7,5 hp och fortsatte under våren 2016.

Fritidsstudier

70 personer har fått fritidsstudiebidrag under året att jämföra med 14 föregående år. Det har bland annat beviljats bidrag för studier i svenska som andra språk och stödpedagogutbildning.

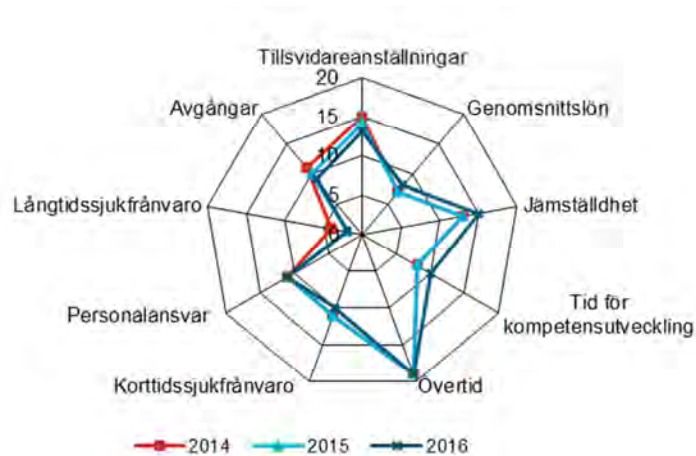
Hälsa och Arbetsmiljö

Attraktiv arbetsgivarindex AVI är ett sammanfattande index som utgår från nio mätbara nyckeltal kring arbetsvillkor.

Tillsvidareanställningar	- andel tillsvidareanställda i procent av totalt antal anställda
Genomsnittslön	- genomsnittlig månadslön uppräknad till heltid
Lika karriärmöjligheter	- andel kvinnliga chefer i relation till andel kvinnliga anställda
Tid för kompetensutveckling	- utbildningstid i procent av totalt arbetad tid
Övertid	- övertid i procent av arbetad tid
Korttidssjukfrånvaro	- korttidssjukfrånvaro (t o m dag 14) i procent av arbetad tid
Personalansvar	- antal anställda per chef
Långtidssjukfrånvaro	- långtidssjukfrånvaro (fr o m dag 15) i procent av arbetad tid
Avgångar	- antal avgångar i procent av tillsvidareanställda

Attraktiv arbetsgivarindex (AVI) Borås Stad

	2014	2015	2016
Tillsvidareanställningar	15	14	14
Medianlön	7	7	7
Lika karriärmöjligheter	13	13	13
Tid för kompetensutveckling	8	8	10
Övertid	19	19	19
Korttidssjukfrånvaro	11	11	11
Personalansvar	11	11	11
Långtidssjukfrånvaro	4	2	2
Avgångar	11	10	10
Summa AVI-poäng	99	95	97

Hälsa – Frisk under ett år

Uppföljning av friska personer under ett år, verksamhetsmättet hälsa, ger oss en indikation på hur organisationen fungerar. Det är ett mått på gruppnivå som sätter fokus på organisatoriska faktorer som skapar en god arbetsplats med friska medarbetare. Den positiva trenden som inleddes under andra halvåret 2015 har hållit i sig under 2016 och årets resultat är 31,5 procent. 28,3 procent av kvinnorna och 42,6 procent av männen.

Långtidsfriska – Frisk under två år

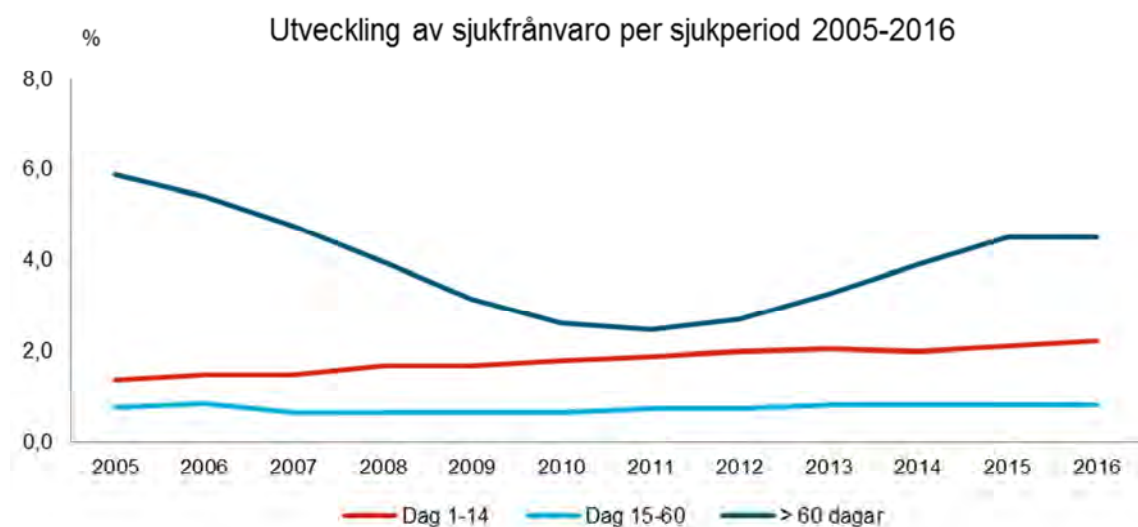
Totalt var 1 479 personer långtidsfriska under tvåårsperioden 2015-2016 vilket motsvarar 19,6 procent av samtliga anställda. Det innebär en minskning från föregående år med 0,7 procentenheter. Män är mer långtidsfriska än kvinnor med 31,0 procent jämfört med 16,4 procent.

Sjukfrånvaro

Den totala sjukfrånvaron har ökat med 0,1 procentenheter sedan föregående år. Det är en bit kvar till uppfyllelse av fullmäktiges målsättning men kommunen gör ändå ett bra resultat genom att bromsa upp sjukfallsutvecklingen i en tid då den nationellt sett förväntas nå sin kulmen först 2018.

Sjukfrånvaro i procent av ordinarie arbetstid

	2013	2014	2015	2016
Kvinnor	6,7	7,4	8,1	8,3
Män	4,2	4,3	4,9	5,1
Totalt kommunen	6,1	6,7	7,4	7,5

Under 2016 har sjukfrånvaron minskat både vad gäller den längre sjukfrånvaron över 60 dagar och för korttidssjukskrivningarna, 1-14 dagar. Däremot fortsätter perioden 15-60 dagar att öka något.

Sjuklönekostnaden

Sjuklönekostnaderna för 2016 landade på 90 miljoner jämfört med 84 miljoner för 2015. Omräknat till årsarbetare motsvarar sjuklönekostnaderna 200 årsarbetare med medianlön.

Hälsofrämjande insatser

Det hälsoinriktade arbetet i kommunen är en viktig strategisk fråga. Det handlar om att få friska medarbetare genom att främja hälsa, förebygga ohälsa och få tillbaka sjukskrivna i arbete. En ökad satsning från arbetsgivarens sida på hälsofrämjande och förebyggande insatser i kombination med tidiga rehabiliteringsinsatser får positiva effekter för personalen vilket också avspeglar sig i hela organisationen. Det handlar om att tänka långsiktigt och framåtriktat. Respektive förvaltning arbetar med riktade insatser utifrån sin behovsbild och från centralt håll drivs större och övergripande insatser/projekt i syfte att öka hälsan och minska sjukfrånvaron.

Psykosocial arbetsmiljöscreening

Samarbetet med företagshälsovården kring psykosocial arbetsmiljöscreening som inleddes under 2015 har fortsatt under 2016 med fler arbetsplatser. Urvalet av arbetsplatser grundar sig på sjukfrånvarostatistik och dialog med förvaltningarnas personalfunktioner. Uppföljning av arbetsplatser från första urvalet visar på positiva resultat på både kort- och långtidssjukskrivningar. Detta indikerar att satsningen på screeningarna var en viktig åtgärd för att möta den negativa sjukfallsutvecklingen. En screening sätter fokus på en gynnsam psykosocial arbetsmiljö, ett gemensamt engagemang för verksamhetens uppdrag, och vad som påverkar hälsa och sjukfrånvaro på arbetsplatsen.

Friskvårdsförmåner

Borås Stad erbjuder ett friskvårdsbidrag på 50 procent, max 1 500 kr per person och år, för medarbetare, oavsett förvaltningstillhörighet och anställningsgrad. Vikarier och timavlönad personal kan ta del av bidraget utifrån intjänade LAS-dagar. Friskvårdsbidraget kan användas till valfri motionsaktivitet, träningskort och enklare massage. Samtliga medarbetare erbjuds också gratis inträde till kommunens badanläggningar. Kostnaden för friskvårdsbidraget och de fria baden uppgår till 4 474 255 kr. En ökning med 57 798 kr från 2015.

Systematiskt arbetsmiljöarbete

Under 2016 har fokus legat på att implementera den SAM-modul som togs fram under fjolåret. Genom att bygga in det systematiska arbetsmiljöarbetet i stadens styr- och ledningssystem, Stratsys, har cheferna fått ett tydligt stöd för sitt arbetsmiljöarbete. I modulen arbetar nu förvaltningarna efter en gemensam kalender för arbetsmiljöarbetet vilket inte bara är ett stöd för chefen utan dessutom stärker likvärdighet och uppföljning av arbetsmiljöarbetet.

Nämnderna har i uppföljningen av Kommunfullmäktiges indikatorer för egen organisation rapporterat i Stratsys att förvaltningarna arbetar aktivt med insatser och åtgärder för att främja en positiv hälsoutveckling och bromsa sjukfrånvaron vid kommunens arbetsplatser. I det arbetet är det systematiska arbetsmiljöarbetet och Borås Stads rutiner en grund.

Arbetsskador och tillbud

Antalet anmälda arbetsskador uppgick totalt till 588, en minskning med 173 anmälningar jämfört med fjolåret. De vanligaste skadekategorierna är ”skadad av person” (i till exempel vård- eller skolsammanhang) och ”fallolyckor”.

Antalet anmälda tillbud har minskat med 425 anmälningar och ligger i år på 837 jämfört med 1 262 under 2015.

Företagshälsovård

Borås Stads beställning av företagshälsovård har förändrats något under 2016, men tyngdpunkten ligger alltjämt på rehabiliterande insatser. Idag går 51 procent av de medel som satsas på företagshälsovård till individärenden inom rehabilitering. Inflödet i sjukskrivning har avtagit under året och kostnaderna för rehabilitering har minskat med nästan 700 000 kr. Det är första gången sedan 2011 som stadens kostnader för rehabiliterande insatser minskar.

Lönestatistik

Medianlönen ökade med 801 kr eller 3,1 procent jämfört med föregående år och är nu totalt 26 426 kronor. Medianlönen för kvinnorna är 26 274 kr och för männen 27 205 kr.

Personalkostnader

De totala personalkostnaderna (löner, utbetalda pensioner och avtalsförsäkringar) uppgår till 4 592,4 miljoner kronor.

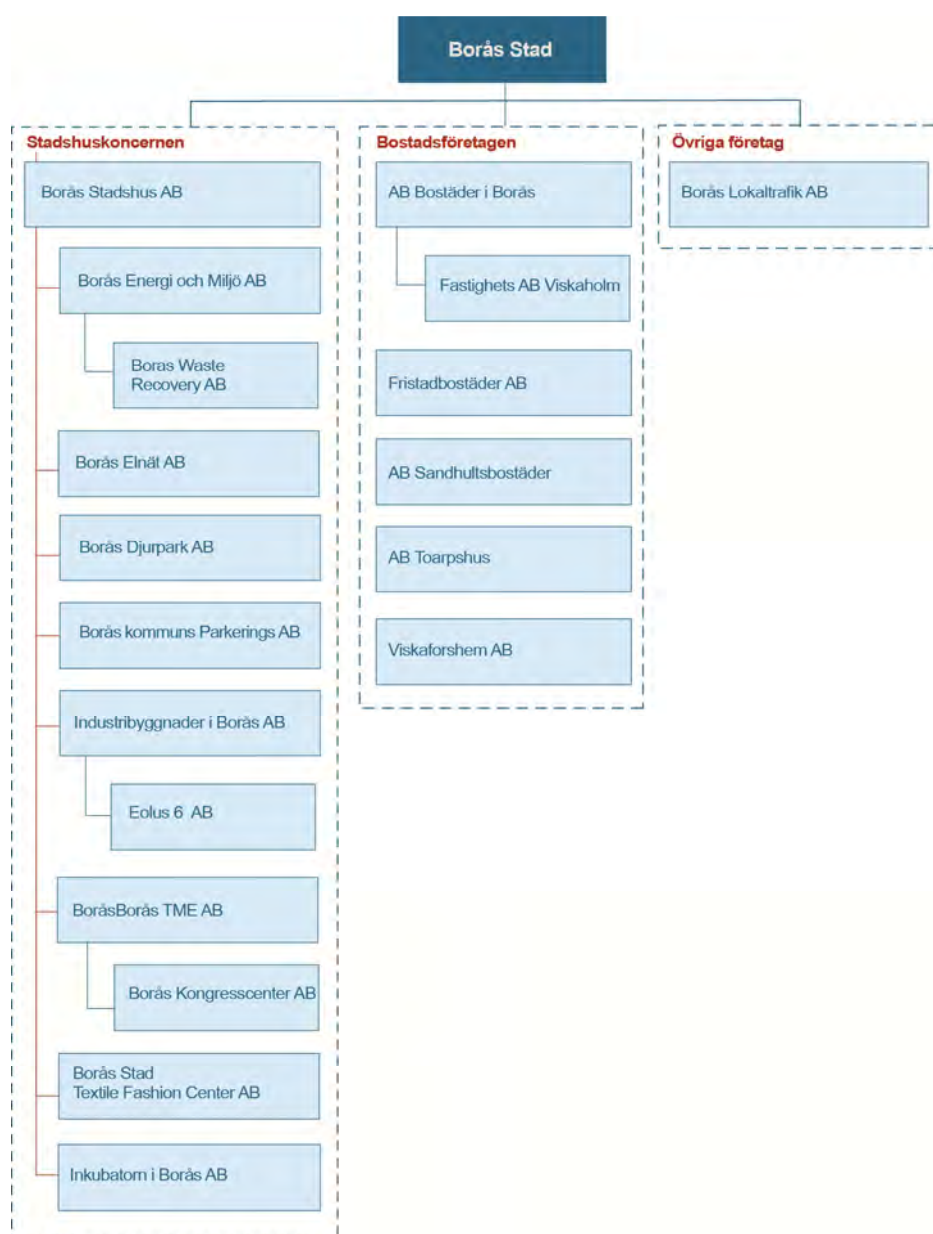
I personalkostnaderna ingår Personalutveckling och personalvård (kurs- och konferensavgifter, sjuk- och hälsovård, rehabiliteringsåtgärder, friskvård och fritidsaktiviteter, skydds- och arbetskläder, personalrekrytering och personalrepresentation) med 81,4 miljoner kronor.

Sjuklönekostnaderna ökade med drygt 6,1 miljoner kronor vilket motsvarar 7,3 procent.

Koncernen

Borås Kommunkoncern uppvisar ett sammanställt resultat före skatt på 586 mnkr. Enskilt redovisas resultat för Borås Stad på 118 mnkr, för bostadskoncernen Borås Stadshus AB på 82 mnkr och för bostadsföretagen på 377 mnkr.

I nedanstående bild visas vilka bolag som utöver kommunen ingår i den kommunala ”koncernen” per 2016-12-31. Bolagen har indelats i tre grupper: *Stadshuskoncernen*, dvs. Borås Stadshus AB med dess dotter- och dotterdotterbolag, *Bostadsföretagen* respektive *Övriga företag*. Utöver dessa ingår i den sammanställda redovisningen även kommunalförbundet Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund och Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund, i vilka kommunens ekonomiska åtagande uppgick till 50 % respektive 55 %.

Koncernens resultat och finansiella ställning

Med koncernens resultat och ställning avses hela kommunkoncernen, där Borås Stad tillsammans med samtliga bolag inkluderas i en *sammanställd redovisning* där koncerninterna mellanhavanden är eliminerade.

Nyckeltal koncernen, mnkr	2012	2013	2014	2015	2016
Resultat före skatt	312	264	236	298	586
Resultat i % av intäkter, skatter och bidrag	4,0%	3,2%	2,8%	3,5%	6,2%
Verksamhetens nettokostnader	4 520	4 709	4 903	5 044	5 125
Soliditet	45%	44%	39%	39%	40%
Balansomslutning	9 473	10 375	12 267	13 005	14 190
Nettoinvesteringar	1 019	997	1 183	1 371	1 843

Omsättningen för kommunkoncernen uppgick till 9,5 mdkr varav 7,3 mdkr för kommunen.

Det sammanställda resultatet före skatt för hela Borås Stads kommunkoncern blev 586 mnkr. Enskilt före eliminering redovisas resultat från Borås Stad på 118 mnkr, bolagskoncernen Borås Stadshus AB 82 mnkr, bostadsföretagen 377 mnkr samt Borås Lokaltrafik AB 21 mnkr. Resultatet är 288 mnkr bättre än 2015, där de största förändringarna beror på till 364 mnkr i reavinst på AB Bostäders fastighetsavyttring samt 42 mnkr lägre resultat för Borås Stad.

Den sammanställda eliminerade balansomslutningen var 14,2 mdkr. Balansomslutningen ökar årligen i takt med ökad investeringsnivå. Nettoinvesteringarna uppgick under 2016 till hela 1,8 mdkr. Investeringsstakten är hög både i kommunen och i bolagen, allra högst i Borås Energi och Miljö AB till följd av investeringen på Sobacken i nytt kraftvärme- och avloppsreningsverk.

Bolagen står sammantaget för en betydande del av kommunkoncernens totala balansomslutning. Om justering görs för internbankens upp- och utlåning, som syftar till att förse bolagen med finansiering, blir bolagens balansomslutning drygt 8 mdkr (57 %) och kommunens 6 mdkr (43 %). Enskilt störst balansräkningar bland bolagen har AB Bostäder i Borås 3,0 mdkr, Borås Energi och Miljö AB 2,7 mdkr och Borås Elnät AB 1,0 mdkr.

Totalt har koncernbidrag getts/mottagits inom koncernen Borås Stadshus AB på 37,7 mnkr avseende 2016 års resultat. Inga aktieägartillskott har förekommit inom kommunkoncernen 2016.

Eftersom verksamheten som bedrivs i bolagsform är av betydande omfattning med stora investeringar och en hög andel lånefinansiering, är det av vikt att analysera resultat och finansiell ställning ur ett koncernperspektiv för att på bästa sätt kunna göra en helhetsbedömning av en kommuns totala finansiella risker och utmaningar.

Koncernperspektivet lyfts också fram vid externa bedömningar av kommunen. Såväl det av kommunerna ägda låneinstitutet Kommuninvest som kreditvärderingsföretaget Standard & Poor's riskbedömer Borås Stad utifrån koncernperspektivet. Kommuninvest gör årliga kommunanalyser av kommunerna. Deras analys av Borås Stad (baserat på 2015 års siffror) indikerar sammantaget ett högt betyg och en låg, men dock ökande risk. Resultatnivån per invånare är klart över rikssnittet men något lägre än resultatnivån för kategorin "större städer". Skuldsättningen inklusive pensionsåtaganden utanför balansräkningen är klart lägre än snittet för "större städer", men ökande och under 2015 för första gången över rikssnittet. Liknande värdering framgår av Standard & Poor's som framhåller kommunens ekonomi som mycket stark, ekonomiskt resultat som genomsnittligt och lånebörda som måttlig. Den finansiella styrningen anses vara stark.

Kommunstyrelsen delar analysen, sammantaget är kommunkoncernens ekonomi och finansiella ställning god. Samtidigt finns utmaningar framöver i att nå goda resultatnivåer och hantera riskerna med en ökad skuldsättning.

Den sammanställda soliditeten exklusive pensionsåtaganden utanför balansräkningen uppgick 2016-12-31 till 40 % (25 % inklusive pensionsåtaganden). Årets höga resultat gör att soliditeten förbättrats något trots en ökad balansomslutning. Den stora nedgången i soliditet mellan 2013 och 2014 beror främst på att Borås Stad under 2014 slutade att placera överskottslikviditet i internbanken och ökade extern upplåning för bolagens hela lånebehov.

Kommunstyrelsen konstaterar att det är viktigt att generera goda resultat även framöver för att behålla en god ekonomisk hushållning, och för att hantera de utmaningar som en ökande investerings- och skuldnivå innebär. Detta kan nås genom fortsatt fokus på finansiell riskanalys, budgetföljsamhet samt aktiv styrning och uppsikt över nämnder och bolag.

Bolagens resultat

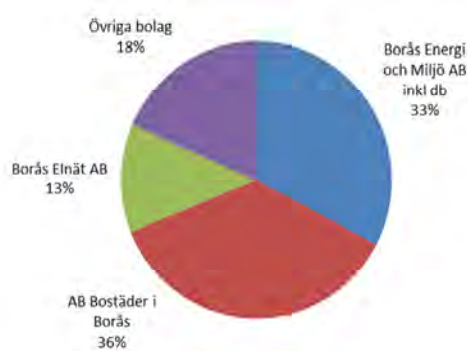
Bolagens årsredovisningar föreläggs för Kommunfullmäktige samtidigt med kommunens årsredovisning. För aktiebolagen gäller att frågan om ansvarsfrihet prövats av bolagsstämorna. I samtliga fall har ansvarsfrihet för styrelserna beviljats. För kommunalförbundet Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund och Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund ankommer det på respektive förbundsmedlemmar att besluta om ansvarsfrihet för förbundsdirektionen.

Kommunstyrelsen har uppsikt över de kommunala bolagen, med synsättet att det i princip inte är någon skillnad i ägarstyrningen mellan en nämnd och ett bolag. Ägarstyrningen sker med utgångspunkt från bolagsstämman och för respektive bolag upprättad bolagsordning och ägardirektiv, i vilka exempelvis underställningsplikten till Kommunfullmäktige framgår. Uppsiktsplikten utövas på flera sätt. Kommunstyrelsen godkänner bolagens finansiering för det kommande året, lägger bolagens budgetar till handlingarna samt utför planerings- och uppföljningssamtal. Uppföljning av verksamheten sker också genom årsredovisningen och tertialvisa budgetuppföljningar, samt att Kommunstyrelsen även tar del av bolagens styrelseprotokoll och revisorernas berättelser. Under året gör löpande samarbetsprocesser med de större bolagen att Kommunstyrelsen också hålls kontinuerligt informerad om utvecklingen och eventuella problem.

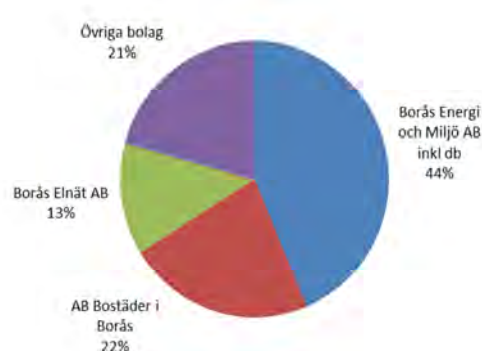
I samband med granskningen av bolagens årsredovisningar gör Kommunstyrelsen den lagstadgade prövningen om bolagens verksamhet under föregående kalenderår varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Kommunstyrelsen har för kalenderåret 2016 bedömt att så är fallet för Borås Stads samtliga majoritetsägda bolag.

Av bolagen utgör Borås Energi och Miljö AB, Borås Elnät AB och AB Bostäder i Borås tillsammans en betydande andel, cirka 80 %, av den totala bolagsvolymen. I figurerna nedan åskådliggörs storleksfördelningen mellan bolagen. Under 2016 har förändring skett främst genom den stora ökningen i balansomslutningen för Borås Energi och Miljö AB till följd av pågående EMC-investering i nytt kraftvärme- och avloppsreningsverk på Sobacken. Bolagets lönsamhet och ekonomiska ställning belastas kraftigt av investeringen, och detta utgör den enskilt största risken bland kommunens bolag.

Bolagens storlek, andel av balansomslutning

Bolagens storlek, andel av omsättning

I nedanstående tabell sammanfattas bolagens resultat och ekonomiska ställning. De olika bolagens resultat och verksamhet beskrivs mer utförligt i avsnittet ”Bolagens resultat och verksamhet” i en senare del av årsredovisningen.

Samtliga företag 2016	mnkr	mnkr	mnkr	mnkr	%	%	%	%	
	Koncernbidrag lämnat - erhållit +	Resultat efter finansnetto	Bruttoomsättning	Eget kapital	Balansomslutning	Vinstmarginal	Avkastning på eget kapital	Avkastning på totalt kap	Soliditet
STADSHUSKONCERNEN									
Borås Stadshus AB									
koncernen	38	115	1 356	438	4 075	8	26	4	11
moderbolaget	2,0	-2,0	0,0	10,1	242,7	-	-	-	4,2
Borås Energi och Miljö AB inkl db	0,0	58,6	942,8	271,5	2 676,2	6,2	21,6	2,9	10,1
Borås Elnät AB	-16,3	65,6	283,2	285,1	1 038,2	23,2	23,0	7,0	27,5
Borås Djurpark AB	14,5	-14,1	58,0	2,9	106,3	-	-	-	2,7
Borås kommuns Parkerings AB	-14,4	14,6	37,4	7,0	53,4	39,1	208,8	29,0	13,1
Industribyggnader i Borås AB inkl db	-7,0	13,4	32,8	66,1	211,9	40,7	20,2	7,5	31,2
BoråsBorås TME AB inkl db	15,3	-15,3	3,9	0,1	17,5	-	-	-	0,6
BSTF AB	6,0	-5,9	6,8	0,2	9,3	-	-	-	1,6
Inkubatorn i Borås AB		0,2	10,9	1,8	5,7	-	-	-	30,7
BOSTADSFÖRETAGEN									
		377	972	722	3 980	39	52	11	18
AB Bostäder		368,2	850,5	613,4	2 969,5	43,3	60,0	14,0	20,7
Fristadbostäder AB		2,0	36,0	20,8	234,6	-	-	2,5	8,9
AB Sandhultsbostäder		0,6	17,4	31,8	205,6	3,3	1,8	1,5	15,5
AB Toarpshus		2,0	27,3	16,2	147,6	7,4	12,4	3,0	11,0
Viskafors hem AB		4,5	40,4	39,9	422,4	11,1	11,3	1,8	9,4
ÖVRIGA FÖRETAG									
Borås Lokaltrafik AB		21,2	176,6	63,7	97,9	12,0	33,3	22,0	65,1
Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund (100 %)		7,0	174,2	42,5	131,8	4,0	16,4	5,7	32,2
Sjuhärads kommunalförbund (100 %)		2,6	58,6	7,8	63,9	4,4	33,5	4,1	12,2
Totalt bolagen (ej eliminerat, exkl förbunden)		514	2 504		8 153	21	42	7	15
	<i>f g år</i>	177	2 195		7 176				

Internbanken

Bakgrund

Det övergripande målet med finansverksamheten inom kommunkoncernen är att medverka till en god ekonomisk hushållning främst genom att säkerställa betalningsförmågan och trygga tillgången på kapital.

Finansverksamheten bedrivs utifrån Kommunfullmäktiges styrdokument ”Riktlinjer för finansverksamheten – Borås kommunkoncern”. Enligt dessa riktlinjer ska det under Kommunstyrelsen finnas en internbank. Internbanken, som är samma juridiska enhet som Borås Stad, ansvarar för kapitalbindningen och gör all upplåning för kommunkoncernen. Internbanken eftersträvar att låna ut till kommunens bolag till en marknadsmässig räntesats.

De kommunala bolagen ansvarar för ränterisken i respektive bolag och beslutar om transaktioner i räntederivat med internbanken. Internbanken utför, i Borås Stads namn, alla externa finansiella transaktioner inom kommunkoncernen. Internbanken inkommer månatligen med en finansrapport till Kommunstyrelsen.

Verksamheten under 2016

Under året har Borås Stad behållit sin rating på AA+ från kreditvärderingsföretaget Standard & Poor. Kommunen har en rating främst för att få full tillgång till kapitalmarknaden, dels genom kortfristig upplåning i ett certifikatsprogram, och dels genom långfristig upplåning i ett obligationsprogram.

Internbankens upplåning sker främst genom extern upplåning samt till en mindre del inlåning från de bolag och förbund i kommunkoncernen som har positiv kassa. Den externa upplåningen består främst i emissioner av certifikat och obligationer på kapitalmarknaden samt finansiering hos Kommuninvest. Internbankens upp- och utlåning uppgick 2016 till följande:

Internbankens upp- och utlåning	Mnkr		
	2015-12-31	2016-12-31	Förändring
Internbankens utlåning till bolagen *	5 537,8	5 790,4	252,6
Internbankens upplåning, intern	-293,0	-395,6	-102,6
Internbankens upplåning, extern *	-5 244,8	-5 394,8	-150,0

* varav 194,8 mkr (få 444,8) avser direktfinansiering mellan bolag och bank.

Internbankens utlåning till Borås Energi och Miljö AB ökade med ca 550 mkr under året till följd av EMC och samtidigt minskade utlåningen till AB Bostäder med ca 400 mkr efter bolagets fastighetsförsäljning i mars 2016.

Internbankens resultat	mnkr	
	2015	2016
Ränteintäkter utlåning till bolagen*	31,2	36,1
Räntekostnad internbankens upplåning	-18,0	-18,2
Internbankens administrativa omkostnader	-1,7	-1,5
Resultat Internbanken**	11,4	16,4

* Räntesättning för att åstadkomma marknadsmässig utlåning till bolagen.

** Beräkningssättet för resultatet har ändrats 2016 vilket även påverkar jämförelseåret 2015.

Nyckeltal:	2015	2016
Genomsnittlig marknadsränta, 3 mån STIBOR, %	-0,19	-0,49
Genomsnittlig reporänta, Riksbanken, %	-0,25	-0,48
Genomsnittlig ränta upplåning, %	0,36	0,50
Genomsnittlig ränta utlåning till bolagen, %	0,62	0,89
Kapitalbindning per 31 december, år	2,46	6,32
Räntebindning per 31 december, år	1,86	5,91

Enligt Kommunfullmäktiges riktlinjer ska prissättningen på utlåningen till stadens bolag baseras på marknadsmässiga villkor. Detta har sin grund i lagstiftning för allmännyttiga kommunala bostadsbolag och EU: s konkurrenslagstiftning. Under året har varje bolag betalat en individuellt satt marknadsmässig marginal utifrån sina förutsättningar och andel konkurrensetsatt verksamhet.

Finansiell riskhantering

Finansiell verksamhet är förknippad med risktagande, dels i form av finansiella risker, dels i form av operativa risker. Följande riktlinjer gäller för kommunen och i tillämpliga fall bolagen.

Finansieringsrisk

Med finansieringsrisk avses risken att vid någon tidpunkt inte ha tillgång till, eller endast mot en ökad kostnad ha tillgång till medel för betalningar. Högst 40 procent av låne- och kreditlöftesvolymen får förfalla under en enskild 12-månadersperiod. Minst 50 procent av de närmaste 3 månadernas finansieringsbehov ska täckas genom tillgång till likvida medel eller kreditlöften.

Upplåningens förfallostruktur			%
Intervall	Norm	2016-12-31	Riskmandat
-1 år	0	12,0	0-25
1-3 år	60	47,0	30-90
>3 år	40	41,0	10-60

Ränterisk

Med ränterisk avses risken för att en snabb förändring av marknadsräntorna påverkar kommun-koncernens finansnetto negativt. För att begränsa räntekänsligheten och resultateffekten över tiden ska, som huvudprincip, maximalt 50 procent av räntebindningen förfalla inom 12 månader. Med huvudprincipen som utgångspunkt kan bolagen utforma egna räntebindningsstrategier med riskmandat, som ska godkännas av kommunstyrelsen.

Bolagens räntebindning		%
Intervall	Norm	2016-12-31
-1 år	50,0	51,0

Den valda ränteriskhanteringen har för hela kommunkoncernen inneburit en ökad räntekostnad under året med 58,1 mnkr (62,2 mnkr) jämfört med helt rörlig ränta. Det motsvarar en ökad räntesats på cirka 1,03 % (1,23 %).

Motpartsrisk

Med motpartsrisk avses risken för att motparten inte kan fullfölja de förpliktelser som avtalet innebär. I finansiella transaktioner med motpartsrisk ska bara motparter med hög kreditvärdighet väljas. Motpartsrisker ska i möjligaste mån reduceras genom att riskerna sprids på flera motparter.

Ränteswappar per motpart 2016-12-31		
Motpart	Nominellt	Marknadsvärde
SWE	50,0	-4,4
SHB	253,0	-15,8
SEB	705,0	-54,0
RBS	9,5	-1,5
NDA	50,0	-4,0
DDB	1 051,0	-46,2
Summa	2 118,5	-125,9

Nominell beloppsgräns per motpart uppgår till 3 000 mnkr, maximal löptid 15 år, godkänd motpart skandinavisk bank med rating om minst A+ (S & P) eller A1 (Moody's).

Derivatinstrument

Med derivat avses ett finansiellt instrument för att hantera kurs- och ränterisker. Derivatinstrument får användas endast till att hantera finansiella risker i underliggande upp- och utlåning, placeringsportfölj eller underliggande valutaexponeringar. All användning av derivatinstrument förutsätter god förståelse för instrumentets funktion, prissättning, tillhörande risker och administrativa rutiner som kan hantera dessa affärer.

De derivat Borås Stad innehar är s k raka ränteswappar, utan någon inbyggd optionalitet. En rak ränteswap innebär att rörlig ränta byts mot fast ränta, och blir jämförbar med ett fasträntelån.

Marknadsvärdet är en ögonblicksbild av den kostnad som skulle uppstå vid en stängning av de utestående derivatkontrakten. Kostnaden är jämförbar med den ränteskillnadsersättning som måste betalas till banken då ett bundet lån förtidsinlöses.

Valutarisk

Med valutarisk avses risken för att drabbas av ökade kostnader till följd av valutakursförändringar. I finansverksamheten uppkommer valutarisker om upplåning eller placering sker i utländsk valuta. Valutarisker i finansverksamheten ska omedelbart valutasäkras. Internbanken har per 2016-12-31 inga valutarisker.

Operativa risker

Med operativ risk avses risken att drabbas av förluster till följd av bristfälliga interna processer, fel orsakade av den mänskliga faktorn eller felaktiga system. De operativa riskerna ska begränsas genom god intern kontroll, uppföljning och rapportering. Finansverksamheten ska organiseras utifrån en ansvarsfördelning som alltid upprätthåller principen att ingen enskild person ensam ska handlägga en transaktion genom hela behandlingskedjan.

Sammanställd redovisning

Resultaträkning	Kommun		Koncern		mnr
	2015	2016	2015	2016	
Verksamhetens intäkter	1 375	1 650	3 165	3 369	1
Jämförelsestörande intäkter	0	0	0	364	1
Verksamhetens kostnader	-6 461	-7 079	-7 664	-8 215	2
Avskrivningar/Nedskrivningar	-205	-268	-545	-642	3
Verksamhetens nettokostnader	-5 291	-5 697	-5 044	-5 125	4
Skatteintäkter	4 312	4 578	4 312	4 578	5
Generella statsbidrag och utjämning	1 109	1 204	1 109	1 204	6
Finansiella intäkter	113	126	7	6	7
Finansiella kostnader	-83	-94	-86	-77	8
Resultat före extraordinära poster	160	118	298	586	
Skattekostnader	0	0	-26	-17	9
Årets resultat	160	118	272	569	

Balansräkning

	Kommun		Koncern		mnr
	2015-12-31	2016-12-31	2015-12-31	2016-12-31	
Tillgångar					
Anläggningstillgångar	9 507	9 760	10 919	11 815	10
Immateriella anläggningstillgångar	0	0	5	5	11
Materiella anläggningstillgångar	3 925	3 999	10 697	11 646	
- byggnader och tekniska anläggningar	3 640	3 720	8 238	9 144	12
- maskiner och inventarier	285	279	2 459	2 502	13
Finansiella anläggningstillgångar	5 582	5 761	217	163	
- värdepapper m m	115	114	90	109	14
- långfristig utlåning	5 467	5 647	126	54	15
- uppskjutna skattefordringar	0	0	1	1	
Omsättningstillgångar	1 790	2 034	2 086	2 375	16
Förråd, lager o exploateringsfastigheter	230	262	274	297	17
Kortfristiga fordringar	426	530	676	834	18
Kortfristiga placeringar	100	399	100	399	18
Kassa och bank	1 034	843	1 036	844	19
Summa tillgångar	11 297	11 794	13 005	14 190	
Eget kapital, avsättningar och skulder					
Eget kapital	4 330	4 449	5 072	5 641	20
- därav årets resultat	160	118	272	569	
Avsättningar	636	742	1 008	1 159	
Avsättningar för pensioner	590	686	633	731	21
Uppskjuten skatteskuld	0	0	163	170	
Andra avsättningar	46	56	212	258	22
Skulder	6 331	6 603	6 925	7 390	
Långfristiga skulder	5 067	3 424	5 331	3 696	23
Kortfristiga skulder	1 264	3 180	1 594	3 694	24
Summa eget kapital, avsättningar och skulder	11 297	11 794	13 005	14 190	
Panter och ansvarsförbindelser					
Pensionsförpliktelser	2 153	2 101	2 161	2 111	25
Övriga ansvarsförbindelser	446	448	206	209	26
Summa panter och ansvarsförbindelser	2 599	2 549	2 367	2 320	

Kassaflödesanalys

	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Medel från den löpande verksamheten				
Årets resultat före extraordinära poster	160	118	325	586
Justering för av och nedskrivningar	205	269	545	642
Justering för gjorda avsättningar	16	124	19	177
Justering för ianspråktaga avsättningar	-83	-19	-83	-26
Justering för extraordinära poster	0	0	0	0
Justering för andra poster	-45	-16	-40	-367
Skattekostnad	0		1	-2
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital	253	476	767	1 010
Förändring av kortfristiga fordringar	185	-122	-28	-556
Förändring av förråd och lager	-81	-32	-102	-24
Förändring av kortfristiga skulder	95	1 916	-261	2 100
Förändring av rörelsekapital	199	1 762	-391	1 520
Kassaflöde från den löpande verksamheten	452	2 238	376	2 530
Investeringsverksamheten				
Investering i immateriella anläggningstillgångar	0	0	0	-1
Investering i materiella anläggningstillgångar	-417	-314	-1 338	-1 821
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	63	23	48	554
Investering i finansiella anläggningstillgångar	-81	0	-81	-21
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar	0	0	0	29
Kassaflöde från investeringsverksamheten	-435	-291	-1 371	-1 260
Finansieringsverksamheten				
Nyupptagna lån	450	750	739	-1 635
Övr ökning av långfristig skuld	6	8	0	0
Amortering av långfristig skuld	0	-2 400	0	0
Övr minskning av långfristig skuld	0	-1	0	0
Ökning av långfristiga fordringar	-1 031	-537	0	73
Minskning av långfristiga fordringar	301	42	0	0
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	-274	-2 137	739	-1 562
Årets kassaflöde	-257	-190	-256	-292
Likvida medel vid årets början	1 391	1 034	1 392	1 136

Likvida medel vid årets slut

1 134

843

1 136

844

-257

-190

-256

-292

Begreppsförklaringar

Anläggningstillgångar är avsedda för stadigvarande bruk eller innehav. Till exempel aktier i de kommunala bolagen, inventarier, transportmedel, fastigheter och anläggningar.

Ansvarsförbindelse är ett löfte att ta över någon annans skuld, om denne av någon anledning inte klarar av betalningen.

Avskrivningar är en planmässig värdeminskning av kommunens anläggningstillgångar och inventarier. Avskrivningen ska motsvara anläggningstillgångens värdeminskning på grund av ålder och förslitning och sker normalt enligt plan, dvs en viss avskrivningstid för en viss typ av tillgång. Komponentavskrivning har tillämpats på anläggningar under 2014 till 2016, där komponentindelning har varit relevant.

Avsättningar är skulder som är säkra eller sannolika till sin förekomst, men ovissa till belopp eller till den tid de ska infrias, dvs ekonomiska förpliktelser vars storlek eller förfallotidpunkt inte är helt bestämda.

Balansräkningen visar den ekonomiska ställningen vid årets slut. Av den framgår hur kommunen har använt sitt kapital (i anläggnings- och omsättningstillgångar) och hur kapitalet har skaffats (lång- och kortfristiga skulder/avsättningar samt eget kapital).

Driftredovisningen omfattar kostnader och intäkter för den löpande verksamheten under året. Den utgör således en specifikation av verksamhetens nettokostnader i olika ansvar, verksamheter och kostnads- och intäktsslag m.m.

Eget kapital är skillnaden mellan kommunens tillgångar och skulder inklusive avsättningar.

Finansnettot är skillnaden mellan finansiella intäkter och finansiella kostnader.

Investeringsredovisningen omfattar utgifter för investeringar i byggnader och anläggningar, mark och inventarier.

Kassaflödesanalysen visar hur kommunen fått in pengar och på vilket sätt dessa använts under året.

Kortfristiga skulder är skulder som förfaller till betalning inom ett år efter balansdagen.

Långfristiga skulder är skulder som förfaller till betalning mer än ett år efter balansdagen.

Verksamhetens nettokostnad utgörs av driftkostnaden minskad med intäkter i form av avgifter, driftbidrag och ersättningar. Avskrivningar ingår också i verksamhetens nettokostnad.

Omsättningstillgång är en tillgång som relativt snabbt kan omsättas till likvida medel och som inte är avsedd för stadigvarande bruk.

Pensionsskulden visar kommunens åtaganden för hittills intjänad pensionsrätt. Pensionsredovisningen sker enligt den så kallade blandmodellen.

Resultaträkningen sammanfattar årets intäkter och kostnader och visar hur förändringen av kommunens eget kapital framkommit. Resultaträkningen redovisas exklusive interna poster.

Tillämpade redovisningsprinciper

Den kommunala redovisningen regleras i Lag om kommunal redovisning (KRL). Därutöver lämnar Rådet för kommunal redovisning (RKR) rekommendationer för kommunsektorns redovisning.

Anläggningstillgångar

Anläggningstillgångarna är upptagna till anskaffningsvärdet efter avdrag för gjorda avskrivningar. Anskaffningsvärdet beräknades, fram till 2011, lika med utgiften minus eventuella investeringsbidrag. Fr o m 2012 redovisas investeringsutgiften brutto bland anläggningstillgångarna. Eventuella investeringsbidrag redovisas från 2012 initialt som en skuld, för att sedan intäktsföras successivt i takt med att investeringsobjektet skrivs av. Inventarier som ska aktiveras som anläggningstillgång, ska ha ett anskaffningsvärde av minst ett basbelopp (44 500 kr) och en varaktighet av minst 3 år.

Anläggningslån

Anläggningslån till föreningar utgår i form av 30-åriga amorterings- och räntefria lån, som efter 30 år avskrivs i sin helhet. Fram till år 2015 har anläggningslånen årligen skrivits ned med 1/30-del av det ursprungliga lånebeloppet. I 2016 års redovisning har anläggningslånen skrivits ned i sin helhet. Framåt kommer anläggningslånen att redovisas som bidrag. Oavsett redovisningsform gäller fortfarande att lånen i sin helhet ska återbetalas, om den ursprungliga och lånegrundande verksamheten upphör eller ändras och inte ersätts av annan motsvarande verksamhet.

Avskrivningar

Avskrivning påbörjas året efter investeringen är slutförd. Detta gäller dock inte Servicekontorets fordon och maskiner, där avskrivningarna påbörjas under anskaffningsåret. Avskrivningar av anläggningstillgångarna sker linjärt efter en bedömning av nyttjandetiden. Viss vägledning har funnits i SKL:s förslag till avskrivningstider/RKR:s skrift om avskrivningar. Från och med år 2014 tillämpas komponentavskrivning på de fastigheter och anläggningar som har färdigställts under året och där det har varit relevant att dela in anläggningen i komponenter. Utredning har pågått under år 2016 avseende en modifierad komponentavskrivningsmodell för befintliga anläggningar färdigställda före år 2014. Denna modifierade modell kommer att tillämpas från år 2017 och 2018.

Tillämpade avskrivningstider kommunen

Anläggningar t o m 2013

Tillgångsslag	Avskrivningstid
Gator, vägar, parker m m	10-33 år
Markreserv, övrig mark	Obegränsad livslängd
Verksamhetsfastigheter	10-50 år
Fordon och maskiner	3-10 år
Inventarier i övrigt	3-10 år

Anläggningar fr o m 2014

Huvudgrupp tillgångsslag	Avskrivningstid vid komponentindelning	Avskrivningstid övrigt, ej komponentindelning
Huvudgata	10-100 år	
Lokalgata	30-100 år	
GC-vägar	30-100 år	
Broar av betong	25-70 år	
Broar av trä	10-70 år	
Gågator/torg	15-100 år	
Belysning	15-30 år	
Parker/lekplatser	15-100 år	
<u>Nybyggnationer</u>		
- Verksamhetsfastigheter	10-80 år	
- Konstgräsplaner	8-20 år	
Gator, vägar, parker m m		10-33 år
Markreserv, övrig mark		Obegränsad livslängd
Diverse åtgärder i verksamhetsfastigheter		10-33 år
Fordon och maskiner		3-10 år
Inventarier i övrigt		3-10 år
Konst		Obegränsad livslängd

Finansiella tillgångar

Kommunens placeringsportfölj är i enlighet med RKR 20 klassificerade som omsättningstillgång, kortfristiga placeringar, eftersom de kontinuerligt är föremål för köp och försäljning. Portföljens förvaltning regleras i av Kommunstyrelsen antagen placeringspolicy för Borås Stad 2016-05-16 § 268. Samtliga placeringsmedel är kollektivt värderade till det lägsta av anskaffningsvärdet och marknadsvärde.

Avsättningar

Kommunens avsättningar, till de delar de inte är avsättningar för pensioner, är avsättningar för medfinansiering av statlig infrastruktur eller andra förpliktelser mot externa parter och är reglerade i avtal.

Pensioner

Pensionsskulden redovisas i överensstämmelse med redovisningslagen enligt blandmodellen. Pensionsrätt intjänad t o m 1997 upptas således som ansvarförbindelse. Intjänad individuell del som

ska utbetalas efterföljande år upptas som kostnad i resultaträkningen och kortfristig skuld i balansräkningen. Avsättningen till pensioner i balansräkningen avser bl a kompletterande ålderspension och visstidspension. Fr o m 2015 finns också avsättningar till pensioner för förtroendemän. Både pensionsutbetalningar och avsättningar till intjänade pensioner belastas med löneskatt på 24,26 %.

Under 2004 till 2009 gjordes extra avsättningar till pensioner intjänade före 1998. En extra avsättning har även gjorts under 2016 till pensioner intjänade före 1998.

Pensionsåtaganden för anställda i de bolag som ingår i kommunkoncernen redovisas enligt BFNAR 2012:1 (K3).

Finansiella skulder

All extern kreditanskaffning i koncernen samordnas, vilket innebär att Borås Stad står för all kreditanskaffning till koncernens bolag och utlåning sker genom internbanken till bolagen, som ansvarar för räntesäkringen. All upplåning vidareutlånas till bolagen. Se vidare förvaltningsberättelsens avsnitt Internbanken.

Säkringsredovisning

Säkringsredovisning i enlighet med RKR 21 tillämpas. Som säkringsinstrument används räntederivat. Syftet med säkringen är att eliminera variabiliteten i framtida kassaflöden avseende betalning av rörlig ränta och fixera räntekostnaderna.

Borås Stad speglar alla upptagna räntederivat ut mot bolagen, vilket medför en neutral position. Bedömning av säkringsförhållandet sker istället i varje bolag. Säkringsdokumentation upprättas av bolagen, där man varje balansdag jämför de huvudsakliga villkoren för säkringsinstrumenten med de huvudsakliga villkoren för den säkrade posten.

Säkringsförhållandet anses vara effektivt så länge det inte sker någon väsentlig förändring av de huvudsakliga villkoren för antingen säkringsinstrumentet eller den säkrade posten. Samtliga bolag kvalificerar sig för säkringsredovisning per 2016-12-31.

Periodisering

Redovisningen har varit öppen för externa transaktioner t o m 10/1 2017. Därefter har kostnader och intäkter av väsentlig betydelse hänförs till redovisningsåret.

Intjänad men inte uttagen semester, ferielön och övertid har skuldförts (semesterlöneskuld).

Ersättningar utbetalda till timanställda i januari 2017, men som avser december 2016, har skuldförts.

Realisationsvinster

Realisationsvinster vid försäljningar av mark och andra anläggningstillgångar bokförs from 2013 bland verksamhetens intäkter. Tidigare år har dessa bokförts som extraordinära intäkter.

Skatteintäkter

I redovisningen periodiseras skatteintäkterna, dvs de redovisas under det år då den beskattningsbara inkomsten intjänas av den skattskyldige. Detta innebär att skatteintäkterna består av tre olika delar

- de preliminära skatteintäkterna som löpande utbetalats till kommunen under inkomståret
- en prognos för avräkningslikviden för 2016
- justering av den slutliga skatteavräkningen för 2015 jämfört med den prognostiserade avräkning som gjordes i 2015 års bokslut.

Leasing- och hyresavtal

I RKR:s rekommendation 13:2 finns bestämmelser om hur redovisning ska ske beträffande leasing-/hyresavtal som löper på mer än 3 år. Avtal om leasing/hyra kan innebära stora ekonomiska

åtaganden beroende på avtalets längd och de förhyrda tillgångarnas värde. Om kriterierna i rekommendationen 13:2 är uppfyllda ska värdet av leaseade/hyrda tillgångar och framtida hyresavgifter tas upp i balansräkningen som tillgång respektive skuld.

Borås Stad har ett stort antal hyresavtal. Vid en första bedömning kan konstateras att det finns svårigheter att få fram tillförlitliga uppgifter och då osäkerhetsfaktorerna är för stora redovisas samtliga leasing-/hyresavtal som operationella och kostnadsförs direkt. Nedanstående tabell visar totala externa hyreskostnader redovisade på Lokalförvaltningsförvaltningen och Fritids- och folkhälsoförvaltningen under 2016 fördelade på hyresvärdskategori, verksamhetsområde och återstående avtalslängd.

Externa hyreskostnader 2016 för Borås Stad

Hyresobjekt med en total årshyra per objekt på mer än 500.000:-

Hyresvärd Kommunala Bolag						Mnkr
Verksamhet	Antal objekt	Återstående avtalstid, total årshyra 2016				Totalsumma
		1-5 år	6-10 år	11-20 år	mer än 20 år	
Gemensam verksamhet	2	5,2				5,2
Fritidsverksamhet	1	0,9				0,9
Förskola	4	3,4	0,6			4,0
Grundskola	2	1,8	6,6			8,4
Vård och omsorg	31	31,0	23,2	6,9	3,8	64,8
Arbetsmarknadsåtgärder						
Summa hyreskostnad 2016	40	42,3	30,4	6,9	3,8	83,3

Hyresvärd Privata Bolag						Mnkr
Verksamhet	Antal objekt	Återstående avtalstid, total årshyra 2016				Totalsumma
		1-5 år	6-10 år	11-20 år	mer än 20 år	
Gemensam verksamhet	15	12,9	12,2	0,9		25,1
Fritidsgårdsverksamhet	2	1,9				1,9
Idrottsanläggningar */	4				10,7	10,7
Kulturverksamhet	3	2,3		7,8		10,1
Förskola	8	5,6	2,8			8,4
Grundskola	4	2,4				2,4
Gymnasieskola	7	3,0	4,4	5,2		12,6
Vård och omsorg	27	23,8	14,7	1,6		40,2
Arbetsmarknadsåtgärder	2	4,7				4,7
Summa hyreskostnad 2016	72	56,6	34,2	15,5	10,7	117,0

*/ Avser Borås Arena, Ryahallen, Sjuhäradshallen och Ålgårdsplanen som Borås Stad har option att förvärva

Hyresobjekt med en total årshyra per objekt under 500.000:-

	Mnkr
Antal objekt	Totalsumma
153	31,0

Lånekostnader (Ränta under byggtid)

Vid större nybyggnation eller tillbyggnad av anläggningstillgång, som tar mer än 1 års tid i anspråk, belastas anskaffningsvärdet med ränta under byggtid.

Exploateringsredovisning

Exploateringsområden, till de delar som är ämnade att avyttras, redovisas från 2012 bland omsättningstillgångarna.

Avskrivning av kundfordringar

Kundfordringar som är äldre än ett år, har skrivits av i bokslutet. Avskrivningarna bokförs på berörd verksamhet. Fordringarna kvarstår dock för bevakning hos kommunens externa inkassopartner.

Ansvarsförbindelser

Bland ansvarsförbindelserna ingår inte beloppsmässigt kommunens borgen för de kommunala företagens pensionsåtaganden. För att dessa inte vid varje tidpunkt fullt ut ska behöva avsätta medel för framtida pensionsutbetalningar har kommunen åtagit sig borgensansvar för dessa. Borgensåtagandet för dessa pensionsåtaganden är till beloppet obestämt.

I ansvarsförbindelserna ingår pensionsförpliktelser intjänade tom 1997. Borås Stad har genom en försäkringslösning försäkrat bort en viss del av dessa intjänade pensioner. Försäkringslösningen har då minskat beloppet under ansvarsförbindelserna. Förpliktelsen kvarstår dock om försäkringsbolaget inte skulle kunna infria försäkringen.

Sammanställd redovisning

Aktiebolagen inom koncernen upprättar årsredovisning enligt Årsredovisningslagen (ÅRL) samt Bokföringsnämndens allmänna råd BFNAR 2008:1 (K2) för mindre aktiebolag respektive BFNAR 2012:1 (K3) för större aktiebolag. Bedömningen är att de bolag som tillämpar K2 utgör en liten och oväsentlig del av totalen och någon omräkning till K3 görs inte i den sammanställda redovisningen.

Enligt lagen om kommunal redovisning ska årsredovisningen även omfatta sådan kommunal verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer där kommunen har ett betydande inflytande. Med hänvisning till Rådet för kommunal redovisnings rekommendation 8.2 upprättar Borås Stad sammanställd redovisning som utgår från underkoncernernas bokslut.

Den sammanställda redovisningen upprättas enligt förvärvsmetoden med proportionell konsolidering. Med förvärvsmetoden menas att vid förvärvstillfället förvärvat eget kapital i kommunala bolag eliminerats, varefter intjänat eget kapital har räknats in i koncernens eget kapital. Den proportionella konsolideringen betyder att om de kommunala bolagen inte är helägda inkluderas endast ägda andelar av räkenskaper i koncernredovisningen. Väsentliga koncerninterna kostnader och intäkter samt fordringar och skulder har eliminerats. Koncernföretagens bokslutsdispositioner faller bort och ingår i det redovisade resultatet efter avdrag för uppskjuten skatt. I den sammanställda balansräkningen fördelas koncernföretagens obeskattade reserver upp mellan uppskjuten skatteskuld och eget kapital.

Den sammanställda redovisningen avser hela "kommunkoncernen", inkluderat Borås Stad, de majoritetsägda bolagen samt Borås Stads andel i kommunalförbundet Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund och Sjuhärads kommunalförbund, i vilka kommunens ekonomiska åtagande uppgår till 50 % respektive 55 %. En uppställning av de majoritetsägda bolagen som ingår i koncernen återfinns i förvaltningsberättelsens avsnitt "Koncernen". En samlad förteckning över Borås Stads ägarintressen i bolag och ekonomiska föreningar återfinns i not 14.

Kommunstyrelsen har inte medtagit stiftelserna Blå Stjärnans Djursjukhus och Proteko. Bakom Kommunstyrelsens bedömning ligger bl.a. vad som sägs i Kommunallagens regler om insyn i kommunala bolag m.m. Där stadgas bl.a. beträffande delägda företag att bedömningen ska utgå ifrån vad som "är rimligt med hänsyn till andelsförhållandena, verksamhetens art och omständigheterna i övrigt". Oavsett ägarandel har Kommunstyrelsen vid avgränsning av koncernen utgått ifrån vad som utifrån ett styr- och ledningsperspektiv kan anses vara motiverat. Omslutningen i de ekonomiska föreningar och stiftelser som inte medtagits är också av ringa betydelse i förhållande till kommunens totala resultat- och balansräkning. I den sammanställda redovisningen ingår inte heller de olika donationsfonderna, som sedan 1996 förvaltas som särskilda stiftelser.

De avskrivningsprinciper som bolagen tillämpar skiljer sig i väsentliga delar från de principer som tillämpas av Borås Stad. I bolagen tillämpas följande avskrivningstider:

Tillgångsslag	Avskrivningstid
Byggnader	5-100 år
Markanläggningar	10-25 år
Tekniska anläggningar	10-35 år
Fordon	5-12 år
Inventarier	3-10 år

Förändring av redovisningsprinciper

Sedan föregående år har en omklassificering gjorts avseende de extraordinära kostnaderna, avsättning VA-verksamheten. Avsättningen bedöms inte längre som extraordinär utan ingår i verksamhetens nettokostnader. Detta eftersom kostnaderna inte anses uppfylla de tre kraven för att vara extraordinära: kostnaden saknar samband med ordinarie verksamhet, kostnaden är av betydande karaktär samt att kostnaden inte kan förväntas inträffa återkommande.

Som framgår ovan under rubriken "Anläggningslån" har ändrad redovisningsprincip skett avseende avskrivningstid.

Not 1 Verksamhetens intäkter	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Avgifter, ersättningar, hyror och arrenden	679	744	2 347	2 346
Driftbidrag	536	751	556	762
Återbetalning AFA-försäkring	43	0	43	1
Investeringsbidrag (direktförda)	3	17	3	17
Investeringsbidrag (periodiserade)	0	1	0	0
Realisationsvinster försäljning anläggningstillgångar	45	17	46	381
Försäljning av exploateringsfastigheter	6	45	6	45
Försäljningsmedel, övrigt	49	46	100	54
Övrigt	14	23	64	120
Förändring av avsättningar	0	8	0	8
Summa	1 375	1 650	3 165	3 733

AB Bostäder i Borås reavinst vid avyttring av fastigheter på 363,6 mnkr är redovisat som jämförelsestörande intäkt.

Not 2 Verksamhetens kostnader	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Personalkostnader	-4 249	-4 664	-4 732	-5 162
- därav arbetsgivaravgifter, pensioner mm	-1 285	-1 483	-1 440	-1 637
Tjänster	-1 626	-1 754	-2 097	-2 155
Materiel	-302	-331	-592	-659
Transfereringar, bidrag m m	-284	-330	-243	-239
- därav bidrag till statlig infrastruktur	-4	-29	-5	-30
- därav kostnad för sålda exploateringsfastigheter	-2	-27	-2	-27
Summa	-6 461	-7 079	-7 664	-8 215

Uppdragsföretag

Ett uppdragsföretag är en annan juridisk person till vilken kommunen med stöd av kommunallagen 3:18 och 3:19 överlämnat vårderna av en kommunal angelägenhet, men där överlämnandet skett så att ett betydande inflytande inte erhållits. Överlämnandet kan ske genom upphandling enligt Lag om offentlig upphandling, Lag om valfrihetssystem eller på annat sätt. I följande tabell nämnda kommunala entreprenader har bedrivits inom Borås Stad 2016. Friskolor definieras inte som kommunala entreprenader eftersom de tillkommer genom avtal med staten.

Uppdragsföretag 2016

	Bruttokostnad	Andel	Bruttokostnad
Verksamhetsområde	Uppdragsföretag	Uppdragsföretag	totalt inkl uppdragsföretag
Företagshälsovård	6 812	86,1%	7 916
LOV Hemtjänst	64 980	18,5%	351 558
Äldreboenden	10 516	1,7%	626 964
Gruppboendestäder LSS	54 229	24,2%	223 997

LOV daglig verksamhet	11 301	19,8%	56 938	
Boende IFO Vuxen	7 199	95,7%	7 521	
Arbetsgivaravgifter, pensioner m.m.	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Arbetsgivaravgifter	-892	-975	-1 008	-1 086
Pensionskostnad inkl löneskatt	-312	-409	-344	-441
- årets intjänade pensioner	-178	-189	-188	-211
- pensionsutbetalningar	-125	-126	-127	-128
- avsatt till pensioner intjänat from 1998	-8	-21	-13	-27
- avsatt till pensioner intjänat tom 1997	0	-72	0	-72
- pensionsförsäkringar	0	0	-15	-2
- förvaltningskostnader	-1	-1	-1	-1
Personalvård och personalutveckling	-75	-81	-82	-93
Tillfälligt inhyrd personal	-6	-18	-6	-18
Summa	-1 285	-1 483	-1 440	-1 637

Bidrag till statlig infrastruktur

mnkr	Totalbelopp	Tid för upplösning	2015	2016
Div. direkta bidrag till statlig infrastruktur		1 år	0,4	0,5
Indexuppräknning järnvägsutredning Göta-landsbanan	0,2	1 år		0,2
GC-väg, Frufällan	3,0	1 år	3,0	
GC-väg, Sandhult	0,8	1 år	0,8	4,2
GC-väg, Borås – Rydboholm	24,0	1 år		24,0
Summa			4,2	28,9

Not 3 Avskrivningar/Nedskrivningar

	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Planenliga avskrivningar, immateriella tillgångar	0	0	-1	-2
Planenliga avskrivningar, materiella tillgångar	-201	-217	-512	-544
Nedskrivningar, finansiella tillgångar	-2	-2	-3	-2
Nedskrivningar, ändrad redovisningsprincip	0	-33	0	-33
Nedskrivningar, materiella tillgångar	-2	-17	-29	-61
Summa	-205	-268	-545	-642

Nedskrivningar

	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Utbyte av konstgräsplan, Dalsjöfors	-2	0	-2	0
Ombyggnad Bodaskolan, våning 4	0	-17	0	-17
Borås Energi & Miljö AB, deponi och anläggningar	0	0	-4	0

för fjärrvärme

Borås Energi & Miljö AB, anläggningstillgångar inom affärsområdet biogas och vindkraftverk 0 0 -23 -31

AB Bostäder i Borås, nedskrivning byggnader 0 0 0 -13

Not 4 Verksamhetens nettokostnader (exkl avskrivningar)

	Kommun	
	2015	2016
Nettokostnader per verksamhetsområde		
Gemensamma funktioner	-248	-264
Politisk verksamhet	-53	-52
Infrastruktur och skydd	-114	-116
Gator vägar, parkering och parker	-129	-158
Fritid	-215	-222
Kultur	-156	-161
Affärsverksamhet	28	30
Pedagogisk verksamhet	-2 258	-2 388
Vård och omsorg	-2 166	-2 195
Särskilt riktade insatser	-70	-81
Summa	-5 381	-5 605
Finansiering	295	177
Summa	-5 086	-5 429
- förändring %	3,8	6,7

Not 5 Skatteintäkter

	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Preliminära skatteintäkter	4 316	4 596	4 316	4 596
Preliminär skatteavräkning	4	-22	4	-22
Slutlig skatteavräkning	-8	5	-8	5
Summa kommunalskatt	4 312	4 578	4 312	4 578
- förändring %	4,4	6,2	4,4	6,2
Skattesats %	21,06	21,31	21,06	21,31
Skatteunderlag	20 493	21 566	20 493	21 566
- förändring %	4,3	5,2	4,3	5,2

Not 6 Generella statsbidrag och utjämn- ning

	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Inkomstutjämningsbidrag	884	954	884	954
Kostnadsutjämningsbidrag	0	0	0	0
Strukturbidrag	11	0	11	0
Införandebidrag	9	0	9	0
Kostnadsutjämningsavgift	-41	-48	-41	-48
Regleringsbidrag	0	0	0	0
Regleringsavgift	-4	-4	-4	-4
Bidrag för LSS-utjämning	67	22	67	22

Fastighetsavgift	169	175	169	175
Övriga generella statsbidrag	8	0	8	0
Tillfälligt statsbidrag flyktingmottagning	6	75	6	75
Byggbonus från Boverket	0	30	0	30
Summa	1 109	1 204	1 109	1 204

Not 7 Finansiella intäkter	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Ränta på långfristig utlåning	31	36	0	0
Ränta på likvida placeringar	2	-1	2	-1
Ränta från Internbanken (kortfristig fordran)	0	71	0	0
Räntederivat	62	0	0	0
Ränta under byggtid	1	0	1	0
Utdelning från dotterbolag	15	15	0	0
Övrigt	2	5	4	7
Summa	113	126	7	6

Not 8 Finansiella kostnader	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Ränta på externa långfristiga lån	-12	-14	-13	0
Ränta på Internbanken (kortfristig skuld)	0	0	0	0
Räntederivat	-62	-71	-62	-71
Ränta på pensionsavgifter/pensionsavsättningar	-3	-3	-4	-4
Försäljningspris finansiell anläggningstillgång	0	0	0	0
Bokfört värde finansiell anläggningstillgång	0	0	0	0
Övriga finansiella kostnader	-6	-5	-7	-2
Summa	-83	-94	-86	-77

Not 9 Skattekostnader	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Årets skattekostnad			-1	-2
Uppskjuten skattekostnad			-25	-15
Summa	0	0	-26	-17

Not 10 Anläggningstillgångar	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Ingående balans	8 503	9 507	10 055	10 919
Årlig förändring	1 004	254	864	896
- immateriella tillgångar	0	0	-1	0
- materiella tillgångar	196	74	785	950
- finansiella tillgångar	808	180	80	-53
Utgående balans	9 507	9 760	10 919	11 815

Not 11 Immateriella tillgångar	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Ingående balans	0	0	6	5
Årlig förändring	0	0	-1	0
- nya investeringar	0	0	0	1
- investeringsbidrag	0	0	0	0
- nedskrivningar	0	0	0	0
- avskrivningar	0	0	-1	-1
Utgående balans	0	0	5	5

Ackumulerade värden för immateriella anläggningstillgångar	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Ackumulerade anskaffningsvärden	0	0	16	18
Ackumulerade avskrivningar	0	0	-11	-13
Utgående balans	0	0	5	5

Not 12 Mark, byggnader och tekniska anläggningar	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Ingående balans	3 454	3 640	7 643	8 238
Årlig förändring	186	80	595	906
- nya investeringar inkl pågående nyanläggning	352	259	878	1 416
- försäljningar (bokfört värde)	-18	-5	-25	-223
- nedskrivningar	-2	-17	-2	-28
- avskrivningar	-146	-156	-256	-258
Summa Mark, byggnader och tekn anl	3 640	3 720	8 238	9 144
Utgående balans	3 640	3 720	8 238	9 144
- markreserv	349	351	448	442
- markvärde , gatu-, gc- och parkmark	76	76	76	76
- verksamhetsfastigheter	2 181	2 547	2 244	3 752
- fastigheter för affärsverksamhet	0	0	4 019	4 091
- publika fastigheter	531	551	531	551
- fastigheter för annan verksamhet	37	36	37	36
- pågående nyanläggning	466	159	883	195

Ackumulerade värden för mark, byggnader och anläggningar

	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Ackumulerade anskaffningar	5 645	5 898	11 545	12 677
Ackumulerade avskrivningar/nedskrivningar	-2 005	-2 178	-3 307	-3 532
Utgående balans	3 640	3 720	8 238	9 144

De allmännyttiga bostadsbolagens fastigheter har ett bedömt sammanlagt marknadsvärde på 6 631 mnkr medan det totala bokförda värdet uppgår till 3 863 mnkr.

Not 13 Maskiner och inventarier

	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Ingående balans	275	285	2 269	2 459
Årlig förändring	10	-6	190	43
- nya investeringar	65	56	474	362
- investeringsbidrag	0	0	0	0
- försäljningar	0	0	-1	-11
- nedskrivningar	0	-1	-26	-32
- avskrivningar	-55	-60	-257	-277
Utgående balans	285	279	2 459	2 502

Ackumulerade värden för maskiner och inventarier

	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Ackumulerade anskaffningar	541	596	4 539	4 890
Ackumulerade avskrivningar	-256	-317	-2 003	-2 280
Ackumulerade nedskrivningar	0	0	-77	-108
Utgående balans	285	280	2 459	2 502

Not 14 Värdepapper m m

	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Ingående balans	34	115	9	90
Årlig förändring	81	-1	81	19
Utgående balans	115	114	90	109
- aktier	28	27	2	21
- andelar i ekonomiska föreningar	86	86	86	86
- bostadsrätter	1	2	2	2

**Kommunens engagemang i aktiebolag
och ekonomiska föreningar**

	Bokfört värde, tkr	Aktier andelar, m m Ägarandel %
Aktiebolag		
Borås Stadshus AB	10 000	100,0
AB Bostäder i Borås	10 995	99,9
Fristadbostäder AB	400	100,0
AB Sandhultsbostäder	1 500	100,0
AB Toarpshus	1 596	99,9
Viskaforshem AB	2 000	100,0
Borås Lokaltrafik AB	250	100,0
Kommentus-Gruppen AB	4	0,0
Ekonomiska föreningar		
Kommuninvest Ekonomisk Förening	86 093	
Andelar i övriga föreningar	18	

Not 15 Långfristig utlåning

	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Ingående balans	4 740	5 467	127	126
Årlig förändring	727	180	-1	-73
- nya lån	1 030	739	3	0
- amorteringar	-301	-524	-2	-73
- nedskrivningar, ordinarie	-2	-2	-2	0
- nedskrivning, ändrad redovisningsprincip	0	-33	0	0
Utgående balans	5 467	5 647	126	54
- lån till kommunens företag	5 342	5 595	0	0
- lån till föreningsanläggningar	31	0	31	0
- övrig utlåning	94	52	95	54

Not 16 Omsättningstillgångar

	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Ingående balans	2 151	1 790	2 212	2 086
Årlig förändring	-361	245	-126	289
- förråd, lager och exploateringsområden	81	32	102	24
- kortfristiga fordringar	-185	403	28	556
- varav Internbank	43	-280	0	0
- kortfristiga placeringar	100	0	100	-100
- kassa och bank	-357	-190	-356	-192
Utgående balans	1 790	2 034	2 086	2 375

Not 17 Förråd m.m.	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Virkeslager	0	0	0	0
Servicekontorets förråd	4	5	4	5
Exploateringsområden	225	256	225	256
Bränslelager	0	0	14	17
Ålandsgatans förråd	0	0	25	0
Övrigt	1	0	6	19
Summa	230	262	274	297

Not 18 Kortfristiga fordringar och placeringar

	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Kortfristig utlåning	1	1	0	0
- koncernkontot	0	0	0	0
- kortfristig del av långfristig fordran	1	1	0	0
Skatte- och bidragsavräkning	64	78	64	78
Statsbidragsfordringar	88	140	88	140
Kundfordringar	91	101	290	293
Mervärdeskattfordran	75	83	81	95
Interimsfordringar	88	108	125	209
Kortfristiga placeringar	100	399	100	399
Övrigt	19	18	28	19
Summa	526	929	776	1 233

Not 19 Kassa och bank

	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Kommunens likvida medel	1 034	843	1 034	843
Företagens likvida medel	0	0	2	1
Summa	1 034	843	1 036	844

Koncernkontot

	mnkr	
	2015	2016
Företagens inlåning	126	154
Företagens lån	-5 080	-4 583
Borås Stads kassa	386	270

Extern upplåning	4 800	4 200
Saldo koncernkonto	232	41
Övriga likvida medel	802	802
Summa Kassa och bank	1 034	843

Not 20 Eget kapital	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Ingående eget kapital	4 170	4 330	4 800	5 072
Årlig förändring	160	118	272	569
- rättelse från tidigare år	0	0	0	-1
- årets resultat	160	118	272	569
Utgående eget kapital	4 330	4 449	5 072	5 641

Not 20 Eget kapital RUR	Kommun	
	2015	2016
Utgående eget kapital	4 330	4 449
Resultatutjämningsreserv 2010-2012	157	157
Resultatutjämningsreserv 2013	45	45
Resultatutjämningsreserv 2014	49	49
Total Resultatutjämningsreserv	250	250
Övrigt eget kapital	4 080	4 199

Not 21 Avsättningar för pensioner	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Särskild avtalspension, inkl löneskatt, intjänat fr o m 1998	261	281	296	317
Särskild avtalspension, förtroendevalda inkl löneskatt	0	1	0	1
Visstidspensioner inkl löneskatt	1	4	3	4
Framtida pensioner intjänade t o m 1997	328	400	334	408
Summa	590	686	633	731

Pensionsmedlens användning				
- finansiella placeringar	0	0	27	29
- återlåning	590	686	606	702

Aktualiseringsgrad	%	
	2015	2016
Särskild avtalspension intjänad fr o m 1998	93,5	92,0

Antal visstidsförordnanden

	2015	2016
Antal visstidsförordnanden	1	2

Avsättning framtida pensioner intjänade t o m 1997

	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Ingående avsättning	328	328	334	334
Årlig förändring	0	72	0	75
- ny avsättning	0	72	0	75
- disposition av avsättning	0	0	0	0
därav försäkringslösning	0	0	0	0
därav löneskatt	0	0	0	0
Utgående avsättning	328	400	334	408

Not 22 Andra avsättningar

	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Ingående balans	125	46	263	212
Förändring under året	-79	10	-51	45
- nya avsättningar	4	28	32	63
- disposition av avsättning	-83	-10	-83	-10
- återföring till Resultaträkning	0	-8	0	-8
Utgående balans	46	56	212	258
- MarketPlace Borås Ek förening	8	5	8	5
- Högskolan, professurer (från stabiliseringsfond 2012)	20	17	20	17
- Kommunforskningsprogrammet	0	0	0	0
- förbifartsväg Sjöbo	8	0	8	0
- GC-vägar	0	0	0	0
- GC-väg, Frufällan medfinansiering	3	3	3	3
- GC-väg, Sandhult medfinansiering	1	5	1	5
- GC-vägar, Borås - Rydboholm medfinansiering	0	24	0	24
- Götalandsbanan, samarbetsavtal	3	2	3	2
- Götalandsbanan, järnvägsutredning	3	0	3	0
- bidrag till statlig infrastruktur E20	0	0	8	8
- återställning av Sobackens deponi	0	0	7	8
- investeringsfond Borås Energi & Miljö	0	0	151	184
- övrigt	0	0	0	1

Not 23 Långfristiga skulder	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Ingående skulder	4 611	5 066	4 592	5 331
Årlig förändring	456	-1 642	739	-1 635
Utgående skulder	5 067	3 424	5 331	3 696
- förmedlade lån till kommunens företag	250	1 000	250	1 000
- inlåning till internbanken	4 800	2 400	4 800	2 400
- externa lån i bolagen	0	0	195	195
- kommunens egen låneskuld	0	0	0	0
- skuldförda investeringsbidrag	17	24	17	24
- förutbetalda anslutningsavgifter	0	0	69	78

Not 24 Kortfristiga skulder	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Kortfristig upplåning	126	1 954	60	1 863
- från företagen i koncernkontot	126	154	60	63
- upplånat till koncernkontot	0	1 800	0	1 800
- kortfristig del av långfristig skuld	0	0	0	0
Avtalspensioner	143	151	146	154
Löneskatt på pensioner	35	37	36	38
Leverantörsskulder	246	240	389	591
Preliminärskatter m m	60	65	68	73
Semesterlöneskuld m m	251	270	273	291
Skatteavräkning	7	22	7	24
Interimsskulder	204	267	287	363
Övrigt	192	173	328	296
Summa	1 264	3 180	1 594	3 694

Not 25 Pensionsförpliktelser	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Pensionsförpliktelser intjänade t o m 1997	1 728	1 686	1 734	1 693
Visstidspensioner	5	5	5	5
Löneskatt på pensionsförpliktelser	420	410	422	412
Summa	2 153	2 101	2 161	2 111

Aktualiseringsgrad	%	
	2015	2016
Pensionsförpliktelser intjänade t o m 1997	93,5	92,0

Not 26 Övriga ansvarsförbindelser	Kommun		Koncern	
	2015	2016	2015	2016
Kommunens företag	240	239	0	0

Bostadsföretag, ej kommunala	84	83	84	83
Övriga företag och föreningar	121	126	121	126
Egnahem och småhus med bostadsrätt	1	1	1	1
Summa	446	448	206	209

Borås Stad har i december 2011 ingått en solidarisk borgen såsom för egen skuld för Kommuninvest i Sverige AB:s samtliga nuvarande och framtida förpliktelser. Samtliga kommuner som per 2016-12-31 var medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingått likalydande borgensförbindelser. Mellan samtliga medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ett regressavtal slutits som reglerar fördelningen av ansvaret mellan medlemskommunerna vid ett eventuellt ianspråktagande av ovan nämnd borgensförbindelse. Enligt regressavtalet ska ansvaret fördelas dels i förhållande till storleken på de medel som respektive medlemskommun lånat av Kommuninvest i Sverige AB, dels i förhållande till storleken på medlemskommunernas respektive insatskapital i Kommuninvest ekonomisk förening. Vid en uppskattning av den finansiella effekten av Borås Stads ansvar enligt ovan nämnd borgensförbindelse, kan noteras att per 2016-12-31 uppgick Kommuninvest i Sverige AB:s totala förpliktelser till 346 091 313 278 kronor och totala tillgångar till 338 153 308 936 kronor. Kommunens andel av de totala förpliktelserna uppgick till 2 770 796 903 kronor och andelen av de totala tillgångarna uppgick till 2 713 508 778 kronor.

Nämndernas resultat och verksamhet

Nämndernas egna **årsredovisningar** redovisas som särskilda bilagor. Dessa är upprättade av nämnderna själva. Utgångspunkten är att respektive nämnd är den som är redovisningsskyldig inför Kommunfullmäktige. Kommunen har 17 st nämnder inklusive Revisorskollegiet som är rapporteringsskyldiga till Kommunfullmäktige.

Ekonomiska mål och ekonomiskt ansvar

I driftbudgeten budgeteras nämndernas planerade intäkter och kostnader. Nettokostnaderna täcks när det gäller anslagsfinansierad verksamhet med kommunbidrag. Kommunbidraget motsvarar normalt den budgeterade nettokostnaden per nämnd.

Nämndernas ansvar omfattar samtliga intäkter och kostnader. Inom ramen för kommunens internhyressystem omfattar ansvaret även lokalkostnaderna. Nämnderna beslutar själva med vissa begränsningar om sin lokalanvändning. Begränsningarna avser att säkerställa ett för kommunen som helhet effektivt lokalutnyttjande. Ansvaret omfattar också kapitalkostnaderna. Detta innebär bl a att ökade kapitalkostnader p g a investeringar inkräftar på utrymmet för övriga verksamhetskostnader. En effektivare kapitalanvändning, d v s att mindre kapital binds i verksamheten, ger å andra sidan utrymme för ökad verksamhet.

Nämndernas ansvar gäller över tiden och är alltså inte begränsat till budgetåret. De årliga resultaten balanseras över till nästkommande år. Detta gäller såväl över- som underskott. Beslut om resultatöverföring fattas av Kommunfullmäktige vid behandlingen av årsredovisningen. En förutsättning för överföring av positiva budgetavvikelser är att fastställda verksamhetsmål uppnåtts.

Det ekonomiska målet för respektive nämnd är det budgeterade resultatet efter kommunbidrag i den av Kommunfullmäktige fastställda årsbudgeten. Det budgeterade resultatet är i normalfallet 0, d v s budgeten baseras normalt på att kommunbidraget motsvarar nettokostnaderna. Vissa undantag förekommer dock. Det handlar då främst om att nämnderna i budgeten delvis finansierar verksamheten med överskott från tidigare år eller arbetar in underskott från tidigare år.

För att dels parera oförutsedda kostnader och dels göra kostnadsmassan mer flexibel till förändringar av intäkterna finns ett **relativt omfattande buffertsystem** som innebär att 1% av kommunbidraget skall avsättas till oförutsedda kostnader. Kravet på buffert kan slopas om ackumulerat överskott finns och Kommunstyrelsen godkänt åtgärden.

I vissa fall är nämndernas verksamhet uppdelad i olika ansvarsområden. Det ekonomiska målet gäller då för respektive ansvarsområde. Om en nämnd tilldelas mer än ett kommunbidrag, kan inte kommunbidragen omfördelas mellan respektive ansvarsområde.

Det ekonomiska målet är överordnat andra verksamhetsmål. För att inte riskera att viktiga verksamhetsmål äventyras och för att undvika alltför dramatiska besparingar i verksamheten, bör inarbetning av underskott ske under planerade former. Inarbetning av större underskott kan ske över en längre period. Detta innebär att underskott i sin helhet inte måste täckas in redan under det följande året. Beslut om fördelning av underskottstäckning fattas av Kommunfullmäktige i samband med antagande av årsbudgeten

Nämnderna skall månatligen i enlighet med ”Regler och principer för ekonomistyrning” lämna en budgetuppföljning till Kommunstyrelsen med en prognos över det ekonomiska utfallet för året. Om prognosen indikerar ett överskridande skall nämnden omedelbart besluta om korrigerande åtgärder.

Förvaltningarna skall dessutom senast **10 dagar in på ny månad lämna en kortfattad och koncentrerad månadsuppföljning** till Kommunstyrelsen. Syftet med denna rapport är att snabbt ge en överblick över det ekonomiska läget. Kompletterad med ett antal verksamhetsmått som beskriver de delar av verksamheten som innehåller störst ekonomisk risk förstärker uppföljningen Kommunstyrelsens kontroll över utvecklingen.

Lagstiftningen om god ekonomisk hushållning är beaktad genom att ett särskilt avsnitt i budgeten och årsredovisningen ägnas åt centralt uppställda verksamhetsmål. Systemet har också introducerats i delårsrapporterna och ett IT-stöd har inrättats som stöd i målstyrningsarbetet. Från och med 2014 har systemet utvecklas då kommunens genomförda visionsarbete med nya målområden implementeras i budgetprocessen.

Kommunledning och gemensam service

Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	101	78	56
Kostnader	-11 721	-12 029	-12 366
Nettokostnader	-11 620	-11 951	-12 310
Kommunbidrag	11 000	11 350	12 000
Resultat	-620	-601	-310
Ackumulerat resultat	0	0	0
Nettoinvesteringar	-	-	-

Kommunfullmäktige redovisar ett resultat på -310 tkr. Resultatavvikelsen beror främst på högre sammanträdeskostnader och arvoden än budgeterat. Antalet sammanträdestimmar uppgick till 65,5.

Kostnaderna för partistöd uppgick till 4 570 tkr och för förtroendemannautbildning redovisas kostnader på 590 tkr.

Kommunfullmäktige har tidigare år redovisat såväl negativa som positiva resultat. Kommunstyrelsen har gjort den bedömningen att Kommunfullmäktige saknar möjlighet att hantera sina resultatavvikelser. Årliga över- eller underskott regleras därför i årsredovisningarna till ett utgående ackumulerat nollresultat.

Revisorskollegiet

Revisorskollegiet	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	819	543	426
Kostnader	-5 420	-5 019	-5 533
Nettokostnader	-4 601	-4 476	-5 107
Kommunbidrag	4 300	4 350	4 450
Resultat	-301	-126	-657
Ackumulerat resultat	1 757	1 631	975
Nettoinvesteringar	-	-	-

Revisorskollegiet redovisar ett resultat på -657 tkr. Främsta anledningen till underskottet är planerad disposition av ackumulerat resultat.

Kommunstyrelsen föreslår att årets resultat i sin helhet avräknas mot tidigare ackumulerade överskott. Vid 2015 års utgång hade revisorskollegiet ett ackumulerat resultat på +1 631 tkr. Detta minskar då till +975 tkr.

Kommunstyrelsen

Resurstilldelningen till Kommunstyrelsen är fördelad på två kommunbidrag. Det första avser Kommunstyrelsens egen verksamhet Stadskansliet och det andra avser kommungemensamma verksamheter, som inte har något direkt samband med Kommunstyrelsens verksamhet, men som ändå ansvarsmässigt budgeteras här.

Stadskansliet	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	60 602	66 344	61 411
Kostnader	-141 016	-167 921	-164 687
Nettokostnader	-80 414	-101 577	-103 276
Kommunbidrag	73 823	83 060	91 261
Resultat	-6 591	-18 517	-12 015
Akkumulerat resultat	5 000	3 543	3 377
Nettoinvesteringar	-99 890	-102 329	-72 985
Försäljning av mark och fastigheter	47 177	70 010	76 100

Stadskansliet redovisar ett resultat på -12,0 mnkr. I resultatet ingår 11,8 mnkr i kostnader för den nya IT-plattformen, som finansieras genom öronmärkta medel från bokslutet 2012. I resultatet ingår även kostnader för omorganisationen på 3,3 mnkr. Bortser man från dessa två poster redovisar verksamheten ett överskott på 3,1 mnkr, vilket främst beror på lägre personal- samt konsultkostnader.

Under året har Stadskansliet erhållit ökade kommunbidrag med 12,3 mnkr avseende datalicenser och Lokal utveckling. Dessa tillskott är engångsmässiga och kommer inte att höja den generella kostnadsnivån.

Kommunstyrelsen föreslår att årets underskott på 226 tkr, efter avdrag för IT-kostnaderna, avräknas mot tidigare ackumulerat resultat samt att 60 tkr tillförs från Samhällsbyggnadsförvaltningen för innovationsplattformen Vinnova. Vid 2016 års utgång har då Stadskansliet ett ackumulerat överskott på 3 377 tkr.

Kommungemensam verksamhet

tkr

	2014	2015	2016
Intäkter	60	8	7
Kostnader	-101 005	-104 156	-107 656
Nettokostnader	-100 945	-104 148	-107 649
Kommunbidrag	97 950	102 250	106 050
Resultat efter kommunbidrag	-2 995	-1 898	-1 599
Akkumulerat resultat	0	0	0
Nettoinvesteringar	-	-	-

Utfallet för den kommungemensamma verksamheten blev -1,6 mnkr. Underskottet härrör sig till verksamheterna Stöd till näringslivsbolag, där ett driftsbidrag till Inkubatorn på 1,2 mnkr har delats ut under året, samt Kommunikationer, där kostnaderna för pensionärsresor blivit högre.

Kommunstyrelsen föreslår liksom tidigare år att resultatet för den kommungemensamma verksamheten regleras i bokslutet, dvs. avskrivs. Kommunstyrelsen är medveten om att resultat som automatiskt avskrivs kan leda till en ineffektivitet. En översyn av verksamheterna inom den gemensamma ramen pågår därför kontinuerligt.

Nya nämnder inför 2017

Kommunfullmäktige beslutade i mars 2016 att införa en ny nämndorganisation från 1 januari 2017. Detta innebär att Stadsdelsnämnderna avskaffas och att det inrättas fyra nya nämnder, Förskolenämnd, Grundskolenämnd, Individ- och familjeomsorgsnämnd samt Vård- och äldre- nämnd. Detta innebar att även befintliga nämnder påverkades som t.ex. att fritidsgårdarna, som tidigare hanterades av de tre Stadsdelsnämnderna, och som fr. o m 2017 hanteras av Fritid- och folkhälsonämnden.

De nya nämnderna startade upp sitt arbete under andra halvåret 2016 och fyra nya förvaltningschefer anställdes. Dessutom medverkade flera av de befintliga förvaltningscheferna i arbetet med att skapa en ny organisation. Samtliga kostnader redovisas under Kommunstyrelsen på en särskild projektkod. Totalt kostade detta 3,4 mnkr varav 2,2 är arvoden till förtroendemän och löner till förvaltningschefer. Resterande är till stor del kostnader för rekryteringskonsult, kostnader för förändringar i vissa av kommunens datasystem samt utbildningskostnader.

Nedan följer en redovisning av respektive nämnds verksamhet under 2016.

Förskolenämnden

Förskolenämnden har under hösten haft två nämndsammanträden som bland annat tagit upp riskanslysarbetet kopplat till intern kontrollplan fastställande av delegationsordning och dokumenthanteringsplan.

Grundskolenämnden

Grundskolenämnden har under hösten haft två nämndsammanträden som bland annat tagit upp riskanslysarbetet kopplat till intern kontrollplan fastställande av delegationsordning och dokumenthanteringsplan.

Individ- och familjeomsorgsnämnden

Under 2016 har Individ- och familjeomsorgsnämnden haft två nämndsammanträden med utbildning samt fyra presidie möten. En stor fråga har varit lokaler och lokalplanering vilket fortsätter in på 2017.

Vård- och äldre- nämnden

Vård och äldre- nämnden har under hösten 2016 beslutat om delegationsförteckning, plan för samhällsstörningar och extraordinära händelser. Nämnden har även genomfört två utbildningsdagar för att fördjupa sig och få information om nämnden verksamhet. Nämnden genomförde även ett målformuleringsarbete som resulterade i flera uppdrag i nämndens budget för 2017.

Valnämnden

Valnämnden	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	3 264	-	1
Kostnader	-7 204	-699	-869
Nettokostnader	-3 940	-699	-868
Kommunbidrag	4 800	1 000	1 000
Resultat	860	301	132
Ackumulerat resultat	0	0	0
Nettoinvesteringar	-	-	-

Valnämnden redovisar ett resultat på 132 tkr. Det positiva resultatet beror främst på lägre personalkostnader än budgeterat.

Kommunstyrelsen föreslår liksom tidigare år att resultatet, med hänsyn till att verksamheten varierar kraftigt mellan olika år, regleras till noll i bokslutet.

Lokalförsörjningsnämnden

Lokalförsörjningsnämndens verksamhet är indelad i två ekonomiska ansvarsområden, fastighetsförvaltning och övrig verksamhet.

Fastighetsförvaltning	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	701 727	723 307	746 919
Kostnader	-715 871	-715 614	-752 524
Nettokostnader	-14 144	7 693	-5 605
Kommunbidrag	0	500	0
Resultat	-14 144	8 193	-5 605
Akkumulerat resultat	-7 185	-5 288	-6 856

Fastighetsförvaltningen finansieras i princip helt med internhyror från förvaltningarna. Byggavdelningen finansieras via debitering på enskilda investeringsobjekt. Den ursprungliga budgeten för Fastighetsförvaltningen förutsatte ett negativt resultat på 577 tkr.

Fastighetsförvaltningen redovisar för 2016 ett resultat på -5 606 tkr, dvs. 5 029 sämre än budget. Resultatet förbättrades med cirka 6,7 mnkr på grund av att de faktiska kapitalkostnaderna inte räknades upp så mycket som förutsattes när budgeten gjordes. Resultatet försämrades av beslut om att inte göra någon avräkning om 4,0 mnkr, den budgeterade kostnaden för felavhjälpande underhåll för främst stadens inhyrda fastigheter överstegs och en paviljongetablering som var planerad till 2017 gjordes under 2016.

BRA-ytan för kommunens ägda internhyresfastigheter har under året ökat med 10 185 kvm till 477 460 kvm totalt, en ökning med knappa 2,2 %. För de inhyrda internhyresfastigheterna är motsvarande förändring en minskning med 302 kvm och uppgår totalt till 198 323 kvm. Omsättningen inom dessa verksamheter har ökat med 4,7 % för ägda och 7,1 % för inhyrda.

Det resultat som överförs till 2016 korrigeras med den uteblivna intäkten i samband med beslut om att inte göra någon avräkning i internhyressystemet med 4 037 tkr. Detta innebär att -1 568 tkr överförs till 2016. Det ackumulerade resultatet försämras från -5 288 tkr till -6 856 tkr.

Under året har två större förändringsprojekt bedrivits på nämnden, införandet av komponentavskrivning i stadens fastighetsbestånd samt revidering av internhyressystemet. Effekter av dessa förändringar kommer att synas under 2017.

Övrig verksamhet

tkr

	2014	2015	2016
Intäkter	131 454	134 517	134 319
Kostnader	-176 107	-182 986	-176 043
Nettokostnader	-44 653	-48 469	-41 722
Kommunbidrag	30 100	27 200	27 600
Resultat	-14 553	-21 269	-14 122
Akkumulerat resultat	-1 943	-17 812	-29 377

Lokalförsörjningsnämnden redovisar för den övriga verksamheten ett resultat på -14,1 (-21,3) mnkr.

Uthyrning av LSS-bostäder och Vård- och omsorgsboende för äldre fick i budgeten ett kommunbidrag på 16,4 (17,6) mnkr men nettokostnaderna uppgick till 26,7 (29,6) mnkr, dvs. ett underskott på -10,3 (-12,0) mnkr. 7,5 (4,3) mnkr av underskottet beror på att budgeten av praxis förutsätter att alla lägenheter skall vara uthyrda.

Gruppen ”övriga fastigheter” visar en negativ avvikelse mot budget på -3,4 (-8,6) mnkr. Till stor del beror detta underskott på att hyra inte erhållits för Fullmäktigehusets samlingslokal och grupprum, samt en brand på Magasinsgatan 16. I det sistnämnda fallet har ett omfattande renoveringsarbete genomförts och försäkringsfrågan har reglerats.

Underskottet för bland annat uteblivna intäkter för fullmäktigehusets samlingssal och grupprum på sammanlagt 2 557 tkr räknas bort vid överföringen till 2017. Detta innebär att ett negativt resultat på -11 565 tkr överförs till 2017. Det ackumulerade resultatet försämras då till -29 377 tkr.

Servicenämnden

Servicenämnden	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	518 512	470 258	476 139
Kostnader	-514 324	-465 085	-468 491
Nettokostnader	4 188	5 173	7 648
Kommunbidrag	0	-5 000	-5 000
Resultat	4 188	173	2 648
Ackumulerat resultat	32 847	33 020	35 668
Nettoinvesteringar	-27 208	-13 353	-12 782

Servicenämnden utgör kommunens interna basresurs för den kommunaltekniska utförarverksamheten och administrativ service. Servicekontoret utför tjänster åt andra förvaltningar och kommunala företag. Servicenämndens kostnader skall till sin helhet finansieras med intäkter.

Årets intäkter översteg kostnaderna med 7 648 tkr vilket då innebär ett positivt resultat. Servicenämnden fick ett resultatkrav på 5 000 tkr från Kommunfullmäktige i Budget 2016 vilket innebär att 2 648 tkr läggs till det ackumulerade resultatet. Inom resultatet har nämnden under året haft extraordinära intäkter på 6,2 mnkr hänförligt till rättsprocesser i tingsrätt och marknadsdomstol i samband med målet mot Konkurrensverket. Samtliga verksamheter har under 2016 haft en god beläggning. Orsaken till den stabila höga beläggningen är att långsiktiga avtal har tecknats med ett flertal beställare och den starka byggkonjunkturen som nu råder.

Antalet personbilar och lätta transportfordon i Borås Stad som drivs av biogas ökar kontinuerligt och har under året ökat från 303 till 359 st. Då etanolbilar funnits i kommunen i flera år har dessa börjat bytas ut mot andra miljöbilsalternativ och för närvarande har Borås 120 (145) st sådana i drift. Övriga miljöklassade fordon har sedan förra året ökat till 44 (23) st. tack vare inköp av elhybrider. Totalt har andelen miljöbilar i Borås Stads verksamheter under året ökat från 66% till 71%."

Kommunstyrelsen menar att Servicenämnden är en viktig aktör när utrymmet för att öka kommunbidragen till de tekniska verksamheterna kommer att vara begränsat framöver. En effektiv utförare bör vara en garant för att få ut mesta möjliga av tillgängliga medel. Vid 2016 års ingång hade Servicenämnden ett ackumulerat resultat på +33 020 tkr. Detta ökar med årets resultat efter resultatkravet på 5 000 tkr till +35 668 tkr.

Facknämnderna

Fritids- och folkhälsonämnden

Föreningsbidrag	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	61	240	52
Kostnader	-36 551	-39 371	-39 611
Nettokostnader	-36 490	-39 131	-39 559
Kommunbidrag	37 100	37 650	39 550
Resultat	610	-1 481	-9
Akkumulerat resultat	0	0	0
Nettoinvesteringar	-	-	-

Fritids- och folkhälsonämnden redovisar för föreningsbidragen ett ekonomiskt resultat på -9 tkr. Det tilldelade Kommunbidraget har således räckt till den verksamhet som bedrivits.

Ungdomsföreningarna har ökat medlemsantalet med 527 medlemmar vilket är ett välkommet trendbrott Även antalet aktiviteter har ökat. Dessa har ökat till 65 559 (63 203) st. Det totala antalet bidragsberättigade ungdomar uppgick under året till 20 623 (20 096) st.

De funktionshindrades föreningsaktiviteter har ökat något Medlemsantalet ökade från 4 200 till 4 214 st. Antalet bidragsberättigade föreningar har varit 20 (22) st.

Medlemsantalet för invandrarföreningarna ökade marginellt under 2016 från 4 550 till 4 553 medlemmar. Antalet aktiviteter ökade stort till 2 931 (2 478) st.

Då kostnaderna inom föreningsbidragsramen till största delen styrs av Kommunfullmäktiges bidragsregler har Fritids- och folkhälsonämnden att noga följa utvecklingen och vid behov initiera förändringar så att kommunbidraget över tiden är anpassat till de regler som Kommunfullmäktige beslutat om.

Fritid- och folkhälsa	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	43 317	44 963	46 833
Kostnader	-190 099	-194 236	-204 325
Nettokostnader	-147 933	-149 581	-157 492
Kommunbidrag	147 000	146 900	153 670
Resultat	-933	-2 681	-3 822
Akkumulerat resultat	2 342	2 838	2 299
Nettoinvesteringar	-18 397	-12 880	-12 350

Fritids- och folkhälsonämnden redovisar för verksamheterna som samlats inom denna ram ett resultat på -3 822 tkr jämfört med kommunbidraget. Det negativa resultatet beror bl a på förse- ning av renovering av Stadsparksbadet vilket orsakat lägre intäkter för årskort mm. Inom resulta- tet har nämnden haft kostnader på 1 232 tkr för ett projekt inom ramen för Sociala investeringar som finansieras genom kommunens Sociala investeringsfond.

I december 2016 beslutade Kommunfullmäktige att ställa sig bakom den framtagna Överens- kommelsen. Överenskommelsen syftar till att Borås Stad tillsammans med civilsamhället gemen- samt ska utveckla välfärden i Borås. 150 unika representanter från olika föreningar, samfund och organisationer har träffats för att gemensamt komma fram till ett förhållningssätt hur vi ska ar- beta tillsammans kring uppdraget.

Jämlig Hälsa är ett treårigt projekt som stöttas av Arvsfonden och vänder sig till målgruppen människor med funktionsnedsättning. Arbetet utgår från Sjuhäradshallen/Parasportcenter och sker i nära samarbete med Sociala omsorgsförvaltningen och många olika föreningar. De priorite- ringar som sker för tillfället är utbildning av personal till hälsocoacher, idrottskola som är anpas- sad till målgruppen, gruppaktiviteter med ledarledda instruktörer och aktivitetsdagar i samverkan med olika föreningar.

Totalt antal utnyttjade timmar på Borås Arena har under året varit 1 600 (1 536). Konferensan- läggningen hade under året 63 (50) st bokningar. Borås Simarena håller öppet nästan hela året och är en tränings-, tävlings- och motionsanläggning med fokus på simklubbarnas verksamhet. Anta- let besökare på Borås Simarena har under året varit 161 679 (165 068) st. Stadsparksbadet har besökts av totalt 236 403 (271 462) gäster vilket främst beror på att verksamheten planerades att stänga inför renoveringen. Badanläggningarna hade totalt 531 957 (538 798) besökare vilket är en minskning med 1,3 %.

Kommunstyrelsen föreslår att av årets resultat på -3 822 tkr överförs -539 till nästa år. Då har kostnader för det sociala investeringsprojektet ”Ung till Ung” på 1 232 tkr och lägre intäkter till följd av att renoveringen av Stadsparksbadet förskjutits på 2 051 tkr avskrivits. Vid 2016 års ut- gång har då Fritids- och folkhälsoramen ett ackumulerat överskott på 2 299 tkr.

Samhällsbyggnadsnämnden

Samhällsbyggnadsnämnden	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	33 680	29 666	38 831
Kostnader	-64 155	-54 767	-60 429
Nettokostnader	-30 475	-25 101	-21 598
Kommunbidrag	33 400	25 400	23 900
Resultat	2 925	299	2 302
Akkumulerat resultat	16 157	16 456	18 698
Nettoinvesteringar	-	-	-

Samhällsbyggnadsnämnden redovisar ett positivt resultat på +2 302 tkr jämfört med tilldelat kommunbidrag. Intäkterna uppvisar en positiv avvikelse på 2 441 tkr jämfört med budget vilket främst härrör till högre intäkter inom bygglovverksamheten. Marknadsefterfrågan beräknades inför budget 2016 vara fortsatt hög. Dock uppvisar utfallet på en tydligt växande efterfrågan på främst bostadsmarknaden vilket påverkar intäkterna positivt.

Kostnaderna uppvisar en negativ avvikelse mot årsbudget på totalt 377 tkr vilket främst beror på större inköp av laserskanning, mätinstrument samt drönare. Personalkostnaderna uppvisar en positiv avvikelse på 4 904 tkr på grund av flertalet vakanta tjänster som nu är tillsatta. Nämnden har de senaste åren uppvisat en god ekonomi som bland annat beror på den starka byggkonjunkturen och det faktum att Borås Stad är en tillväxtkommun. Samhällsbyggnadsnämndens intäktsfinansieringsgrad har under året varit 64,2 % (54,2 %).

Det totala antalet bygglovsärenden inkl. förhandsbesked har varit 862 (905) st. vilket är något lägre än förra året. Trots det har intäkterna överstigit budget med 2,7 mnkr. Främsta skälet är en fortsatt hög efterfrågan på bostäder och verksamhetslokaler. Antalet genomförda lantmäteriförrettningar har under året varit 127 (142) st. vilket medfört att ärendebalansen försämrats något. Ärendebalansen ökade från 81 till 91 ärenden, vilket är för högt i förhållande till eftersträvd servicegrad.

Vid 2016 års ingång hade Samhällsbyggnadsnämnden ett ackumulerat överskott på +16 456 tkr. Detta förbättras med årets resultat på +2 302 tkr och -60 tkr avseende Innovationsplattformen till +18 698 tkr.

Tekniska nämnden

Verksamheten har under året varit indelad i två områden, väghållning, skog, parker m m samt persontransporter.

Väghållning, skog, parker	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	89 180	86 343	91 254
Kostnader	-220 087	-228 547	-239 919
Nettokostnader	-130 907	-142 204	-148 665
Kommunbidrag	141 250	142 720	148 965
Resultat	10 343	516	300
Akkumulerat resultat	14 451	15 227	17 217
Nettoinvesteringar	-55 623	-40 323	-45 333

För Väghållning, skog, parker m m redovisas ett resultat på +0,3 mnkr jämfört med kommunbidraget. Kostnaderna för vinterväghållningen uppgick under året till 31,5 mnkr att jämföras med 28,5 mnkr under 2015. Budgetmässigt gav det ett underskott på -9,3 mnkr. Detta uppvägs bl.a. av att parkeringsverksamheten gett ett överskott. Övriga poster som bidraget till det positiva resultatet är skogsverksamheten och park. Inom resultatet har 2,0 mnkr kunnat inrymmas som avser investeringar i anläggningar som inte tillhör Borås Stad.

Borås Stads ambition att bli en cykelstad går sakta framåt. Det totala antalet cyklister vid mät-punkterna har ökat något till 424 189 (422 105) för år 2016. En ökning med 0,5 (-1,0) %.

Under året har 5 (8) st lekplatser renoverats och 1 lekplats nyanlagts, samtliga tillgänglighetsanpassade. Andra projekt som startats under året är aktivitetsplatsen i Sjöboparken i samarbete med Fritid- och folkhälsoförvaltningen. Satsningen på tryggare park- och naturmiljöer har fortlöpt under året bl.a. i Fristad och på Lottas plan vid Krokshallsberget.

Skogsverksamheten har under året prioriterats mot exploateringsavverkningar och områden med stort gallringsbehov. Den totala avverkningsvolymen har uppgått till 39 100 (35 000) m³fub (fast under bark) God efterfrågan på sågtimmer och massaved har gett stabila priser under året.

Kommunstyrelsen konstaterar att beläggningsunderhållet under året uppgått till totalt 86 459 m² belagd yta att jämföras med 78 544 m² under 2015. Verksamheten har under året i hög omfattning begränsats av den stora volymen fiberdragningar.

Kommunstyrelsen föreslår att utöver årets resultat på +300 tkr läggs +1 690 tkr till det ackumulerade resultatet. Investeringar i statliga anläggningar som belastat driftresultatet med 2 000 tkr har då avskrivits och upphandlingsavdelningens samlade resultat på +310 tkr har tagits bort då verksamheten lämnar nämnden. Vid 2016 års ingång hade Väghållning, skog, parker mm ett ackumulerat överskott på +15 227 tkr. Detta förbättras då till +17 217 tkr.

tkr

Persontransporter

	2014	2015	2016
Intäkter	7 145	8 360	10 266
Kostnader	-69 279	-72 651	-75 573
Nettokostnader	-62 134	-64 291	-65 307
Kommunbidrag	58 100	59 300	61 650
Resultat	-4 034	-4 991	-3 657
Ackumulerat resultat	-	-	-

Persontransportavdelningen ansvarar för

- Färdtjänst
- Transporter till och från daglig verksamhet
- Särskoleskjutsar
- Beställningscentralen för färdtjänst
- Trafiksäkerhetsfrågor kring transporterna
- Upphandling av persontransporter
- Bilpool för personal

För 2016 har verksamheten tilldelats en budget på 61,6 mnkr. Utfallet blev 65,3 mnkr vilket främst beror på att budgeten för 2016 var för låg redan i ingångsskedet med hänsyn tagit till utfallet 2015. Budgeten förstärktes 2016 med 1,5 mnkr utöver normal ramuppräknning men detta var inte tillräckligt. Nettokostnaderna under året har ökat med relativt måttliga 1,0 mnkr motsvarande 1,6 (3,5) %.

Antalet färdtjänstresor har ökat från 318 591 st till 319 217 st. En ökning med endast 0,2 (2,1) %. Antalet färdtjänstillstånd har under året uppgått till 4 427 (4 442) st.

Kommunstyrelsen föreslår att årets resultat på -3 657 tkr till sin helhet avskrivs då verksamheten inom givet trafikavtal och regelverk inte kan påverka kostnaderna i någon större omfattning.

Miljö- och konsumentnämnden

Miljö- och konsumentnämnden	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	10 834	11 645	12 916
Kostnader	-30 362	-35 299	-34 851
Nettokostnader	-19 528	-23 654	-21 935
Kommunbidrag	19 900	21 000	22 250
Resultat	372	-2 654	315
Akkumulerat resultat	823	-1 831	-823
Nettoinvesteringar	-	-2 460	-

Miljö- och konsumentnämnden redovisar ett positivt resultat på 315 tkr jämfört med tilldelat kommunbidrag. I nämndens budget förutsattes att nämnden skulle återbetala 1 337 tkr av sitt negativa ackumulerade resultat. Främsta orsaken till att detta inte uppnåddes beror på lägre intäkter p.g.a. hög personalomsättning. Verksamheternas intäktsfinansieringsgrad har under året uppgått till 37,1 (33,0)%.

Miljötillsynen har i enlighet med verksamhetsplanen fokuserat på de större verksamheterna som har beslut om riskklassificering. Under 2016 har 185 inspektioner och personliga möten genomförts. Miljönämnden har kontrollansvar för 764 (770) livsmedelsverksamheter i kommunen. Majoriteten ryms i gruppen storhushåll, förskolor och skolor. Den näst största gruppen utgörs av butiker, stora och små med mer eller mindre avancerad hantering av livsmedel.

Inom den ekonomiska rådgivningen har totalt 2 072 (1 592) klientkontakter tagits. Fokus under året har varit att minska kön till att få en första kontakt med skuldrådgivningen. Under 2016 har 2 391 (1 545) kontakter tagits inom konsumentrådgivningen. Av dessa frågor rör majoriteten reklamationer. I topp hamnar i likhet med föregående år klagomål på tv, telefoni och internet.

Under 2007 inrättades en naturvårdsfond under nämndens ansvar. Kommunfullmäktige ger ett årligt anslag på 200 tkr som kan bevilja medel till privatpersoner och organisationer för naturvårdande insatser. Under 2016 har åtgärder för 333 tkr utbetalats. Den totala behållningen i fonden uppgår vid årsskiftet till 1 090 tkr.

Kommunstyrelsen föreslår att årets resultat på +315 tkr läggs till nämndens ackumulerade resultat och att Orangeriets negativa resultat under året på -693 avskrivs, vilket tidigare beskrivits i delårsrapporten per augusti. Vid utgången av 2016 har då nämnden ett ackumulerat resultat på -823 tkr.

Kulturnämnden

Kulturnämnden	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	27 594	28 220	28 905
Kostnader	-176 092	-168 958	-177 484
Nettokostnader	-148 498	-140 738	-148 579
Kommunbidrag	147 600	140 700	144 820
Resultat	-898	-38	-3 759
Ackumulerat resultat	630	1 174	1 200
Nettoinvesteringar	-33 113	-1 283	-7 089

Kulturnämnden redovisar ett resultat på – 3 759 tkr jämfört med tilldelat Kommunbidrag. Inom resultatet har nämnden haft kostnader på 2 096 tkr för skulpturbiennalen som redovisas som driftkostnader och som då avräknas från nämndens utrymme för investeringar. Övrigt underskott är främst hänförligt till basutställningen ”Textil kraft” där förväntade intäkter i form av extern bidragsgivning uteblivit.

Stadsbiblioteket har under året haft 264 310 (253 310) besök och lånade ut 490 400 (509 200) media. Trots minskad utlåning sammantaget är Borås en av de kommuner som lånar ut mest per invånare. Ökningen av besök, trots minskade utlån, visar att biblioteket erbjuder tjänster, aktiviteter och en miljö som gör det till en fortsatt attraktiv mötesplats att besöka.

Totalt besökte 24 532 (28 438) personer Stadsteaterns föreställningar. Under våren producerade teatern två produktioner för vuxna, De 39 stegen och Romeo och Juliet. Under hösten producerades två produktioner, Snödrottningen och Cabaret, på stora scenen. Samarbetet med Regionteater Väst fördjupades under året och innebar en utökad danssatsning från 2 till 8 dansföreställningar.

Konstmuseet har under året haft 18 820 (14 863) besökare. Konstmuseet har under året haft en ökning av publiktillströmningen vilket till en stor del hänförs till separatutställningen med Ernst Billgren under hösten 2016. Dock gick utställningen med underskott då det förväntades fler besökare. Det nya Textilmuseet har under året haft 50 423 (67 380) besökare vilket är under den höga målsättningen på 60 000 st. Den största satsningen under året har varit basutställningen ”Textil kraft”. Kulturskolan undervisar totalt 5 190 (5 220) elever per vecka. Kulturskolefilialer finns inom varje stadsdel på sammanlagt 8 grundskolor. 550 (598) elever deltar i denna verksamhet som är kostnadsfri. En viktig del av Kulturskolan är den uppsökande utåtriktade verksamheten. Under året har 276 (268) framträdanden gjorts.

Kommunstyrelsen föreslår att av årets resultat på -3 759 tkr överförs +26 tkr till 2017. Skulpturbiennalens investeringsutgifter har justerats så att den del som avser driftskostnader uppgående till 2 096 tkr avskrivs från resultatet. Obudgeterade kostnader för utställningen ”Vi är Romer” på 121 tkr avskrivs liksom uteblivna bidrag från basutställningen ”Textil kraft” på 1 568 tkr. Vid 2016 års ingång hade Kulturnämnden ett ackumulerat överskott på +1 174 tkr. Detta förbättras med årets resultat efter korrigeringar till +1 200 tkr.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	189 295	179 676	215 478
Kostnader	-654 803	-653 126	-712 387
Nettokostnader	-465 509	-473 450	-496 909
Kommunbidrag	458 700	469 700	506 800
Resultat	-6 809	-3 750	9 891
Ackumulerat resultat	9 761	6 610	17 028
Nettoinvesteringar	-	-	-

Utbildningsnämnden redovisar ett resultat på 9 891 tkr i förhållande till årets kommunbidrag. I förutsättningarna ingick att nämnden fick använda 4 500 tkr av sitt tidigare ackumulerade resultat till att finansiera fortsatt genomförande och utveckling av de nationella programmen, dessa medel användes inte under året.

En ny utvecklingsplan Bildningsstaden Borås 2016-2021 har utarbetats under året och började gälla från läsårsstart 2016/17. Det är utefter denna plan som utvecklingsarbetet mot ökad måluppfyllelse sker inom hela nämnden. De tre utvecklingsområdena det goda lärandet, systematiskt kvalitetsarbete och värdegrund utgör underlag för utvecklingsplanen. Inom ramen för det goda lärandet ligger IKT, arbetet med ytterligare utveckling inom detta område har fortsatt under 2016.

Elevtillströmningen till gymnasieskolorna har varit stabil fram till 2016, men under året ökade elevantalet markant från 4 089 till 4 311. Det är på Tullengymnasiet där majoriteten av förändringen skett och kan kopplas till antalet nyanlända elever som under året påbörjat bland annat språkintröduktion. Boråsungdomar som går i fristående skola har minskat till 337 (359) elever. Elever från andra kommuner i Borås kommunala skolor uppgick 2016 till 1 190 (1 064) st. Kostnaden per elev uppgick till 101 117 (98 945) kr, en ökning med knappa 2,2 % jämfört med året innan. Antalet nyanlända elever har ökat i omfattning och föranlett åtgärder och insatser inom samtliga verksamheter under året. Det förändrade läget har gett effekter i verksamheten 2016 och kommer fortsätta vidare 2017. Gymnasieskolan redovisar ett positivt resultat mot budget, 1 000 tkr.

Antalet elever i gymnasiesärskolan uppgick till 96 (98) elever. Under de senaste åren har dryga fjärdedelen av gymnasiesärskolans elever kommit från andra kommuner medan en knapp tiondel av boråsungdomarna söker sig utanför kommunen, och då huvudsakligen till Naturbruksprogram. Under 2016 har 30 (27) elever från andra kommuner gått i Borås gymnasiesärskola och 6 (6) elever från Borås har valt annan kommun. Verksamheten redovisar ett positivt resultat jämfört med budget, 1 700 tkr. Överskottet kan främst härledas till lägre personalkostnader för undervisning.

Vuxenutbildningen gör för 2016 ett resultat om -0,5 mnkr där nettoavvikelser per enhet varierar. De största avvikelserna mot budget ligger på Gymnasial vuxenutbildning 3,3 mnkr och Yrkes-högskolan -2,9 mnkr. Övriga enheter gör i princip nollresultat.

Den grundläggande vuxenutbildningen omfattade 373,3 (331) heltidsstuderande beräknat på årsbasis. Antalet heltidsstuderande på gymnasial vuxenutbildning uppgick till 1 229 (1 011).

Yrkeshögskolan har haft sammanlagt 138,6 (110) heltidsplatser på årsbasis. Inom SFI (Svenska för invandrare) deltog 818 (746) elever och Särvox har haft 100 (79) deltagare.

Sammanfattningsvis kan konstateras att nämnden sett en ökad volym av elever på alla verksamheter förutom inom gymnasiesärskolan, detta märks också i det ekonomiska sammandraget där omsättningen ökat med 9 % gentemot 2015. Att verksamheten växer föranleder anpassningar i bland annat lokalbeståndet, vilket har skett under 2016 och har bäring in i 2017.

Utbildningsnämnden hade 6 610 tkr i ackumulerat resultat vid ingången av år 2016. Med årets resultat på 9 891 tkr och tillägg för det Sociala investeringsprojektet ”Modersmålsundervisning SFI” 527 tkr, ökar det ackumulerade överskottet till 17 028 tkr.

Sociala omsorgsnämnden

Sociala omsorgsnämnden	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	153 151	141 725	129 853
Kostnader	-804 160	-828 492	-835 080
Nettokostnader	-651 009	-686 767	-705 227
Kommunbidrag	652 624	677 099	699 200
Resultat	1 165	-9 668	-6 027
Akkumulerat resultat	16 309	13 714	11 554
Nettoinvesteringar	-721	-5 871	0

Sociala omsorgsnämnden visar ett negativt resultat på – 6 027 tkr. Resultatet 2015 var – 9688 tkr så årets resultat är något bättre men prognosen efter november månad visade på ett prognosticerat resultat på – 2 600 tkr. Detta är en stor skillnad som uppstått på kort tid och som försämrar förutsättningarna för 2017. Nämnden har efter beslut i Kommunstyrelsen rätt att ta i anspråk 1 100 tkr av sitt ackumulerade resultat. Detta innebär att nämnden visar ett sämre resultat med 4 927 tkr än vad som finns beslutat.

Det största underskottet är inom verksamheten Vård- och omsorg i särskilt boende som visar ett negativt resultat på 11 247 tkr där prognosen i november var – 8 500 tkr.

Daglig verksamhet visar ett underskott på 4 150 tkr. Läggs underskottet vid Arbetlivsnämnden till detta så är det totala underskottet för daglig verksamhet -11 116 tkr.

Vård och omsorg i ordinärt boende visar ett underskott på – 3 139 tkr och det är till största delen hänförligt till boendestöd.

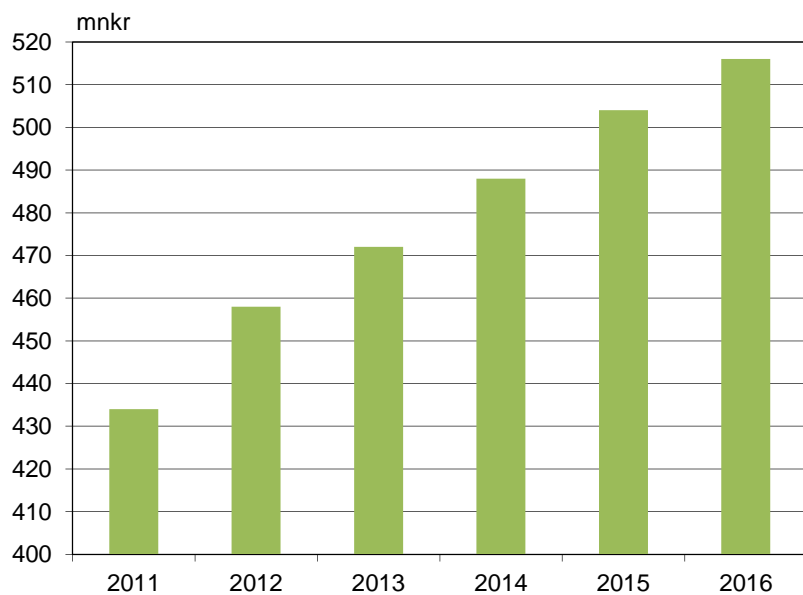
Inom personlig assistans syns en minskning av antalet ärenden och därmed antalet utförda timmar. Denna minskning ligger i linje med Försäkringskassans hårdare tolkning av reglerna som gör det svårare att få personlig assistans.

Nämnden bedriver följande verksamheter för hela Borås Stad:

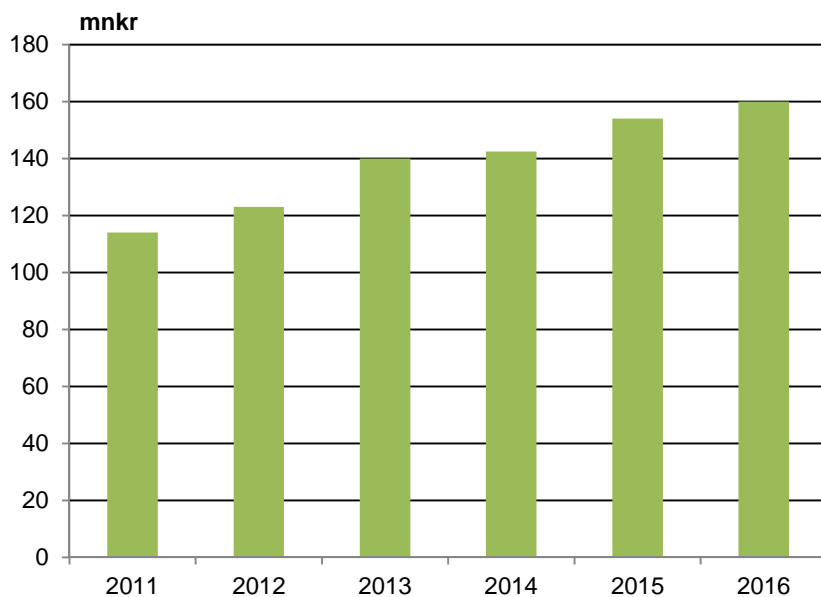
- Funktionshinderverksamhet, uppdelat i tre områden myndighetsutövning, boende och personlig assistans
- Individ- och familjeomsorg (IFO) Vuxen och Socialpsykiatri, häri inkluderas delar av det vråkningsförbyggande arbetet samt Program mot hemlöshet.

Sociala omsorgsnämnden hade 13 714 tkr som ackumulerat resultat vid ingången av 2016. Av årets resultat på – 6 027 tkr förslår Kommunstyrelsen att underskottet för IFO vuxen, 3 866 tkr, avskrivs då denna verksamhet flyttats över till Individ- och familjeomsorgsnämnden. Detta innebär att med justerat resultat till -2 161 tkr blir det ackumulerade utgående resultatet 2016 blir 11 554 tkr.

Nettokostnad Funktionshinder

Nettokostnader socialpsykiatri IFO Vuxen

Överförmyndarnämnden

Överförmyndarnämnden	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	761	534	11 431
Kostnader	-6 844	-6 984	-17 075
Nettokostnader	- 6 083	-6 450	-5 644
Kommunbidrag	5 500	5 600	5 700
Resultat	-583	-850	56
Akkumulerat resultat	-34	-675	-619
Nettoinvesteringar	-	-	-

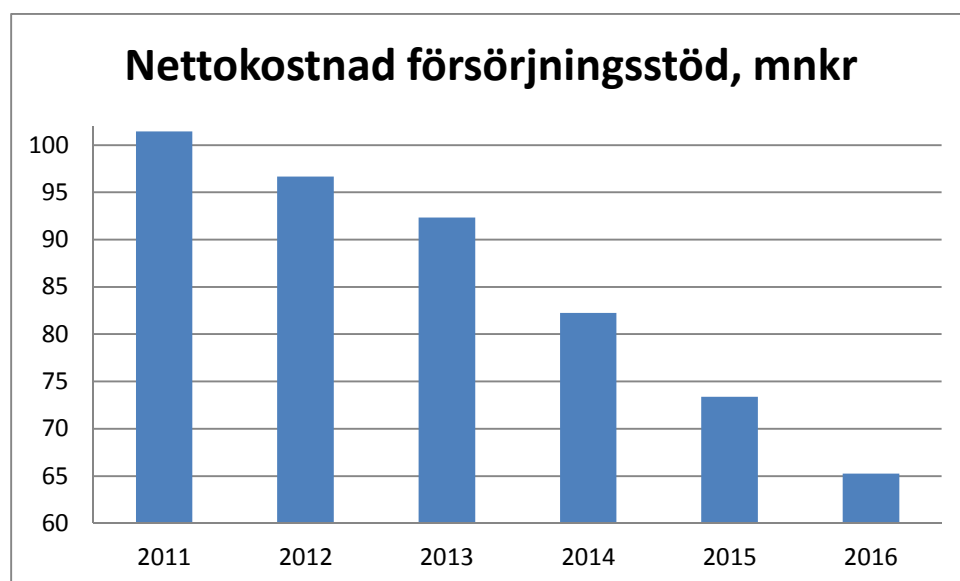
Nämnden visar ett positivt resultat på 56 tkr. Detta överskott beror till stor del på att tjänster varit vakanta vilket i sin tur påverkar möjligheten att slutföra granskningarna i tid. Målvärdet är 80 % och för 2016 är utfallet endast 42 %. I redovisningen ingår numera nämndens fordran på migrationsverket. Det ackumulerade utgående resultatet är -619 tkr.

Arbetslivsnämnden

Arbetslivsnämnden	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	202 526	200 481	238 870
Kostnader	-422 396	-415 502	-459 410
Nettokostnader	-219 870	-215 021	-220 540
Kommunbidrag	214 400	215 500	222 450
Resultat	-5 470	479	1 910
Ackumulerat resultat	0	0	0
Nettoinvesteringar	-	-	-

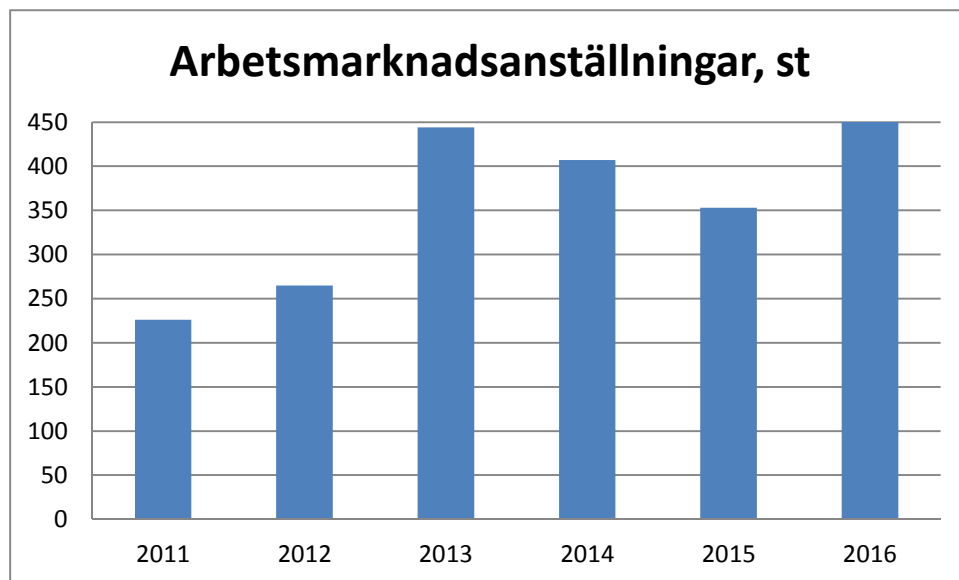
Arbetslivsnämnden redovisar ett positivt resultat om 1 910 (479) tkr jämfört med tilldelat kommunbidrag. Överskottet förklaras främst av en positiv avvikelse mot budget vad gäller nettokostnaderna för utbetalning av försörjningsstöd, avvikelsen uppgår till 5 750 tkr, administration där avvikelsen är 3 133 tkr samt IFO ekonomiskt bistånd exklusive försörjningsstöd 1 769 tkr. Samtidigt redovisar LSS Daglig verksamhet och Arbetsmarknadsinsatser ett underskott mot budget med -6 966 tkr respektive -5 568 tkr.

Försörjningsstöd är samhällets yttersta försäkringssystem och tillämpas när alla andra resurser uttömts. Totalt har 73 127 (79 970) tkr betalats ut i försörjningsstöd och nettokostnaden uppgick till 65 250 (73 393) tkr. Gentemot budget är detta en positiv avvikelse på 5 750 (3 607) tkr. Sett över den senaste femårsperioden har nettokostnaden för försörjningsstöd minskat med 35 195 tkr. Metoden ”växla bidrag mot lön” är en faktor till minskningen, ett snitt under året på 80 personer har deltagit i arbetet vilket är 13 personer fler än föregående år. Genom ”växla bidrag mot lön” har försörjningsstödet minskat med 5 856 890 (4 339 647) kr. Dessa personers arbetsmarknadsanställningar har under året haft en nettokostnad på 5 979 819 (4 043 865) kr, vilket innebär att Arbetslivsnämnden via metoden har ökat kommunens nettokostnader med 122 929 kr. Motsvarande effekt 2015 var en minskning av nettokostnaderna om 295 782 kr.

Då nettoutbetalningarna av försörjningsstödet minskat under 2016 har nämnden använt överskottet från försörjningsstödet till att anställa personer inom arbetsmarknadsanställningar.

Effekterna av detta redovisades i föregående stycke. Inom arbetsmarknadsanställningar arbetar nämnden med funktionsnedsatta, nyanlända, ungdomar och långtidsarbetslösa. Under året har 469 (353) olika anställningsformer som lönebidrag, trygghetsanställningar, utvecklingsanställningar och OSA (offentligt skyddad anställning) finansierats. Arbetsmarknadsinsatser/anställningar visar totalt ett underskott på -5 568 (-2 139) tkr gentemot budget.

Arbetslivsnämnden ansvarar för Borås Stads feriearbeten och under året fick 1 367 (1 456) ungdomar feriejobb. Budgeten var planerad för 1 456 feriearbeten vilket innebar ett budgetöverskott om 881 tkr.

Arbetslivsnämnden är utförare av LSS daglig verksamhet. LOV (lagen om valfrihetssystem) gör det möjligt för brukare att välja utförare. Under året deltog 301 (308) brukare i daglig verksamhet. Nämnden är också utförare om brukaren inte har gjort något aktivt val. Verksamheten visar ett underskott på -6 966 (-5 025) tkr.

Arbetsförmedlingen har samordningsansvaret för flyktingmottagandet och Arbetslivsnämnden svarar för boendet, samhällsorienteringen och SFI-undervisningen (svenska för invandrare). Under 2016 tog kommunen emot 909 (791) flyktingar.

Under perioden 2015-10-28 till 2016-08-31 har Borås Stad bedrivit verksamhet för Migrationsverket genom så kallade evakueringsboenden. Arbetslivsnämnden har haft samordningsansvaret kring denna verksamhet som under 2016 omsatte 22 801 tkr. Tre olika boenden har varit i drift och har tillsammans huserat omkring 200 flyktingar. Nettokostnaden för Borås Stad är lika med noll.

Kommunstyrelsen föreslår att årets resultat på 1 910 tkr inte läggs till det ackumulerade resultatet, vilket är i linje med tidigare års hantering av detsamma.

Stadsdelsnämnderna

2016 års budget

De kommunbidrag som fastställdes av Kommunfullmäktige i beslutet om budget för 2016 utökades genom beslut under året med 28,4 mnkr. Detta medförde att stadsdelsnämndernas sammanlagda kommunbidrag uppgick till 3 373,9 mnkr, vilket var 4,4 % mer än 2015.

Varje stadsdelsnämnd disponerar två kommunbidrag, ett för verksamhet för de invånarna i den egna stadsdelen och ett för kommungemensamma uppgifter.

Årets samlade resultat

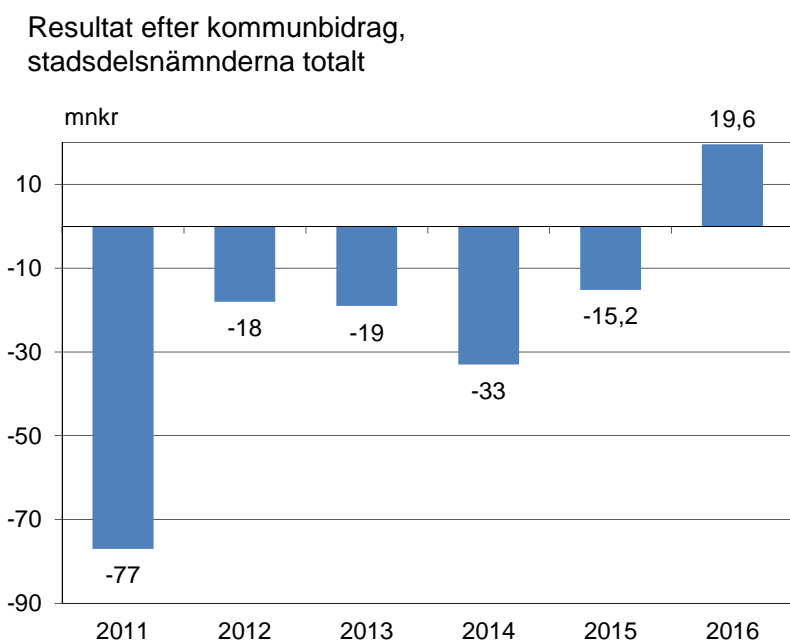
Nettokostnaderna för 2016 blev 3 354,3 mnkr, vilket är 19,6 mnkr lägre än kommunbidragen. Sammanlagt svarade stadsdelsnämndernas verksamhet för 59,3 % av nämndernas nettokostnader. Jämfört med 2015 ökade kostnaderna med 3,3 %.

I nedanstående tabell redovisas stadsdelsnämndernas nettokostnader per verksamhetsområde i jämförelse med de av Kommunfullmäktige fastställda kommunbidragen.

Nettokostnad per verksamhetsområde				tkr
	Budget fast- ställd av KF	Bokslut 2016	Resultat 2016	Resultat 2015
Adm	56 489	53 084	3 405	1 400
Förebyggande verksamhet*		12 938	- 12 938	- 11 900
Fritid	37 604	35 749	1 855	4 795
Kultur	22 300	24 295	- 1 995	- 2 800
Förskola	657 123	639 281	17 842	17 567
Skola	1 270 801	1 249 878	20 923	16 811
IFO	181 552	163 952	17 600	- 2 157
ÄO	1 144 136	1 169 112	- 24 976	- 41 760
Övrigt	3 895	6 056	- 2 161	2 860
SUMMA	3 373 900	3 354 345	19 555	- 15 184
Avvikelse mot budget			0,6%	-0,5%

*Budgeten för "Förebyggande verksamhet" finns inom "Individ och familjeomsorg"

Diagrammet nedan jämför stadsdelsnämndernas resultat för 2011-2016.

Tendenser i verksamheterna

Nedan kommenteras utvecklingen inom stadsdelsnämndernas viktigaste ansvarsområden.

Grundskola m m

Under perioden 2003-2010 minskade elevantalet i grundskolan sammantaget för kommunens skolor och de fristående skolorna. Denna utveckling bröts 2011. Det senaste året har antalet elever ökat med 544 elever. Produktionskostnaden per elev (exkl. skolskjuts) i kommunens egna skolor var är något högre 2016 än 2015. Kostnaden 2016 är 84 827 kr per elev och för 2015 var motsvarande kostnad 82 963 kr per elev. Jämförelsen görs exklusive skolskjutsarna på grund av att stadsdelsnämnderna ansvarar även för kostnader för skolskjutsar till elever i fristående skolor. Nettokostnaden för kommunen totalt för grund- och särskolan, förskoleklasserna och fritidshemmen (inklusive ersättningar till fristående skolor m m) ökade med 58,8 mnkr eller 4,9 %.

Den redovisade kostnaden för 2016 är 20,9 (1,6%) mnkr lägre än fullmäktiges resurstilldelning till stadsdelsnämnderna. Detta är andra året i rad som kostnaderna är lägre än fullmäktiges resurstilldelning. Tidigare år har kostnaderna överstigit resurstilldelningen.

Lärartätheten i Stadsdelarnas grundskolor uppgick till 12,4 elever per lärare per. För 2016 är det en förbättring jämfört med 2015.

	Borås	Samtliga kommuner	Kommungruppen*
Antal elever per lärare 2015	12,8	12,1	12,1
Antal elever per lärare 2016	12,4	Publiceras i maj -17	Publiceras i maj -17

*Kommungruppsindelning som tagits fram av Sveriges kommuner och landsting

Andelen barn som får sin undervisning i fristående skola ökade med 4,4 %. 2015 var antalet 1 355 elever men ökade 2016 till 1 414. Dessa siffror avser ett genomsnitt av vår- och höstterminerna.

Antalet elever i särskolan ökade med 10 elever till 100 elever. Kostnaderna för särskolan räknat per elev i kommunens samtliga skolor ökade med 1,5 % jämfört med 2015.

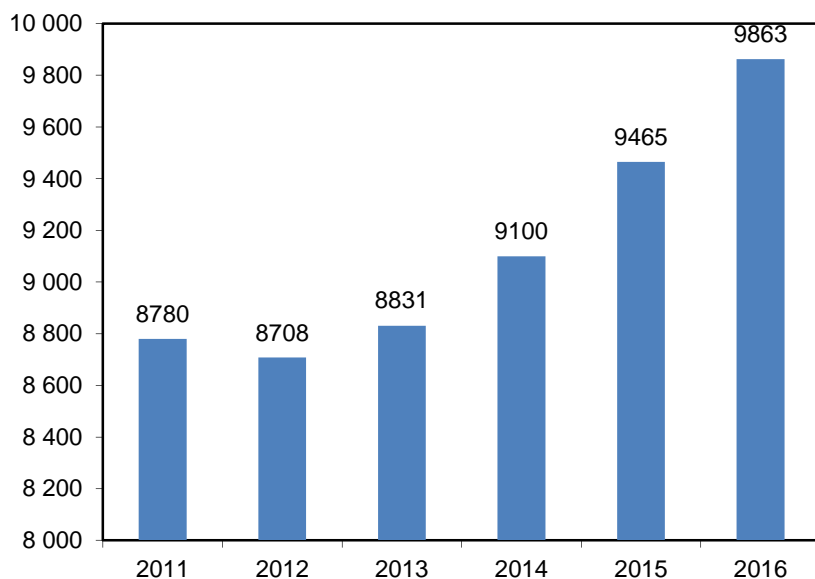
I förskoleklassen ökade elevantalet med 62 till 1 352 st. Av dessa gick 62 (ökning med 8) i fristående skola.

Antalet barn i fritidshem ökade med 194 (4,4 %). Antalsuppgifterna avser kommunen och de enskilda alternativen totalt. De fristående fritidshemmen ökade med 22 barn till 282. 5,8 % av barnen fanns 2016 hos de fristående, vilket är en något lägre nivå än 2015.

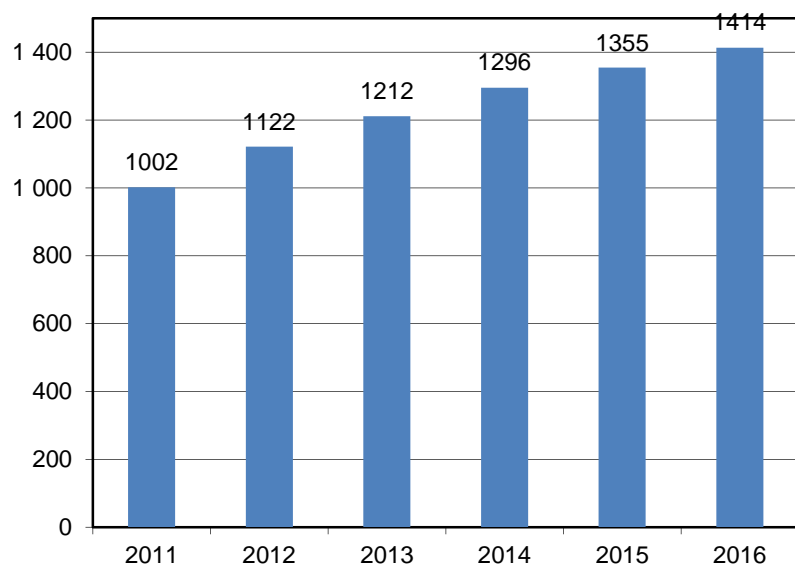
Det är i huvudsak barn i förskoleklass och skolans årskurser 1-3 som finns i fritidshemmen. 12 % av barnen i årskurserna 4-6 fanns i verksamheten, 2015 var andelen 14 %.

Produktionskostnaden för en fritidshemsplats (4 timmars närvaro) ökade med 1,7 % till 38 582 kr.

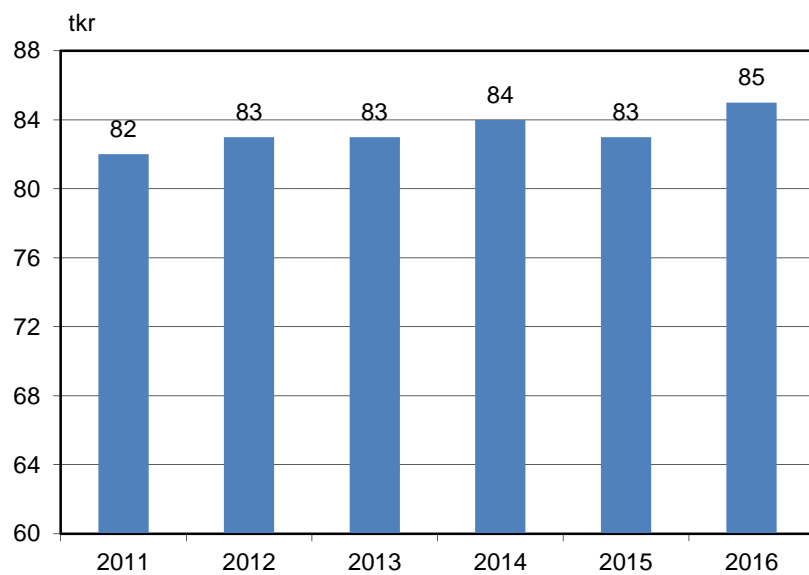
Antal elever i kommunens skolor

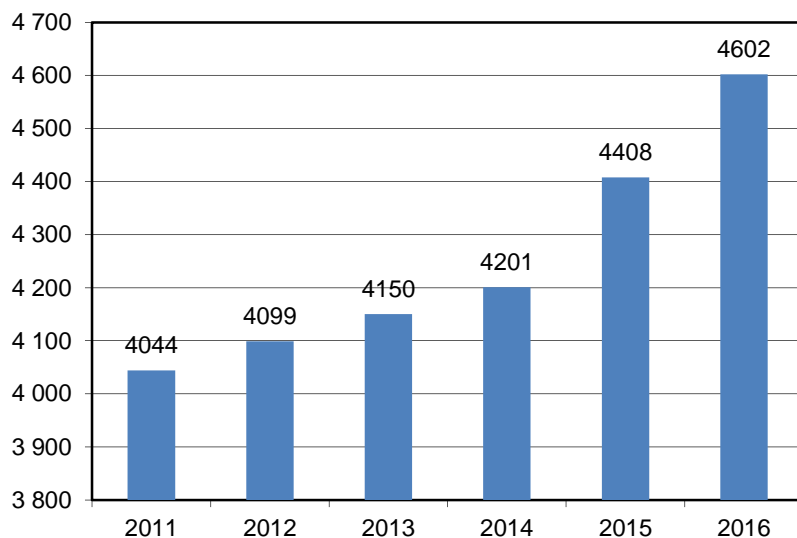
Antal elever i fristående skolor

Produktionskostnad per elev i kommunens skolor

Antal placerade barn fritidshem

Förskola

Antalet barn i förskola har ökat sedan 2001. Totalt ökade antalet barn i förskola med 124 barn (2,1 %) jämfört med 2015. Det var en ökning av antalet barn i samtliga stadsdelar. Ökningen sedan 2006 är 1 284 barn (27 %) för kommunen totalt.

Antalet barn i fristående förskola är i stort sett oförändrat 2016 i jämförelse med 2015. Totalt är det 407 barn i fristående förskola. 6,8 % av barnen fanns 2016 i fristående förskolor, vilket är en liten minskning från 2015 då andelen var 6,9 %.

En tendens har under en lång period varit att andelen barn som får sin omsorg i förskola ökar, medan placeringar i pedagogisk omsorg (= tidigare familjedaghem) minskar. Endast 4 barn fanns i pedagogisk omsorg i genomsnitt under 2016.

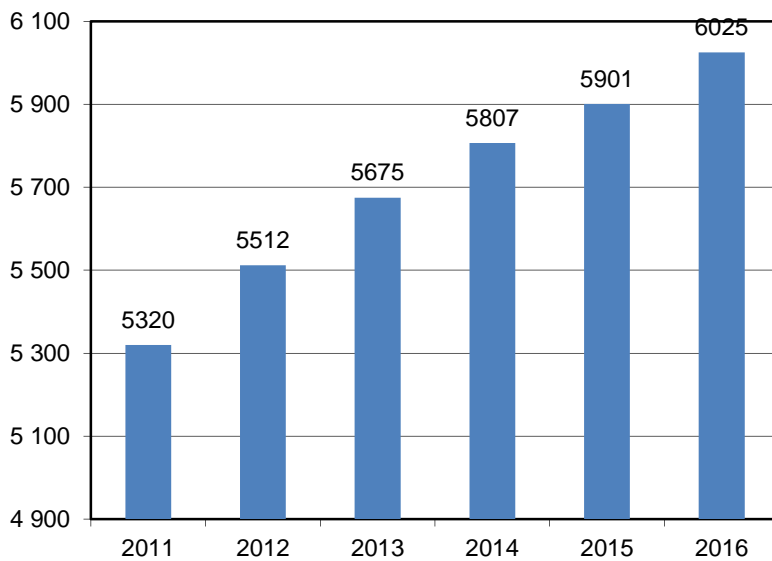
Bruttokostnaden för att producera en förskoleplats, en ”normalheltidsplats” med 8 timmars närvaro, var 150 237 kr under 2016. Detta är 7,4 % högre än 2015. Alla nämnder har ökat personalkostnaderna. Genomsnittet för antalet barn per årsarbetare minskar från 6,1 2015 till 5,8 2016.

6 öppna förskolor fanns 2016, samma som under 2015.

Kostnaderna för kommunen totalt för förskolan ökade med 40,5 mnkr (6,8 %).

Antal placerade barn förskola

Individ- och familjeomsorg

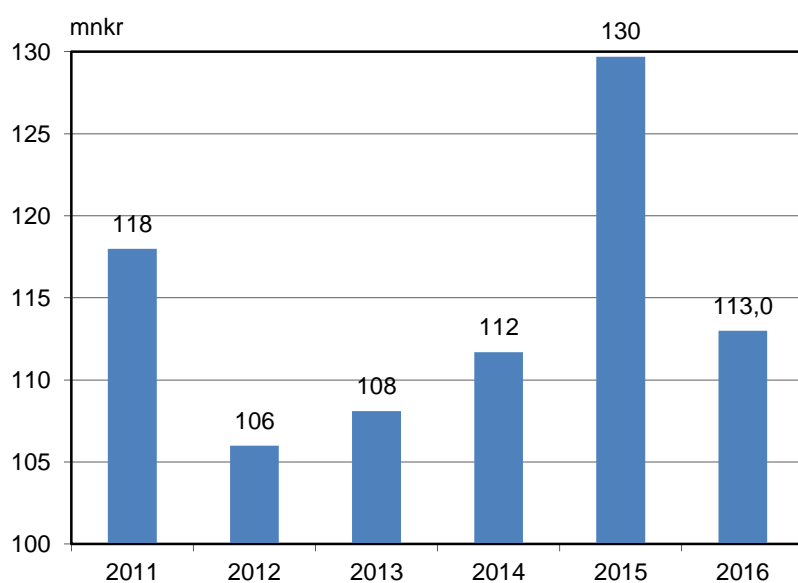
I resurstilldelningen till individ- och familjeomsorgen ingår även resurser för ett allmänt förebyggande arbete i bostadsområdena även om dessa inte har en direkt anknytning till det som vanligen räknas till Individ- och familjeomsorgen. Kostnaden för denna verksamhet var 12,9 mnkr, 1,1 mnkr högre än 2015.

Kostnaden för de direkta insatserna för barn och ungdom har minskat under såväl 2011 som 2012. 2013 ökar kostnaderna med 1,8 mnkr och till 2014 ökar kostnaderna med 2,7 mnkr till 111,0. Under 2015 har kostnadsökningen varit betydligt högre än de senaste åren. Kostnaden ökade med 18,0 mnkr till 129,0 mnkr. För 2016 minskade kostnaderna för barn och familj med 15,7 mnkr till 113,3 mnkr vilket är en minskning med 12,2%.

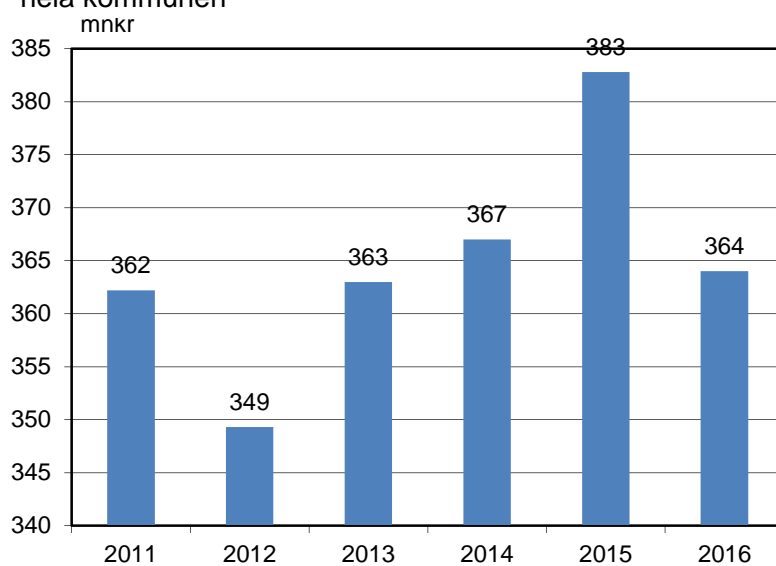
Kommunfullmäktige tilldelade verksamheten (inkl. de förebyggande åtgärderna) 181,6 mnkr. Kostnaderna blev 164,0 mnkr, motsvarande kostnad för 2014 var 188,7 och detta innebär att kostnaderna har minskat med 9 %.

Den nämndorganisationen som infördes 2011 innebar att ansvaret för individ- och familjeomsorgen delades på fem nämnder. Arbetslivsnämnden ansvarar för försörjningsstödet, Sociala omsorgsnämnden för vuxna missbrukare och stadsdelsnämnderna för barn och familj. Kostnaderna totalt för de fem nämnderna tillsammans minskade med 18,6 mnkr under 2016 till 364,2 mnkr (-4,9 %) även kostnaderna för försörjningsstöd fortsatte att minska under 2016.

Nettokostnad barn- och ungdom

Nettokostnad individ- och familjeomsorg, hela kommunen

Äldreomsorg

Stadsdelsnämnderna redovisade kostnader på 1 169,1 mnkr, vilket var 25,0 mnkr högre (2,2 %) än resurstilldelningen från Kommunfullmäktige. Kostnaderna ökade med 20,0 mnkr jämfört med 2015.

Antalet utförda hemtjänsttimmar, som utförts av de externa hemtjänstutförarna som arbetar inom hemtjänstvalet, minskade med 9 916 tim. till 169 113 tim. (- 5,5 %). På två år har antalet

timmar ökat med 8,3 %. Kommunens egenverksamhet utförde 481 556 tim. vilket är 31 537 fler timmar än 2015.

Antalet tillgängliga platser på särskilda boenden med heldygnsvård minskade med 3 till 822 om genomsnittssiffrorna för året jämförs med 2015. Till stor del beror förändringen på att ett antal platser definierades till att tillhöra annan grupp utan att verksamheten i praktiken ändrades. Stadsdelarnas placeringar för de egna invånarna ökade till 712 från 704 om genomsnittet för 2016 jämförs med motsvarande för 2015. Personer med ursprung från andra kommuner använde i genomsnitt 24 platser. Dessutom använde Sociala omsorgsnämnden i genomsnitt under året 36 platser. Detta innebär att i genomsnitt var 772 av de 822 platserna belagda. För 2015 var motsvarande siffror en genomsnittlig användning av 762 platser av 825.

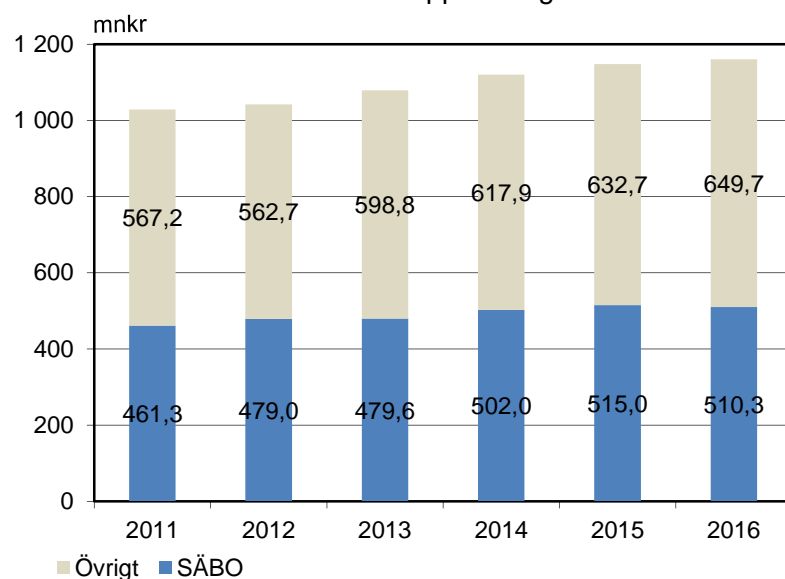
Äldreboendena finansieras av att den nämnd som använder platserna betalar ett schablonpris. Summan av dessa betalningar fördelas till respektive äldreboende. Detta betalningssystem gav 2016 ett underskott med cirka 190 tkr. För 2014 var underskottet 10 mnkr och för 2015 var underskottet 1,5 mnkr. Kommunstyrelsen beslutade att vid fastställande av internpriset för 2016, att som för 2015, utgå från 70 tomma platser. Tidigare beräkningar har utgått från 50 tomma platser. Detta ger ett högre ”köppris” för stadsdelarna för 2016 som i stort sett täcker kostnaderna för den tomtid som uppstår.

Äldreomsorgen totalt inom Stadsdelsnämnderna gör ett resultat 2015 på – 30,3 mnkr. Detta är 22,4 mnkr bättre än resultatet 2015. I underskottet ingår endast 190 tkr för tomma platser inom VOBO. Fr. o m andra halvåret 2015 har vi erhållit ett statsbidrag på för att öka bemanningen inom äldreomsorgen. Statsbidraget, som sträcker sig till 2018 och är på årsbasis 21,4 mnkr, skall årligen redovisas till Socialstyrelsen. Om äldreomsorgen inte uppfyller kraven blir vi återbetalningsskyldiga.

I Borås används statsbidraget till att finansiera kostnader för ökad bemanning i samband med borttagande av delade turer. För äldreomsorgen i kommunen innebär detta ca 19,0 mnkr och resterande är avsatt för de privata utförarna av äldreomsorgen enligt LOV.

Det finns även underskott inom Lokalförsörjningsnämnden för hyresförluster på 5,7 mnkr samt inom Tekniska nämnden för färdtjänst 3,6 mnkr. Detta gör ett underskott för äldreomsorgen med 39,6 mnkr.

Nettokostnad äldre- och handikappomsorg

Resultatöverföring

Varje stadsdelsnämnd har två från varandra åtskilda verksamhetsområden. Dels har varje nämnd samma uppgifter gentemot sin egna invånare och dels har varje specifika uppgifter inom ett eller flera sakområden med inriktning på hela kommunen. Till den senare delen räknas även produktion av kommundemensamma anläggningar, till största delen inom äldreomsorgen. Principen är att nämnderna har ansvar för sina resultat och att dessa skall föras vidare till kommande år som ackumulerade resultat.

I vissa fall är det av särskilda skäl skäligt att räkna om resultaten som skall ingå i det ackumulerade resultat som överförs till 2017. Här finns t ex felaktigheter i resurstilldelning eller interprissättningen eller konsekvenser av tomma platser inom äldreomsorgen. De omräkningar som gjorts framgår av avsnitten för respektive nämnd. I årsredovisning 2016 förs inte de ackumulerade resultaten för Stadsdelsnämnderna vidare vilket innebär att de nya nämnderna startar utan några övertagande av resultat från Stadsdelsnämnderna.

Stadsdelsnämnden Norr

Kommungemensam verksamhet

Ekonomiskt sammandrag	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	321 824	334 299	453 275
Kostnader	-375 048	-375 569	-497 916
Nettokostnader	-53 224	-41 270	-44 641
Kommunbidrag	53 001	44 628	47 502
Resultat	-223	3 358	2 861
Ackumulerat resultat	-4 254	1 457	0
Nettoinvesteringar	-	-	

Stadsdelsnämnden Norr redovisar ett positivt resultat på 2 861 tkr för den kommungemensamma verksamheten.

Nämndens resultat har under året påverkats av intagningsstopp på Margaretagatan och Klibbskivlingen då enheterna haft en låg beläggning och det har inte funnits förutsättningar att anpassa personalen i motsvarande grad.

Nämnden har även som tidigare år haft kostnader för barn med skyddad identitet där nämnden tidigare år kompenserats för dessa kostnader.

Stadsdelsverksamhet

Ekonomiskt sammandrag	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	154 920	165 368	186 110
Kostnader	-1 054 539	-1 099 976	-1 158 258
Nettokostnader	-899 619	-934 608	-972 148
Kommunbidrag	897 487	931 256	971 295
Resultat	-2 132	-3 352	-853
Ackumulerat resultat	3 775	5 923	0
Nettoinvesteringar	-1 164		

Stadsdelsnämnden Norr redovisar ett underskott på 853 tkr för stadsdelsverksamheten. De flesta verksamheter klarar sig inom sin budget med mindre avvikelse i förhållande till sin budget undantaget är äldreomsorgen som visar ett underskott 16 974 tkr. Underskottet finns till stor del inom hemtjänsten och korttidsverksamheten. Nämndens buffert på 9 634 tkr är inte ianspråktagen. Nämnden på totalen har en avvikelse som motsvara 0,1 %. Nämnden lyfter även fram frågan kring svårigheterna att rekrytera inom flera områden, vilket kortsiktigt kan påverka vissa ekonomiska resultat i positiv riktning.

Stadsdelsnämnden Väster

Kommungemensam verksamhet

Ekonomiskt sammandrag	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	202 917	209 038	207 116
Kostnader	-233 213	-237 511	-236 523
Nettokostnader	-30 296	-28 474	-29 407
Kommunbidrag	26 850	27 050	29 539
Resultat	-3 446	-1 424	132
Ackumulerat resultat	-1 106	-2 230	0
Nettoinvesteringar	-	-	-

Stadsdelsnämnden Väster redovisar ett positivt resultat på 132 tkr för den kommungemensamma verksamheten.

Sammantaget så följer de kommungemensamma verksamheterna budget. Nettokostnadsökningen är ca 3,3 % jämfört med 2015. Det har varit svårt att rekrytera personal och då främst inom individ- och familjeomsorgen och problemet kvarstår. Detta är en förklaring till att nettokostnaderna, i förhållande till 2015, minskar med ca 10 % för individ och familjeomsorgen.

Stadsdelsverksamhet

Ekonomiskt sammandrag	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	245 462	250 971	286 599
Kostnader	-1 357 733	-1 416 771	-1 476 278
Nettokostnader	-1 112 271	-1 165 800	-1 189 679
Kommunbidrag	1 107 558	1 154 187	1 191 551
Resultat	-4 713	-11 613	1 872
Akkumulerat resultat	5 62	-9 736	0
Nettoinvesteringar	-	-	

Stadsdelsnämnden Väster redovisar ett överskott på 1 872 tkr för stadsdelsverksamheten. Äldreomsorgen visar nu ett positivt resultat på 3 374 tkr. För 2015 var resultatet för äldreomsorgen - 23,5 mnkr. Resultaten är inte helt jämförbara då nämnden har hanterat sin buffert lite olika dessa år. Men det är tydligt att de handlingsplaner som nämnden fastställt och som har återredovisats till KS till stor del fått önskad effekt.

För övriga verksamheter är det smärre avvikelser. Förskolan redovisar ett underskott på 2 292 tkr, vilket motsvarar en budgetavvikelse på 0,9 % och där är nettokostnadsökningen i jämförelse med 2015 är 5,8 %. Det är nu en bättre bemanning och det finns tydliga tendenser till minskad sjukfrånvaro och en förutsättning till detta har varit de riktade statsbidragen för att minska barngrupperna.

Under 2015 tog nämnden fram två handlingsplaner för att komma till rätta med underskotten inom äldreomsorgen. Dessutom har Kommunstyrelsen, i samband med delårsrapport januari till augusti 2015, översänt en skrivelse till nämnden där nämnden tre gånger under 2016 skall redovisa till Kommunstyrelsen hur arbetet fortskrider med att komma i ekonomisk balans. Årsredovisningen 2016 är nämndens tredje redovisning till KS.

Det arbete som har bedrivits utifrån Sociala Investeringar har kostat 1 721 tkr och har tidigare år reglerats i årsredovisningen.

Stadsdelsnämnden Öster

Kommungemensam verksamhet

Ekonomiskt sammandrag	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	339 499	355 660	367 180
Kostnader	-397 672	-410 098	-424 693
Nettokostnader	-58 173	-54 438	-57 513
Kommunbidrag	50 091	48 592	56 000
Resultat	-8 082	-5 846	-1 513
Ackumulerat resultat	-9 308	-16 154	0
Nettoinvesteringar	-	-	-
Internköp av särskilt boende	-9 824	-1 510	-190

Stadsdelsnämnden Öster redovisar ett resultat på -1 513 tkr för den kommungemensamma verksamheten. Detta underskott är en följd av en lägre beläggning än planerat på korttidsenheter och omsorgsboende. Underskott beror till största delen av lägre intäkter än budgeterat och det är främst interna ersättningar för poolverksamhet och detta motsvaras till stor del av lägre personalkostnader.

Dessutom har nämnden gjort ett överskott på 600 tkr för betalningen för platser på äldreboende för personer som flyttat hit från andra kommuner.

Underskotten för internköp av särskilt boende har för 2016 varit 190 tkr.

Stadsdelsverksamhet

Ekonomiskt sammandrag	tkr		
	2014	2015	2016
Intäkter	141 457	154 482	163 036
Kostnader	-1 123 191	-1 175 958	-1 223 798
Nettokostnader	-981 734	-1 021 476	-1 060 767
Kommunbidrag	977 603	1 026 679	1 078 012
Resultat	- 4 131	5 203	17 245
Ackumulerat resultat	11 772	16 975	0
Nettoinvesteringar	0	0	4 904

Stadsdelsnämnden Öster redovisar ett överskott på 17 245 tkr för stadsdelsverksamheten. Grundskolan tillsammans med förskolan redovisar ett överskott på 10 134 tkr och individ- och familjeomsorgen ett överskott på 5 512 tkr. Äldreomsorgen har däremot ett underskott på 8 132 tkr. Resterande verksamheter har smärre avvikelser och med en buffert på 10 446 tkr ger detta ett positivt resultat på 17 245 tkr.

Nettoinvesteringarna för 2016 är inventarier till Bodaskolan etapp 2.

Jämförelsetal från stadsdelsnämnderna

I detta avsnitt redovisas jämförelsetal för stadsdelsnämnderna. Siffrorna är hämtade från stadsdelsnämndernas årsredovisningar.

För förskola används ett platsbegrepp som motsvarar en vistelse på 8 timmar per dag. Motsvarande för fritidshem är 4 timmar per dag. Detta innebär att antalet barn inte är detsamma som antalet platser. Detta ger en möjlighet att jämföra produktionskostnaden för en plats även om närvarotiderna är olika.

JÄMFÖRELSETAL FÖR STADSDELSNÄMNDERNA	Utfall Totalt/snitt					
	Norr	Väster	Öster	2014	2015	2016
Fritid						
Antal fritidsgårdar	5	6	6	17	17	17
Öppethållande timmar per vecka, fritidsgård	162	151	181	163	166	165
Öppethållande dagar per vecka	7	6	6	6	6	6
Kultur						
Antal folkbibliotek	2	5	3	10	10	10
Öppethållande timmar per vecka, folkbibliotek	86	143	118	127	123	116
Skola						
Grundskola						
<i>Antal elever</i>						
Antal elever från stadsdelen i grundskola	2 822	4 549	3 918	10 433	10 745	11 289
Antal individintegrerade elever från stadsdelen	0	2	17	18	13	19
Antal egna elever i fristående skola	297	748	369	1 296	1 355	1 414
<i>Antal elever i stadsdelens skolor (ej kommungemensamma specialskolor)</i>						
Antal elever i åk 1-3 i stadsdelens skolor	1 023	1 455	1 280	3 445	3 627	3 758
Antal elever i åk 4-6 i stadsdelens skolor	833	1 129	1 128	2 955	3 008	3 090
Antal elever i åk 7-9 i stadsdelens skolor	920	1 292	803	2 700	2 830	3 015
<i>Kostnad per elev i stadsdelens grundskola</i>						
Kostnad per elev, exkl skolskjutsar, kr	80 815	83 030	90 468	83 614	82 963	84 827
Kostnad för administration per elev, kr	7 829	6 456	7 267	6 730	6 499	7 106
Kostnad för skolmåltider per elev, kr	5 574	5 653	6 077	5 444	5 317	5 769
Kostnad för elevvård per elev, kr	2 653	3 230	4 234	2 731	3 347	3 394
Kostnad för lokaler per elev, kr	17 451	18 311	18 676	18 686	18 648	18 187

JÄMFÖRELSETAL FÖR STADSDELSNÄMNDERNA

				Utfall Totalt/snitt		
	Norr	Väster	Öster	2014	2015	2016
Kostnad för undervisning per elev, kr	39 487	43 239	43 421	42 191	41 464	42 242
Kostnad för elevassistenter per elev, kr	3 697	1 557	5 140	3 653	3 542	3 326
Kostnad för läromedel mm per elev, kr	3 535	3 887	4 758	3 425	3 419	4 072
Kostnad för skolbibliotek per elev, kr	589	697	895	755	727	731
Lokalyta per elev, m ²	14,5	13,8	14,2	15,0	14,6	14,1
Antal elever per lärare, exkl. kommungemensam skola (heltidstjänst)	13,5	12,6	12,6			
Antal elever per lärare, totalt i kommunen, (heltidstjänst)				12,3	12,8	12,4
Antal elever per lärare exkl lärare i svenska som andraspråk	13,7	12,9	13,3			13,3
Antal elevvårdspersonal och elevassistenter per 100 elever	1,0	1,2	2,7	1,5	1,6	1,6
Antal egna elever med skolskjuts	712	1 686	1 286	3 832	3 505	3 684
Förskoleklass						
<i>Antal elever</i>						
Antal elever från stadsdelen i förskoleklass	318	548	486	1 277	1 290	1 352
Antal elever i fristående verksamhet	5	45	12	59	54	62
Antal elever i stadsdelens förskoleklasser	343	496	432	1 217	1 245	1 271
<i>Kostnad per elev i stadsdelens förskoleklass</i>						
Kostnad per elev,kr	51 280	36 182	44 357	40 160	42 200	43 035
Kostnad för personal per elev, kr	31 116	20 562	33 062	24 852	27 039	27 659
Kostnad för lokaler per elev, kr	14 299	10 555	5 291	9 075	9 329	9 776
Övriga kostnader per elev, kr	5 865	5 065	6 004	6 233	5 832	5 600
Elever per heltid pedagogisk personal	20,9	21,7	16,9	18,5	19,0	19,6
Obligatorisk särskola						
Individintegrerade elever räknas inte med här, utan under grundskolan						
Antal elever från stadsdelen i särskola	23	39	38	91	90	100

JÄMFÖRELSETAL FÖR STADSDELSNÄMNDERNA

				Utfall Totalt/snitt		
	Norr	Väster	Öster	2014	2015	2016
Antal elever i kommunens särskola	101	-	-	92	96	101
Antal elever från annan kommun	3	-	-	4	3	3
Antal elever från kommunen hos annan huvudman	2	-	-	1	0	2
<i>Kostnad per elev i kommunens skolor, kr</i>	403 550	-	-	354 245	372 002	403 550
Antal elever per heltidslärare	3,5	-	-	3,6	3,0	3,5
Antal elever per heltid elevassistent	3,5	-	-	3,1	4,9	3,5
Fritidshem						
<i>Placerade barn</i>						
Antal placerade barn från egen stadsdel	1 271	1 798	1 533	4 201	4 408	4 602
- varav barn i fristående verksamhet	40	192	50	249	260	282
Andel placerade barn som går i förskoleklass och åk 1-3, %	89	68	76	80	78	76
Andel placerade barn som går i åk 4-6, %	11	12	13	13	14	12
Antal producerade platser i stadsdelen	1 242	1 380	1 165	3 353	3 736	3 787
Antal inskrivna barn i stadsdelen	1 307	1 545	1 420	3 886	4 199	4 272
<i>Kostnad per barn i stadsdelens fritidshem</i>						
Kostnad per heltidsbarn, kr	33 173	44 078	37 840	40 439	37 895	38 582
Kostnad för personal per heltidsbarn, kr	22 162	26 192	28 240	27 479	25 593	25 500
Kostnad för lokaler per heltidsbarn, kr	7 070	11 755	4 426	7 780	7 206	7 964
Övriga kostnader per heltidsbarn, kr	3 941	6 131	5 174	5 179	5 096	5 118
Inskrivna barn per heltid pedagogisk personal	21,0	24,9	24,0	20,8	22,5	23,3
Förskola						
<i>Placerade barn</i>						
Antal placerade barn från egen stadsdel	1 547	2 366	2 112	5 807	5 901	6 025
- varav barn i fristående verksamhet	115	184	108	389	408	407
- varav barn i pedagogisk omsorg i stadsdelen	0	0	4	4	4	4

JÄMFÖRELSETAL FÖR STADSDELSNÄMNDERNA

				Utfall Totalt/snitt		
	Norr	Väster	Öster	2014	2015	2016
- varav barn i enskild pedagogisk omsorg	3	7	16	13	20	26
Andel placerade egna barn i förskoleverksamhet, %	87	90	88	89	88	88
- varav andelen placerade egna barn i förskola, %	87	90	88	89	88	88
- varav andelen placerade egna barn i pedagogisk omsorg, %	0	0	0	0	0	0
Antal vårdnadsbidrag (sdn Norr)	76	-	-	154	147	76
Antal producerade platser i stadsdelen.	1 235	1 690	1 572	4 240	4 377	4 497
Antal inskrivna barn i stadsdelen	1 519	2 146	1 993	5 421	5 508	5 658
<i>Kostnad per barn i stadsdelens förskola</i>						
Kostnad per heltidsbarn, kr	148 384	149 213	152 794	135 181	139 876	150 237
Kostnad för personal per heltidsbarn, kr	102 731	105 335	107 395	95 209	99 073	105 340
Kostnad för lokaler per heltidsbarn, kr	25 358	22 000	22 305	21 642	22 318	23 029
Övriga kostnader per heltidsbarn, kr	20 295	21 878	23 094	18 330	18 485	21 868
Inskrivna barn per heltid pedagogisk personal	6,0	5,5	5,9	6,3	6,1	5,8
Barn på förskola där barnen deltar vid planering av förskolans (veckans) aktiviteter, andel i %.	100,0	-	-	90,5	98,8	
Pedagogisk omsorg						
Antal inskrivna barn i stadsdelens pedagogiska omsorg, upp till 5 år	0	0	4	4	4	4
Öppna förskolor						
Öppethållande timmar per vecka	37	42	37	37	39	39
Antal öppna förskolor	2	2	2	6	6	6
Individ- och familjeomsorg för barn och ungdomar						
Barn och ungdom 0-20 år						
Antal aktualiserade barn och ungdomar	393	633	610	1 800	1 912	1 636

JÄMFÖRELSETAL FÖR STADSDELSNÄMNDERNA

				Utfall Totalt/snitt		
	Norr	Väster	Öster	2014	2015	2016
Andel aktualiserade av totala antalet 0-20-åringar, %	5,7	6,2	7,2	7,3	7,6	6,4
Öppenvård						
Antal barn/ungdomar som är föremål för individuellt behovsprövade öppna insatser	118	240	255	594	720	613
Genomsnittlig nettokostnad per barn/ungdom i individuellt behovsprövade öppna insatser	74 990	34 825	63 592	52 458	55 448	54 524
Familjehem						
Antal placerade barn/ungdomar, inkl vårdnadsöverflyttade (exkl asylsökande)	28	63	56	161	154	147
Antal asylsökande (sdn Norr)	177	-	-	36	100	177
Antal vård dygn per placerad (exkl asylsökande)	302	245	314	284	245	250
Nettokostnad per vård dygn, kr (exkl asylsökande)	777	1 026	1 156	748	962	1 014
Institutioner för 0-12-åringar						
Antal placerade barn/ungdomar (exkl asylsökande)	1	5	0	13	14	6
Antal asylsökande (sdn Norr)	37	-	-	8	0	37
Antal vård dygn per placerad (exkl asylsökande)	120	17	0	17	113	34
Nettokostnad per vård dygn, kr (exkl asylsökande)	6 897	4 929	0	4 119	2 043	6 086
Institutioner för 13-20-åringar						
Antal placerade barn/ungdomar (exkl asylsökande)	6	20	17	45	49	43
Antal asylsökande, (sdn Norr)	247	-	-	61	359	247
Antal vård dygn per placerad (exkl asylsökande)	175	129	68	191	141	112
Nettokostnad per vård dygn, kr (exkl asylsökande)	2 514	6 953	6 615	3 644	4 529	5 899
Äldreomsorg						
Insatser i ordinärt boende						
Antal brukare med hemtjänst, över och under 65 år	1 189	981	761	2 982	3 010	2 931
- varav brukare över 65 år	1 123	928	729	2 783	2 812	2 780
Utförd tid						
Total utförd tid i egen regi hos brukare, timmar	212 390	158 838	110 328	461 626	450 019	481 556
Tid som utförs av extern utförare hos brukare enligt hemtjänstvalet, timmar	68 132	50 176	50 805	156 087	179 029	169 113

JÄMFÖRELSETAL FÖR STADSDELSNÄMNDERNA

				Utfall Totalt/snitt		
	Norr	Väster	Öster	2014	2015	2016
Brukartid, %	58,9	55,0	51,6	59,3	56,0	55,2
Bruttokostnad per utförd timma hos brukare interna utförare, kr	570	596	654	541	574	598
Matdistribution						
Antal personer med matdistribution	249	204	151	897	681	604
Särskilda boendeformer med hemtjänst enl SoL						
Antal köpta platser	31	8	43	101	100	82
Antal producerade platser (lägenheter) i egen stadsdel	46	0	51	113	85	97
Särskilda boendeformer med heldygnsvård enl SoL						
Antal köpta platser	270	264	178	709	704	712
Antal producerade platser (lägenheter) i egen stadsdel	230	256	336	827	825	822
- varav entreprenadplatser	0	86	0	86	86	86
Antal icke boråsare på vård- och omsorgsboende	0	0	24	21	24	24
Korttidsvård						
Antal producerade korttidsplatser	0	16	66	98	84	82
Antal belagda dygn med korttidsvård	0	3 368	19 807	27 786	22 521	23 175
Bruttokostnad per vård dygn, kr	0	4 032	2 950	2 827	2 776	3 107
Antal köpta dygn med korttidsvård, för egna stadsdelsinvånare	7 357	5 796	7 553	24 261	21 525	20 706
Antal personer från stadsdelen med korttidsvård	229	121	159	670	726	509
Antal dygn per person med korttidsvård	32	48	48	36	28	48
Övrigt						
Trygghetstelefoner	1 241	1 031	852	3 348	3 262	3 124
Antal hemvårdsbidrag	64	76	42	239	233	182
Egen organisation						
Andel personer som har heltidsanställningar	94,0	97,2	97,2			

Bolagens resultat och verksamhet

De kommunala bolagen uppvisar en omsättning på 2,5 mdkr, en balansomslutning på 8,2 mdkr och ett resultat efter finansnetto på 514 mnkr.

Vilka bolag som utöver kommunen ingår i den kommunala ”koncernen” framgår av förvaltningsberättelsens avsnitt ”Koncernen”. En samlad förteckning över Borås Stads ägarintressen i bolag och ekonomiska föreningar finns i not 14 i den sammanställda redovisningen. Utöver vad som där anges ingår i ”koncernen” kommunalförbundet Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund och Sjuhärads kommunalförbund, i vilka kommunens ekonomiska åtagande uppgick till 50 % respektive 55 %. Nedan kommenteras de olika bolagens årsredovisningar och deras resultat och verksamhet.

Stadshuskoncernen

Nyckeltal, mnkr	2014	2015	2016
Omsättning	1 192,5	1 385,7	1 356,2
Res efter finansnetto	60,4	124,2	115,1
Avkastning eget kapital, %	21,2	33,1	26,3
Balansomslutning	2 857,0	3 128,7	4 075,4
Soliditet, bokförd, %	10,5	12,0	10,7
Investeringar	422,0	492,1	1 223,8

Kommunfullmäktige beslöt i december 1997 att sammanföra ett antal av de kommunala aktiebolagen till en koncern. Till moderbolaget Borås Stadshus AB överläts aktierna i Borås Energi och Miljö AB, Borås Elnät AB, Borås Djurpark AB, Borås kommuns Parkerings AB samt Industribyggnader i Borås AB. Under 2009 bildades och tillfördes Stadshuskoncernen BoråsBorås TME AB. Under 2013 tillkom Borås Stad Textile Fashion Center AB i koncernen och under 2016 anslöts Inkubatorn i Borås AB.

Stadshuskoncernen har under 2016 totalt sett genererat ett resultat efter finansnetto på 115 mnkr, vilket är 9 mnkr lägre än 2015. Resultatet för Borås Elnät AB, Industribyggnader i Borås AB samt Borås kommuns Parkerings AB överstiger fjolårets resultat medan Borås Energi och Miljö AB redovisar ett sämre resultat på grund av att nedskrivningar inom affärsområde biogas görs på 31 mnkr.

Balansomslutningen har under 2016 ökat med nästan 950 mnkr, främst hänförligt till Borås Energi och Miljö AB:s EMC-investering, där nytt kraftvärme- och avloppsreningsverk byggs och samförläggs på Sobacken.

Inom koncernen har det lämnats och erhållits koncernbidrag på knappt 38 mnkr, vilket är 1 mnkr lägre än 2015.

Verksamheten i koncernen beskrivs utförligare i respektive bolags avsnitt nedan.

Borås Stadshus AB – moderbolaget

Nyckeltal, mnkr	2014	2015	2016
Nettoomsättning	0	0	0
Res efter finansnetto	-4,5	-3,8	-2,0
Balansomslutning	247,6	243,6	242,7
Soliditet, bokförd, %	4,1	4,2	4,2

Syftet med bolagets verksamhet är att leda, samordna och effektivisera den verksamhet som bedrivs genom dess dotterbolag.

Bakgrund

Borås Stadshus AB är moderbolag i koncernen. Bolaget skall enligt bolagsordningen som moderbolag i en av kommunen ägd koncern direkt och genom innehav av aktier eller andelar i andra företag driva och utveckla verksamheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunen eller dess invånare. Syftet är att leda, samordna och effektivisera den verksamhet som bedrivs genom dotterbolagen.

Verksamheten under året

Moderbolaget bedriver ingen egen verksamhet, utan all verksamhet sker i dotterbolagen.

Under året har bolagets styrelse samt Kommunstyrelsen beslutat om förstärkt ägarstyrning över bolagen. Arbetet inleddes under hösten, med bland annat införande av arbetsmöten för styrelsen.

Moderbolaget förvärvade den 1 november 2016 aktierna i Inkubatorn i Borås AB.

Det är Kommunstyrelsens uppfattning att verksamheten under året har bedrivits i enlighet med det i bolagsordning och ägardirektiv angivna syftet och de kommunala principer som bolaget har att verka inom.

Ekonomi

Borås Stadshus AB redovisar ett resultat efter finansiella poster på -2,0 mnkr, vilket i huvudsak består av räntekostnader på det externa lån på 194,8 mnkr som bolaget tagit för förvärv av dotterbolagen. Underskottet har täckts med koncernbidrag från dotterbolagen. Bolaget erhöll 37,7 mnkr i koncernbidrag från Borås Elnät AB, Borås kommuns Parkerings AB och Industribyggnader i Borås AB. Till Borås Djurpark AB, Borås Borås TME AB och Borås Stad Textile Fashion Center AB lämnades koncernbidrag på 35,7 mnkr. Resterande erhållna koncernbidrag har använts för att finansiera moderbolagets kostnader. Efter koncernbidrag och övriga bokslutsdispositioner redovisar bolaget ett resultat på -2 tkr.

Borås Energi och Miljö AB

Nyckeltal, mnkr	2014	2015	2016
Nettoomsättning	878,9	938,4	918,5
Res efter finansnetto	45,7	75,8	58,6
Avkastning eget kapital, %	21,4	30,1	21,6
Avkastning eget kapital, % *	10,0	19,4	9,3
Balansomslutning	1 753,3	1 870,0	2 676
Soliditet, bokförd, %	12,2	13,4	10,1
Investeringar	99,3	215,7	924,6

*Nyckeltalet exkluderar resultatet för affärsområde VA. Då VA-resultatet avsätts för kommande år i resultaträkningen och affärsområdet över tid ska gå +/- 0 ger denna justering ett mer rättvisande avkastningsmått.

Det grundläggande motivet för Borås Stad att äga bolaget är att trygga en viktig infrastruktur för kommuninvånarna. Bolagets syfte är att enligt god teknisk praxis och med optimalt resursutnyttjande främja en god och långsiktigt hållbar avfallshantering, energiförsörjning samt vatten och avloppsverksamhet.

Bakgrund

Borås Energi AB tillfördes 2006-08-15 renhållningsverksamheten och blev Borås Energi och Miljö AB. Borås Energi och Miljö AB: s uppgift är enligt bolagsordningen att inköpa, producera och försälja energi, återvinningsmaterial och avfallstjänster. Syftet är att enligt god teknisk praxis och med optimalt resursutnyttjande främja en god energiförsörjning och långsiktigt hållbar avfallshantering. Enligt ägardirektiven skall detta också ske med god leveranssäkerhet och med minsta möjliga miljöpåverkan. Sedan 2009 har bolaget ett vidgat uppdrag att delta i och utföra internationella projekt, och för detta ändamål skapades 2014 ett dotterbolag, Borås Waste Recovery AB. Från den 1 januari 2011 överflyttades Borås Stads Vatten- och avloppsverksamhet (VA) till bolaget.

Borås Energi och Miljö AB är det klart största av kommunens bolag, sett till omsättning. Bolaget bidrar med nästan hälften av bolagens totala omsättning (44 %). Borås Energi och Miljö AB: s andel av bolagens totala balansomslutning har under året ökat från 26 % till 33 %, och kommer att öka ytterligare när investeringen på Sobacken i nytt kraftvärme- och avloppsreningsverk är klar.

Verksamheten under året

Borås Energi och Miljö AB har under året fortsatt EMC-investeringen, ett nytt kraftvärme- och avloppsreningsverk på Sobacken. Kommunfullmäktige i Borås beslöt i mars 2015 att godkänna investeringen på totalt 3,2 miljarder kronor. Upphandlingsprocessen har försenats till följd av överklaganden och den sista stora upphandlingen, av pannhuset, färdigställdes först i februari 2017. Investeringen förväntas vara klar kring årsskiftet 2018/19. Bolaget har under 2016 "tagit hem" drift- och underhållsutförandet för energiverksamheten i egen regi, vilket inneburit att bolaget fått cirka 60 fler anställda. Under 2016 blev det klart att bolaget förlorar leveransen av fordonsgas till stadstrafiken i april 2017 då Nobina blir ny utförare av busstrafiken åt Västtrafik. Bolaget ser över framtida användningsområde för biogasen. Bolaget har, efter nedskrivningsprövning beslutat att 2016 skriva ned anläggningstillgångar inom biogasverksamheten med 31 miljoner kronor.

Fjärrvärmeleveransen har ökat under 2016 och uppgick till 627 GWh (592). Antalet nyanslutningar uppgick till 47 st under 2016 och innebär att 4 558 fastigheter nu är anslutna till fjärrvärmenätet. Elleveranserna uppgick till 125 GWh (137). Försäljning av fordonsgas uppgick till 3 108 kNm³ vilket var något bättre än 2015. Cirka 65 % av försäljningen av fordonsgasen går till buss-trafiken medan resten tankas på publika stationer samt till bolagets bilar.

Medelantalet anställda i bolaget uppgick under året till 225 (220) personer.

Det är Kommunstyrelsens uppfattning att verksamheten under året har bedrivits i enlighet med det i bolagsordning och ägardirektiv angivna syftet och de kommunala principer som bolaget har att verka inom.

Ekonomi

Det redovisade resultat efter finansiella poster för Borås Energi och Miljö inklusive dotterbolaget Borås Waste Recovery AB uppgick till 58,6 (75,8) mnkr inklusive affärsområde VA (Vatten och avlopp) vars överskott till fullo avsatts i fond för kommande år. I Kommunstyrelsens bedömning av bolagets avkastning används resultatet exklusive VA. Detta ger en mer rättvisande bild, då VA-verksamheten nu ger ett stort överskott före avsättning men över tiden ska gå med ett nollresultat. Exklusive VA-verksamheten blir resultatet efter finansiella poster 25,3 (48,9) mnkr.

Sammantaget på bolagsnivå blir resultatet efter finansnetto 17 mnkr sämre än föregående år. Avvikelsen förklaras främst av ett sämre resultat inom affärsområde energi där man under 2015 hade stora engångsintäkter för anslutningsavgifter. Ökade nedskrivningar av anläggningstillgångar inom affärsområde biogas bidrar till ett lägre resultat, medan taxeökningarna inom affärsområde VA bidrar positivt till resultatet. VA-verksamheten genererar fortsatt positivt resultat enligt plan och avsätts till fullo i fond. Medlen kommer att tas i anspråk de första åren efter att det nya avloppsreningsverket är i drift då affärsområdet annars kommer att gå med förlust. Denna resultatutjämnning är möjlig att göra vid stora investeringar inom VA-kollektivet som är ett monopol som över tiden ska gå med nollresultat.

Bolagets nettoomsättning uppgick under året till 919 (938) mnkr. Bolaget har haft ökad försäljning av fjärrvärme i jämförelse med föregående år. Totala elintäkter i bolaget har dock varit lägre än föregående år, beroende på lägre produktion i affärsområde vattenkraft samt något lägre priser. Det beror även på att elcertifikaten som bolaget har lagerförda har minskat i värde. Intäkterna för insamlingen av hushållens avfall har varit högre än föregående år, medan intäkterna för övrigt hushållsavfall från bland annat återvinningscentraler varit lägre. Intäkter för VA har ökat beroende på årets taxeökning, mängden försäljning av vatten är likvärdig med föregående år.

2016 höjdes VA-taxan med 5,5 % och fjärrvärmefixan med 1,5 %. Avfallstaxan lämnades oförändrad.

Bolagets investeringar uppgick under 2016 till 925 mnkr (216), till stor del beroende på EMC-projektet.

Bolagets resultat uppdelat per affärsområde har de senaste åren varit följande:

Resultat efter finansnetto, per rörelsegrän, mnkr	2014	2015	2016	Förändring
Fjärrvärme	48,2	85,6	54,5	-31,1
Övrig energiverksamhet	2,3	2,8	-0,5	-3,3
Biogas	-40,4	-24,0	-29,9	-5,9
Avfallsverksamhet	6,1	2,4	6,0	+3,6
Vatten och avlopp	24,3	26,9	33,3	+6,4
Övrigt och gemensamt	5,2	-18,6	-3,7	+14,9

Bolaget har för 2016 vare sig lämnat eller erhållit något koncernbidrag till/från moderbolaget Borås Stadshus AB.

Bolagets dotterbolag, Boras Waste Recovery AB, har under året redovisat ett resultat efter finansiella poster på -1,1 mnkr vilket täcks av koncernbidrag från Borås Energi och Miljö AB.

Risker och osäkerhetsfaktorer

Borås Energi och Miljö AB:s stora investering i nytt kraftvärme- samt avloppsreningsverk kommer att minska driftosäkerheten i bolagets idag ålderstigna anläggningar. Driftosäkerheten kvarstår dock fram till reinvesteringen är i drift runt årsskiftet 2018/2019. Investeringens storlek påverkar bolagets finansiella ställning betydligt, och den affärsrisk som följer med kraftvärmeverksinvesteringen blir central att förhålla sig till.

Biogasens framtid som fordonbränsle är beroende av regeringens beslut avseende den fossiloberoende fordonstrafiken samt för egen del även av att bolaget under 2017 tappar försäljningen av fordonsgas till stadstrafikens bussar i Borås.

Borås Energi och Miljö AB:s dotterbolag Boras Waste Recovery AB har under 2016 varit föremål för utredning kring dess syfte och organisation. Bolaget kommer under 2017 få en mindre styrelse bestående av moderns presidie samt VD, i syfte att skapa en tydlighet i Borås Energi och Miljö AB:s ägarroll. Utredningen fastslog att bolaget fortsatt ska ha sin bas i biståndsstödda ICLD-projekt.

Avkastningskrav och finansiella mål

Bolagets resultat efter finansiella poster exklusive VA-verksamheten innebär en avkastning på eget kapital på 9 % jämfört med Kommunfullmäktiges avkastningskrav på 20-25 %. Bolagets behov att göra nedskrivningar tynger resultatet och försvårar att nå avkastningskravet. Kommunstyrelsen konstaterar vikten av att avskrivningar inte förskjuts utan kontinuerligt avspeglar verkligt avskrivningsbehov.

Bolagets soliditet uppgår vid årsskiftet till 10 % vilket är lägre än Kommunfullmäktiges sedan tidigare uppsatta mål för soliditeten på 15 %.

Avkastning och soliditet påverkas kraftigt av kommande investering i nytt kraftvärme- och avloppsreningsverk på Sobacken. Kommunstyrelsen behöver utarbeta nya avkastningsnivåer när EMC-investeringen är i drift, liksom se över bolagets finansieringssituation i stort.

Kommunstyrelsen vill fortsatt betona vikten av att bolaget når uppsatta avkastningskrav för att stärka bolaget inför de utmaningar EMC-investeringen medför. Kommunstyrelsen anser det även viktigt att årsredovisningen på ett djupare sätt följer upp och analyserar hur respektive verksamhet/affärsområde har gått.

Borås Elnät AB

Nyckeltal, mnkr	2014	2015	2016
Nettoomsättning	239,3	266,1	283,1
Res efter finansnetto	44,7	64,6	65,6
Avkastning eget kapital, %	20,9	26,2	23,0
Balansomslutning	731,8	839,0	1 038
Soliditet, bokförd, %	29,3	29,4	27,5
Investeringar	105,4	151,4	239,2

Det grundläggande motivet för Borås Stad att äga bolaget är att trygga en viktig infrastruktur för kommuninvånarna. Syftet med bolaget är att främja distribution av el samt utbyggnad av datakommunikation inom Borås Stad.

Bakgrund

Borås Elnät AB har som huvuduppgift att distribuera elenergi genom att som bolagsordningen föreskriver driva nätverksamhet enligt ellagen. Bolaget har också som föremål för sin verksamhet att driva datakommunikationsverksamhet, genom att bygga, driva och utveckla ett lokalt nät för elektronisk kommunikation. Enligt ägardirektiven skall detta ske med god leveranssäkerhet och med optimalt resursutnyttjande samt med minsta möjliga miljöpåverkan.

Bolagets uppdrag, att trygga en viktig infrastruktur för el- och kommunikationsnät i Borås Stad sker genom att tillhandahålla en plattform för fri konkurrens på elmarknaden, samt att utveckla konkurrensen på såväl privat- som företagsmarknaden inom datakommunikation.

Verksamheten under året

Borås Elnät AB har nått en fortsatt god leveranssäkerhet under året. Bolagets anläggningar och nät håller genomgående god kvalitet och är till största delen baserade på moderna lösningar.

Bolaget fick under 2015 rätt enligt högsta rättsinstans i frågorna om intäktsram och rätten att driva bolaget med vinst enligt ellagen. För närvarande medverkar bolaget i en ny rättsprocess kring intäktsramarna för 2016-2019 samt kring tolkningen av den nya utbyggnadslagen.

Bolaget har under året fortsatt utbyggnaden av Projekt 2031 som inkluderar nya mottagningsstationer och en 130 kV ringledning runt staden. Bolaget har även fortsatt utbyggnaden av fiber där bolaget har Kommunfullmäktiges uppdrag att verka för att regeringens bredbandsmål uppfylls.

Energiomsättningen i elnätet uppgick till 625 GWh (616 GWh).

Medelantalet anställda i bolaget var under 2016 85 stycken (81).

Det är Kommunstyrelsens uppfattning att verksamheten under året har bedrivits i enlighet med det i bolagsordning och ägardirektiv angivna syftet och de kommunala principer som bolaget har att verka inom.

Ekonomi

Borås Elnät AB: s elnätsverksamhet är stabil och väl konsoliderad. Samtidigt står bolaget inför stora investeringar framöver för att klara de ökade krav på elförsörjning som en växande stad som Borås står inför.

Bolagets resultat efter finansiella poster uppgick till 65,6 mnkr jämfört med 64,6 mnkr för 2015. Efter överavskrivningar och lämnat koncernbidrag redovisar bolaget ett slutligt nollresultat (+13 tkr). Resultatet påverkas positivt av lägre kostnader för eldistribution och lägre räntekostnader än budgeterat samt framskjutna investeringar. Dessutom har resultatet påverkats positivt av att bolaget haft stora engångsintäkter avseende anslutningsavgifter vid fiberanslutningar. Elnätstariffen höjdes med 1,42 % i april 2016.

Bolaget har för 2016 lämnat koncernbidrag till moderbolaget Borås Stadshus AB med 16,3 mnkr.

Investeringsnivån på 239,5 mnkr (151) är mycket hög för bolaget, men ändå klart under budgeterad nivå för 2016 på 293 mnkr. Förseningar i tillståndprocessen hos Energimarknadsinspektionen gör att många investeringar måste skjutas fram.

Ekonomiskt utfall per affärsområde, mnkr	2015	2016	Förändring
Resultat, AO Elnät	65,5	58,8	-6,7
Resultat, AO Stadsnät	-0,9	6,8	+7,7
Nettoomsättning, Elnät	188,6 79 %	187,9 73 %	-0,7
Nettoomsättning, Stadsnät	50,3 21 %	70,6 27 %	+20,3
Investeringar, AO Elnät	90,6 60 %	107,1 45 %	+16,5
Investeringar, AO Stadsnät	60,4 40 %	132,1 55 %	+71,7

Risker och osäkerhetsfaktorer

Borås Elnät AB står inför stora investeringar framöver, främst genom investeringen i 130 kV ringledning för en tryggad elnätsinfrastruktur i framtiden samt den ovan nämnda fibersatsningen. Det under 2015 klargjorda rättsläget avseende intäktsramar och vinstuttag bidrar till minskad affärsrisk.

Avkastningskrav och finansiella mål

Bolagets resultat 2016 innebär att Kommunfullmäktiges avkastningskrav för avkastning på eget kapital på 10-15 %, samt målet för soliditeten på 25 %, har uppnåtts.

Borås Djurpark AB

Nyckeltal, mnkr	2014	2015	2016
Nettoomsättning	52,4	59,5	58,0
Res efter finansnetto	-14,4	-10,5	-14,1
Balansomslutning	82,0	95,7	106,2
Soliditet, bokförd, %	3,5	3,0	2,7
Investeringar	2,3	21,0	14,7

Föremålet för bolagets verksamhet är att inom Borås Stad driva djurpark och i samband därmed idka annan besöksstimulerande verksamhet.

Bakgrund

Djurparkens uppgift är enligt bolagsordningen att driva djurpark och annan besöksstimulerande verksamhet. Syftet är att bereda kommuninvånare och tillresande stimulerande fritidsaktivitet och därigenom öka intresset för att bo respektive besöka kommunen. Bolaget ska också förmedla information och kunskap om djur och natur samt öka medvetenheten hos människor om behovet av naturvård. Förutom djurparken driver också bolaget Saltemads Camping.

Verksamheten under året

Borås Djurpark har under 2016 haft 249 000 besökare, en minskning med 9 800 besök mot föregående år. Även Saltemads Camping har haft färre gästnätter än 2015.

Under 2016 har bolagets investering i ny gångbro från entré till savann pågått, men färdigställandet sker först 2017 på grund av problem med byggnationen över järnvägen. Investering pågår även i utbyggt elefanthus.

Medeltalet anställda har under året varit 68 (68).

Det är Kommunstyrelsens uppfattning att verksamheten under året har bedrivits i enlighet med det i bolagsordning och ägardirektiv angivna syftet och de kommunala principer som bolaget har att verka inom.

Ekonomi

Bolagets resultat och omsättning försämrades under 2016 till följd av det lägre besöksantalet. Jämfört med 2015 sjönk omsättningen med 1,5 mnkr och underskottet ökade med 3,6 mnkr till -14,1 mnkr.

Det negativa resultatet täcks i sin helhet av koncernbidrag från Borås Stadshus AB. Bolaget har för 2016 erhållit koncernbidrag från moderbolaget Borås Stadshus AB med 14,5 mnkr.

Risker och osäkerhetsfaktorer

Bolaget är en viktig turistattraktion och bidrar till turistekonomiska effekter. Bolaget står på längre sikt inför stora investeringar och utmaningar för att kunna attrahera ett ökat antal besökare.

Borås Stad utreder en eventuell utläggning av campingverksamheten på privat entreprenör, ärendet är under politisk beredning.

Avkastningskrav och finansiella mål

Då bolaget är beroende av koncernbidrag ställer Kommunfullmäktige inga avkastningskrav på bolaget, utan istället har bolaget att uppfylla budgeten. Bolagets resultat 2016 är 0,9 mnkr sämre än budgeten. Från och med 2017 sätter Kommunfullmäktige ett resultatkrav på bolaget.

Borås kommuns Parkerings AB

Nyckeltal, mnkr	2014	2015	2016
Nettoomsättning	32,5	34,5	37,3
Res efter finansnetto	8,8	10,7	14,6
Avkastning eget kapital, %	125,6	151,6	208,8
Balansomslutning	43,8	54,0	53,4
Soliditet, bokförd, %	15,9	13,0	13,1
Investeringar	6,5	12,8	1,4

Syftet med bolagets verksamhet är att utveckla parkeringsverksamheten och verka för goda parkeringsmöjligheter.

Bakgrund

Parkeringsbolagets uppgift är enligt bolagsordningen att driva parkeringsverksamhet och på egen hand eller genom delägarskap i andra företag förvärva, uppföra och förvalta parkeringsanläggningar. Syftet är att utveckla parkeringsverksamheten och verka för goda parkeringsmöjligheter.

Verksamheten under året

Borås kommuns Parkerings AB arrenderar och äger cirka 50 parkeringsanläggningar på tomtmark i centrala Borås med 4 300 parkeringsplatser. Övervakningen på tomtmark sker av extern entreprenör. På gatumark övervakar och sköter bolaget driften åt Tekniska förvaltningens 700 bilplatser.

Under året togs mynt bort som betalningsmedel. Borttagandet gick smidigt, då utvecklingen i betalningsmönstret mot kontantfri betalning via app och sms ökar kraftigt.

Under året har fyra nya parkeringsområden färdigställts vilket gett ett nytillskott på 123 p-platser. Däremot har investeringen i parkeringshuset Vulkanus, vilket kommer att skapa 270 p-platser, försenats till följd av överklaganden.

Borås kommuns Parkerings AB har fått i uppdrag av Kommunfullmäktige att tillsammans med Tekniska nämnden införa ett parkeringsledningssystem. Arbetet pågår men är försenat till följd av överklaganden i upphandlingen.

Bolaget har under året installerat vissa elladdplatser, vilket nu möjliggör laddning vid fyra parkeringsanläggningar i centrum.

Medelantalet anställda har under året varit 16 (17) stycken.

Det är Kommunstyrelsens uppfattning att verksamheten under året har bedrivits i enlighet med det i bolagsordning och ägardirektiv angivna syftet och de kommunala principer som bolaget har att verka inom.

Ekonomi

Bolagets resultat efter finansiella poster uppgick till 14,6 mnkr jämfört med 10,7 mnkr 2015. Resultatförbättringen beror främst på en hög och ökande beläggning.

Bolaget har för 2016 lämnat koncernbidrag till moderbolaget Borås Stadshus AB med 14,4 mnkr.

Risker och osäkerhetsfaktorer

Bolaget står inför en etableringsfas med flera planerade nyinvesteringar framöver. Investeringar i parkeringshus är initialt inte lönsamma, vilket innebär att såväl resultat- som balansräkning kommer att påfrestras.

Borås kommuns Parkerings AB har under 2016 varit föremål för utredning av ägaren i syfte att utreda lämplig organisation för parkeringsfrågorna i Borås Stad. Utredningen fastslog i början av 2017 att bolaget ska fortsätta sin verksamhet enligt befintliga ägardirektiv.

Avkastningskrav och finansiella mål

Bolaget har inte något avkastningskrav för 2016. Resultatet på 14,6 mnkr överstiger dock bolagets budget med 8,3 mnkr. Från och med 2017 sätts ett resultatkrav på bolaget. Kommunstyrelsen vill i sammanhanget betona att bolagets ekonomiska förutsättningar till stor del styrs av beslut om parkeringspolicy, investeringar mm. Överskott inom bolagets löpande verksamhet får hanteras utifrån behovet att skapa en reserv inför större investeringar alternativt hanteras genom koncernbidrag. I samband med varje beslut om investeringar i parkeringsanläggningar får ägaren se över bolagets ekonomiska situation.

Industribyggnader i Borås AB med dotterbolag

Nyckeltal, mnkr	2014	2015	2016
Nettoomsättning	18,5	36,0	32,8
Res efter finansnetto	3,7	11,4	13,4
Avkastning eget kapital, %	6,6	18,8	20,2
Balansomslutning	256,9	277,0	211,9
Soliditet, bokförd, %	21,8	22,0	31,2
Investeringar	96,6	40,0	3,9

Syftet med bolagets verksamhet är att tillhandahålla lämpliga industrilokaler för näringslivets behov samt utbildningslokaler. Bolaget ska vara ett komplement till det utbud som finns på orten och vara ett redskap för okonventionella lokallösningar.

Bakgrund

Industribyggnader i Borås AB:s uppgift är enligt bolagsordningen att förvärva, förvalta och sälja industrifastigheter. Syftet är att tillhandahålla lämpliga industrilokaler för näringslivets behov samt

utbildningslokaler. Bolagets verksamhet kan även innefatta tillhandahållande av exploaterad mark för industri eller annat ändamål. Bolaget ska vara ett komplement till det utbud som finns på orten och vara ett redskap för okonventionella lokallösningar.

Vid utgången av 2016 ägde bolaget fastigheter och företagscenter i fyra områden i Borås; Vulkanus 16, Hästen 3 (Olofsholmsgatan), Ryavallen 5 (del av Borås Arena) samt Vinddraget 4 (mark på Bussgatan i Viared). Dotterbolaget Eolus 6 AB äger fastigheten Eolus 6.

Bolagets fastighetsbestånd har gått från att ursprungligt avse stöd för industrietableringar till att huvudsakligen förse offentliga verksamheter med verksamhetslokaler.

Verksamheten under året

Under 2015 bildades ett dotterbolag, Eolus 6 AB, i syfte att bygga om fastigheten till stadens nya kongresshus. Projektet tog under 2016 en paus i väntan på besked från Trafikverket om Göta-landsbanans sträckning. I början av 2017 påbörjades dock rivningen av den gamla fastigheten, och det nya kongresshuset förväntas vara färdigställt i september 2018.

Under 2016 avyttrades i enlighet med bolagets långsiktiga plan dotterbolaget Industribyggnader i Borås 2 AB. Bolaget innehöll industrifastigheten Vinddraget på Viared som bolaget efter att ha hyresanpassat till ny hyresgäst under 2016 avyttrat genom att sälja aktierna i dotterbolaget.

Bolaget har inga anställda. Genom avtal tillhandahåller och fakturerar Borås Stad för VD, administration och teknisk förvaltning.

Det är Kommunstyrelsens uppfattning att verksamheten under året har bedrivits i enlighet med det i bolagsordning och ägardirektiv angivna syftet och de kommunala principer som bolaget/bolagen har att verka inom.

Ekonomi

Koncernen Industribyggnader i Borås AB redovisar ett resultat för 2016 på 13,4 mnkr (11,4). Omsättningen har minskat genom avyttringen av dotterbolaget IBAB 2. Bolaget har dock en god intjänandeförmåga med god uthyrningsgrad vilket medför ett starkt resultat.

Bolaget har för 2016 lämnat koncernbidrag till moderbolaget Borås Stadshus AB med 7,0 mnkr.

Risker och osäkerhetsfaktorer

Bolaget har en god finansiell ställning att möta framtida utmaningar med. Dotterbolaget Eolus 6 AB har i slutet av 2016 tecknat hyresavtal med Borås Kongresscenter AB avseende kongresshuset. Eolus 6 AB förväntas erhålla täckning för sina kostnader för kongresshuset.

Avkastningskrav och finansiella mål

IBAB-bolagens resultat 2016 innebär att avkastningskravet på eget kapital, 7 %, uppfylls. Även soliditetsnivån på 20-25 % överträffas.

BoråsBorås TME AB med dotterbolag

Nyckeltal, mnkr	2014	2015	2016
Nettoomsättning	5,6	4,4	3,9
Res efter finansnetto	-15,7	-16,1	-15,3
Balansomslutning	18,6	18,6	17,5
Soliditet, bokförd, %	0,5	0,5	0,6
Investeringar	-	0,2	-

Bolagets syfte är att verka för att Borås framstår och upplevs som en mycket attraktiv stad att besöka för turism, möten och evenemang.

Bakgrund

BoråsBorås TME AB är ett av staden och näringslivet (genom BoråsBorås Näringslivs ekonomiska förening) samägt bolag (91/9 %). Bolaget ska svara för en organisation som hanterar och utvecklar olika projekt för att marknadsföra Borås som besöksort för turism, möten och evenemang, och att verka för att staden upplevs som en attraktiv destinationsort med gott värdskap.

BoråsBorås TME AB har som mål att förstärka bilden och ge en positiv uppfattning om Borås utanför kommunens gränser, samt att öka de turistekonomiska effekterna och skapa fler besöksmål för fler målgrupper. Bolaget genomför inga egna arrangemang utan arbetar för att paketera utbudet på platsen och med marknadsbearbetning öka intresset för Borås som besöksort.

Verksamheten under året

BoråsBorås TME AB har under året förberett arbetet med att hitta en driftoperatör till det nya kongresshuset. Avtal med extern driftoperatör förväntas tecknas under första halvåret 2017. Bolaget har under året även varit delaktigt ibland annat Pridefestivalen, som för första gången arrangerades i Borås, samt i Navet Science Centers 20-årsfirande med stor dinosaurieutställning.

Bolaget mäter sin verksamhet mot tre mål: turistekonomisk effekt, gästnätter och reseanledningar. Den turistekonomiska effekten bedömdes för 2016 uppgå till 646 mnkr vilket är högre än något annat år då mätning gjorts, och antalet gästnätter uppgick till 201 500 vilket är nära rekordnotering från 2015 då staden bland annat arrangerade O-ringen.

Medelantalet anställda har under året varit 16 st (16).

Det är Kommunstyrelsens uppfattning att verksamheten under året har bedrivits i enlighet med det i bolagsordning och ägardirektiv angivna syftet och de kommunala principer som bolaget har att verka inom.

Ekonomi

Bolaget redovisar ett resultat efter finansiella poster på -15,3 mnkr, jämfört med -16,1 för 2015. Bolaget är beroende av koncernbidrag för sin verksamhet samt de 0,9 mnkr som BoråsBorås Näringslivs ekonomiska förening bidrar med.

Bolaget har för 2016 erhållit koncernbidrag från moderbolaget Borås Stadshus AB med 15,3 mnkr.

Avkastningskrav och finansiella mål

Då bolaget är beroende av koncernbidrag ställer Kommunfullmäktige inga avkastningskrav eller finansiella mål på bolaget, utan istället har bolaget att uppfylla budgeten. Bolagets resultat 2016, -15,3 mnkr, är 2,8 mnkr bättre än det budgeterade resultatet vilket främst beror på att kongresshusprojektet vilat under stor del av 2016. Från och med 2017 har Kommunfullmäktige ställt ett resultatkrav på bolaget.

Borås Stad Textile Fashion Center AB

Nyckeltal, mnkr	2014	2015	2016
Nettoomsättning	1,9	1,8	3,1
Res efter finansnetto	-7,8	-8,1	-5,9
Balansomslutning	12,0	11,4	9,3
Soliditet, bokförd, %	1,2	1,3	1,6
Investeringar	0,9	0,1	-

Bolaget ska driva och utveckla ett centrum, Textile Fashion Center, där verksamheter inom områdena vetenskap, kompetens, kultur, innovation och näringsliv, främst inom textil och mode, skall samverka för att attrahera besökare, skapa tillväxt, initiera förnyelse, innovation och företagsutveckling, både lokalt och regionalt.

Bakgrund

Borås Stad Textile Fashion Center AB (BSTF AB) startades 2013. Föremålet för bolagets verksamhet är att utgöra ett resurscentrum för all verksamhet i Textile Fashion Center. Bolaget ska driva och utveckla Textile Fashion Center, där verksamheter inom områdena vetenskap, kompetens, kultur, innovation och näringsliv, främst inom textil och mode, skall samverka för att attrahera besökare, skapa tillväxt, initiera förnyelse, innovation och företagsutveckling, både lokalt och regionalt.

Verksamheten under året

Bolaget har under året haft fokus på att koordinera möten i huset för alla inblandade parter i Textile Fashion Center. Man har också haft fokus på att få till användbar och tillförlitlig besöksstatistik. Dessutom har projektet Dressed for success genomförts med stöd av Västra Götalandsregionen. Projektet har inneburit ett utvecklingsarbete där alla deltagande verksamheter och styrelser har enats om att arbeta med visionen ”Textile Fashion Center - Europas ledande Science Park för textil och mode”.

Medelantalet anställda har under året varit 3 st (3).

I samband med organisationsöversynen inom förvaltningsorganisationen har Borås Stad även utrett syfte och organisation för BSTF AB. Bolaget har uppdraget att använda 2017 till att ta fram förslag på lämplig organisation, med utfallet i projektet Dressed for success som grund.

Det är Kommunstyrelsens uppfattning att verksamheten under året har bedrivits i enlighet med det i bolagsordning och ägardirektiv angivna syftet och de kommunala principer som bolaget har att verka inom.

Ekonomi

Bolaget är ett underskottsbolag och kommer att vara i behov av koncernbidrag eller annat tillskott för att täcka verksamhetens kostnader. Resultatet 2016 blev -5,9 mnkr. Underskottet är lägre än såväl budget som föregående år, främst till följd av erhållet bidrag från Västra Götalandsregionen.

Bolaget har för 2016 erhållit koncernbidrag från moderbolaget Borås Stadshus AB med 6,0 mnkr.

Avkastningskrav och finansiella mål

Då bolaget är beroende av tillskott ställer Kommunfullmäktige inga avkastningskrav eller finansiella mål på bolaget, utan istället har bolaget att uppfylla beslutad budget. Till följd av erhållna bidrag, som främst avser tidigare års verksamhet, är underskottet klart lägre 2016 än det budgeterade underskottet på -8,7 mnkr.

Inkubatorn i Borås AB

Nyckeltal, mnkr	2014	2015	2016
Nettoomsättning	1,0	1,7	1,7
Res efter finansnetto*	-0,1	-0,2	0,2
Avkastning eget kapital, %	-	-	11,8
Balansomslutning	6,4	5,2	5,7
Soliditet, bokförd, %	19,3	30,9	30,7
Investeringar	-	-	-

*exklusive driftbidrag från Borås Stad

Syftet med bolagets verksamhet är att främja skapandet av fler företag i Boråsregionen.

Bakgrund

Borås Stad förvärvade i början av 2012 Espira Inkubator AB i syfte att säkra bolagets fortlevnad och funktion. Detta skulle bäst ske genom att bolaget fick en stabil ägare, vilket ledde till att Borås Stad övertog ägandet medan övriga inblandade parter, Högskolan i Borås, Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund samt Västra Götalandsregionen skulle stödja bolaget genom bidrag/uppdragsersättningar. Bolaget namnändrades under 2012 till Inkubatorn i Borås AB.

Föremålet för bolagets verksamhet är att skapa fler företag som genererar tillväxt och hållbar utveckling i Sjuhärad, särskilt avseende kunskapsintensiva affärsområden. Detta görs genom att tillhandahålla en inkubatorverksamhet för nystartade tillväxt- och kunskapsföretag i syfte att underlätta den initiala utvecklingen av dessa.

Verksamheten under året

Verksamheten bedrivs inom två affärsområden, Modeink och Ink. Modeink är en inkubator med fokus mot design och mode och har hela landet som upptagningsområde. Affärsområdet Ink riktas sig främst till entreprenörer och företag med teknikbaserade affärsidéer, i ett mer regionalt perspektiv.

Bolaget har under året arbetat med 42 bolag/projekt i utvecklingsprocessen, två av dessa har gjort en exit för att klara sig på egna ben. 18 nya kunder har tillkommit under året.

1 november 2016 införlivades bolaget i stadshuskoncernen.

Medelantalet anställda i bolaget uppgår till 7 st (8).

Det är Kommunstyrelsens uppfattning att verksamheten under året har bedrivits i enlighet med det i bolagsordning och ägardirektiv angivna syftet och de kommunala principer som bolaget har att verka inom.

Ekonomi

Bolaget är till största del bidragsfinansierat. Största bidragsgivare är Västra Götalandsregionen. Bolaget redovisar ett resultat på 0,2 mnkr (0,4 mnkr). I resultatet ingår ett driftbidrag från Borås Stad med 1,2 (0,6) mnkr.

Under året har bolaget sålt aktieinnehavet i Heliospectra vilket gett en reavinst på 0,5 mnkr.

Borås Stad har upprättat en kapitaltäckningsgaranti för Inkubatorn i Borås AB som garanterar att det egna kapitalet minst uppgår till aktiekapitalet.

Avkastningskrav och finansiella mål

Bolaget har uppfyllt kravet enligt den av Kommunstyrelsen godkända budgeten, vilken angav ett nollresultat inklusive kommunens driftbidrag på 1,2 mnkr. Från och med 2017 kommer bolaget erhålla koncernbidrag istället för driftbidrag.

Bostadsbolagen

Kommunen äger sedan kommunsammanslagningen 1974 fem bostadsbolag, som verkar i de tidigare kommunerna. Organisationen med fem separata bolag är således historiskt betingad. Från och med 1995 är de dåvarande bostadsstiftelserna ombildade till aktiebolag. Bostadsbolagen lyder sedan 2013 under ny lagstiftning och ska bedriva sin verksamhet enligt affärsmässiga principer.

Totalt omsatte bostadsföretagen 972 mnkr (624) med ett resultat efter finansiella poster på 377,3 mnkr (32,7). Reavinst för fastighetsförsäljningar i AB Bostäder i Borås har påverkat resultatet med 363,6 mnkr. Resultaten för bostadsbolagen exklusive den jämförelsestörande intäkten blir 22,9 mnkr (32,7).

Hysesbortfall har negativt påverkat resultatet med 8,1 mnkr (8,9). Av antalet lägenheter, som under året minskat från 9 098 st till 8 283, var 47 st eller 0,6 % outhyrda vid årsskiftet. Vid föregående årsskifte var 62 lägenheter eller 0,7 % vakanta. Den bokförda soliditeten uppgick vid årsskiftet till i genomsnitt 18,1 % (8,5). Den justerade soliditeten, där hänsyn tas till fastigheternas bedömda marknadsvärden, är 43 % (36) för bostadsbolagen sammantaget.

Generellt sett har Borås Stads bostadsbolag höga belåningsgrader och stora underhållsbehov. Lönsamheten är i flera fall ansträngd, men underlättas sedan några år tillbaka av låga marknadsräntor och låg vakansgrad. Marknadsläget har möjliggjort relativt stora underhållsinsatser. De stora behoven av underhåll och nyproduktion för att möta den stora efterfrågan ställer stora krav på lönsamhet och finansiering för bostadsbolagen framöver. Det är därför viktigt att bostadsbolagen framöver kan generera bättre driftnetto för att uppnå Kommunfullmäktiges direktavkastningskrav.

Kommunstyrelsen har av Kommunfullmäktige fått i uppdrag att se över möjligheten till samordning av bostadsbolagens administration. Uppdraget pågår.

Från och med 2014 gäller nya redovisningsregler. AB Bostäder i Borås har att följa det mer omfattande regelverket K3, medan de övriga fyra bostadsbolagen är så små att Borås Stad bestämt att de följer det förenklade regelverket K2.

I tabellen nedan framgår nyckeltal för bostadsbolagen. Därefter följer en redogörelse bolag för bolag.

Bostadsbolagen nyckeltal	Bostäder	Fristad	Sandhult	Toarp	Viskafors	S:a 2016	S:a 2015	Riket 2015*
Lönsamhet								
Resultat efter finansnetto, tkr	368 208	2 024	582	2 017	4 501	377 332	32 678	
Resultat efter finansnetto, kr/kvm totyta	780	49	31	70	111	628	50	
Direktavkastning fastigheter, bokfört värde	6,4%	7,1%	4,1%	6,1%	5,1%	6,2%	6,2%	7,7%
Direktavkastning fastigheter, justerat värde	3,5%	4,7%	3,5%	3,3%	4,2%	3,6%	3,7%	
Avkastning på eget kapital %	60,0	9,7	1,8	12,4	11,3	52,3	9,7	9,9
Avkastning på totalt kapital %	14,0	2,5	1,5	3,0	1,8	11,0	2,2	4,6
Finansiell balans								
Balansomslutning tkr	2 969 465	234 606	205 638	147 562	422 416	3 979 687	3 939 239	
Soliditet %, bokförd	20,7	8,9	15,5	11,0	9,4	18,1	8,5	28,2
Soliditet %, justerad mdsvärden	46,4	31,8	23,9	41,9	20,7	42,7	35,7	
Belåningsgrad %, bokförd	75%	88%	80%	86%	88%	78%	87%	71%
Avskrivningar byggnader %	2,0	2,3	1,7	1,7	2,0	2,0	2,0	2,1
Finansiering								
Räntekostnader kr/m2	99	95	131	85	76	97	81	
Genomsnittlig låneränta %	1,9%	2,1%	1,5%	1,9%	0,8%	1,8%	1,6%	2,1%
Operativa nyckeltal								
Driftnetto, kr/m2	395	389	407	312	521	399	363	398
Underhåll och reparationer kr/m2	228	131	263	292	222	225	221	234
Marknadsmässiga nyckeltal								
Antal bostadslägenheter	6 539	610	220	409	505	8 283	9 098	
Antal outhyrda lägenheter	44	1	0	1	1	47	62	
Andel outhyrda lägenheter %	0,7	0,2	0,0	0,2	0,2	0,6	0,7	
Hyresbortfall lägenheter och lokaler tkr	7 236	107	79	219	499	8 140	8 925	
Hyresbortfall bostäder %	0,7%	0,3%	0,4%	0,7%	0,1%	0,7%	0,8%	0,6%
Hyresbortfall lokaler %	3,2%	0,0%	0,2%	0,0%	3,3%	2,7%	2,5%	4,0%
Medelhyra lägenheter kr/m2	1 014	885	1 016	919	934	995	970	
Bokfört värde fastigheter/m2	6 119	5 483	10 007	5 107	10 235	6 540	6 017	5 135

* Riket avser SABO-genomsnitt för bolag i kommuner över 75 000 invånare.

AB Bostäder i Borås

Nyckeltal, mnkr	2014	2015	2016
Nettoomsättning	500,9	510,7	486,9
Res efter finansnetto	22,4	25,4	368,2
Direktavkastning, %	4,1	3,7	3,5
Balansomslutning	2 729,2	2 993,9	2 969,4
Soliditet, bokförd, %	7,8	7,9	20,7
Soliditet, justerad, %	37,4	37,4	46,4
Investeringar	279,0	354,1	212,1

Bolaget ska i allmännyttigt syfte och med iakttagande av kommunallagens lokaliseringsprincip främja bostadsförsörjningen i Borås Stad.

Bakgrund

Bolagets uppgift är enligt bolagsordningen att inom Borås Stad förvärva, avyttra, äga, bebygga och förvalta fastigheter eller tomträtter med bostäder, affärlägenheter och därtill hörande kollektiva anläggningar. Syftet är att främja bostadsförsörjningen i kommunen. Bolaget ska erbjuda stadens invånare ett varierat utbud av lägenheter. Verksamheten ska också bidra till en positiv utveckling av kommunen.

AB Bostäder är med sina 6 539 lägenheter en dominerande aktör på bostadsmarknaden i Borås. Verksamheten är koncentrerad till Borås centralort.

Verksamheten ska bedrivas enligt affärsmässiga principer.

Verksamheten under året

Under året genomfördes den under 2015 beslutade avyttringen av 911 lägenheter. Försäljningen skedde genom dotterbolaget Viskan 1 Fastighets AB som avyttrades till Victoria Park AB. Affären innebar en köpeskilling på 531 mnkr och en reavinst på 364 mnkr. Syftet med försäljningen var att stärka bolagets balansräkning för att kunna fortsätta vara aktiva i nyproduktion av lägenheter.

Bolaget har under året förvärvat 25 % av Fastighets AB Viskaholm där Riksbyggen äger resterande 75 %. Planerna är att i Borås Wäfveris gamla lokaler bygga totalt 500 nya lägenheter varav AB Bostäder ska bygga 125 st, samt renovera kontorslokaler. Kontorsrenoveringen förväntas klar vid årsskiftet 2017/18.

Under 2016 var det inflyttning i 35 nyproducerade lägenheter på Tunnländsgatan och i 11 nya radhus på Ringargatan i Brämhult.

Arbete med att utveckla planerna på Hulta Torg har fortsatt, och planen är att en livsmedelsbutik kan öppna i mars 2018 och inflyttning i punkthusen under 2019. Planer pågår även för Hässle Torg, där samverkan sker med Borås Stad och byggstart förväntas ske under 2018.

Övriga projekt som bolaget jobbar med är projekten Vitsippan, Regimentstaden och Våglängsgatan.

Totalt innebär pågående projekt en nyproduktion för bolaget av drygt 500 lägenheter.

Bolaget har utfört cirka 300 lägenhetsrenoveringar under året.

Under året gick bolagets tidigare VD, Sven Liljegren i pension. Tillträdande VD Anders Thorén valde att sluta sin anställning i november. Sedan dess är bolagets affärsutvecklingschef Bengt Engberg tillförordnad VD.

Hyreshöjning gjordes den 1 januari 2016 med 0,59 %, och för 2017 är höjningen 0,71 %.

Bolaget har under året haft i medeltal 129 anställda (117).

Det är Kommunstyrelsens uppfattning att verksamheten under året har bedrivits i enlighet med det i bolagsordning och ägardirektiv angivna syftet och de kommunala principer som bolaget har att verka inom.

Ekonomi

Bolagets resultat efter finansiella poster uppgick till 368,2 mnkr, innehållande den jämförelsestörande reavinsten på 363,6 mnkr.

Om reavinsten exkluderas är resultatet drygt 20 mnkr lägre än 2015 års resultat, och drygt 8 mnkr sämre än budgeten. Försämringen förklaras främst av ökade utrangeringskostnader samt nedskrivning av två byggnader med 11 mnkr.

Av antalet lägenheter på 6 539 st var 44 st (59) eller 0,7 % (0,8) outhyrda vid årsskiftet.

Bolaget har ett fastighetsbestånd som kraftigt överstiger de bokförda värdena. Bolaget bedömer marknadsvärdet på fastigheterna till totalt 5 301 mnkr, jämfört med bokfört värde på 2 890 mnkr. Det innebär att den justerade soliditeten är cirka 46 % jämfört med 21 % i bokförd soliditet.

Risker och osäkerheter

Behovet av fler bostäder är stort och AB Bostäder i Borås är en viktig aktör för att kommunen ska klara av bostadsförsörjningen, samtidigt som det för närvarande råder brist på byggklara tomter. Avyttringen av delar av lägenhetsbeståndet har frigjort kapital som möjliggör framtida investeringar å ena sidan, men påverkar å andra sidan resultatet negativt då det avyttrade beståndet bidrog till ett positivt driftresultat.

Avkastningskrav och finansiella mål

Bolagets resultat 2016 ger en direktavkastning på 3,5 % jämfört med Kommunfullmäktiges krav på 4 %. Med hänsyn till de stora utmaningar bolaget står inför, och med hänsyn taget till aktuell nivå på direktavkastning i Borås, har avkastningskravet sänkts till 3,5 % från och med 2017.

Avyttringen av de 911 lägenheterna har gjort att bolaget fått ett kraftigt ökat eget kapital och en initialt minskad skuld. Detta medför att soliditeten stärkts kraftigt och soliditetsmålen på 15/35 uppnås.

Fristadbostäder AB

Nyckeltal, mnkr	2014	2015	2016
Nettoomsättning	27,2	31,6	36,0
Res efter finansnetto	-1,2	-0,6	2,0
Direktavkastning, %	3,8	3,3	4,7
Balansomslutning	176,2	189,8	234,6
Soliditet, bokförd, %	11,0	9,9	8,9
Soliditet, justerad, %	38,1	35,1	31,8
Investeringar	66,5	17,7	44,3

Bolaget ska i allmännyttigt syfte och med iakttagande av kommunallagens lokaliseringsprincip främja bostadsförsörjningen i Borås Stad.

Bakgrund

Fristadbostäder AB: s uppgift är enligt bolagsordningen att inom Borås Stad förvärva, avyttra, äga, bebygga och förvalta fastigheter eller tomträtter med bostäder, affärslägenheter och därtill hörande kollektiva anläggningar. Syftet är att främja bostadsförsörjningen i kommunen.

Bolagets verksamhet är koncentrerad till f d Fristads kommun, med fastigheter i Fristad och Borgstena. Antalet bostäder är 610 samt 15 lokaler.

Verksamheten ska bedrivas enligt affärsmässiga principer.

Verksamheten under året

Bolaget har under året förvärvat 47 lägenheter i bostadsområdet Karlsberg. Vidare har bolaget fortsatt sitt fleråriga projekt med badrumsrenoveringar; 44 badrum har renoverats under året.

Bolaget har påbörjat förberedelserna för en nybyggnation i centrala Fristad utifrån färdig detaljplan. Planen är att bygga trygghetsbostäder, inflyttning skulle eventuellt kunna ske första halvan av 2019.

Trähusen på Åsbovägen blev under 2016 åter uppmärksammade då de blev nominerade till Årets bygge i Sverige av Byggindustrin och Svensk Byggtjänst.

Bolaget har i enlighet med kommunens integrationsplan under året upplåtit några lägenheter för flyktingar i samverkan med Migrationsverket, och några lägenheter har tilldelats Borås Stad för kommunplacerade med nytt medborgarskap.

Medelantalet anställda har under året varit 13 stycken (12).

Det är Kommunstyrelsens uppfattning att verksamheten under året har bedrivits i enlighet med det i bolagsordning och ägardirektiv angivna syftet och de kommunala principer som bolaget har att verka inom.

Ekonomi

Bolagets resultat efter finansiella poster uppgick 2016 till 2,0 mnkr, jämfört med -0,6 mnkr för 2015. Framst beror ökningen på lägre underhåll. Resultatet är drygt 1 mnkr sämre än budget vilket främst förklaras av ökade konsultkostnader och fastighetsskatter.

Hyresbortfall har negativt påverkat resultatet med 0,1 mnkr (0,3). Vid bokslutstillfället var 1 st (2) lägenheter outhyrda.

Bolagets balansräkning har de senaste åren ändrat utformning. Från att ha enbart äldre fastigheter med låga bokförda värden har balansräkningen nu tillförts nyproduktion, förvärv och stora förbättringsinsatser på tillgångssidan. Detta har till stora delar lånefinansierats vilket medfört att soliditeten försvagats.

Marknadsvärderingar av fastighetsbeståndet visar att bolaget har marknadsvärden som överstiger de bokförda värdena. Det beror på det äldre fastighetsbeståndet med låga bokförda värden. Bolaget har en bedömd justerad soliditet på cirka 32 % (35) vid årsskiftet.

Hyrorna höjdes med totalt 1,75 % under 2016, fördelat på hyreshöjning dels den 1 april och dels den 1 oktober. Den, i relation till övriga bostadsbolag, höga procentuella höjningen beror främst på att bolaget har en mycket låg hyresnivå.

Avkastningskrav och finansiella mål

Bolaget når under året en direktavkastning på 4,7% vilket överstiger kravet på 4 %. Kassaflödet i Karlsbergförvärvet samt det lägre underhållet påverkar direktavkastningen i positiv riktning.

Bolaget har en genom åren stabil finansiell ställning med hög soliditet. De senaste årens svaga resultat tillsammans med höga investeringar försämrar dock soliditeten, och årets utfall är sämre än målet på 10/45 %.

Det är av vikt att bolaget framöver kan nå en högre resultatnivå för att klara ökat underhåll och ökad skuldsättningsgrad.

AB Sandhultsbostäder

Nyckeltal, mnkr	2014	2015	2016
Nettoomsättning	16,7	17,2	17,4
Res efter finansnetto	2,1	2,2	0,6
Direktavkastning, %	3,9	3,8	3,5
Balansomslutning	191,9	190,0	205,6
Soliditet, bokförd, %	15,2	16,5	15,5
Soliditet, justerad, %	25,2	24,3	23,9
Investeringar	17,5	0,2	18,8

Bolaget ska i allmännyttigt syfte och med iakttagande av kommunallagens lokaliseringsprincip främja bostadsförsörjningen i Borås Stad.

Bakgrund

AB Sandhultsbostäders uppgift är enligt bolagsordningen att inom Borås Stad förvärva, avyttra, äga, bebygga och förvalta fastigheter eller tomträtter med bostäder, affärslägenheter och därtill hörande kollektiva anläggningar. Syftet är att främja bostadsförsörjningen i kommunen.

Bolagets verksamhet är koncentrerad till f d Sandhults kommundel med fastigheter i Sandared, Sandhult och Sjömarken. Antalet bostäder är 220 samt 19 lokaler.

Verksamheten ska bedrivas enligt affärsmässiga principer.

Verksamheten under året

Befolkningsutvecklingen är stark inom Sandhultsbostäders upptagningsområde, och efterfrågan på bostäder är mycket hög.

Bolaget har under året påbörjat nybyggnation av hyreshus på Alingsåsvägen 5 i Sandared, med förväntad inflyttning i juni 2017.

Under året har detaljplan för Räveskallatomten antagits. Företaget planerar att under 2017 påbörja byggnationen av 60 lägenheter i en första etapp. I en andra etapp finns möjligheter att bygga ytterligare 40-50 lägenheter.

Hyrorna höjdes med 0,5 % från 1 januari 2016.

Verkställande direktör är bolagets enda anställda. Såväl teknisk som ekonomisk förvaltning köps in.

Bolaget upplåter 3 lägenheter till Migrationsverket. Under året har bolaget även beslutat att tillhandahålla var tionde uppsagd lägenhet till kommunplacerade invandrare.

Det är Kommunstyrelsens uppfattning att verksamheten under året har bedrivits i enlighet med det i bolagsordning och ägardirektiv angivna syftet och de kommunala principer som bolaget har och verka inom.

Ekonomi

Bolagets resultat efter finansiella poster uppgick till 0,6 mnkr jämfört med 2,2 mnkr 2015. Rörelseresultatet är lägre till följd av mer genomfört underhåll samt högre avskrivningar beroende på högre avskrivningstakt än tidigare år. Även finansnettot påverkas negativt som en konsekvens av ökade skulder.

Hysesbortfall har negativt påverkat resultatet med 0,1 mnkr (0,2). Vid bokslutstillfället var 0 st (0) lägenheter outhyrda.

Bolaget har marknadsvärden som totalt sett överstiger de bokförda värdena. Den justerade soliditeten bedöms till 24 % vid årsskiftet.

Avkastningskrav och finansiella mål

Bolagets direktavkastning 2016 är 3,5 % vilket innebär att kravet på 4 % inte uppnås.

Avseende soliditetsmålen på 10/25 % ligger det bokförda värdet över målet, medan det justerade ligger strax under.

Det är viktigt att bolaget når en högre vinstnivå och direktavkastning framöver för att klara ökad takt i avskrivning och underhåll samt kommande nyproduktion och på sikt även höjda räntor.

AB Toarpshus

Nyckeltal, mnkr	2014	2015	2016
Nettoomsättning	25,8	26,6	27,3
Res efter finansnetto	-0,3	0,1	2,0
Direktavkastning, %	3,6	2,8	3,3
Balansomslutning	148,4	150,2	147,6
Soliditet, bokförd, %	9,5	9,5	11,0
Soliditet, justerad, %	25,7	35,5	41,9
Investeringar	0,8	2,3	0,4

Bolaget ska i allmännyttigt syfte och med iakttagande av kommunallagens lokaliseringsprincip främja bostadsförsörjningen i Borås Stad.

Bakgrund

AB Toarpshus uppgift är enligt bolagsordningen att inom Borås Stad förvärva, avyttra, äga, bygga och förvalta fastigheter eller tomträtter med bostäder, affärlägenheter och därtill hörande kollektiva anläggningar. Syftet är att främja bostadsförsörjningen i kommunen.

Bolagets verksamhet är koncentrerad till fyra Dalsjöfors kommun med fastigheter i Dalsjöfors, Målsryd, Åspered, Dannike, Gånghester och Rångedala. Bolaget har 409 lägenheter och 25 lokaler.

Verksamheten ska bedrivas enligt affärsmässiga principer.

Verksamheten under året

Bolaget har under 2016 inte haft någon pågående nyproduktion utan gjort underhållsinsatser enligt plan. Bolaget upplåter 25 lägenheter till Migrationsverket. Under året har bolaget även beslutat att tillhandahålla var tionde uppsagd lägenhet till kommunplacerade invandrare.

Projektering av nybyggnation på Uppegårdsgatan i Dalsjöfors pågår. Förslaget innebär 50 lägenheter och planeras kunna starta under hösten 2017.

Hyran höjdes med i snitt 0,88 % den 1 januari 2016.

Verkställande direktör är bolagets enda anställda. Såväl teknisk som ekonomisk förvaltning köps in.

Det är Kommunstyrelsens uppfattning att verksamheten under året har bedrivits i enlighet med det i bolagsordning och ägardirektiv angivna syftet och de kommunala principer som bolaget har att verka inom.

Ekonomi

Bolagets resultat efter finansiella poster uppgick till 2,0 mnkr jämfört med 0,1 mnkr 2015. Skillnaden beror främst på att kostnaderna för reparationer och underhåll på 8,4 mnkr är lägre än såväl budget som föregående år.

Bolaget har en fortsatt låg vakansgrad. Hyresbortfall har negativt påverkat resultatet med 0,2 tkr (0,3 mnkr). Vid årets slut var 1 lägenhet (1) outhyrd.

Marknadsvärdering av fastighetsbeståndet visar att bolaget har marknadsvärden som på totalnivå överstiger de bokförda värdena. Med hänsyn taget till detta har bolaget en justerad soliditet på cirka 42 % vid årsskiftet.

Avkastningskrav och finansiella mål

Trots att bolaget gör ett relativt sett bra resultat når man inte upp till avkastningskravet på 4 %. Direktavkastningen uppgår 2016 till 3,3 %.

Resultatet 2016 tillsammans med att bolaget inte investerat mycket de senaste åren stärker soliditeten på bokförda värden och målet på 10 % nås. Starka marknadsvärden innebär att den justerade soliditeten klart överstiger uppsatt mål på 25 %.

Kommunstyrelsen konstaterar att bolaget har stora utmaningar i det stora underhållsbehovet. Trots ett gynnsamt ränteläge och låga vakanser har bolaget svårt att nå stor lönsamhet. Det är viktigt att bolaget arbetar aktivt med sin underhållsplan och hittar resultatförbättrande åtgärder.

Viskaforshem AB

Nyckeltal, mnkr	2014	2015	2016
Nettoomsättning	38,0	38,5	40,4
Res efter finansnetto	4,5	5,5	4,5
Direktavkastning, %	5,0	4,6	4,2
Balansomslutning	389,2	415,4	422,4
Soliditet, bokförd, %	7,7	8,5	9,4
Soliditet, justerad, %	12,6	24,7	20,7
Investeringar	10,0	36,7	17,4

Bolaget ska i allmännyttigt syfte och med iakttagande av kommunallagens lokaliseringsprincip främja bostadsförsörjningen i Borås Stad.

Bakgrund

Viskaforshem AB: s uppgift är enligt bolagsordningen att inom Borås Stad förvärva, avyttra, äga, bebygga och förvalta fastigheter eller tomträtter med bostäder, affärlägenheter och därtill hörande kollektiva anläggningar. Syftet är att främja bostadsförsörjningen i kommunen.

Bolagets verksamhet är koncentrerad till f d Viskafors kommun, med fastigheter i Viskafors, Svanholm och Rydboholm. Bolaget har 505 lägenheter och 32 lokaler.

Verksamheten ska bedrivas enligt affärsmässiga principer.

Verksamheten under året

Under året har inflytt skett i den nya förskolan i Rydboholm. Arbetet med att sätta upp inglasade balkonger på fastigheter på Rytaren (48 st), Södra Vägen (24 st) och Sven Eriksonsväg (26 st) är klart, samt takbytet på Rytaren har färdigställts.

Bolaget har under året köpt mark i anslutning till Pumpkällehagen, med avsikt att bygga minivilor. Troligen kan Kommunfullmäktige ta ställning till investeringen under 2017.

Medelantalet anställda uppgick i bolaget till 7 st (7).

För 2016 höjdes hyran med 0,6 % från 1 april 2016.

Det är Kommunstyrelsens uppfattning att verksamheten under året har bedrivits i enlighet med det i bolagsordning och ägardirektiv angivna syftet och de kommunala principer som bolaget har att verka inom.

Ekonomi

Viskaforshem redovisar ett resultat efter finansiella poster på 4,5 mnkr. Bolaget genererar ett högt resultat till följd av bra driftnetto och låga räntekostnader, även om driftnettot sjunker vilket medför ett lägre resultat än 2015.

Bolaget har en god efterfrågan på lägenheter och låg vakansgrad. Hyresbortfall har negativt påverkat resultatet med 0,5 mnkr (0,5). Av bolagets 505 lägenheter var 1 (0) outhyrd vid årsskiftet.

Bolagets egna bedömning av fastighetsbeståndets marknadsvärde visar att bolaget har marknadsvärden som sett till hela fastighetsbeståndet överstiger de bokförda värdena. Med hänsyn taget till detta har bolaget en justerad soliditet på cirka 21 % vid årsskiftet.

Avkastningskrav och finansiella mål

Viskaforshem har de senaste åren uppvisat ett starkt driftnetto, och direktavkastningen 2016 uppgår till 4,2 %, vilket innebär att kravet på 4 % är uppfyllt.

Resultatnivåerna de sista åren har stärkt bolagets egna kapital vilket förbättrat soliditeten. Bolaget är nu precis under Kommunfullmäktiges mål för bokförd soliditet på 10 %, men över målet 2016 för justerad soliditet.

Bolaget har en hög belåningsgrad och är starkt räntekänsligt. Det är positivt, och nödvändigt, att bolaget bygger ett resultat och stärker soliditeten i tider av låg marknadsränta och låga vakanser.

Övriga företag

Borås Lokaltrafik AB

Nyckeltal, mnkr	2014	2015	2016
Omsättning	159,0	173,3	176,6
Res efter finansnetto	18,5	20,3	21,2
Avkastning eget kapital, %	30,1	31,0	33,3
Balansomslutning	93,6	103,2	97,9
Soliditet, bokförd, %	65,7	63,3	65,1
Investeringar	1,5	26,6	0,2

Syftet med bolagets verksamhet är att med ett effektivt resursutnyttjande bedriva en serviceinriktad och kundorienterad kollektivtrafik samt förvalta bolagets fastigheter.

Bakgrund

Borås Lokaltrafik AB:s verksamhet sker i huvudsak på entreprenad åt Västtrafik avseende stadstrafiken i Borås. Bolaget idkar även uthyrning av lokaler och uppställningsplatser.

Under 2013 förlorade bolaget den nya upphandlingen om stadstrafiken i Borås. Beslutet har varit föremål för överprövning och Högsta Förvaltningsdomstolen har i dom den 22 februari 2016 avgjort målet till Västtrafiks fördel. Den 2 april 2017 upphör därmed bolagets busstrafik.

Verksamheten under året

Bolaget har under 2016 fortsatt att köra stadstrafiken i Borås, vilket omfattar stadslinjerna 1-8 och lokallinjerna 10-16 samt 30-40. De bedrivs på uppdrag av Västtrafik AB. Resandet har ökat med 2,3 % under året vilket påverkat resultatet positivt.

Medelantalet anställda uppgick i bolaget till 197 st (198).

Från och med 2 april 2017 består verksamheten av förvaltning av bolagets fastigheter, där bland annat den nya utföraren av busstrafiken hyr lokaler inklusive verkstadsutrustning. Kvarstående personal blir i en avvecklingsfas VD och ekonom, och 3 personer för fastighetsförvaltningen. Övriga anställda har erbjudits anställning hos den nya entreprenören.

Ägaren kommer att se över bolagets framtida utveckling.

Det är Kommunstyrelsens uppfattning att verksamheten under året har bedrivits i enlighet med det i bolagsordning och ägardirektiv angivna syftet och de kommunala principer som bolaget har att verka inom.

Ekonomi

Borås Lokaltrafiks resultat för 2016 blev 21,2 mnkr. Ökat resande bidrar till det starka resultatet.

Västtrafik tar enligt gällande avtal över gasfordonen när stadstrafikavtalet upphör varför det inte föreligger någon restvärdesrisk i fordonsparken.

Avkastningskrav och finansiella mål

Bolaget har med tanke på den förlorade stadstrafiken och dess framtida utveckling inte erlagt något långsiktigt avkastningskrav eller finansiellt mål. Bolagets budget och Kommunfullmäktiges resultatkrav för 2016 på 16,3 mnkr har uppnåtts. Borås Lokaltrafik har under senare år gjort stora anpassningar av sin verksamhet mot bakgrund av bl.a. förlorad trafik. De senaste åren har gett betydande plusresultat vilket i sin tur lett till ett eget kapital för 2016 på 64 mnkr och en soliditet som ökat från 2 % 2010 till 65 % 2016.

Under 2016 gjordes en utdelning till aktieägaren Borås Stad på 15 mnkr. I enlighet med Borås Stads budget har bolagsstämman beslutat att ur disponibla vinstmedel göra en utdelning på 15 mnkr till ägaren Borås Stad även under 2017.

Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund

Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund är ett kommunalförbund med syfte att driva räddningstjänsten i en gemensam organisation för kommunerna Bollebygd, Borås, Mark, Svenljunga, Tranemo och Ulricehamn. Borås Stads ägarandel är 50 %. Räddningstjänstförbundet redovisar ett resultat 2016 på 7,0 mnkr (1,8). Borås Stads bidrag 2016 till förbundet var 76,1 mnkr (73,1 mnkr).

Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund

Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund bildades 1999 och är ett samverkansorgan för kommunerna Bollebygd, Borås, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamn och Vårgårda. Varbergs kommun är adjungerade till förbundet. Borås Stads ägarandel är 55 %.

Verksamheten grundar sig på förbundsordningen som beslutats av kommunerna. Sammanfattningsvis ska förbundet;

- Stärka Sjuhärad som attraktiv och konkurrenskraftig tillväxtregion
- Stödja kommunerna i deras samverkan och i omvärldsbevakning
- Samverka med nationella organ liksom Västra Götalandsregionen och andra myndigheter och organisationer på regional nivå.

Kommunalförbundet redovisar ett resultat på 2,6 mnkr (0). Borås Stads bidrag till förbundet 2016 (förbundsbidrag samt medlemsavgift för Navet och Medarbetarcentrum) var 14,7 mnkr (14,4).

Välfärdsbokslut

Omvärld

Folkhälsan i befolkningen utvecklas positivt men skillnaderna mellan olika grupper i samhället ökar. De grupper som har en lägre utbildningsnivå har i de allra flesta fall en sämre hälsa. Medellivslängden i befolkningen fortsätter att öka och skillnaden mellan könen minskar. Det är nu större skillnad i medellivslängd mellan grupper med låg respektive hög utbildning än vad det är mellan kvinnor och män.

I Välfärdsbokslutet kan man se att folkhälsan i Borås följer samma utveckling. Men, precis som för folkhälsoarbetet i Sverige ligger utmaningen för Borås Stad i att utjämna skillnaderna mellan olika grupper. Det finns skillnader mellan olika geografiska områden och mellan könen. Skillnaderna sammanfaller i hög grad med befolkningens sociala sammansättning.

Hälsoskillnaderna i befolkningen är ett stort problem, och då inte bara för de drabbade utan även för samhället i övrigt. En god hälsa för alla skapar bättre förutsättningar för social hållbarhet och gynnar samhällsekonomin. Regeringens mål är att minska skillnaderna i hälsa inom en generation.

Prioriteringar i Borås

Borås folkhälsoarbete utgår från det nationella målet för folkhälsoarbete ”att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen”. Välfärdsbokslutet beskriver med hjälp av nyckeltal utvecklingen inom de 11 folkhälsoområden som påverkar hälsan. Utvecklingen knyts också till Borås Stads vision 2025. Eftersom effekter av olika levnadsvillkor byggs upp under hela livet är barn och ungdomar prioriterade i de insatser Borås gör för att minska sociala skillnader i hälsa. Äldre är också en prioriterad grupp och hälsan för åldersgruppen 65+ kommer att redovisas i ett särskilt avsnitt i Välfärdsbokslutet 2016.

Välfärdsbokslut – indikatorer

Sedan 2001 har Borås Stad sammanställt Välfärdsbokslut. Data samlas in genom att använda befintlig nationell statistik, samt genom egna enkätundersökningar i årskurs 8 och årskurs 1 på gymnasiet, vilka genomförs vartannat år. Fram till 2012 togs årliga välfärdsrapporter fram men sedan 2013 görs rapporten vartannat år. Sedan 2013 har en förvaltningsövergripande arbetsgrupp arbetat med att ta fram en åtgärdsplan utifrån resultatet av Välfärdsbokslutet. Åtgärdsplanen, som beslutades av Fritids- och folkhälsonämnden 2014, innehåller fem områden:

- Arbete, praktik eller studier för ungdomar
- Demokratifrågor ungdomar
- Psykosomatisk ohälsa
- Föreningsanknytning
- Ökade möjligheter för fysisk aktivitet

Planen pekade på att sociala skillnader i hälsa till följd av ojämlika ekonomiska och sociala villkor var stora. Under 2016 har arbetet med åtgärdsplanen fortsatt och utifrån de senaste resultaten av Välfärdsbokslutet kommer planen till viss del att revideras.

I tabellen nedan presenteras några av de nyckeltal som mäts i Borås Stads Välfärdsbokslut. Samtliga data är de senast uppdaterade siffrorna och i procent.

Sammanställning nyckeltal	Män	Kvinnor	Alla	Trenden 3 år
Delaktighet och inflytande i samhället				
Har inflytande i skolan* (2015)	30	28	29	Oförändrad
Lågt socialt och kulturellt deltagande (2013-2015)	20	22	21	Oförändrad
Ekonomiska och sociala förutsättningar				

Sammanställning nyckeltal				
	Män	Kvinnor	Alla	Trenden 3 år
Förvärvsfrekvens 35-54 år (2014)	86	83	85	Oförändrad
Eftergymnasialt utbildade 35-54 år (2014)	33	42	37	Positiv
Öppet arbetslösa 18-24 år (2016)	3,6	2,5	3,0	Oförändrad
Barns och ungas uppväxtvillkor				
Godkänt samtliga ämnen åk 9 (2016)	73	82	78	Negativ
Har socialt stöd* (2015)	85	84	84	Negativ
Stressad av skolarbetet, inte alls el. lite* (2015)	67	36	52	Negativ
Medlem i förening* (2015)	63	62	63	Oförändrad
Miljöer och produkter				
Känner trygghet i skolan* (2015)	77	73	74	Negativ
Fallolyckor per 10 000 inv. 0-14 år (2012-2014)	81	52	67	Oförändrad
Fysisk aktivitet				
Fysisk aktivitet flera ggr/v* (2015)	78	71	74	Negativ
Tobak, alkohol och narkotika				
Alkoholkonsumenter senaste 12 mån åk 9 (2016)	38	38	38	Positiv
Inte tobaksbruk åk 9 (2016)	88	89	88	Oförändrad
Inte narkotikabruk åk 9 (2016)	93	95	93	Oförändrad

* Årskurs 8

Delaktighet och inflytande i samhälle

En liten andel av eleverna i årskurs 8 anser sig få vara med och ha inflytande i skolan. I Skollagen (Sfs 2010:800) står det att ”Barn och elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem”. I åtgärdsplanen finns ett ökat fokus på detta skolans demokratiuppdrag.

Lågt socialt deltagande innebär att man som mest har deltagit i en social aktivitet under det senaste året. Det handlar till exempel om föreningsmöten, sporttillställningar eller kyrkomöten. I Borås rapporterar var femte man och kvinna i åldersgruppen 16-84 år lågt socialt deltagande och med stigande ålder ökar andelen. Man kan inte utläsa någon trend över tid.

Ekonomiska och sociala förutsättningar

Förvärvsfrekvensen i åldersgruppen 35-54 år är oförändrat hög men skillnaden mellan män och kvinnor har ökat något. Bland männen finns en marginellt större andel förvärvsaktiva. Andelen med eftergymnasial utbildning fortsätter att öka, även om förändringen sker långsamt med en ökning på cirka en procentenhet per år. Fler kvinnor än män har en eftergymnasial utbildning. De öppet arbetslösa i åldersgruppen 18-24 år har sedan 2013 minskat för att under 2016 öka något igen. I åtgärdsplanen finns ett särskilt fokus på arbete, praktik och studier för ungdomar där man lyfter ett flertal åtgärder för att få fler unga i sysselsättning.

Barns och ungas uppväxtvillkor

Flera av nyckeltalen som beskriver barns och ungas uppväxtvillkor är oförändrade över en treårsperiod. Det gäller till exempel föreningsmedlemskap. Samtidigt kan man se att några av nyckeltalen förändrats negativt. Andelen som har en vuxen att prata öppet och förtroligt med minskar. Det gör också andelen som har godkänt i samtliga ämnen och här ökar skillnaden mellan flickor och pojkar. De relativt höga talen för psykosomatiska besvär så som sömnsvårigheter, huvudvärk

och ont i magen ökar något. Andelen som känner sig stressade av skolarbetet ökar och det är fortsatt stora skillnader mellan flickor och pojkar, då flickorna i högre utsträckning upplever psykosomatiska besvär och är mer stressade av skolarbetet. I åtgärdsplanen är detta uppmärksammat och ett arbete för förbättrad arbetsmiljö i skolan samt stärkt föräldrastöd pågår. Dessa insatser kräver ett brett engagemang från flera förvaltningar.

Miljöer och produkter

Andelen elever i årskurs 8 som uppger att de känner sig trygga i skolan har minskat under de senaste tre åren. Det är främst bland flickorna som denna minskning har skett.

Fallolyckor bland unga (0-14 år) ligger kvar på samma höga nivå. Jämfört med riket ligger Borås betydligt högre när det gäller fallskador bland pojkarna och något högre bland flickorna.

Fysisk aktivitet

Andelen elever som tränar flera gånger i veckan är oförändrad över tid. I den vuxna befolkningen är två tredjedelar fysiskt aktiva minst 30 minuter per dag, vilket är oförändrat över tid. Något fler män än kvinnor är aktiva. Under 2016 har Fritids- och folkhälsoförvaltningen tillsammans med Tekniska förvaltningen gjort en utredning över stadens spår och leder. Utredningen har resulterat i en plan för 2016-2020 och fokuserar på områden där det i dag helt eller delvis saknas spår och leder, tillgänglighetsanpassningar och information.

Tobak, alkohol, narkotika, dopning och spel

Under en lång tid har det varit en positiv utveckling med allt fler ungdomar som avstår från alkohol och tobak i de tidiga tonåren. I CAN:s senaste mätning för Borås (2016) fortsätter tobaks- och alkoholbruket att minska för eleverna i årskurs 9 och årskurs 2 på gymnasiet. När det gäller tobaksbruket kan man se en minskning av andelen flickor i årskurs 9 som röker. Detsamma gäller för den totala andelen elever i årskurs 2 på gymnasiet, där 76 procent av eleverna angett att de inte röker 2016.

Trenden över tid när det gäller alkoholbruk är att andelen som konsumerat alkohol de senaste 12 månaderna minskar både bland eleverna i årskurs 9 och årskurs 2 på gymnasiet. År 2016 svarade 38 procent av flickorna i årskurs 9 att de druckit alkohol de senaste 12 månaderna jämfört med 50 procent 2013. Det är dock värt att notera att alkoholvanorna bland gymnasieelever och många vuxna fortfarande har en oroande hög nivå.

Andelen som *inte* använt narkotika i årskurs 9 ligger kvar på ungefär samma nivå som vid mätningen 2013. Bland pojkarna i årskurs 2 på gymnasiet kan man se en liten ökning av andelen som använt narkotika. Detta är uppmärksammat och drogpolitiska ledningsgruppen arbetar med frågan.

Sammandrag av *Miljörapport Borås Stad 2016*

Borås – Staden där mångfalden växer

Miljöarbetet syftar till att, genom Borås Stads verksamhet, skapa en hälsosam och attraktiv stad att leva, bo och verka i. Miljörapporten följer upp arbetet med *Borås Stads miljömål 2013-2016*, *Borås Stads Energi- och klimatstrategi*, *Borås Stads Riktlinjer för resor* samt att ge en överblick över miljöarbetet i kommunkoncernen. Underlaget ligger också till grund för en analys av målområdet "Ekologisk hållbarhet- lokalt och globalt" i *Borås 2025 Vision och strategi*. Miljöförvaltningen ansvarar enligt Kommunfullmäktiges beslut för att sammanställa kommunkoncernens miljöarbete. Rapporten finns i sin helhet på www.boras.se/miljo.

Miljörapporten för 2016 fokuserar på att lyfta bredden i Borås Stads miljökommunikativa och miljöstrategiska arbete. Detta för att ge ett bra beslutsunderlag inför 2018 då det ges signaler om att kunskap saknas om vilket arbete som bedrivs idag. För att ge perspektiv på dagens situation presenteras glimtar från Borås Stads miljöhistoria.

Positiva effekter av det långsiktiga miljöarbetet i Borås Stad:

- **De tunga fordonen** drivs till 97 procent med förnybart bränsle. 2012 var andelen 71 procent. Det innebär att diesel ersatts med miljöbättre alternativ. När Borås Lokaltrafik AB:s fordon kommer vi dock se lite lägre siffror.
- **Förmåncyklisterna** visar tendenser att ha ökat andelen resor som görs med cykel från 16 procent till 40 procent medan bilresorna minskat från 62 till 43 procent. Det kan vara intressant att göra en ny uppföljning lite längre fram för att se om resultatet består.
- En **KRAV-certifiering** av skolmatsrestaurangerna är påbörjad. Kommunkoncernen köper ekologiska livsmedel för cirka 28 miljoner kronor av totalt 108 miljoner kronor vilket gör att vi cirka tio år efter påbörjat strategiskt arbete nu uppnår 26 procent ekologiska livsmedel. Men 17 av verksamheterna inom förskola, skola och äldreomsorg har en högre andel än 50 procent. Dannike skola toppar ekomatsligan i Borås med 65 procent.
- Borås Stad har antagit **regler för finansverksamheten** som innebär att placeringar inte ska göras i företag som har verksamhet med syfte att prospektera, exploatera, utvinna eller producera fossil energi.
- Borås Stad har antagit en **Cykelplan**.
- **Klimatpåverkan per portion** i skolan har minskat med drygt 7 kilo koldioxid per elev och ligger på knappt 41 kilo under en tioveckorsperiod.

- I projektet **Textilintegration** som drivs av *Röda Korset konfektion*, skapas en kollektion av återvunnet material som ska visas upp på utställningar runt om i landet och säljas. Deltagarna är svenska, nyanlända och asylsökande. Inkubatorn i Borås AB har bidragit i projektet genom tillgång till sin syateljé.
- Den **eldrivna lådcykeln** lånades ut sex gånger om två veckor de första 12 veckor hösten 2016 i Orangeriets regi.
- En **cykelskola för nyanlända** hölls 2016 i Orangeriets regi; med hjälp av volontärer.
- 87 procent av förskolorna, skolorna och gymnasierna arbetar nu med miljöledning och har **Grön Flagg certifiering**.
- 53 procent av de anställda i kommunkoncernen är **miljöutbildade**.
- **Över 50 aktiviteter arrangerades i Orangeriet** under 2016. Dessa presenteras i miljörapporten.

Fortsatta utmaningar i det långsiktiga miljöarbetet i Borås Stad:

- **Bullerkartläggningen**, som Borås Stad behöver göra eftersom vi har mer än 100 000 invånare, är ännu inte upphandlad och ett kvalitativt underlag i form av fler trafikflödesmätningar saknas. Vite kan utdömas om Borås inte genomför kartläggningen och tar fram ett åtgärdsprogram.
- **Energieffektiviseringssatsningar** som är ekonomiskt lönsamma genomförs inte i tillräckligt hög grad.
- Verksamheterna använder **klimatkompensationen** även för satsningar som borde ha en mer långsiktig finansiering; som brandsläckare, skötsel av sopsorteringskärl. Om klimatkompensationen uppfyller sitt syfte på lång sikt kommer den att minska.
- Gemensamt **kemikaliehanteringssystem, avfallshanteringssystem** och skötsel av detta behöver ordnas från centralt håll. Detta är åtgärder som diskuterats och föreslagits sedan 2013 då de nuvarande miljömålen trädde i kraft och som är förutsättningar för det miljöledningsarbete som verksamheterna förväntas bedriva.
- **Omtag i planarbetet och ytterligare utredningar** har krävts i exempelvis Viared Västra, då planerings- och exploateringsprocessen inte fullt ut har fått ske tillräckligt noggrant från början. Staden behöver rusta för det arbete som krävs för att vi ska bidra till produktionen av 12 500 bostäder till 2035. Att tillgodose miljökompetens i ett tidigt skede och minska personalomsättningen på plan-, miljötillsyns-; och miljöhandläggarsidan kan också bidra till detta.
- **Energianvändningen för fordon** mindre än 3,5 ton inom kommunkoncernen inklusive resor med privat bil i tjänst ökar även i relation till antalet årsarbetare. Det är därför svårt att se att transporterna optimeras. Borås Stad följer alltså inte sina *Riktlinjer för resor* fullt ut utan behöver arbeta mer med att skapa nya lösningar för tjänsteresor och skapa nya rutiner för exempelvis skötsel av fordon och byte till vinterdäck så att medarbetare inte

- förväntas använda sin egen bil i tjänsten utan kan välja att arbetspendla med cykel om de önskar.
- **Köp utanför ramavtal** kan innebära kortsiktiga lösningar, men innebär att vi inte drar full nytta av de upphandlingar som ställer höga miljö- och kvalitetskrav. Andelen ekologiska livsmedel kan troligen öka mer om fler handlar via ramavtalet. Det har också förekommit att enstaka har köpt flygresor utanför ramavtal när resurserna varit knappa vilket kräver merarbete i uppföljningen av statistik.

Sammanfattande bedömning

Sammanfattningsvis så krävs en tydlig prioritering av arbetet under 2017. Uppskattning och uppmärksamhet för de insatser som gjorts hittills behövs på alla nivåer i organisationen.

En tydlighet med vilka åtgärder som görs för att skapa ett långsiktigt arbete med tillräckliga resurser behöver kommuniceras till de anställda.

Det är viktigt att verksamheterna och politiken engagerar sig under remissperioden av förslaget till nya miljömål och funderar över vilka mål som är rimliga att hinna genomföra under kommande fyraårsperiod och hur arbetet ska finansieras.

Ett stort tack för det arbete Du som läser detta gjort för arbetet mot en hållbar utveckling!

Förslag till beslut

Enligt kommunallagens 8 kap 18 § skall årsredovisningen godkännas av Kommunfullmäktige. Det bör inte ske innan Kommunfullmäktige beslutat om ansvarsfrihet skall beviljas eller vägras nämnderna. Kommunfullmäktige skall också ta ställning till nämndernas budgetavvikelser. Nämndernas ekonomiska ansvar gäller över årsskiftet och ev budgetavvikelser, dvs resultatet efter kommunbidrag, skall föras över till nästkommande år som ackumulerade resultat. Detta gäller såväl över- som underskott. Beslut om resultatöverföring fattas av Kommunfullmäktige vid behandlingen av årsredovisningen.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del:

Verksamheterna under 2016 i Borås Stadshus AB, Borås Energi och Miljö AB, Borås Elnät AB, Borås Djurpark AB, Borås kommuns Parkerings AB, Industribyggnader i Borås AB, BoråsBorås TME AB, Borås Stad Textile Fashion Center AB, Inkubatorn i Borås AB, AB Bostäder i Borås, Fristadbostäder AB, Sandhultsbostäder, AB Toarpshus, Viskaforshem AB, Borås Lokaltrafik AB, AB samt i förekommande fall dotterbolag till dessa bolag, bedöms ha varit förenliga med de fastställda kommunala ändamålen och inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Kommunstyrelsen föreslår Kommunfullmäktige besluta:

Ur resultatet på 118 278 460 kr "öronmärks" 15 000 000 till projekt under 2017-2018 som skall finansieras ur "Byggbonusen" och 30 650 000 till återstoden av det generella flyktingstatsbidraget som planeras att användas under 2017.

Avsättning till pensionskulden intjänad t.o.m. 1997-12-31 görs med 72 000 000 kr. Beloppet är inräknat i kommunens redovisade resultat.

För verksamhetsåret 2016 godkänns driftbidrag till Inkubatorn i Borås AB på 1 200 000 kronor.

Akkumulerade resultat i driftredovisningen på sammanlagt 70 342 000 kr överförs från tidigare år till 2017 enligt Kommunstyrelsens förslag under avsnittet DRIFTREDOVISNING

I övrigt godkänns Årsredovisning 2016 för Borås Stad.

Årsredovisningarna för Borås Stadshus AB, Borås Energi och Miljö AB, Borås Elnät AB, Borås Djurpark AB, Borås kommuns Parkerings AB, Industribyggnader i Borås AB, BoråsBorås TME AB, Borås Stad Textile Fashion Center AB, AB Bostäder i Borås, Fristadbostäder AB, AB Sandhultsbostäder, AB Toarpshus, Viskaforshem AB, Borås Lokaltrafik AB samt Inkubatorn i Borås AB läggs till handlingarna.

Mot beslutet reserverar sig Annette Carlson (M), Morgan Hjalmarsson (L), Kerstin Hermansson (C), Falco Guldenpfennig (KD), Marie Fridén (M) och Björn Qvarnström (SD) till förmån för Annette Carlsons (M), Morgan Hjalmarssons (L), Kerstin Hermanssons (C) och Falco Guldenpfennigs (KD) tilläggsyrkande.

KOMMUNSTYRELSEN

Ulf Olsson

Magnus Widén

Första revisorsgruppen

Kommunfullmäktige
Borås Stad

Revisionsberättelse för Kommunstyrelsen år 2016

Vi har granskat Kommunstyrelsens verksamhet och årsredovisning 2016. Granskningen har utförts enligt god revisions sed i kommunal verksamhet och med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning. Till revisionsberättelsen bifogas vår sammanfattande revisionsredogörelse som utgör en sammanfattning av granskningen.

När det gäller Kommunstyrelsens följsamhet mot Kommunfullmäktiges budgetbeslut konstaterar vi att målvärdena för 13 av de 17 indikatorer som Kommunfullmäktige har fastställt inte är uppnådda. Det är väsentligt att nämnden analyserar och ger förklaringar till varför man inte uppnår mål och att man anger åtgärder för att nå målen. Sju av Kommunfullmäktiges 15 uppdrag till nämnden är inte genomförda. Vi bedömer att nämnden i sin årsredovisning anger rimliga förklaringar till varför uppdragen inte har genomförts.

Resultatanalysen i Kommunstyrelsens årsredovisning innehåller inte någon analys av positiva budgetavvikelser. Vi noterar att buffert inte är upprättad för Kommunstyrelsen i enlighet med Kommunfullmäktiges budgetbeslut.

Vi bedömer att riskerna för att Borås Stad inte ska kunna leva upp till lagstiftningens krav och lokala politiska beslut när det gäller flyktningmottagandet är betydande. De olika verklighetsbeskrivningar och uppfattningar om hur allvarlig situationen är som friläggs i granskningen, är tungt vägande argument för att styrning, ledning och samordning på området behöver stärkas med utgångspunkt från såväl Kommunstyrelsens uppsiktsplikt som nämndernas och de kommunala bostadsbolagens ansvar.

Vi bedömer att den genomförda personalpolitiken i de kommunala bolagen inte fullt ut når upp till målsättningarna i det personalpolitiska programmet. Några av bolagen kan inte erbjuda konkurrenskraftiga anställningsvillkor. Kommunstyrelsen ska inom ramen för uppsiktsplikten säkerställa att de kommunala bolagen följer av Kommunfullmäktige fattade beslut på det personalpolitiska området, vilka bland annat innefattar att bolagen ska erbjuda konkurrenskraftiga anställningsvillkor.

Granskningen av Borås Stads arbete mot hemlöshet och med sociala boendelösningar visar att målsättningarna i Program mot hemlöshet inte nås, och att verksamheten mot hemlöshet och med boendelösningar inte är ändamålsenlig.

Vår sammantagna bedömning är att Kommunstyrelsens verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredställande sätt. Den interna kontrollen bedöms som inte helt tillräcklig. Utvecklingsområden är att anta egna regler och

BORÅS STAD

Stadsrevisionen

anvisningar för intern kontroll, att utveckla riskanalysen genom att samtliga identifierade risker bedöms, och att i ökad omfattning ta ställning till verksamhetsrisker.

Vi bedömer att Borås Stads årsredovisning 2016 i huvudsak är upprättad enligt God redovisningssed, lagen om kommunal redovisning, kommunallagen och Rådet för Kommunal Redovisnings rekommendationer. Resultat och ekonomisk ställning redovisas på ett rättvisande sätt. Avvikelser från lagen om kommunal redovisning och Rådet för Kommunal Redovisnings rekommendationer presenteras i en separat revisionsrapport.

Det föreligger brister i måluppfyllelse när det gäller Kommunfullmäktiges indikatorer och i genomförandet av Kommunfullmäktiges uppdrag till Kommunstyrelsen/nämnderna. Vi bedömer att analysen av avvikelserna när det gäller indikatorer och uppdrag är otillräcklig i Borås Stads årsredovisning 2016.

Vi tillstyrker att Kommunstyrelsen beviljas ansvarsfrihet för år 2016.

BORÅS 2017-03-13

Nils-Gunnar Blanc
Ordförande

Ingwer Kliche
Vice ordförande

Bill Johansson

Bo-Lennart Bäcklund

Lennart Krok

Första revisorsgruppen

Kommunfullmäktige
Borås Stad

Revisionsberättelse för Valnämnden år 2016

Vi har granskat Valnämndens årsredovisning 2016. Granskningen har utförts enligt god revisions sed i kommunal verksamhet och med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning. Till revisionsberättelsen bifogas vår sammanfattande revisionsredogörelse som utgör en sammanfattning av granskningen.

Vi bedömer att Valnämnden sköts på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredställande sätt.

Vi bedömer att den interna kontrollen är tillräcklig, med hänsyn tagen till nämndens begränsade verksamhet under året och det faktum att nämnden i budget lyfter risker och redogör för hur nämnden ska arbeta med dessa.

Vi tillstyrker att Valnämnden beviljas ansvarsfrihet för år 2016.

BORÅS 2017-03-13

Nils-Gunnar Blanc
Ordförande

Ingwer Kliche
Vice ordförande

Bill Johansson

Bo-Lennart Bäcklund

Första revisorsgruppen

Kommunfullmäktige
Borås Stad

Revisionsberättelse för Lokalförjärningsnämnden år 2016

Vi har granskat Lokalförjärningsnämndens verksamhet och årsredovisning 2016. Granskningen har utförts enligt god revisionsred i kommunal verksamhet och med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning. Till revisionsberättelsen bifogas vår sammanfattande revisionsredogörelse som utgör en sammanfattning av granskningen.

När det gäller nämndens följksamhet mot Kommunfullmäktiges budgetbeslut konstaterar vi att målvärdena för tre av de fem indikatorer som Kommunfullmäktige har fastställt inte är uppnådda. Det är väsentligt att nämnden analyserar och ger förklaringar till varför man inte uppnår mål och att man anger åtgärder för att nå målen.

Vår sammantagna bedömning är att verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredställande sätt. Den interna kontrollen bedöms som otillräcklig. Utvecklingsområden är att anta egna regler och anvisningar för intern kontroll, att utveckla riskanalysen genom att samtliga identifierade risker bedöms, och att i ökad omfattning ta ställning till verksamhetsrisker. Uppföljningen av den interna kontrollen redovisas inte i samband med årsredovisningen. Vidare bedöms att nämnden inte har en tillräcklig intern kontroll när det gäller rutiner för externa hyresgäster.

Vi tillstyrker att Lokalförjärningsnämnden beviljas ansvarsfrihet för år 2016.

BORÅS 2017-03-13

Nils-Gunnar Blanc
Ordförande

Ingwer Kliche
Vice ordförande

Bill Johansson

Bo-Lennart Bäcklund

Lennart Krok

Första revisorsgruppen

Kommunfullmäktige
Borås Stad

Revisionsberättelse för Servicenämnden år 2016

Vi har granskat Servicenämndens verksamhet och årsredovisning 2016. Granskningen har utförts enligt god revisionsd i kommunal verksamhet och med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning. Till revisionsberättelsen bifogas vår sammanfattande revisionsredogörelse som utgör en sammanfattning av granskningen.

När det gäller nämndens följsamhet mot Kommunfullmäktiges budgetbeslut konstaterar vi att målvärdena för fyra av de sex indikatorer som Kommunfullmäktige har fastställt inte är uppnådda. Det är väsentligt att nämnden analyserar och ger förklaringar till varför man inte uppnår mål.

Vår sammantagna bedömning är att Servicenämndens verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Vi bedömer att den interna kontrollen är tillräcklig.

Vi tillstyrker att Servicenämnden beviljas ansvarsfrihet för år 2016.

BORÅS 2017-03-13

Nils-Gunnar Blanc
Ordförande

Ingwer Kliche
Vice ordförande

Bill Johansson

Bo-Lennart Bäcklund

Lennart Krok

Första revisorsgruppen

Kommunfullmäktige
Borås Stad

Revisionsberättelse för Fritids- och folkhälsonämnden år 2016

Vi har granskat Fritids- och folkhälsonämndens verksamhet och årsredovisning 2016. Granskningen har utförts enligt god revisionsledning i kommunal verksamhet och med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning. Till revisionsberättelsen bifogas vår sammanfattande revisionsredogörelse som utgör en sammanfattning av granskningen.

När det gäller nämndens följsamhet mot Kommunfullmäktiges budgetbeslut konstaterar vi att målvärdena för tre av de fyra indikatorer som Kommunfullmäktige har fastställt inte är uppnådda. Ett av Kommunfullmäktiges tre uppdrag till nämnden är inte genomfört. Det är väsentligt att nämnden analyserar och ger förklaringar till varför man inte uppnår mål respektive inte fullt ut har genomfört uppdrag.

Vi bedömer att Fritids- och folkhälsonämndens verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Vi bedömer att den interna kontrollen är tillräcklig.

Vi tillstyrker att Fritids- och folkhälsonämnden beviljas ansvarsfrihet för år 2016.

BORÅS 2017-03-13

Nils-Gunnar Blanc
Ordförande

Ingwer Kliche
Vice ordförande

Bill Johansson

Bo-Lennart Bäcklund

Lennart Krok

Första revisorsgruppen

Kommunfullmäktige
Borås Stad

Revisionsberättelse för Samhällsbyggnadsnämnden år 2016

Vi har granskat Samhällsbyggnadsnämndens verksamhet och årsredovisning 2016. Granskningen har utförts enligt god revisions sed i kommunal verksamhet och med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning. Till revisionsberättelsen bifogas vår sammanfattande revisionsredogörelse som utgör en sammanfattning av granskningen.

När det gäller nämndens följsamhet mot Kommunfullmäktiges budgetbeslut konstaterar vi att målvärdena för två av de fem indikatorer som Kommunfullmäktige har fastställt inte är uppnådda. Ett av Kommunfullmäktiges tre uppdrag till nämnden är inte genomförda. Det är väsentligt att nämnden analyserar och ger förklaringar till varför man inte uppnår mål respektive inte fullt ut har genomfört uppdrag.

Vi bedömer att Samhällsbyggnadsnämndens verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Vi bedömer att den interna kontrollen är tillräcklig. Utvecklingsområden är att utveckla riskanalysen genom att i ökad omfattning ta ställning till verksamhetsrisker.

Vi tillstyrker att Samhällsbyggnadsnämnden beviljas ansvarsfrihet för år 2016.

BORÅS 2017-03-13

Nils-Gunnar Blanc
Ordförande

Ingwer Kliche
Vice ordförande

Bill Johansson

Bo-Lennart Bäcklund

Lennart Krok

Första revisorsgruppen

Kommunfullmäktige
Borås Stad

Revisionsberättelse för Tekniska nämnden år 2016

Vi har granskat Tekniska nämndens verksamhet och årsredovisning 2016. Granskningen har utförts enligt god revisionssed i kommunal verksamhet och med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning. Till revisionsberättelsen bifogas vår sammanfattande revisionsredogörelse som utgör en sammanfattning av granskningen.

När det gäller nämndens följsamhet mot Kommunfullmäktiges budgetbeslut konstaterar vi att målvärdena för fem av de sex indikatorer som Kommunfullmäktige har fastställt inte är uppnådda. Fyra av Kommunfullmäktiges sju uppdrag till nämnden är inte genomförda. Det är väsentligt att nämnden analyserar och ger förklaringar till varför man inte uppnår mål respektive inte fullt ut har genomfört uppdrag, och att man anger åtgärder.

Vi bedömer att Tekniska nämndens verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Vi bedömer att den interna kontrollen är tillräcklig.

Vi tillstyrker att Tekniska nämnden beviljas ansvarsfrihet för år 2016.

BORÅS 2017-03-13

Nils-Gunnar Blanc
Ordförande

Ingwer Kliche
Vice ordförande

Bill Johansson

Bo-Lennart Bäcklund

Lennart Krok

Första revisorsgruppen

Kommunfullmäktige
Borås Stad

Revisionsberättelse för Miljö- och konsumentnämnden år 2016

Vi har granskat Miljö- och konsumentnämndens verksamhet och årsredovisning 2016. Granskningen har utförts enligt god revisions sed i kommunal verksamhet och med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning. Till revisionsberättelsen bifogas vår sammanfattande revisionsredogörelse som utgör en sammanfattning av granskningen.

När det gäller nämndens följsamhet mot Kommunfullmäktiges budgetbeslut konstaterar vi att målvärdena för tre av de fyra indikatorer som Kommunfullmäktige har fastställt inte är uppnådda. Nämndens två uppdrag från Kommunfullmäktige är inte genomförda. Det är väsentligt att nämnden analyserar och ger förklaringar till varför man inte uppnår mål respektive inte fullt ut har genomfört uppdrag, och att man anger åtgärder.

Vi bedömer att Miljö- och konsumentnämndens verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Vi bedömer att den interna kontrollen är tillräcklig.

Vi tillstyrker att Miljö- och konsumentnämnden beviljas ansvarsfrihet för år 2016.

BORÅS 2017-03-13

Nils-Gunnar Blanc
Ordförande

Ingwer Kliche
Vice ordförande

Bill Johansson

Bo-Lennart Bäcklund

Lennart Krok

Andra revisorsgruppen

Kommunfullmäktige
Borås Stad

Revisionsberättelse för Kulturnämnden år 2016

Vi har granskat Kulturnämndens verksamhet och årsredovisning för år 2016. Granskningen har utförts enligt god revisions sed i kommunal verksamhet och med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning. Till revisionsberättelsen bifogas vår sammanfattande revisionsredogörelse som utgör en sammanfattning av granskningen.

När det gäller nämndens följsamhet mot Kommunfullmäktiges budgetbeslut konstaterar vi att målvärdena för fyra av de fem indikatorer som Kommunfullmäktige har fastställt inte är uppnådda. Två av Kommunfullmäktiges tre uppdrag till nämnden är inte genomförda. Det är väsentligt att nämnden analyserar och ger förklaringar till varför man inte uppnår mål respektive inte fullt ut har genomfört uppdrag, och att man anger åtgärder.

Vi bedömer att Kulturnämndens verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, men konstaterar att måluppfyllelsen när det gäller Kommunfullmäktiges indikatorer är bristfällig. Vi bedömer att den interna kontrollen är tillräcklig men att den kan utvecklas avseende verksamhetsprocesser.

Vi tillstyrker att Kulturnämnden beviljas ansvarsfrihet för år 2016.

BORÅS 2017-03-20

Boris Preijde
Ordförande

Gerd Jansson
Vice ordförande

Lennart Gabre

Thomas Gustafsson

Jan G Nilsson

Kenneth Larsson

Andra revisorsgruppen

Kommunfullmäktige
Borås Stad

Revisionsberättelse för Utbildningsnämnden år 2016

Vi har granskat Utbildningsnämndens verksamhet och årsredovisning för år 2016. Granskningen har utförts enligt god revisions sed i kommunal verksamhet och med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning. Till revisionsberättelsen bifogas vår sammanfattande revisionsredogörelse som utgör en sammanfattning av granskningen.

När det gäller nämndens följsamhet mot Kommunfullmäktiges budgetbeslut konstaterar vi att målvärdena för sju av de nio indikatorer som Kommunfullmäktige har fastställt inte är uppnådda. Det är väsentligt att nämnden analyserar och ger förklaringar till varför man inte uppnår mål, och att man anger åtgärder.

Vi bedömer att Utbildningsnämndens verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, men konstaterar att måluppfyllelsen när det gäller Kommunfullmäktiges indikatorer är bristfällig. Vi bedömer att den interna kontrollen är tillräcklig.

Vi tillstyrker att Utbildningsnämnden beviljas ansvarsfrihet för år 2016.

BORÅS 2017-03-20

Boris Preijde
Ordförande

Gerd Jansson
Vice ordförande

Lennart Gabre

Thomas Gustafsson

Jan G Nilsson

Kenneth Larsson

Andra revisorsgruppen

Kommunfullmäktige
Borås Stad

Revisionsberättelse för Sociala omsorgsnämnden år 2016

Vi har granskat Sociala omsorgsnämndens verksamhet och årsredovisning 2016. Granskningen har utförts enligt god revisionsred i kommunal verksamhet och med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning. Till revisionsberättelsen bifogas vår sammanfattande revisionsredogörelse som utgör en sammanfattning av granskningen.

När det gäller nämndens följsamhet mot Kommunfullmäktiges budgetbeslut konstaterar vi att målvärdena för tre av de sex indikatorer som Kommunfullmäktige har fastställt inte är uppnådda. Båda av Kommunfullmäktiges två uppdrag till nämnden är genomförda. Det är väsentligt att nämnden analyserar och ger förklaringar till varför man inte uppnår mål.

Granskningen av Borås Stads arbete mot hemlöshet och med sociala boendelösningar visar att målsättningarna i Program mot hemlöshet inte nås, och att verksamheten mot hemlöshet och med boendelösningar inte är ändamålsenlig.

Vi bedömer att Sociala omsorgsnämndens verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Vi bedömer att den interna kontrollen är tillräcklig. Utvecklingsområdena är att komplettera förvaltningens riskanalys med nämndens egen riskanalys samt att nämnden antar egna regler och anvisningar för intern kontroll.

Vi tillstyrker att Sociala omsorgsnämnden beviljas ansvarsfrihet för år 2016.

BORÅS 2017-03-20

Boris Preijde
Ordförande

Gerd Jansson
Vice ordförande

Lennart Gabre

Thomas Gustafsson

Jan G Nilsson

Kenneth Larsson

Andra revisorsgruppen

Kommunfullmäktige
Borås Stad

Revisionsberättelse för Arbetslivsnämnden år 2016

Vi har granskat Arbetslivsnämndens verksamhet och årsredovisning 2016. Granskningen har utförts enligt god revisionsd i kommunal verksamhet och med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning. Till revisionsberättelsen bifogas vår sammanfattande revisionsredogörelse som utgör en sammanfattning av granskningen.

När det gäller nämndens följsamhet mot Kommunfullmäktiges budgetbeslut konstaterar vi att målvärdena för fyra av de åtta indikatorer som Kommunfullmäktige har fastställt inte är uppnådda. Nämnden har genomfört de två uppdrag som Kommunfullmäktiges riktat till nämnden. Det är väsentligt att nämnden analyserar och ger förklaringar till större budgetavvikelser och varför man inte uppnår mål.

Vi bedömer att Arbetslivsnämndens verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Vi bedömer att den interna kontrollen inte är helt tillräcklig. Utvecklingsområde är att följa upp samtliga identifierade risker samt att i uppföljningen av den interna kontrollen årligen ange åtgärder som syftar till att riskerna kan hanteras. Vidare bör nämnden säkerställa att samtliga kontrollmoment som beslutats i planen för intern kontroll genomförs.

Vi tillstyrker att Arbetslivsnämnden beviljas ansvarsfrihet för år 2016.

BORÅS 2017-04-10

Gerd Jansson
Vice ordförande

Lennart Gabre

Thomas Gustafsson

Jan G Nilsson

Kenneth Larsson

Andra revisorsgruppen

Kommunfullmäktige
Borås Stad

Revisionsberättelse för Överförmyndarnämnden år 2016

Vi har granskat Överförmyndarnämndens verksamhet och årsredovisning 2016. Granskningen har utförts enligt god revisionssed i kommunal verksamhet och med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning. Till revisionsberättelsen bifogas vår sammanfattande revisionsredogörelse som utgör en sammanfattning av granskningen.

När det gäller nämndens följsamhet mot Kommunfullmäktiges budgetbeslut konstaterar vi att Kommunfullmäktige inte angett några indikatorer eller uppdrag till nämnden för 2016.

Vi bedömer att Överförmyndarnämndens verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Vi bedömer att den interna kontrollen är tillräcklig. Utvecklingsområden är att komplettera förvaltningens riskanalys med nämndens egna riskanalys samt att nämnden antar egna regler och anvisningar för intern kontroll.

Vi tillstyrker att Överförmyndarnämnden beviljas ansvarsfrihet för år 2016.

BORÅS 2017-04-10

Boris Preijde
Ordförande

Gerd Jansson
Vice ordförande

Lennart Gabre

Jan G Nilsson

Kenneth Larsson

Andra revisorsgruppen

Kommunfullmäktige
Borås Stad

Revisionsberättelse för Stadsdelsnämnden Norr år 2016

Vi har granskat Stadsdelsnämnden Norrs verksamhet och årsredovisning för år 2016. Granskningen har utförts enligt god revisions sed i kommunal verksamhet och med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning. Till revisionsberättelsen bifogas vår sammanfattande revisionsredogörelse som utgör en sammanfattning av granskningen.

När det gäller nämndens följsamhet mot Kommunfullmäktiges budgetbeslut konstaterar vi att inget målvärde för de 18 indikatorer som Kommunfullmäktige har fastställt är uppnått. Nämnden har under året vidtagit åtgärder i syfte att nå målen för indikatorerna. Ett av Kommunfullmäktiges nio uppdrag till nämnden är inte genomfört. Det är väsentligt att nämnden analyserar och ger förklaringar till varför man inte uppnår mål respektive inte fullt ut har genomfört uppdrag, och att man anger åtgärder.

Vi bedömer att Stadsdelsnämnden Norrs verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, men konstaterar att måluppfyllelsen när det gäller Kommunfullmäktiges indikatorer är bristfällig. Vi bedömer att den interna kontrollen är tillräcklig.

Vi tillstyrker att Stadsdelsnämnden Norr beviljas ansvarsfrihet för år 2016.

BORÅS 2017-03-20

Boris Preijde
Ordförande

Gerd Jansson
Vice ordförande

Lennart Gabre

Thomas Gustafsson

Jan G Nilsson

Kenneth Larsson

Andra revisorsgruppen

Kommunfullmäktige
Borås Stad

Revisionsberättelse för Stadsdelsnämnden Väster år 2016

Vi har granskat Stadsdelsnämnden Västers verksamhet och årsredovisning för år 2016. Granskningen har utförts enligt god revisions sed i kommunal verksamhet och med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning. Till revisionsberättelsen bifogas vår sammanfattande revisionsredogörelse som utgör en sammanfattning av granskningen.

När det gäller nämndens följsamhet mot Kommunfullmäktiges budgetbeslut konstaterar vi att målvärdena för 16 av de 18 indikatorer som Kommunfullmäktige har fastställt inte är uppnådda. Två av Kommunfullmäktiges tio uppdrag till nämnden är inte genomförda. Det är väsentligt att nämnden analyserar och ger förklaringar till varför man inte uppnår mål respektive inte fullt ut har genomfört uppdrag, och att man anger åtgärder.

Vi bedömer att Stadsdelsnämnden Väster verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, men konstaterar att måluppfyllelsen när det gäller Kommunfullmäktiges indikatorer är bristfällig. Vi bedömer att den interna kontrollen är tillräcklig.

Vi tillstyrker att Stadsdelsnämnden Väster beviljas ansvarsfrihet för år 2016.

BORÅS 2017-03-20

Boris Preijde
Ordförande

Gerd Jansson
Vice ordförande

Lennart Gabre

Thomas Gustafsson

Jan G Nilsson

Kenneth Larsson

Andra revisorsgruppen

Kommunfullmäktige
Borås Stad

Revisionsberättelse för Stadsdelsnämnden Öster år 2016

Vi har granskat Stadsdelsnämnden Östers verksamhet och årsredovisning för år 2016. Granskningen har utförts enligt god revisionssed i kommunal verksamhet och med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning. Till revisionsberättelsen bifogas vår sammanfattande revisionsredogörelse som utgör en sammanfattning av granskningen.

När det gäller nämndens följsamhet mot Kommunfullmäktiges budgetbeslut konstaterar vi att målvärdena för 17 av de 18 indikatorer som Kommunfullmäktige har fastställt inte är uppnådda. Tre av Kommunfullmäktiges 14 uppdrag till nämnden är inte genomförda. Det är väsentligt att nämnden analyserar och ger förklaringar till varför man inte uppnår mål respektive inte fullt ut har genomfört uppdrag, och att man anger åtgärder.

Vi bedömer att Stadsdelsnämnden Öster verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, men konstaterar att måluppfyllelsen när det gäller Kommunfullmäktiges indikatorer är bristfällig. Vi bedömer att den interna kontrollen är tillräcklig.

Vi tillstyrker att Stadsdelsnämnden Öster beviljas ansvarsfrihet för år 2016.

BORÅS 2017-03-20

Boris Preijde
Ordförande

Gerd Jansson
Vice ordförande

Lennart Gabre

Thomas Gustafsson

Jan G Nilsson

Kenneth Larsson

Andra revisorsgruppen

Kommunfullmäktige
Borås Stad

Revisionsberättelse för Förskolenämnden år 2016

Vi har granskat Förskolenämndens verksamhet 2016. Granskningen har utförts enligt god revisions sed i kommunal verksamhet och med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning.

Vi bedömer att Förskolenämndens verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Vi tillstyrker att Förskolenämnden beviljas ansvarsfrihet för år 2016.

BORÅS 2017-03-20

Boris Preijde
Ordförande

Gerd Jansson
Vice ordförande

Lennart Gabre

Thomas Gustafsson

Jan G Nilsson

Kenneth Larsson

Andra revisorsgruppen

Kommunfullmäktige
Borås Stad

Revisionsberättelse för Grundskolenämnden år 2016

Vi har granskat Grundskolenämndens verksamhet 2016. Granskningen har utförts enligt god revisionssed i kommunal verksamhet och med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning.

Vi bedömer att Grundskolenämndens verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Vi tillstyrker att Grundskolenämnden beviljas ansvarsfrihet för år 2016.

BORÅS 2017-03-20

Boris Preijde
Ordförande

Gerd Jansson
Vice ordförande

Lennart Gabre

Thomas Gustafsson

Jan G Nilsson

Kenneth Larsson

Andra revisorsgruppen

Kommunfullmäktige
Borås Stad

Revisionsberättelse för Individ- och familjeomsorgsnämnden år 2016

Vi har granskat Individ- och familjeomsorgsnämndens verksamhet 2016. Granskningen har utförts enligt god revisionsred i kommunal verksamhet och med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning.

Vi bedömer att Individ- och familjeomsorgsnämndens verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Vi tillstyrker att Individ- och familjeomsorgsnämnden beviljas ansvarsfrihet för år 2016.

BORÅS 2017-03-20

Boris Preijde
Ordförande

Gerd Jansson
Vice ordförande

Lennart Gabre

Thomas Gustafsson

Jan G Nilsson

Kenneth Larsson

Andra revisorsgruppen

Kommunfullmäktige
Borås Stad

Revisionsberättelse för Vård- och äldreomsorgsnämnden år 2016

Vi har granskat Vård- och äldreomsorgsnämndens verksamhet 2016. Granskningen har utförts enligt god revisionssed i kommunal verksamhet och med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning.

Vi bedömer att Vård- och äldreomsorgsnämndens verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Vi tillstyrker att Vård- och äldreomsorgsnämnden beviljas ansvarsfrihet för år 2016.

BORÅS 2017-03-20

Boris Preijde
Ordförande

Gerd Jansson
Vice ordförande

Lennart Gabre

Thomas Gustafsson

Jan G Nilsson

Kenneth Larsson

Granskning av Borås Stads årsredovisning 2016

Kommunstyrelsen har ansvar för att upprätta en årsredovisning för Borås Stad enligt Lagen om kommunal redovisning och God Redovisningssed. Stadsrevisionen har granskat årsredovisning för Borås Stad 2016. Granskningen har utförts enligt God revisions sed i kommunal verksamhet och med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig säkerhet för bedömning. Räkenskaperna granskas enligt följande:

- Att redovisningen följer krav på räkenskapsföring enligt Kommunallagens 8 kap, d v s att årsbokslut och årsredovisning upprättats
- Att upplysning lämnats om utfallet, finansieringen av verksamheten och den ekonomiska ställningen vid årets slut
- Att upplysning lämnats om borgensförbindelser och övriga ansvarsförbindelser
- Att årsredovisningen även omfattar en sammanställd redovisning
- Att årsredovisningen är upprättad med iakttagande av god redovisningssed
- Att redovisningen följt Lagen om kommunal redovisning och rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning (RKR)
- Att redovisningen är materiellt rätt (alla tillgångar och skulder existerar och avser Borås Stad)
- Att redovisningen är rätt periodiserad (alla intäkter och kostnader avser redovisningsåret)

Omfattning

Granskningen av årsredovisningen/externredovisningen omfattar

- Förvaltningsberättelse
- Resultaträkning
- Balansräkning
- Finansieringsanalys
- Sammanställd redovisning/koncernredovisning
- Noter till resultat- och balansräkning, finansieringsanalys och specifikationer till bokslutets olika delar.

Övriga delar har granskats översiktligt i syfte att bedöma om uppgifter som ska ingå i årsredovisningen enligt lag och rekommendationer från RKR har lämnats. Stadsrevisionen har speciellt granskat följande:

- Särskild avtalspension och visstidspension (RKR 2.2)

- Skatteintäkter (RKR 4.2)
- Redovisning av bidrag till infrastrukturella investeringar (RKR 6.2)
- Upplysningar om och värdering av pensionsmedel och pensionsförpliktelser (RKR 7.1 och 17.1)
- Sammanställd redovisning (RKR 8.2)
- Avsättningar och ansvarsförbindelser (RKR 10.2)
- Materiella anläggningstillgångar och komponentavskrivning (RKR 11.4) samt skriften Komponentavskrivningar (K3)
- Redovisning av hyres/leasingavtal (RKR 13.2)
- Kassaflöden (RKR 16.2)
- Intäkter från avgifter, bidrag och försäljningar (RKR 18.1)
- Nedskrivningar (RKR 19)

lakttagelser och bedömningar

Förvaltningsberättelse

Årsredovisningens struktur, modell för analys av finansiell utveckling och ställning samt den ekonomiska redovisningen av verksamheten är i huvudsak god. Stadsrevisionen bedömer att förvaltningsberättelsen innehåller en översikt över utvecklingen av koncernen Borås Stads verksamhet, upplysning om ekonomi och ställning, händelser av väsentlig betydelse, förväntad utveckling samt andra förhållanden av vikt.

Från och med år 2006 gäller för samtliga kommuner att Kommunfullmäktige ska fastställa mål för ”god ekonomisk hushållning” enligt 8 kap 5 § kommunallagen, och sedan 1 januari 2013 enligt 8 kap 1 § kommunallagen föreligger krav på att ”Fullmäktige ska besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning för kommunen. Stadsrevisionen noterar att Kommunfullmäktiges budget och årsredovisningen har en skrivning om god ekonomisk hushållning, men Kommunfullmäktige har inte beslutat om riktlinjer för god ekonomisk hushållning.

Måluppföljning

Lagstiftningen fokuserar på god ekonomisk hushållning och på att öka långsiktigheten i den ekonomiska och verksamhetsmässiga planeringen. Lagen ställer krav på att budgeten ska innehålla finansiella mål samt mål och riktlinjer för verksamheten. Uppföljning av dessa mål ska göras i delårsrapport och årsredovisning. Kommunfullmäktiges budgetbeslut för år 2016 innefattar Vision 2025 och strategiska målområden. I beredningen av budgeten har Kommunstyrelsen kopplat indikatorer med målvärden till målområdena. Budget och redovisning av mål ska hanteras inom styr- och ledningssystemet.

Förvaltningsberättelsen ska innehålla en utvärdering av om målen och riktlinjerna har uppnåtts och följts i enlighet med kommunallagen. Stadsrevisionen konstaterar att förvaltningsberättelsen i

Borås Stads årsredovisning innehåller en sammanställning av mål och uppdrag och att framställningen i allt väsentligt är deskriptiv.

Stadsrevisionens bedömning av måluppfyllelsen grundar sig på helt uppnådda målvärden och helt genomförda uppdrag, eftersom ofullständigt uppnådda mål och uppdrag som inte är helt genomförda inte kan bedömas med revisionell säkerhet.

Stadsrevisionen konstaterar att Borås Stads nämnder inte har uppnått målvärdet för 36 av 47 indikatorer som Kommunfullmäktige har fastställt, vilket motsvarar 77 %. För två indikatorer anges inget utfall.

När det gäller uppdragen bedöms de uppdrag som gäller för 2016, vilket innebär att tidigare uppdrag inte tas med i ansvarsprövningen. Av 58 uppdrag som Kommunfullmäktige givit nämnder och styrelsen 2016 har 22 inte genomförts, vilket motsvarar 38 %. Kommunstyrelsen har i uppföljningen av uppdragen föreslagit att tio uppdrag som inte är genomförda ska avslutas. Tre av dessa uppdrag anses ingå i det löpande arbetet. Stadsrevisionen bedömer att detta sätt att hantera uppdragen medför en risk för att Kommunfullmäktiges budgetbeslut inte följs.

Stadsrevisionen konstaterar att måluppfyllelsen är bristfällig och att orsakerna till att målvärdena inte nås och att uppdragen inte har genomförts inte analyseras.

Avstämning av balanskravet

Stadsrevisionen noterar att den presenterade balanskravsutredningen, som anger ett balanskravsresultat för 2016 på 102,3 mnkr, följer 4 kap 3a § lagen om kommunal redovisning när det gäller struktur och innehåll. Stadsrevisionen noterar att resultatutjämningsreserven är oförändrad från föregående år och uppgår till 250 mnkr i bokslutet.

Finansiella mål

Stadsrevisionen bedömer att finansieringsanalysen redovisar Borås Stads finansiering och investeringar under räkenskapsåret på ett rättvisande sätt.

Borås Stads övergripande finansiella mål enligt Kommunfullmäktiges budget 2016 är att soliditeten ska uppgå till 80 %, självfinansiering av tillgångsökningen ska uppgå till 80-100 % och att årets resultat ska vara 2-3 % av skatteintäkter och generella statsbidrag.

Stadsrevisionen konstaterar att det långsiktiga målet om soliditeten samt självfinansiering av tillgångsökningen inte uppnås, men bedömer att målet om årets resultat i förhållande till skatteintäkter och generella statsbidrag uppnås.

Väsentliga personalförhållanden

Den obligatoriska redovisningen av sjukfrånvaro redovisas i enlighet med 4 kap 1§ 1a KRL gällande lång- och korttidsfrånvaro och fördelning på män och kvinnor. Enligt 4 kap 1§ 1a punkt 3 KRL, ska därutöver uppgift lämnas om sjukfrånvaro, i procent, för anställda i åldrarna 29 år eller yngre, 30-49 år samt 50 år eller äldre. Förvaltningsberättelsen innehåller inte den senare informationen.

Resultaträkning

Stadsrevisionen bedömer att resultaträkningen redovisar samtliga intäkter och kostnader och ger en rättvisande bild av årets resultat samt hur det egna kapitalet har förändrats under räkenskapsåret.

Driftredovisning

Stadsrevisionen noterar att några nämnder har fått utökat kommunbidrag i förhållande till Kommunfullmäktiges budget under år 2016 utan formella beslut i Kommunstyrelse eller Kommunfullmäktige.

Nedskrivning

I årets bokslut har nedskrivningar gjorts med totalt 52 mnkr, varav 33 mnkr avser anläggningslån genom ändrad redovisningsprincip, 17 mnkr avser ombyggnad av Bodaskolan, våning 4, och 2 mnkr finansiella tillgångar/ långfristig utlåning. Bedömningen är att nedskrivningarna är i enlighet med RKR 19.

Leasing

Enligt RKR 13.2 Redovisning av hyres-/leasingavtal ska objekt, vilka innehas till följd av ett leasingavtal som klassificeras som finansiellt, redovisas hos leasingtagaren som en anläggningstillgång i balansräkningen. Förpliktelsen att i framtiden betala leasingavgifter ska hos leasingtagaren redovisas som en skuld. Borås Stad redovisar inte sina leasade objekt som en anläggningstillgång i balansräkningen utan endast som en leasingkostnad i resultaträkningen.

Upplysningar ska lämnas om finansiella leasingavtal överstigande tre år. I Borås Stads årsredovisning har samtliga hyres-/leasingavtal betraktats som operationella och bokförts direkt som kostnader, och finansiella leasingavtal finns inte redovisade i balansräkningen. En sammanställning av externa hyreskostnader för objekt över 500 tkr görs under rubriken ”tillämpade redovisningsprinciper”. Bedömningen är att Borås Stad inte följer RKR:s rekommendation (13.2) fullt ut.

Balansräkning

Stadsrevisionen bedömer att balansräkningen i sammandrag redovisar stadens samtliga tillgångar, avsättningar och skulder samt eget kapital på balansdagen. Även övriga ansvarsförbindelser tas upp inom linjen.

Stadsrevisionen noterar att Balansräkningen inte är uppställd i enlighet med 5 kap 2 § lagen om kommunal redovisning. Poster som Övriga materiella anläggningstillgångar, Bidrag till infrastruktur, Resultatutjämningsreserv och Övrigt eget kapital saknas i Balansräkningen. Stadsrevisionen konstaterar att uppgifterna finns i noterna till Balansräkningen med undantag för bidrag till infrastruktur som inte redovisas.

Nya avsättningar har gjorts under året uppgående till 28 mnkr (exklusive avsättning för pensioner) vilka bedöms vara i överensstämmelse med RKR 10.2.

Enligt RKR 10.2 avsättningar och ansvarsförbindelse, ska upplysningar lämnas för varje avsättning. Årsredovisningen lämnar upplysningar för avsättningarna enligt första delen i RKR 10.2 (a – e), men inte enligt andra delen (a – c).

Pensioner

Enligt RKR:s rekommendation 7.1 Upplysningar om pensionsmedel och pensionsförpliktelser, ska det framgå av förvaltningsberättelsen vilka tillgångsslag som förvaltade pensionsmedel placerats i och vilken avkastning som uppnåtts. Förvaltningsberättelsen i Borås Stads årsredovisning innehåller inte den informationen, eftersom ingen finansiell placering för pensionsändamål görs.

Borås Stad har under ett antal år gjort extra avsättningar avseende pensioner intjänade före år 1997. För år 2016 görs en avsättning på 72 mnkr, och den utgående avsättningen är 400 mnkr. Denna avsättning utgör en del av den pensionsskuld som enligt lagen om kommunal redovisning ska redovisas som ansvarsförbindelse (den s k blandmodellen). Blandmodellen har varit omdiskuterad, och det har blivit vanligt att kommuner gör extra avsättningar. Förfarandet överensstämmer med vedertagen redovisningspraxis i andra verksamheter, men går alltså emot gällande lagstiftning för kommunal redovisning. Stadsrevisionen noterar att avsättningens storlek på 72 mnkr inte motiveras i underlaget för specifikationen.

Komponentavskrivningar

Enligt skriften Komponentavskrivningar RKR ska byggnader, gator och vägar skrivas av genom komponentavskrivning. I RKR 11.4 Materiella anläggningstillgångar, uttrycks ett krav på tillämpning av komponentavskrivning. I redovisningsprinciperna ska upplysas om vilka avvägningar och prioriteringar som har gjorts och hur långt man har kommit i processen att gå över till komponentavskrivning. Av praktiska skäl anser RKR att övergången till komponentavskrivning bör vara framåtriktad, varför bokfört värde vid senast föregående bokslut i normalfallet utgör utgångspunkten för fördelning på olika komponenter.

I årsredovisningens avsnitt om Tillämpade redovisningsprinciper framgår att man från och med år 2014 har tillämpat komponentavskrivning för nya fastigheter och anläggningar. Från och med år 2017 kommer komponentavskrivning att tillämpas för samtliga fastigheter i Borås Stad. För gator och vägar är samtliga nya objekt införda med komponentavskrivning (K3). För äldre objekt tillämpas komponentavskrivning ännu inte.

Stadsrevisionen noterar att Kommunstyrelsen och nämnderna genomför en process för komponentavskrivning. Detta är i enlighet med RKR:s rekommendationer gällande övergång till komponentavskrivning.

Exploateringsredovisning

Exploateringsredovisningen av Viared Västra har granskats av en extern konsult. Granskningen visar att det finns utarbetade kalkylunderlag och beslutsunderlag. Av underlagen framgår det vad som ingår i respektive delmoment av projektet samt kostnaderna för de olika delmomenten. Prissättningen för försäljningen av tomterna för området Viared Västra har fastställts av Kommunfullmäktige. Granskningen visar att exploateringsredovisningen för Viared Västra sker i enlighet med god redovisningssed i kommunal verksamhet.

Sammanställd redovisning/koncernredovisning

Bedömningen är att årets sammanställda redovisning har upprättats på ett korrekt sätt innebärande att interna poster har eliminerats. Underlaget till koncernredovisningen är tillfredsställande och konsolideringen har gjorts med sådan noggrannhet att redovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild av koncernens resultat och ställning per balansdagen.

Stadsrevisionen vill framhålla vikten av att den finansiella informationen till Kommunfullmäktige med utgångspunkt från koncernredovisningen ger en rättvisande bild av Borås Stads riskexponering. Internbanken gör all upplåning för kommunkoncernen och eftersträvar att låna ut till kommunens bolag till marknadsmässig räntesats. Internbankens upplåning sker genom externupplåning som består av emissioner av certifikat och obligationer på kapitalmarknaden samt finansiering hos Kommuninvest.

Stadsrevisionen vill framhålla att Borås Stad som koncern har en betydande skuldsättning, och som ägare av de kommunala företagen är det givetvis ytterst Borås Stad som tar riskerna vid lånefinansiering av investeringar. Kommunens långfristiga skulder uppgår till 24 mnkr medan koncernens långfristiga skulder uppgår till 3 696 mnkr. Internbankens totala utlåning till bolagen uppgick 2016-12-31 till 5 790 mnkr.

Enligt RKR 8.2 Sammanställd redovisning, ska den gemensamma förvaltningsberättelsen upplysa om väsentliga personalförhållanden i kommunkoncernen. Stadsrevisionens bedömning är att upplysningar om bolagens personalförhållanden saknas i Borås Stads årsredovisning.

Stadsrevisionen noterar att den finansiella analysen i årsredovisningen har utvecklats när det gäller den sammanställda redovisningen och koncernens resultat och finansiella ställning.

Investeringsredovisning

Investeringsredovisningen ger en god information om godkänd utgift, förbrukade medel vid årets början och slut samt återstående medel.

Övriga iakttagelser

I årsredovisningen framhålls att denna i första hand är ett analyserande beslutsunderlag för Kommunfullmäktige, men att årsredovisningen successivt ska utvecklas för att kunna ge information till en vidare målgrupp. En tydligare struktur, analys och ökad tillgänglighet ska eftersträvas. Stadsrevisionen bedömer att denna utvecklingsprocess är väsentlig. De analytiska delarna av årsredovisningen behöver utvecklas. Genomarbetning till ett mindre omfång med en tydligare struktur och en pedagogisk utformning behöver prioriteras om det ska vara möjligt att nå ut till en vidare målgrupp. Med dagens utformning och omfattning kan inte årsredovisningen bedömas vara tillgänglig för boråsarna eller andra målgrupper. Utöver en utveckling av huvuddokumentet bör en kortfattad pedagogisk version av årsredovisningen som kommuniceras genom stadens hemsida också upprättas.

Stadsrevisionen bedömer att den personalekonomiska redovisningen bör utvecklas genom analyser av orsakssamband och förändringar över tid. Redovisningen av personalförhållanden är i allt väsentligt beskrivande och innehåller ingen analys om hur Staden ska hantera centrala

problem som hög sjukfrånvaro och kompetensförsörjning. Stadsrevisionen har i fördjupade granskningar 2016 och 2015 bedömt att Kommunstyrelse, nämnder och bolag inte når upp till det personalpolitiska programmets målsättningar om konkurrenskraftiga anställningsvillkor. Orsaken till dessa förhållanden analyseras inte i personalredovisningen och åtgärder anvisas inte.

Sammanfattande bedömning

Sammanfattningsvis bedömer Stadsrevisionen att Borås Stads årsredovisning i huvudsak är upprättad enligt God redovisningssed, lagen om kommunal redovisning, kommunallagen och RKR:s rekommendationer. Resultat och ekonomisk ställning redovisas på ett rättvisande sätt.

Stadsrevisionen bedömer att årsredovisningen gör avsteg från delar av RKR:s rekommendationer avseende RKR 13.2 redovisning av finansiella hyres-/leasingavtalen, RKR 10.2 avsättningar och ansvarsförbindelse, 7.1 Upplysningar om pensionsmedel och pensionsförpliktelser, RKR 11.4 Materiella anläggningstillgångar och RKR 8.2 Sammanställd redovisning.

Stadsrevisionen noterar att Borås Stad inte har upprättat riktlinjer för god ekonomisk hushållning i enlighet med kommunallagen. Vidare konstaterar Stadsrevisionen att upplysningar avseende sjukfrånvaro i procent, för anställda i åldrarna 29 år eller yngre, 30-49 år samt 50 år eller äldre saknas i förvaltningsberättelsen enligt lagen om kommunal redovisning.

Stadsrevisionen noterar att Balansräkningen inte är uppställd i enlighet med lagen om kommunal redovisning. Poster som Övriga materiella anläggningstillgångar, Bidrag till infrastruktur, Resultatutjämningsreserv och Övrigt eget kapital saknas i Balansräkningen. Stadsrevisionen konstaterar att uppgifterna finns i noterna till Balansräkningen med undantag för bidrag till infrastruktur som inte redovisas.

Stadsrevisionen konstaterar att det föreligger brister i måluppfyllelse när det gäller Kommunfullmäktiges indikatorer och i genomförandet av Kommunfullmäktiges uppdrag till styrelsen/nämnderna. Stadsrevisionen bedömer att analysen av avvikelserna när det gäller indikatorer och uppdrag är otillräcklig.